

אשר ידיו עמלו : בעודו חי יוסף
הן לפניו אזלו : עמדו לפני יוסף
להליץ טוב יכלו : תת עדות ביהוסף
צרור חיים כלו : לשבור אל יוסף
שפתותם לו כלו : עלי שבר יוסף
נפטר החכם הגביר המרומם
כמהר יוסף גאון * נ'ע' ביום ששי
שבועה עשר יום לחדש אדר
שנת ישכנ בהר ק'ד'ש'ך' [תכ"ד]
ת'נ'צ'ב'ה'

1042. [י אדר תכ"ה]

י'ח'ב' י'ע'ם
מי יתן בי כח נביא
אבי אבי
יראו עיניו בנים בניו
ובאור פניו יאיר חשכי
אמנם בבכי אשובה כי
אין אנכי כאיש חשבי
לבי למו אב במר יליל אבי אבי
החכם המרומם ספרא רבה
זלה חלף חלף לו יום ד' עשרה
ימים לחדש אדר שנת ה'ת'כ'ה'
ויקירא כמהר אברהם מסראן

1043. [יא אב תכ"ה]

אבן הראשה על איש רם ונשא
צווחת צפרא ורמשא אברהם אבד
במבחר ימיו נאסף אל עמיו
בימי עלומיו ויגוע וימת אברהם
נפטר באהבה רבה החכם
המרומם כ'מ'ו'ה'ר'ר' אברהם בר
יצחק אשיאו נ'ע' ביום ה' י'א'
אב שנת ה'ת'כ'ה' ת'נ'צ'ב'ה' ו'מ'ך'

Gaóna שם ספרדי נוצרי שנתנו לו צורה עברית, כמו להרכב שמות ממקור לא-יהודי, שהיה להם צלצול עברי, כמו : Naón נבון ; Catana טבע, Téba קטן ואחרים.

1044. [ה אייר תכ"ו]

י'ח'ב' י'ע'מ
כתבו בעט ברזל על שמיר לשבר לצירין
יכלו ימות עולם ויתחדש אבלי לדור אחרון
בקבר זה מקור חכמה נקברו עולם
או בני ציון ובמרירות תייללוהו בשיברון
הלא הוא החכם השלם והכולל ורב
טוב לבית ישראל גלגלת אחת רבתי
בדעות כ'מ'ו'ה'ר'ר' רפאל הכהן ז'ל' ו'מ'ך' ביום ה'
לחדש אייר שנת ו'ה'י'ת'ה' נפש אדוני צרורה
בצרור החיים את ה' ליצירה [תכ"ו]
נולד בארטה, נסע לשאלוניקי כדי ללמוד תורה עם בני עירו אברהם עטון, שבת
רוסו ומשה יעקב, והיו תלמידים מובהקים לר' דניאל אישטרושה (קורא הדורות,
דף נב, ב).

1044א. [ח תמוז תכ"ו]

אם בעפר עורו רגע
נפשו לפני יומין עתיק
לפי מעוט שנים יגע
שלא יגע תלמיד ותיק

מצבת קבורת החכם השלם
כ'מ'ו'ה'ר' חנניה טאיטאצאק
ז'ל'ה'ה' נפטר לבית עולמו יום
א' ח' לחדש תמוז שנת ה'ת'כ"ו'
ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'

אליקים כרמולי, במחקרו על משפחת יחיא, כותב, שר' יוסף אלמושנינו, שנולד
בשאלוניקי בשנת 1643 והוזמן לרבנות לבילוגרדו, למד תורה במחיצתו.

1045. [טז תמוז תכ"ו]

יומם ולילה אבכה על פרידה
אספור בחילה על אבדה
מעיני אזילה על אב תעודה
דת נורא עלילה מדה במדה
עלה למרום החכם המרומם
כהר דוד די אלבה נ'ע' ביום
ב' י'ו' לחדש תמוז שנת ה'ת'כ"ו'

קונפורטי לא הזכירו בין רבני שאלוניקי.

1046. [ב מרחשון תכ"ז]

י'ח'ב' י'ע'ם'
איש איש לפי מהללו
ישובו ישבו בצלו
פי צדיק יהגה חכמה
אזן וחקר כל תעלומה
יצא מוניטין שלו בעול'
הלכתא כשמואל בדיני
פסיק תני משפטי' ישרים
ה'ה' הרב הגדול בישראל
גדול שמו כ'מ'ו'ה'ר'ר'
שמואל גאון ז'ל'ה'ה'
ז'י'ע'א'
ש' ה'ת'כ'ז'
ב' חשון

שמואל גאון למד תורה במחיצתו של ר' יעקב הכהן. הוא היה, לפי עדותו של בן דורו קונפורטי, "רב מובהק, חסיד ועניו, פסקן גדול ובקי בחכמת הקבלה" (קורא הדורות, דף נ, ב). רבני זמנו הביאו בחיבוריהם את דבריו בהלכה והפליגו בשבחיו, מה שמתאים לשבחים שנתנו לו בכתובת מצבתו: "יצא מוניטין שלו בעול', הלכתא כשמואל בדיני". בשנת תי"א היה בין חכמי העיר שאשרו וקיימו את ההסכמה שהכריזו "פרנסי העדה" בקשר ל"בגדי המלכות" (ספונות, ספר שני, ירושלים תשי"ח, עמ' נג—נד, מס' יז). הרב גאון עסק גם בתורת הסוד, "אזן וחקר כל תעלומה". הוא התרחק מתענוגי העולם השפל, הרבה בתעניות ובסיגופים וכל ימיו היו קודש לה'. נפטר במגיפה האיומה שפרצה בעיר ור' שלמה אמארייליו דרש עליו בכפר ליואדי, ששם מצא לו מפלט מהמחלה הנוראה, שעשתה שמות בתושבי העיר, ביום שבת, כח אלול תכ"ז, לרגל סיום שנת אבלו (פני שלמה, דרוש א). אני מסכם כאן מה שפרסמתי בשלושה מאמרים בעתון "אקסיון", שיצא בשאלוניקי בשנת 1937, בקשר למצבתו של ר' שמואל גאון:

בשנת 1900 בערך הפקיעה הממשלה התורכית חבל גדול משדה הקברות של היהודים, זה שהיה סמוך לחומה, ושם הוקמה הגימנסיה התורכית "חמדיה" (היום האוניברסיטה היוונית). באזור זה היו טמונות עצמותיו של הרב "החסיד" שמואל גאון, שמצבתו נתקדשה בעיני העם. בימות הויארה השתטחו נשים וגברים על קברו, שיבקש עליהם רחמים לפני ה'. כשהתורכים התחילו הורסים את המצבות, היהודים, שהעריצו את קברו של הקדוש, אספו עצמותיו והעבירו אל מקום אחר של בית החיים. אולם כשטילטלו את האבן הגדולה והכבדה של מצבתו, שנהגו בזמנו להניח על קברות הרבנים אבני-מדות, נשמטה מידי הנושאים ונשברה ולא השתמשו אלא בשבר היותר גדול כדי לכסות את הקבר החדש של המקובל גאון. כתובת חדשה

וקצרה, שכיסתה כמעט את כל השטח הקטן, נחרתה על אבן מצבתו, שהיתה קטנה כמו זו של בחור בן חמש עשרה. בנוסח החדש נזכר הס', "משפטים ישרים", הכולל מקצת פסקים שנשארו לפליטה ממנו ומר' שלמה חסון. קובץ זה של פסקים נדפס בשאלוניקי בשנת תצ"ב, כלומר ששים וחמש שנה אחר פטירתו של גאון, בהשתדלות תלמידו וחתנו ר' מיכאל הכהן. ידידי יצחק אמארייליו, הי"ה, מסר לי בשם אביו ר' שאול אמארייליו, שמקום קבורתו של הרב גאון היה באמת באזור שנחרב על ידי התורכים והוסיף שמה שכתבתי הוא אמת ויציב ונכון. בשנת 1937, כשהקהילה היהודית הסכימה על כרחה לוותר על חלקה אחרת של בית הקברות לצורך התפתחות והתרחבות האוניברסיטה היוונית, טולטלו עוד פעם עצמותיו של הצדיק ונקברו במקום אחר של בית הקברות.

1047. [סוף אדר תכ"ז]

אבן הראשה " בקול ענות חלושה "
צועקת צפרא ורמשא " איך כצפור יקושה "
נלכד — — — — — ובחרב לטושה "
מכתו אנושה " וירא יעקב "
קול משמים " השמיע ממרומים "
באורח חיים " הלך יעקב איש תמים "
ובעץ החיים " נפשו בנעימים "
תתענג חיים נצחיים " אל תיראי תולעת יעקב "
נפטר באהבה רבה " אל ארץ טובה ורחבה "
החכם הנעלה כהר יעקב פיסו נע
יום סוף אדר שנת ה'ת'כ'ז' ליצירה.

1048. [ה סיון תכ"ז]

מצבת קבורת איש גבון
ונכבד נושא וגותן באמונה
סוחר טוב ובקש רצון האל
יסתירהו בסתר עליון הלא
הוא כהר משה י' עטר נ'ע'
נפטר יום ה' סיון שנת ה'ת'כ'ז'

1049. [ד אב תכ"ז]

י'ש'י' ע'מ'ה'י'
גלמי רמס גוש העפר
אך לא חפר מנפשי אור
דליה רמש ולא צפר
תמן ישפר לישני אור

מצבת קבורת החכם הנעלה
חסיד ועניו כ'מ'ה'ר' דון שניאור
ן' יחיא נ'ע' עלה אל השמים מעל
יום א' ד' לחדש אב שנת ה'ת'כ'ז'

1050. [יו אב תכ"ז]

ראו אבן השוהם עלתה על אברהם
שלם בכל חכמה אחד היה אברהם
ארי שבחבורה ויגוע וימת אברהם
עלה למרום ויצא אברהם
לפני אדיר במרום וישא עניו אברהם
נתבקש בישיבה של מעלה החכם
השלם כ'מ'ה'ר' אברהם ג'נילינו ז'ל'ה'ה'
יום א' שבעה עשר למנחם שנת
ה'ת'כ'ז' ליצירה
אולי היה אחיו של ר' אליעזר ג'נילינו (מס' 973).

1051. [יב תשרי תכ"ח]

י'ח'ב' י'ע'ם'
אסק שמים שם מלאכים
אומרים הואל קח ככרים
בוא יבוא שלום יאמרו אז
קראתי שם המקום ההוא מחנים
ראשי נמלא טל ברכת האל
היא תעשיר טובו מלא חפנים
הם עונים ומברכים ברוך
אברהם לאל קונה שמים
הלא הוא הרב הכולל כמה"ר חיים
אברהם הכהן ז'ל'ה'ה' והיתה מנוחתו
כבוד יום ו' י'ב' לחדש תשרי שנת ה'ת'כ'ח'

בן משה, דור רביעי לר' פרחיה הכהן (מס' 535). ר' חיים אברהם הכהן היה, לפי מה
שמסר לנו בן זמנו ר"ד קונפורטי, "חכם גדול ועשיר, תורה וגדולה במקום אחד, וגם
היה רופא מובהק וחשוב מאד בין הגויים" (קורא הדורות, דף נ, ב). הוא היה מרביץ
תורה וראש ישיבה ב"ק"ק איטליה". הוא וחבריו הרבנים, ר' משה בן חיים שבתי
ור' אברהם די בוטון, היוו השלישיה הרבנית הראשונה שניהלה את הענינים הרוחניים
של כל הציבור היהודי של שאלוניקי, אחר שבוטלה האבטונומיה של העדות השונות:

קאשטיליה, פורטוגאל, פוליה, אוטראנטו, ועוד (ד' פיפאנו, שלשלת רבני שאלוניקי,
דף ו, ב). ר' אברהם הניה אחריו ארבעה בנים: משה (מס' 827), אהרן (מס' 1144),
יהושע (מס' 1394) ושמואל, כולם תלמידי חכמים (עיין עליו ועל כל משפחתו בספרנו
יהושע (מס' 1394) ושמואל, כולם תלמידי חכמים (עיין עליו ועל כל משפחתו בספרנו
La Famille Perahia a Thessaloniki (Salonique 1938) על פטירתו דרש בנו
ר' אהרן בערב יום שבת בחברת ת"ת (בגדי כהונה דף ת, א).

1052. [יד תשרי תכ"ט]

י'ש'י' ע'מ'ה'ן'
חכם לב ואמין כח מי הקשה
אליו וישלם הולך בתומו צדיק
צדקות אהב אלה תולדות יעקב
הרמים והנשאים מצות ומעשים
טובים אלו הבנים הגבר הוקם על
דון יעקב אברבנאל נ'ע' נפטר
לבית עולמו י'ד' לחדש תשרי שנת
ואני בחסדך ב'ט'ח'ת'י' [תכ"ט]

1053. [יא אדר תכ"ט]

י'ש'י' ע'מ'ה'ן'
זאת המצבה עדה על איש הכין צדה
ולפני ה' אחי יקירת שיר המעלות לדוד
רופא רחמן ונאמן צוה על עם לא אלמן
לחיי עד חסד ואמת מן חסדי דוד
נפשו בטוב תלין הכין עצמו לטרקלין
לצד עילאה ימלל מלין מזמור לדוד
נפטר באהבה רבה הח' הרופא
המובהק כמהר דוד פולייש * נ'ע'
ביום י'א' לחדש אדר א' שנת
ה'ת'כ'ט'

* במאה השבע-עשרה היה בשאלוניקי רחוב בשם "לה קאליי די לוש פוליישי" (רחוב אנשי
אפוליא).

1054. [ד תמוז תכ"ט]

מצבת קבורת איש
חיל רב תבונה כ'ה'ר'
יצחק מאטאלון נ'ע'
נפטר לבית עולמו
ביום ד' תמוז ה'ת'כ'ט'

1055. [כט תמוז תכ"ט]

ישי עמהן

אבן בנפש מרה: יורדה מים
לאיש מגן ועזרה: על מחנים
ישב בזעם ועברה: בין שפתים
ה'ה' לאין תמורה: לכל עינים
ולהולך דרך ישרה: כפלי כפלים
ויצל אליהו: בסערה השמים
עלה למרום החכם הנע' כ'ה'ר'
אליהו שועיב נ'ע' ביום א. כ'ט' תמוז
ה'ת'כ'ט'

1056. [ת"ל]

ישי ע'מ'ה'ן

אם פה תראו בין רגבים
כהן בבית הקברות
הלא בסתר העבים
נפשו עם אל בטל אורות
ידיד ה' ישכון לבטח החכם
המרום ונשוא פנים ידידיה
שלמה הכהן חלף הלך לו ביום
לחדש שנת ה'ת'ל'

1057. [יב כסליו ת"ל]

ישי ע'מ'ה'ן

לחכמות איש פודה: וחכם ויבן
על מה זה למה בין: רגבים יצודה
עליו למה תרדה: עלות זאת האבן
ותדוש במתבן: הררי בשדה:
תחת אבן שמו כבוד גופו והנפש
תשוב אל האלדים צרורה בצרור החיים
הן הוא החכם המרום כ'מ'ה'ר'
אברהם הררי נ'ע' חלף הלך לו
י'ב' לחדש כסליו שנת ה'ת'ל' ליצירה

קונפורטי כתב בספרו (דף נב, א): "ובאותו זמן היו מרביצים תורה בעיר סופיאה
החכמים כה"ר חיים מבורך גאלפפה וכה"ר עמנואל זונאנה, שלמד תורה בשאלוניקי

בישיבת הרב ר' אברהם מוטאל, והרב אברהם הררי". מכתובת זו נראה, שר' אברהם
הררי לא היה מרבני סופיאה כמו שחשב ר' דוד פיפאנו (שלשלת רבני סופיאה, דף ב, א)
בהשתדלותו קנה יוסף חיים כרוב מויניציאה בכסליו שנת תכ"ז כתב-היד איק'
סטרימוס אי גראנדיזאס די קונסטאנטינופלה, מאת ר' משה אלמושנינו, שהיה
בידי ר' מ' לאטיש. Notizie e Documenti di Letteratura e storia girdaica.
(Estratto dall'Antologia Israelitica Padua 1879, p. 15)

1058. [יד טבת ת"ל]

ישי ע'מ'ה'ן

אותיות חרות על לוח המצבה
להשיב שואלך היש פה בן אדם
אמרי נא דמיונו כמלאך הצבא
כי גדול בקרבך כשוכב כנרדם
חלקה טובה עם נחלה
לכל צדיק בחפתו
חלקת הרב היא העולה
לרב תרבה נחלתו
אל על קראוהו בהיותו קרוב הרוח
ללכת הרב המובהק כ'מ'ה'ר' ברוך
אנג'יל ד'ל' נגש והוא נהנה מזיו השכינה
ביום י'ד' לחדש טבת שנת ה'ת'ל'

ר' ברוך אנג'יל נולד לערך ש"ס. מלבד ידיעותיו בש"ס ובפוסקים, רכש לו
ידיעות מספיקות בחכמות חיצוניות (קורא הדורות דף נ, ב). לא ידוע לנו מי היה רבו
בהלכה. קונפורטי מלמדנו שהיה מגדולי ישיבתו של ר' אשר כהן ארדוט (שם, דף
מה, א). הוא השמיע שעורים בתלמוד בחברת ת"ת וכמה חכמים חשובים למדו תורה
במחיצתו. ביניהם ר' דוד קונפורטי השני. חלק מפסקיו נאספו בקובץ מיוחד
(שאלוניקי תע"ז). חידושויו על מס' שבועות נשארו בכתב יד. בשנת תי"א היה בין
„חכמי הקהילות” שאישרו וקיימו הסכמה בלאדינו שהכריזו מנהיגי העדה בקשר
ל„בגדי המלכות” (ספונות, ספר שני, עמ' נג"נד, מס' יז). היה חותנו של ר' יוסף
פילוסוף, מאבות כת המאמינים. נכדיו היו: יוכבד, אשתו של שבתי צבי, וגיסו מצד
אשתו, יעקב קירידו (ש' רוזאניס ד, עמ' 15).

1059. [כ טבת ת"ל]

ישי ע'מ'ה'ן

אותיות חרות על לוח המצבה
להשיב שואלך היש פה בן אדם
אמרי נא דמיונו כמלאך הצבא

כי גדול בקרבך כשוכב כנרדם
חלקה טובה עם נחלה
לכל צדיק בחפתו
חלקת חכם היא העולה
לרב תרבה נחלתו
נפטר באהבה רבה החכם
השלם כמהר יאודה גוטה * ז"ל
ביום ד' לחדש טבת שנת
ה'ת"ל ת"נ צ"ב"ה

קונפורטי לא הזכירו בין רבני שאלוניקי. אולי היה מצאצאי ר' אברהם גוטה שבשנת
שמ"ד חתם על הסכמה בלאדינו עם ר' ש' די מדינה, ר' י' אדרבי ורבנים אחרים,
(ספונות, ספר שני, עמ' לו"ל, מס' ה).

Gota, שם ספרדי נוצרי.

1060. [י אלול ת"ל]

י"ש"י ע"מ"ה"ן
אלה דברי דוד האחרונים
פאר הדור והדרו חדשים גם ישנים
רם על כל רמים חשקה נפשו במרומים
יחד לפני אל יבוא שלום יאמרו שרפים
מנוחה נכונה תמצא נפשו מול האלדים
מצבת קבורת הגביר המעולה
כמוהר דון דוד אברבנאל נ"ע
ביום ג' י' לחדש אלול
שנת ל'ק"ש תנצבה
אשתו ריינא נפטרה ביום יא תמוז תל"ו.

1061. [יום א של סוכות תל"א]

י"ש"י ע"מ"ה"ן
ירצו למולך: כל גדולי עולם
מלאכים וחילים: יעידון פעלך
אשרי לך וטוב לך עלות בצלם כי
לא עלו כלם ודוד הלך
עלה למרום החכם המרומם
כמהר דוד אשיאו נע נפטר
לבית עולמו ביום ראשון
של חג הסוכות שנת ה'ת"ל"א

1062. [כד ניסן תל"א]

י"ח"ב י"ע"ם
שבו שבי צביונו: מלאכי מחנים:
נשיא אל בתוכנו: ומאיר לעינים:
סלם אשר עלינו: בו עד לב השמים:
עודו לתועלתנו: מוצב חן על כפים:
משם יוריד עלינו: שפע עדי עדיים:
טל אור להשקותנו: שמה יכין שדים:
סולם מוצב ארצה והנה מלאכי אלדי
עולים ויורדים בו הרב הגדול
מרנא ורבנא כ"מ"ה"ר"ר' מנחם שולם
ז"ל"ה"ה אל על יקראוהו ביום שבת
קדש כ"ד ניסן שנת ה'ת"ל"א ת"נ צ"ב"ה

מנחם שולם יצק מים על ידי ר' שבתי יונה ועמד בראש ישיבת ק"ק לישבונו
ישן (קורא הדורות, דף ג, ב). חברו ר' ברוך אנגיל כיבדו בתארים, הרב הגדול
סיני ועוקר הרים (שו"ת, סי' מג). הוא הסכים עם חבריו הרבנים: ר' חיים אברהם
הכהן, ר' אברהם מוטאל, ר' דניאל אישטרושה ור' יעקב אברהם די בוטון להדפסת
ספר שו"ת ר' חיים שבתי (שאלוניקי ת"א). ר"י סמברי מנהו בין רבני עיר שאלוניקי
(לקוטים לר"י סמברי, ב"סדר החכמים וקורא הימים" לנאיבואיר, עמ' 155).
לפי עדותו של בן רבו, ר' דוד יונה, מת בשיבה טובה והאריך ימים יותר מתשעים
שנה. בנו ר' יצחק היה גם הוא חכם תלמודי (שם, סי' ג, כה, מג, סא ואחרים).
אולי היה אחיו או שאר בשרו, החכם המרומם גם שב גם ישיש" ר' יצחק שולם,
שנפטר בח"י בניסן תל"א. אשתו תמר מתה בשנת תכ"ז.

1063. [ב אייר תל"א]

היא האשה אשר הוכיח ה' זאת
כבודה יראת ה' מרת שרה אשת
החכם המרומם כהר מנחם
אמאראגי נ"ר' ותלד והלכה ביום
א' ב' לחדש אייר שנת ה'ת"ל"א
שרה מתה מחבלי לידה. בעלה מנחם התיישב באה"ק אחר פטירתה. קודם שנסע
משאלוניקי נדב לבית אולפן ת"ת בתים וחנויות שהיו לו ב"שוק היהודי". אביו
הגביר המרומם הרופא המובהק" נפטר לפני שנת תל"ב (מס' 953). בנו אברהם
נשתבח בציונו שהיה עושה צדקה בכל עת וקובע עתים לתורה" (עיין באילן יוחסין
של משפחת אמאראגי בספרנו In Memoriam, ג, עמ' 83).

1064. [כג תמוז תל"א]

י'ח'ב' י'ע'מ'

מי יגלה עפר סותך

יחשוף אותך קרקע עולם :

יראה יבין אם כח תחתך

הרב האיש משה נעלם :

ואם אפוח אחת דתך

לעצור בבני אדם כלם :

נודע הרב אם גר תחתך

שוכב נרדם וחי עולם :

אבן מצבה הגידי נא כי גדול בקרבך

הן הוא הרב המובהק והאיש משה עניו

כ'מ'ה'ר'ר' משה נ' יעיש ז'ל'ה'ה' וילך למסעיו

ביום ד' כ'ג' לחדש תמוז שנת ה'תל"א'

ת'נ'צ'ב'ה'

מתלמידי ר' אליהו גואלטיאל (מס' 873), „חכם מובהק ומעיין“ (קורא הדורות, דף נא, א). אחד מפסקיו נקלט בס' „תורת חסד“ לר' חסדאי כהן פרחיה (סי' כט). בשנת תי"ח חתם כדיין עם ר' ברוך אנג'יל (מס' 1058) ור' חסדאי הכהן (מס' 1088). (עדות ביעקב, דף כג, א).

1065. [כא אב תל"ב]

י'ח'ב' י'ע'מ'

אם פה בתוך עפר אני שכבתי

נשמתי אלה כי ברום יושבת

כי כן צדה צדה אשר ציידתי

תאכל תשבוע תותר וזיו שואבת

ארון קדש תחכמוני אי חסיד אי

עניו הן הוא הרב המובהק דורש טוב

לעמו כ'מ'ה'ר'ר' יוסף קאראסו ז'ל'ה'ה'

והיתה מנוחתו כבוד ביום כ'א'

לחדש אב שנת ה'תל"ב' ת'נ'צ'ב'ה'

„ה'ר' יוסף קאראסו, חכם גדול וחסיד ודרשן“ (קורא הדורות, דף מד, ב). התארים האלה, שבהם זיכהו קונפורטי, מתאימים עם אלה של ציונו: „חסיד עניו, הרב המובהק, דורש טוב לעמו“. הוא למד תורה ראשונה בישיבתו של ר' יצחק בארקי ואחר מות הרב הזה המשיך את לימודיו בישיבתו של ר' חיים שבתי (שם, שם).

1066. [יד אב תל"ב]

מצבת קבורת הנכבדת

מ' ג'אמילה אל' הגביר

נבון ונעלה כ'ה'ר' משה

אבודיינטי נ'ע' נפטרה

ביום י'ד' אב שנת ה'תל"ב'

1067. [יג אלול תל"ב]

בכנפי שכינה בארצות החיים

למושב יקרך מקומך ראי נא :

ומכון לשבתך שאי על שפיים

ובין האמהות עדינה ראי נא :

האשה הנצבת זאת כבודה הגברת

המעטירה מרת ריינא נ'ב'ת' אלמנת

הגביר המרומם הרופא המובהק

כ'מ'ה'ר' יוסף אמאראג'י ז'ל'ה'ה' נפטרה

לבית עולמה ביום הששי י'ג' לחדש

אלול שנת ה'תל"ב' ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'

ר' יוסף אמאראג'י היה בן הרופא ר' משה אמראג'י (עיין מס' 953). הוא נתן תרומת כסף להדפסת הספר „שי למורא“ לר' שבתי יונה (שאלוניקי תי"ג). ר' אהרן כהן פרחיה מזכירו כאחד מגבירי העיר ונכבדיה. הניח אחריו שני בנים : מנחם ויצחק (עי' בספרנו In Memoriam חלק ג, עמ' 83, באילן יוחסין של משפחת אמאראג'י).

1068. [כו אדר תל"ג]

י'ח'ב' י'ע'מ'

י'ש'י' ע'מ'ה'ך'

לשלמה אלודים כנהר שלמה

יהי נא וכבוד והדר לבושו

ואם כה לעפר יסודו וגלמו

הלא שם נעימות ועדון לנפשו

ורצוי לעמו ישראל וקדושו

האבן הזאת זרע קדש מצבתה הרב

המובהק החסיד ועניו כמהר

שלמה פ'ראנשיש ז'ל'ה'ה' נכסוף נכסף

לאלהיו לחזות בנועם ה' ולבקר

בהיכלו ביום ד' ז'ך' ימים לחדש אדר

הוא לכל חסידיו שנת ה'תל"ג'

ת'נ'צ'ב'ה'

„חכם מעיין וזקן“, מגדולי ישיבתו של ר' אברהם מוטאל (קורא הדורות, דף מה.
(ב). ר' שלמה אמארייליו דרש על תשלום שנת אבולו של רב אחר ששמו ר' שלמה
פראנסיס (פני שלמה, דרוש יב), שאולי היה נכדו של שלמה פראנשיש זה.

1069. [כב אב תל"ג]

אבן זאת צווחת: בקול מרה בייא בייא
על פרצוף ופדחת: הנחת בארץ נשיה
נבחר מבחורי חמד: כסולת נקיה
בתורה השכים ולמד: ובמצות כוסו רוייה
נפטר באהבה רבה ובחבה החכם
המעולה כהר שמואל פראנקו נ'ע'
ביום ו' כ'ב' לחדש אב שנת ה'תל"ג

1070. [ט אלול תל"ג]

י'ש'י' ע'מ'ה'ן'
אז יטרפו חיים: איך ירו בו אבן:
נהי ובכי הגדיל: איך שבת משושי ואורי
ישבתי משתומם: איך נהפכתי לקול בוכים
בני מי יתן מותי: איך לוקחת בחור תמים
נבהלתי בראותי: איך פתאום בא אידי
ידו נגעה בי: איך לא ראיתי חפת בן אוני
מכתי נחלתי: איך במבחר ימי בא קצי
נעויתי משמוע אחי: איך נשמדתי מבנימן
אלי אתה תרחמני: אך תקבלני כעולת תמיד
על זאת יחרד כל לב על הלך
חמד בחורים ארוס נחמד וחשוב
נבון וחכם ירא אלוהים שנפטר
בקצרות שנים כ'ה'ר' בנימן אלשיך
ת'נ'צ'ב'ה' ביום ט' אלול שנת ה'תל"ג

שם המת רמוז בראשי החרוזים (אני בנימן אל[שיך]). האב מבכה על בנו שמת
בדמי ימיו.

1071. [טו אלול תל"ג]

י'ש'י' ע'מ'ה'ן'
עולם בטוב ומקום אורות
אשר כל אור הוא מאסף
שם לוית חן ועטרת
תהינה לראש יוסף

[370]

וילך איש מבית לוי החכם
הותיק ונשוא פנים סופר מהיר
בתורת האלדים כ'מ'ה'ר' יוסף
הלוי ז'ל' חלף הלך ביום א' ט'ו' לחד'
אלול שנת ה'תל"ג ת'נ'צ'ב'ה'

אפשר שיוסף הלוי של הכתובת שלפנינו זהה עם זה שקונפורטי מנה בין תלמידי
ר' אליה גוארטיל (קורא הדורות, דף נא, א). על פטירתו דרש ר' שלמה אמארייליו
בק"ק גרוש, יום שבת קודש לשבעת הימים בשליש אחרון לחדש אלול שנת התל"ג
(פני שלמה, דרוש ה).

1072. [ב של ראש השנה תל"ד]

י'ח'ב' י'ע'ם'
אבן שלמה: מסע נבנה
בעתה הושמה: על ברוך יה
חכם שלם בכל: טוב היה לכל
מבורך בפי כל: ישראל שבטי יה
עלה אלי מלכו: נוכח אל דרכו
ובעת יזכר: הנשמה תהלל יה
עלה מעלה בשיבה של מעלה
החכם השלם כ'מ'ו'ה'ר' ברוכיה רושו
ת'נ'צ'ב'ה' יום טוב שני של ראש
השנה לגביה כחול שוייהו רבנן *
שנת ה'תל"ד ליצירה

תלמיד מובהק לר' אליהו גוארטיל (קורא הדורות, דף נא, א, שם כתוב „ברכיא“).
מכיון שהוא מת ביהדותו אינו עוצמן ג'יליבי (או עוסמן באבה) אחד מאבות כת
השבתאים בשאלוניקי, כמו שחשב יצחק רפאל מלכו (מחברת, שנה שניה גליון 5—8,
עמוד 99). אפשר שעוצמן ג'יליבי היה נכד של בעל הכתובת ונקרא בשם זקנו,
כנהוג בין הספרדים.

• כי ביום שני של יום טוב מותר לקבור את המת, כמו בחול.

1073. [ג אייר תל"ד]

י'ש'י' ע'מ'ה'ן' י'ח'ב' י'ע'ם'
אראה אני האבן עלי: בנים בני
יעזב אורי פני: לא עוד אורם יצהב
הן יען עליהם אשאב "מי דמעות עיני יצחק"

[371]

אך על מיעוט שני "לא אהיה נכאב"
כי הן צורי אריב "אותי בגן עדנו"
מלפני אדוני — — — יהבין ליה מיהב
ויצא יצחק לשוח בשדה במיטב ימיו
אל על קראוהו ה'ה' החכם המרומם כ'מ'ה'ר' יצחק
אמאראג'י נ'ע' והיתה מנוחתו כבוד ביום ד' ג'
לחדש אייר משנת ה'ת'ל'ד' ליצירה ו'מ'ך'

הבן השני של ר' יוסף אמאראג'י ונכד הרופא המובהק ר' משה אמאראג'י
(מס' 953). הוא העמיד בחצר ת"ת הגדול בריכת מים לצורך התלמידים.

1074. [א אדר תל"ה]

י'ש'י' ע'מ'ה'ך'
ראו נא לי אישים : וחיו באמונה
ותהיו קדושים : בנערות ובזקנה
וכל שר חמישים : בלי שום תלונה
במבחר תרשישים : בארץ שמנה
יקבלו ששים : לגפשי במלונה
ישיבת ישישים : בחכמה בתבונה
נפטר באהבה רבה הגביר ונעלה
כהר ביינונישטי אנאקאבה נ'ע'
יום לחדש אדר שנת ה'ת'ל'ה'

ר' יוסף דוד דרש "לתקופת השנה" על הח' משה אנאקאבה ביום שבת קדש ח"י
אלול תע"ג (יקרא דשכבי, דרוש טו). אפשר, שמשנה אנאקאבה זה הוא בנו או קרובו
של ביינונישטי אנאקאבה של כתובת זו.

1075. [ב אייר תל"ה]

י'ש'י' ע'מ'ה'ך'
ראו נא מידעי ואנשי עצתי
הנחיר נגעי לאחר מותי
במבחר נסיעי וחזוק אשיותי
וברגע רגעי נמוכה מותי
הלא עם דמעי אקרר חמתי
בארץ יצועי בעובי אדמתי
נפטר באהבה רבה הנבון גביר ונעלה
כהר דון שניאור נ' יחיא נ'ע' ביום א'
ב' לחדש אייר שנת ה'ת'ל'ה'
ת'נ'צ'ב'ה'

כנראה שהוא הנצר האחרון בשאלוניקי ממשפחת נ' יחיא המפוארת. אשתו בואינה
נפטרה ביום כה באב ת"ל.

1076. [ראש חודש תמוז תל"ה]

י'ש'י' ע'מ'ה'ך'
איש טוב והוא ישר לאל עליון
היום גופו טמון תחת חביון
אדמת עפר אשר מנו נחצב
נפשו בטוב תלין ובטוב מצב
מצבת קבורת החכם זקן וגשוא
פנים כ'מ'ה'ר' יצחק עוזיאל נ'ע'
והיתה מנוחתו ביום ראש חדש
תמוז שנת ה'ת'ל'ה'

1077. [ח אב תל"ז]

עשות רצון קונו
יוסף ישיט ידו
שם שם בגן עדנו
ישב בטוב הודו
הדר במשכנו
ירבה לו כבודו

צדיק תמים היה הח' הנעלה הרופא המובהק
כ'ה'ר' יוסף מאיאי בן הרב הקדוש
כמהר משה מאיאי ז'צ'ו'ק'ל' והיתה
מנוחתו כבוד ביום ח' לחדש אב שנת ה'ת'ל'ז'

קונפורטי מזכיר בספרו את ר' משה מאלייא "חכם גדול ומעיין גדול והלך
לקושטנדינא ונפטר שם" (קורא הדורות, דף נא, א). הרופא יוסף מאיאי של הכתובת
היה בנו.

1078. [יא מרחשון תל"ח]

י'ח'ב' י'ע'ם'
אבן מעולפת ספירים
שימי לך תמרורים
על איש דגל התורה הרים
ידו בכל חכמה הדה
מלא תלמוד והגדה
ומכל המצות הכין לו צידה
וישלח יעקב מלאכים לפניו הרב
הקדוש כ'מ'ה'ר' יעקב בנבנשת ז'ל'ה'ה'
ביום י'א' חשון ה'ת'ל'ח'

תימה שקונפורטי לא הזכירו בספרו.

1079. [ו' ניסן תל"ח]

איש חיל וגבר נאמן
בדורו דומה לו לא קם
רצחוהו כשה מזומן
הכי שבעתים יוקם

ויסע אברהם הלך ונסע כשאול
בהר הגלבוע במיטב ימיו כלי חמדה
ה'ה' החכם הגביר ומעולה כ'מ'ה'ר'
אברהם הכהן פרחייה נ'ע' חלף הלך
לו יום ג' ו' ניסן שנת ה'ת'ל'ח'
ליצירה

1080. [יח סיון תל"ח]

אם כה לעפר ארץ גלמי ראו העוברים
הלא במרומי ערץ עם צדיקים העוברים
כבוד זיו אל במרץ נפתחו לו שערים

אל מלך חפץ בחיים החכם הנעלה
נעים זמירות בישראל כ'ה'ר' חיים
צרפתי נ'ע' ביום י'ח' סיון ה'ת'ל'ח'

1081. [כט ניסן תל"ח]

י'ש'י' ע'מ'ה'ן'
צדקתו במקום בניו
עוד יוסף חי אחרי מות
כי יתעדן בגן עדנה
תשכון נפשו לה ברמות
מצבת קבורת הגביר ונבון
כהר יוסף וישטיין נ'ע' נפטר
לבית עולמו יום ה' כ'ט' לחדש ניסן
שנת ה'ת'ל'ח' ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'

אפשר ויוסף וישטיין היה מן האשכנזים שנפדו על ידי יהודי שאלוניקי מידי
שוביהם הטאטארים בגזירות ת"ח.

1082. [יג אייר תל"ח]

י'ח'ב' י'ע'ם'
אבן מעולפת ספירים
שימי לך תמרורים

[374]

על איש דגל התורה הרים
ידו בכל חכמה הדה
מלא תלמוד והגדה
ומכל המצות הכין לו צידה
דורש טוב לעמו ודובר שלום
עלה למרום החכם השלם
חסיד ועניו כ'מ'ה'ר' ידידיה גאגין
נסע לביתו ביום י'ג' לחדש אייר שנת
ה'ת'ל'ח' ו'מ'ך'

חכם תלמודי מובהק, דרשן נעלה ועסקן ציבורי. נזכר בספר "מגן גבורים" בתארים
"החכם מאד נעלה, ידיד ה', גם בני אדם כמהר ידידיה גאגין נר"ו" (יורה דעה,
סי' יד). ר' שלמה אמארייליו דרש ביום ש"ק, בק"ק לישבונה חדש, לתשלום שלושים
לפטירתו (פני שלמה, דרוש טו). הרב גאגין מת זקן ושבע ימים. בשבת הל' לפטירת
כלתו מרת רחל, אלמנת הח' הנ' ר' חיים, דרש ר' יוסף דוד ב"ק"ק לישבונה".
בכ"ה לחדש אלול תס"ט (יקרא דשכבי, דרוש מה).

1083. [יט אייר תל"ח]

אל על קראוהו ואתה באתה
אמור הבן יקיר אשר יקרת
למצוא זו קבורה מה זה מהרת
— — — — — היה מאיר אותו אספת
קצר ימים עלה אל השמים מעל
הנבון גביר ומעלה כ'ה'ר' מאיר די
בוטון נ'ע' והיתה מנוחתו כבוד
ביום ד' י'ט' לחדש אייר שנת ה'ת'ל'ח'

כנראה שהוא בן הרב הכולל ר' אברהם די בוטון (מס' 1108) שעל תשלום שנת
אבלו דרש ר' שלמה אמארייליו ב"ק"ק פוליא", בשבת שנת תול כט'ל' [תל"ט].
(פני שלמה, דרוש יט). הוא נפטר על פני אביו.

1084. [יד סיון תל"ח]

י'ש'י' ע'מ'ה'ן'
שמחה לישרים בעדן מעונה
חלקם בחיים ולהם למנה
תשעה חדרים ושש או שמונה
אך רב לשמואל ולחמו שמנה
לקח טוב לקח ומזיו שכינה

[375]

שבע ועשרים ומאה מדינה
ושמואל שוכב בהיכל ה' הגביר
נבון ישיש ונשוא פנים כ'מ'ה'ר'
שמואל די מדינה נ'ע' והיתה
מנוחתו כבוד ביום שבת קדש
י'ד' לחדש סיון שנת ה'ת'ל'ח' ת'נ'ב'ה'
מצאצאי הרב הגדול, ר' שמואל די מדינה (מהרשדם).

1085. [ראש חודש תמוז תל"ח]

ישי' ע'מ'ה'ן
עשיר וגם אביון
יחד יבוא עתם
בחורב בציון
לשוב לאדמתם
נפשם פני עליון
ויצחק צדיק תמים
ויצא יצחק לשוח בשדה במיטב
ימיו אל על קראוהו הן הוא החכם
המרומם כ'מ'ה'ר' יצחק אשיאו נ'ע'
ביום ר'ח' תמוז שנת ה'ת'ל'ח'

1086. [יד תמוז תל"ח]

י'ח'ב' י'ע'ם'
אותיות חרותות על לוחות ומצבה
להשיב שואלך היש פה בן אדם
אמרי נא דמיונו כמלאך ה' צבא'
כי גדול בקרבך כשוכב כנרדם
חלקה טובה עם נחלה
לכל צדיק בחופתו
חלקת הרב היא העולה
לרב תרבה נחלתו

אל על קראוהו בהיותו קרוב הרוח
ללכת הרב המובהק כ'מ'ה'ר'ר'
יאודה פישי * ז'ל'ה'ה' נגש והוא נהנה
מזיו שדי ביום ב' י'ד' תמוז שנת
ה'ת'ל'ח' ת'נ'צ'ב'ה'

* Pesce, שם משפחה איטלקי.

תלמידו וחתנו של ר' ברוך אנג'יל (מס' 1058). מקובל וחסיד. מצבתו נקדשה
בעיני יהודי שאלוניקי כזו של חסין קדוש ועליה השתטחו כשהיו עולים לבית
הקברות לזיזרה לבקר את קברות הצדיקים. בתשלום שנת אבלו קרא עליו דרוש—
הספד ר' שלמה אמריליו ב, "ק"ק אונטראנטו" (פני שלמה, דרוש יא). בנו, החכם
החסיד ועניו משה נפטר ביום י"א סיון תמ"ד ור' שלמה אמריליו דרש על פטירתו
(שם, דרוש כג).

1087. [יד אב תל"ח]

י'ח'ב' י'ע'ם'
הנה ארצי גולמי ראו עיניך
אמנם בעדן גן בתי הנפש
משם באור ה' אור תמגנך
עד כה יבואון לך ימי החופש
כהן לאל עליון יקריב אותו לרצונו את
פני האדון ה' השר מיכאל רוחו ונשמתו
ישביע בצחצחות הן הוא הרב הקדוש
כ'מ'ה'ר' מיכאל הכהן ז'ל'ה'ה'
ביום ג' י'ד' אב שנת ה'ת'ל'ח'

הרב הקדוש מיכאל ב"ר משה ב"ר מיכאל הכהן יצק מים על ידי ר"ש נאון
(מס' 1046). ר' יוסף דוד זיכהו בתארים "הרב המובהק" (בית דוד, חלק א, סי' קכו)
והודיענו שהגיה "כתיבות" שלא ראו אור דפוס. הוא חיבר עם ר' אברהם שמואל
מסופ'יאה ס' "מורה צדק", כולל ליקוטי דינים משולחן ערוך חושן משפט ומראה
מקום המקורות בספרי הפוסקים ראשונים ואחרונים (שאלוניקי תט"ו). בנו משה,
יונה ויום טוב היו מגיחי ספרים. יום טוב נפטר בשנת תפ"ו (מס' 216, גספח). אפשר
ש, החכם הנעלה כה"ר מיכאל הכהן שגפטר בשנת תכ"ב (מס' 1026) היה זקנו.

1088. [ח אלול תל"ח]

י'ח'ב' י'ע'ם'
אם כה לחוף ימים וסוף אדם
עלי הכי ידו זמן הדה
לא מת אני כי הנני נרדם
שובע שמחות לי זה צדה
אצלי ואוכל פעלי קדם
רב טובא ורב חינא ורב חסדה
עומד ומשרת שם את פני ה' ושם
חביון והוא כהן לאל עליון כהנא
רבא גם שב כלעמת שבא וידו אוחזת

פרי מעלליו ואשר לו צדה צדקת ה'
ומשפטיו עם ישראל הרב הגדול
כ'מ'ה'ר'ר' חסדאי הכהן ז'ל'ה'ה' והיתה
מנוחתו יום הששי ח' לחדש אלול
שנת ה'ת'ל'ח' ת'נ'צ'ב'ה'

קונפורטי רשם בספרו (דף לט, ב), שר' חסדאי הכהן היה בן ר' שמואל (מס' 616) מה שאינו מסתבר, כי לפי זה עברו מאה ושלושים שנה בין פטירת הזקן ופטירת נכדו. אפשר שהיה נכדו של ר' שמואל הנזכר. ר' חסדאי למד תורה במחיצתו של ר' חיים שבתי (מס' 945) ו, היה רב מובהק ופסקן ודרשן והרביץ תורה הרבה בתלמידים" (שם, דף מד, ב; נא, א). בין תלמידיו היותר מצוינים מונים את קרובו ר' אהרן כהן פרחיה, בעל "פרח מטה אהרן", ואת ר' יעקב אברהם די בוטון מחבר ספר "עדות ביעקב". קובץ פסקיו נדפס בשאלוניקי בשנת תפ"ג בשם "תורת חסד" בדפוס ת"ת. יתר כתביו אבדו במרוצת הזמן. על שמועת פטירתו דרש באומיר תלמידו ר' דניאל ג'יראסי (אודה ה', דרוש ח'). הוא הניח אחריו שלושה בנים: שמואל שאינו ידוע לנו, חיים ואברהם.

אשתו מתה בשנת תמ"ב (מס' 1100).

1089. [כ מרחשון תל"ט]

אם ישאלוך אמי היכן הם בניך
במר לבב תדמי בדמעת עיניך
בעת חנינה נאספו מגי
בעת חפתם נסתרו ממני
בישיבת רום עלה אברהם לאנחה
ואותי דלא עזבו לאנחה
ויסע אברהם הלך ונסוע הנגבה
וילך ארצה בני קדם החכם הנעלה
אברהם נ' יחיא נ'ע' יום ש'ק'ך' למר
חשון שנת ה'ת'ל'ט' ו'מ'ד'

בשנה זו פרצה מגיפת דבר כבדה בעיר והאם האומללה מבכה על בניה שניספו במיטב ימי עלומיהם.

1090. [יט אייר תל"ט]

אבן בניתי מזבח
האיש אשר לו זורח
שם טוב כשמן יקר
בתורה ומצות מסתפה

[378]

בתורה ועניו באל בוטח
וזה ליצחק נוחח ריח
עלה למרום הישיש ונשוא
פנים הח' ומעולה כ'ה'ר'
יצחק גאטיניו נ'ע' ביום י'ט'
לחדש אייר שנת ה'ת'ל'ט'

1091. [יא תמוז תל"ט]

י'ח'ב' י'ע'ם'
ראו נא איש עברי התגבר כארי
הוא עץ עשה פרי ויגדל שמואל
למד את כל העם תורה וטוב טעם
כפעם בפעם שמואל שמואל
האומר בפיהו פה צח במשהו
צדיק וישר הוא נאמן שמואל
תחת אבן ראיתי מבני עליה הה האדם
הגדול לתורה ולתעודה החכם הש' כ'מ'ה'ר'
שמואל ייני ז'ל'ה'ה' עלה לשמים ביום י'א'
תמוז שנת ה'ת'ל'ט'

בשנת שנ"ז חי בשאלוניקי ר' אהרון ייני שנמנה בין דייני העיר (ר' אהרן ששון, תורת אמת, סי' א). אפשר ששמואל ייני של הכתובת שלפנינו היה ממשפחתו. לפי נוסח המצבה היה ר' שמואל ייני מורה הוראות. לא נזכר בספרו של קונפורטי.

1092. [כט תשרי ת"ם]

י'ש'י' ע'מ'ה'ך'
אבן תועק תחתי ארגז תורה מונחת
תהום אמר לא בי הוא מה לך מר צורחת
כי תורתו בפה כל חי ציץ הוד צומחת
אף חכמתו לכל לראש בחוץ צווחת
אם כה גויתו לאדמתו שוחחת
רוחו ונשמתו פני מלך זורחת
יושב בשמים יצחק חביב אדם ביקר
ושבע ילין בחכמה וביראת חטא האדם הגדול
החכם השלם זה סיני כ'ה'ר' יצחק חביב
ז'ל'ה'ה' והיתה מנוחתו ביום כ'ט' לחדש תשרי
שנת ה'ת'ם'

אביו ר' מנחם חביב, מת בכ"ד בניסן תל"ב. ר' יצחק חביב היה ראש ישיבה ומתלמידיו היה ר' שלמה אמארייליו, שהספידו במותו (פני שלמה, דרוש טו). אשתו

[379]

סול מתה בכ"ו אדר תמ"ה ונספדה ב"ק"ק אראגון" ביום שבת הגדול (שם, דרוש כד).
גם בנו ר' משה היה חכם תלמודי.
אפשר, שר' משה קאמפיליאש, שחתם בשנת שפ"ה על הסכמה בלאדינו (ספונות,
ספר ב, עמ' נא"נב), היה זקנו.

1093. [ניסן ת"ם]

ישי' ע'מ'ה'ד'

עפרות תבל בעד בני חלד תסגורו
אין בם נמלט ואין אשר רגלו בלבד
נשמר מכם אבל בעד כולם תעצורו
גדול קטון ותם וטוב גם נין גם נכד
עפר ממנו אין פליט
גם על יוסף הוא השליט
השר והטפסר הגביר המרומם נשא
ורם כ'מ'ו'ה'ר' יוסף לוביל נ'ע' והיתה
מנוחתו כבוד ביום ניסן שנת תהלה (ת"ם)
משפחת "לוביל" הקימה בשאלוניקי אנשים נכבדים ובעלי הון שתמכו בכספם
במוסדות הצדקה של הקהילה. בשנת ת"א חתם יוסף לוביל על הסכמה בלאדינו
כאחד מ"פרנסי העדה" (ספונות, ספר שני, עמ' נג—נד, מס' יז).

1094. [יום שני של פסח ת"ם]

ומשה עלה אל האלדים במיטב ימיו עניו
ואיש צדקות בסתר ה'ה' הנבון ומעולה
כ'ה'ר' משה קאנפיליאש נ'ע' חלף הלך ביום
ב' של פסח שנת ה'ת'ס' ו'מ'ד'

אולי הוא בנו של ר' יצחק ב"ר משה קאנפיליאש, שחתם ביום רביעי כ"ד מרחשון
שע"ו על קבלת עדות עם ר' אברהם לבית חזן, יהודה חולו ואברהם לבית הלוי
(עין משפט, אבן העזר, סי' יב). בנו הוא המדפיס יום טוב בכר משה קאנפיליאש
שהוא ושותפו, אברהם דוד נחמן, הדפיסו בשנת תע"ג "בדפוס המשובח של תלמוד
תורה יע"א" את הספר "תורת חיים", חלק א, לר' חיים שבתי (מהרח"ש).

1095. [ראש חודש אייר ת"ם]

אבן

זאת אומרת לכל מידות האיש והן שלטו
זקן יושב בעדת אל שותה תורה כקונדיטון
ובמצות אל חפץ יואל נודף כפליטון

[380]

גדול שמו בישראל בדבר גדול וקטון
הן הוא הרופא המובהק החכם
השלם כ'מ'ו'ה'ר' ישראל קאנפאנטון
נ'ע' נתבקש בישיבה של מעלה
ביום ראש חדש אייר שנת
ה'ת'ס' ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'
ידוע ר' יצחק קאנפאנטון מגדולי חכמי התורה בספרד בדור שלפני הגירוש.
המכונה הגאון מקאשטיליה.

1096. [טז תמוז ת"ם]

האבן הזאת היא מצבת קבורת
מרת לונה בת הרב המובהק כ'מ'ו'ה'ר'
יצחק בארקני ז'ל' אלמנת הנבון ונעלה
יום טוב נ' נתן בר ישראל נ'ע' נפטרה
לבית עולמה ביום י' לחדש תמוז
שנת ה'ת'ס' ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'
ר' יצחק בר ר' אליהו בארקני למד תורה במחיצתו של ר' חיים שבתי (קורא הדורות,
דף מד, א). יש לו פסק בספר "בני אהרן" לפפא, סי' מד. בשנת תט"י כבר נזכר
בברכת המתים, "ז"ל". ישראל נתן, זקנו של יום טוב, מת בשנת שצ"ד (מס' 855).

1097. [כח אב ת"ם]

ישי' עמהן

איש טוב והוא ישר לאל עליון
אדמת עפר אשר מנו נחצב
היום טמון גופו תחת חביון
נפשו בטוב תלין ובטוב מצב
הלא הוא היקר ונעלה רופא לכל
מיני ארוכה כ'ה'ר' יעקב פאסי נ'ע'
נפטר ביום כ'ח' לחדש אב שנת ה'ת'ס'

1098. [כד תשרי תמ"א]

הלך למרום החכם המרומם הותיק
נעים זמירות בישראל כ'ה'ר'
גדליה הירירה נע והיתה מנוחתו
כבוד ביום ה' כ'ד' לחדש תשרי שנת האמת
ת'נ'צ'ב'ה'

[381]

1099. [כט כסליו תמ"ב]

הדור אתם ראו אבן מעמסה
ובסתום חכמה בהדרת קודש
הן ביראת השם היא קלוסה
עקב ענוה כזה ראה וקידש
בעדן גן באהבים נתעלסה
הליכות אלי מלכי בקודש
בפילפולא ותלמודא בגירסא
בזאת יבא אהרן אל הקודש

האבן הראשה מכון מקדשה על הרב
המובהק כ"מ'ה'ר'ר' אהרן' נחמיאש ז'צ'ו'ק'ל'
נתבקש בישיבה של מעלה ביום ד'
כ"ט' לח' כסלו שנת ה'ל"ב' ק'ד'ו'ש' (התמ"ב)

1100. [כח מרחשון תמ"ב]

באדמתי עלי עפר ארץ
גוייתי אם היא נרקבת
בעדן גן תהי נצבת
זאת כבודה עטרת נשים
שאננות בנות בוטחות
עלתה אל המנוחה ואל הנחלה
אשה רבתי בדעות הגברת והצדקת
מרת שמחה אלמנת הרב הגדול כ"מ'ו'ה'ר'
חסדאי הכהן פרחיא ז'ל'ה'ה' ביום כ"ח' מר
חשון שנת ה'ת"מ"ב'
ת'נ'צ'ב'ה'

בעלה מת בשנת תל"ח (מס' 1088). בין הספרדים שמחה (או סונחולה) הוא שם
אשה ובין האשכנזים שם משפחה.

1101. [כט סיון תמ"ב]

י"ש"י	ע'מ'ה'ן
אבי אם תשמיץ	: קולך על בחורותי
במר יבכה עיניך	: ומקור מים תשאיר
רשף שבר לוועי	: ובלבל חופתי
הלא החשיך שמשי	: ועוד אינו מאיר

[382]

בעת חגיגה אבד חנינה : ובעת חופה
ושמחה נהפכה לתוגה : והנה החתן הוא
חמד בחורים ארוס וחשוב מאיר בן
הגביר המרומם כ"מ'ה'ר' דון אברהם' ויגישטי
חלף הלך לו בש'ק' יום כ"ט' סיון ה'ת"מ"ב'

אפשר שמ'ן' ויגישטי שבשנת תל"ו היה מ"ראשי טובי הקהלות" (ספונות, ספר ב.
עמ' ס). היה זקנו.
כט בסיון תמ"ב חל ביום ראשון. גם כאן רשמו יום הקבורה ולא יום הפטירה.

1102. [כו סיון תמ"ג]

י"ש"י ע'מ'ה'ן
עשיר וגם אביון : יחד בבוא עתם
בחורב בציון : לשוב לאדמתם
נפשם פני אל עליון : ויעקב איש תם
ויעקב הלך לדרכו ראות לפני מלכו
ויבוא יעקב שלם במצות בעצה ותושיה
כי יעקב בחר לו יה יען כי הנשמה
תהלל יה ה'ה' החכם גביר המרומם כ"ה'ר'
יעקב'ן' חסון זל ביום א' כ"ו' סיון שנת
ה'ת"מ"ג'

1103. [ח אב תמ"ג]

י"ח"ב' י"ע"ם
אבן מעולפת ספירים
שימי לך תמרורים על איש
דגל התורה תרים
ידו בכל חכמה תדה
מלא תלמוד והגדה
ומכל המצות הכין לו צידה
נתבקש בישיבה של מעלה החכם
השלם ישיש ונשוא פנים נעים זמירות
ישראל כ"מ'ו'ה'ר' נפתלי הלוי ז'ל' ביום ש'ק'
ח' באב שנת ה'ת"מ"ג' ת'נ'צ'ב'ה'

השם נפתלי נדיר בין הספרדים. נראה שנפתלי הלוי השתייך ל"ק"ק אשכנז" ושם
שירת בקודש כשליח ציבור.

[383]

1104. [ז' אלול תמ"ג]

י'ש"י ע'מ'ה'ן
 ישר באדם: ובאלדים טוב:
 חלף הלך לו: ויצחק בא מבוא:
 ושם יתענג: בתוך גן רטוב:
 והכל יאמרו: יבוא שלום יבוא:
 ויצא יצחק לשוח: בשדה גבר:
 תמים וישר באדם: הן הוא החכם
 מאד נעלה כ'ה'ר' יצחק חובה ב'כ'ר'
 מנחם חובה נ'ע' והיתה מנוחתו כבוד
 ביום א' ז' לחדש אלול שנת ה'ת'מ'ג'
 ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'

1105. [יד שבט תמ"ד]

האבן הזאת אשר שמתי מצבה על
 איש רם ונשא ישיש נבון ונעלה
 כהר יהושע פיסו נ'ע'
 נפטר לבית עולמו ביום א' י'ד'
 לחדש שבט שנת ה'ת'מ'ד'
 ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'

1106. [כ"א שבט תמ"ד]

י'ש"י ע'מ'ה'ן
 מה לך זמן תכרות: מבחר ברוש תדהר
 תחשיך באף אורי: תסתם בעד צהר
 תכין בחץ לירות: תעקר אגן הסהר
 אישים ללב קירות: הם יעלו בהר
 במיטב ימיו אמר ה' אל יהושע עלי אלי אל
 תעמוד קצר ימים חלף הלך בחור מעם הגביר
 המעולה כהר יהושע לוביל נ'ע' והיתה
 מנוחתו כבוד ביום שני אחד ועשרים לחדש
 שבט שנת ה'ת'מ'ד' ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'

כ"א שבט תמ"ד חל ביום ראשון ולא ביום שני. נראה שיהושע לוביל מת ביום
 ראשון ונקבר ביום שני. במצבה חקקו יום הפטירה.

[384]

1107. [כו אדר"א תמ"ד]

י'ש"י ע'מ'ה'ן
 איש טוב והוא ישר לאל עליון
 היום גופו טמון תחת הביון
 אדמת עפר אשר מנו נחצב
 נפשו בטוב תלין ובטוב מצב
 עלה למרום הגביר ומעולה כהר דון
 שיניאור אברבנאל נ'ע' נפטר ביום כ'ו' לחדש
 אדר ראשון שנת ה'ת'מ'ד' ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'

אולי הוא קרובו של ר' שניאור אברבנאל „מעין גדול ודרשן“, מגדולי ישיבתו
 של ר' אשר כהן ן' ארדוט (מס' 938), שנפטר בקצרות שנים (קורא הדורות, דף
 מה, א).

1108. [כג ניסן תמ"ה]

י'ח'ב' י'ע'ם
 לך רואה אבן עלי גאון הרב
 צלח ורכב וקרב בעין שכלך הבן
 ודע כי מה שבין מקום הרב עוד רב
 ושמשו לא ערב * וערב קם לו בן
 ומלא את ידו אשר לבש מדו
 ולא פנה הודו וזיוו על עמדו
 ואברהם שב למקומו לרב תרבה
 נחלתו נחלת כמה נחלו אל הרב הכולל
 כ'מ'ו'ה'ר'ר' אברהם די בוטון ז'צ'ו'ק'ל' והיתה
 מנוחתו ביום כ'ג' לח' ניסן שנת ה'ת'מ'ה'
 ת'נ'צ'ב'ה'

בן ר' יעקב די בוטון ונכד ר' אברהם די בוטון, מחבר הספרים „לחם משנה“
 (ויניציאה שס"ט) ו„לחם רב“ (איזמיר ת"כ). היה מן הרבנים הכוללים הראשונים
 שעמדו בראש הקהילה לאחר שבוטלה האבטוגומיה של העדות השונות (ד' פופאנו,
 שלשלת רבני שלוניקי, דף ו, ב). ר' שלמה אמארייליו הספידו בשבת שבעה בק"ק
 פוליא והפליג בשבחו (פני שלמה, דרוש כה). בניו היו: יעקב, יצחק, יוסף ומאיר,
 כולם תלמידי חכמים. משורות 4—5 נראה, שבנו, שהוא וודאי יעקב, בעל „עדות
 ביעקב“, כיהן פאר במקומו אחר מותו. ר' שלמה אמארייליו הספיד גם את בנו יוסף
 (שם, דרוש ל).

קונפורטי הזכיר את ר' אברהם די בוטון בין „הרבנים שקמו בשאלוניקי במחצית
 השנייה של המאה הי"ז“ (קורא הדורות, דף נא, א). אולם הוא החליפו עם זקנו
 וכתב „בעל לחם משנה ז"ל“.

• נקבר בערב שבת קודש לעת ערב.

[385]

1109. [יז סיון תמ"ה]

י'ש'י' ע'מ'ה'ן'
רבים בנים אתו באו לחוף ימים
אך אין בם כמותו נחמד ממרומים
זה בה בקורות אלי רוחו תמים
ונפשו כן חיה שם בשמי מעוני'
בכוסו רויה נכנס לפני לפני'
ועובד יה היה ירא את אדוני
דחלא דא טובא אשר אשר ישר את
האדם וטוב עם אלדים החכם
הנעלה לתהלה כ'ה'ר' עובדיה משה
נע והיתה מנוחתו כבוד ביום י'ז'
לחדש סיון שנת ה'ת'מ'ה' ליצירה
ת'נ'צ'ב'ה'

1110. [יח תמוז תמ"ה]

תם וישר במינו: היה היה שמואל
ותר מרעהו כי כוננו: אשוריו לאלוהים
אוהב תורת אלוהינו: ולומדיה בישראל
סר מנו ואינו: כי לקחו האלוהים
ויעל ברמות לשכון כבוד בערשו
הגביר נבון ונעלה כהר שמואל
פאשאריאל נ'ע' והיתה מנוחתו כבוד
ביום י'ח' לחדש תמוז שנת ה'ת'מ'ה' ליצירה
בזמנו חי "הנבון כה"ר יאודה פאשאריאל שר' שלמה אמארייליו דרש עליו ביום
שבת קדש לז' הימים שנת התמ"ב" (פני שלמה, דרוש כא), שהיה אולי קרובו. אולי
היה נכדו של שמואל פאשאריאל, שבשנת שפ"ה מונה לחבר שלוש המשרות, שעליהן
היה כל הנהגת העיר" (ספונות, ספר שני, עמ' נא—נב, הס' טז).

1111. [ב אלול תמ"ה]

בכדי ספדו ספדניא
כי היה שלו במסיבו
וקל נפל מן שמיא
נקטף עודנו באבו
דחלא דא טובא אשר אשר ישר את האדם
וטוב עם אלדים החכם הנעלה
שנב"ק כ'ה'ר' שמעיא קובו נ'ע'
וה'מ'ך' ביום ב' לחדש אלול שנת ה'ת'מ'ה'

[386]

1112. [ד אלול תמ"ה]

י'ש'י' ע'מ'ה'ן'
בין חכמים ונגידי יאסף
אכן קבע עתים לתורת אל
במצוותיו מאד היה כוסף
שחר וערב תמיד בבית אל
מטות כנפי אל בהתאסף
מלא רוחב עד שך עמנואל
הכי נקרא שמו החכם
המרומם כ'מ'ה'ר'ר' עמנואל
אלשיך ז'ל'ה'ה' והיתה מנוחתו
כבוד ביום ד' לחדש אלול
שנת ה'ת'מ'ה' תנצבה

1113. [יז אלול תמ"ה]

י'ש'י' ע'מ'ה'ן'
אלהים חיים חפץ בחיים
גם פה יכספו בארץ חיים
תחתונים מטה נפשם בחיים
עליונים מעלה בעד החיים
מזה ומזה יתפסום חיים
סוף סוף אל אליים ישמח בחיים
כי שם לקחו חלקם בחיים
נפשו צרורה בצרור החיים
ומשה עלה לאור באור פני מלך חיים
לרב תרבה נחלתו לדור שאבד מנהיגו
פנה זיום פנה הדרם הרב הגדול מרנא
ורבנא כ'מ'ה'ר'ר' משה חיים ז'צ'ו'ק'ל'
והיתה מנוחתו ביום י'ז' לחדש אלול
שנת ה'ת'מ'ה' ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'

בן הרב ר' חיים שבת (מס' 945). לפי קונפורטי (קורא הדורות, דף נא, א) היה
ר' משה חיים, "חכם גדול ופסקן". הוא כיהן פאר כרב הכולל עם ר' אברהם יעקב
די בוטון (מס' 1008) ור' חיים אברהם הכהן (מס' 1051). חתם על שתי הסכמות
בלאדינו כאחד מ"חכמי הקהלות" (ספונות, חלק שני, הס' יז, משנת תי"א, עמ' נד;
שם, הסכמה יט, משנת תל"ו, עמ' נט). פסקיו נאספו בקובץ אחד בשם תורת משה.
שאלוניקי תקנ"ז.

עיי' דוד פיפאנו, שלשלת רבני שאלוניקי, דף ו, ב.

[387]

1114. [ה שבט תמ"ו]

י"ח'ב' י"ע'ם'

אבן זאת צווחת בקול : בייא בייא
על פריצוף ופדחת : הנחה בארץ נשיה
בלא בן ובת הלך : בתאניה ואניה
אותו נהג וילך : בשמה ושערוריה
נבחר מבחורי חמד : כסלת נקיה
בתורה השכים ולמד : ובמצות כוסו רויה היה
על תורתו ומצוותיו : בחר לו יה
בגן עדן וטירותיו : גופו ונפשו חיה
יהודה אתה יודוך מלאכי שלום וכל צבא
מרום האומרים האח יבוא שלום ה'ה' הח'
השלם כ'מ'ה'ר'ר' יאודה טאיטאצאק נ'ע'
נפטר לבע ביום ה' לחדש שבט ש' ה'ת'מ"ו'
ת'נ'צ'ב'ה'

על פטירתו דרש ר' שלמה אמארייליו (פני שלמה, דרוש כז).

1115. [יא אייר תמ"ו]

י"ח'ב' י"ע'ם'

נפשו שם בעולם טובתו ארוכה
שמורה ערוכה לעלות בסלם
תמים הוא וישלם במצות זכה
ימצא שם ברכה חיים עד העולם
כי שם צוה ה' את הברכה חיים עד
העולם יקום כי עמנואל צדיק וישר
זה הדור בלבשו חלוקא דרבנן הח'
השלם כ'מ'ה'ר'ר' עמנואל ברכה נ'ע' והי'
מנוחתו כבוד ביום י'א' אייר ה'ת'מ"ו'

1116. [ה אב תמ"ו]

י"ש'י' ע'מ'ה'ן'

האבן הזאת שמת מצבה
על איש רם ונשא נושא ונותן
באמונה ה'ה' הגביר ונעלה
כהר משה גורמיוזאנו נ'ע'
נפטר בקצרות שנים אבד זכרו

[388]

בלא בנים יום ה' לחדש מנחם
שנת ה'ת'מ"ו'

1117. [ט ניסן תמ"ז]

י"ח'ב' י"ע'ם'

אם פה לעפר שב ויעקב איש תם
לא תם ולא נעתם כי חי חי הוא
נחשב כמו חושב בתלמוד וחותרם
לכל ויהי אתם ומפיהם נקשב
מן יציב יציבא בארעא נחית
ואלו עיר וקדיש יתיב בסדרא
הן הוא החכם השלם תפארת
יעקב כ'מ'ה'ר'ר' יעקב די בוטון נ'ע'
יעקב הלך לדרכו ביום א' ט' לח'
ניסן שנת ה'ת'מ"ז' ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'
הבן הראשון של ר' אברהם יעקב די בוטון (מס' 1008). הוא שירת ברבנות אחר
פטירת אביו. ספרו "עדות ביעקב" כולל תשובות וביאורים על ספר "העטור"
(שאלוניקי ת"ף). הספידו חברו ר' שלמה אמארייליו (פני שלמה, דרוש כח).

1118. [ראש חודש אלול תמ"ז]

י"ח'ב' י"ע'ם'

שמים קדרות לבשו : ומלאכי מרום
רעשו : וכל צבא מרום רגשו : ביום
הגמל את יצחק : פחד קראני עת
את קולך : שמעתי משמי זבולך :
קח נא את בנך את יחידך : אשר
אהבת את יצחק : ויען יצחק אל
אביו ויאמר : הנני הולך בגזרת אל
עלי גומר : כי אנחנו בידו כחומר
ואמו שומעת דברי יצחק : אבי ואמי
בכו על שברי : ושימו עיניכם
על בני בחורי : עליו אתפלל ערבי
ושחרי : ויאמר אליהם יצחק : ויחרד
יצחק חרדה גדולה : ואימת מות עליו
נפלה : וקיבל גזרת נורא עלילא : ויגוע
יצחק ביום ג' ר'ח' אלול שנת ה'ת'מ"ז'

שם המשפחה של הנפטר לא פורש.

[389]

1119. [ד טבת תמ"ח]

י'ח'ב' י'ע'ם'
יען כי בעולם ריק ועולה
שבעתי רוש במרורים כרוך
שלו שקט אשב במקומו גילה
שם בעולם שכלו טוב ארוך
שייף עייל שייף נפיק על התורה
ועל העבודה ביסורין של אהבה
החכם השלם אי חסיד אי עניו כ'מ'ה'ר'ר'
משה רוב'יינו ז'ל'ה'ה' והיתה מנוחתו ביום
ד' לחדש טבת שנת ה'ת'מ'ח' ת'נ'צ'ב'ה'

ר' שלמה אמארייליו דרש עליו בשבת חודש אבולו (פני שלמה, דרוש כט). הוא
הספיד גם את אלמנתו שמתה בשנת תס"א, ב"ק"ק איבורה" (שם דרוש נג). גם ר'
אברהם גאטיניו דרש על פטירתו (טירת כסף, פ' משפטים, דרוש א). נראה שר"י
רוביינו (מס' 917) היה דודו.

1120. [ח אדר ב תמ"ח]

י'ש'י' ע'מ'ה'ן'
האבן הזאת שמתי מצבה
על איש חיל רב
ונישא נושא ונותן
הכל באמת ובאמונה
ה'ה' הגביר ישיש ונשוא
פנים כ'ה'ר' מבורך ו' מאיור
נ'ע' נפטר ביום ח' לחדש אדר ב'
שנת ה'ת'מ'ח'

אולי הוא נכד "הגביר נבון ומעולה כה"ר מבורך ו' מאיור" שנפטר בראש חודש
ניסן שצ"ז (מס' 894). הוא החזיק במשקל אשר בבית המכס שבעיר שאלוניקי מכח
אבותיו... ואחרי פטירתו נכנס במקומו אחיו הר' דניאל ואחרי פטירתו של זה
נכנס במקומו אחיו החכם ישעיה יצ"ו" (דבר משה לאמארייליו, חלק שני, חושן
משפט, סי' כ).

1121. [תמוז תמ"ח]

אשרי ירא ה' שב למקומו:
בתוך עפר צדיק נשחת:
למס עובד יטה שכמו:

[390]

בעולמו לחיות נחת:
ויבין כי ישוב עמו:
הלום כלם אל השחת:
ה'ה' החכם המרומם כהר דוד בן
עטר נ'ע' והיתה מנוחתו כבוד
ביו' — — — לחדש תמוז ה'ת'מ'ח'
ר' שלמה אמארייליו הספידו בש"ק בק"ק "עץ חיים", שהנפטר נמנה בין יחידיו
(פני שלמה, דרוש לא).

1122. [טו מרחשון תמ"ט]

גבר תמים ואיש ישר
ונשוא פנים הכי נחסר
בארץ חלקו יאשר
חלקה טובה חלקו יכשר
הלא הוא הגביר נבון ונעלה
כ'ה'ר' שלמה פ'ראנק נ'ע' ו'מ'ד'
ביום ט"ז לחדש חשון
שנת ה'ת'מ'ט'

השם פראנק מצוי בין האשכנזים (גט מסודר, בערכו). אולי היה משבווי שנות ת"ח
— תי"ח שפדו יהודי שאלוניקי מידי הטאטארים (עיין "יון מצולה" לר' נתן נטע
האנובר).

1123. [ד כסליו תמ"ט]

י'ח'ב' י'ע'ם'
כל רז איש לא יקוב: אליהו קובו
אליהו רבא: לנו יחד ופנה
דינו ההר יקוב: יאמר נכון לבו
נודעת לי חבה: בשיתא מצינא
שם מישור העקוב: שם ישר נפתל בו
על פה ידע נבא: שיתא סדרי משנה
מי ישוחח הלכות בכל יום דהוה קא
משתעי אליהו מי יורה דעה מי יבין
שמועה ויעל אליהו הרב הכולל כ'מ'ה'ר'
אליהו קובו ז'ל'ה'ה' ויהי בנסע הארץ
ביום ד' לח' כסלו שנת ה'ת'מ'ט' ת'נ'צ'ב'ה'

את חינוכו הראשון בהלכה קיבל בישיבת אביו ר' יהודה קובו, שנהרג בעיר

[391]

הבירה קושטא ביום יד באלול שצ"ז בגזירת השולטן מוראד הרביעי. הוא ליווה את אביו בשליחות הקהילה ונשא בקושטא עד שנת ת"ל, שאז שב לעיר מולדתו שאלוניקי. מונה ראשונה אב"ד ואחר-כך רב-הכולל וכולם קיבלו את מרותו. חבריו בהנהלה הרוחנית של הקהילה היו ר' בנימן עשאל ור' אהרן כהן פרחיה (ד' פיפאנו, שלשלת רבני שאלוניקי, דף ו, ב). ביום פטירתו הספידו ר' שלמה אמארייליו (פני שלמה, דרוש לב); „בשבת בתוך שבועה י"א כסליו" דרש עליו ר' אהרן הכהן [פראחיה] (בגדי כהונה, ג, ב). „בתשלום השלשים" דרש עליו ר' יוסף דוד בק"ק שלום (יקרא דשכבי, דרוש ד).

1124. [ז טבת תמ"ט]

י"ח'ב' י"ע'ם'
מאיש שונה : בל ידע מה :
עלי לספור : עלי המר :
כי נר מצוה : דת ומזמה :
תמיד בה לא : ריחו נמר :
עודני חי : להיות עמה :
עד צא חיים : אמר שומר :
זה הדור בלבשו חלוקא דרבנן עוטה אור
כשלמה התורה והמצוה הרב המובהק כ"מ'ה'ר'
שבתי חיים ז"ל'ה'ה' והיתה מנוחתו ז' לחדש
טבת שנת ה'ת'מ'ט' ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'

הבן השלישי של הרב המופלג ר' חיים שבתי (מס' 945).

1125. [טז ניסן תמ"ט]

י"ש'י' ע'מ'ה'ן'
אם כה עפרות תבל : חיים בלעו :
נראה לעינים : גירעון חסד :
עוד יש נחלת חבל : אל עם נושע :
כי שם ימצא חיים : חיים וחסד :
אל מלך חפץ בחיים יקר בעיני ה'
החכם המרומם כ"מ'ה'ר' חיים גאגין
נ'ע' נקרא אל השמים מעל ביום יו'
לחדש ניסן שנת ה'ת'מ'ט' ת'נ'צ'ב'ה'

„בן החכם השלם מר קשישא כמוה"ר ידידיה גאנין זלה"ה. ר' יוסף דוד דרש על פטירת אלמנתו ב,ק"ק לישבונא" בכ"ה באלול תס"ט (יקרא דשכבי, דרוש מה).

1126. [טז תמוז תמ"ט]

י"ש'י' ע'מ'ה'ן'
אם בין עפר קנו „וכבגד יבלה"
תחת חרול כנו „נדמה נחשב בכלי"
חרש אך עם קונו „כפז הוא מסולה"
כי שם בגן עדנו „יהודה יעלה"
ישיש ופרח בעולם שכולו טוב יהודה
עוד רד עם אל הגביר נבון ומעולה כ"ה'ר'
יאודה גאטיניו חלף הלך ביום ט"ו'
לחדש תמוז שנת ה'ת'מ'ט'
ת'נ'צ'ב'ה'

1127. [טז תמוז תמ"ט]

משה עלה ברום מעלה במותו
זקן ושבע ימים זה חלק כבוד
לזקנים הישיש ונשוא פנים
גביר ומעולה כ"ה'ר' משה שאפורטה
נע נפטר ביום יו' לחדש תמוז שנת
ה'ת'מ'ט'

1128. [כו תמוז תמ"ט]

עודנו חי אל אל נחת
מחסי אמר אל חי ראשון
כן בעולם הבא תחת
כנפי שדי יוסף חסון
סוחר טוב ובקש רצון מהישר באדם
וטוב עם אלודים הגביר נבון ומעולה
כהר יוסף ז' חסון נ'ע' חלף הלך לו
אל על יקראוהו ביום כ"ו' לחדש
תמוז שנת ה'ת'מ'ט' ת'נ'צ'ב'ה'

1129. [ראש חודש אב תמ"ט]

כהן לאל עליון בצל שדי
חמד ויתלונן וישב שם
תורה ומעשה רב בעוז אידי

למד ולמד עם ודרך שם
ואלעזר הכהן יעמוד בצל שדי
יתלונן אשר למד דעת את העם
ורבים השיב מעוון אי חסיד אי עניו
החכם השלם כ'מ'ו'ה'ר'ר' אלעזר הכהן נ'ע'
ו'מ'ד' ביום ר'ח' אב שנת ה'ת'מ'ט'
ת'נ'צ'ב'ה'

על פטירתו דרש ביום שבת תוך שבעה ר' אהרן הכהן פרחיה (בגדי כהונה, דף מה, א). ובתשלום שנת אבולו הספידו ר' שלמה אמארייליו (פני שלמה, דרוש לד). הוא נטה אחר שבתי צבי.

1130. [ז אלול תמ"ט]

י'ש'י' ע'מ'ה'ן'
נכאב אני האב על בן פורת בני
יצחק חתן דמים בעפר שוכני
תוגה למנה לי ובכי נפשי תני
מקום לבית שבתי מהי ונהי בני
והוא כחתן יוצא מחופתו בעת חנינתו אבד חנינה
ותהי לו קברו חפת חתנים החכם בחור ונעים
כהר יצחק נ' הח' גביר ומעולה כ'ה'ר' עמנואל אלקבץ
הלוי י'ץ' עלה אל השמים מעל ביום ג' ז' לחדש אלול
שנת ה'ת'מ'ט' ת'נ'צ'ב'ה'

אביו עמנואל נפטר בשנת תנ"ז (מס' 1148). הוא מת על פני אביו הזקן.

1131. [ד אלול תמ"ט]

י'ח'ב' י'ע'ם'
מצוה ותורה אור חופפת צמודה
צדקו הולך ואור לישר נתיבו
ויט שכמו לסבול לתורה ולתעודה
עבד ולא יבול לאל בכל לבו
קדוש יאמר לו המצבה עדה
פרשיו וחילו בקרבו שם ארבו
ההולך קדמת אשור כולל להלל לנפי המלך
מלכו של עולם החכם השלם כ'מ'ה'ר' יאודה בן
הרב הקדוש כ'מ'ו'ה'ר'ר' אליהו קובו ז'צ'ו'ל' והובא
אל הקדש פנימה ביום ש'ק' ד' לח' אלול שנת ה'ת'מ'ט'
ת'נ'צ'ב'ה'

אביו מת ביום ד כסליו תמ"ט (מס' 1123). הוא נקרא בשם זקנו ר' יהודה.

1132. [י אלול תמ"ט]

י'ש'י' ע'מ'ה'ן'
איש טוב והוא ישר לאל עליון
היום גופו טמון תחת חביון
אדמת עפר אשר מנו נחצב
נפשו בטוב תלין ובטוב מצב
הלא הוא הנבון ונעלה כ'ה'ר'
מרדכי הכהן פרחיא נ'ע' נפטר
לבית עולמו ביום ש'ק' י' לחדש
אלול שנת ה'ת'מ'ט'

1133. [כה שבט תנ"א]

הנה ערשי בתוך ארצי
זה אל גלמי מלון קצי
אך אל נפשי מאד ציצי
עם אל עולם מקום רבצי
הנפש עם הבשר נבלתי יקומון
כי עמנואל טל אורות טלך
קהן לאיש גואל זה הדור בלבושו
הגביר המרומם כהר עמנואל ברודו
נ'ע' והיתה מנוחתו כבוד ביום כ'ה'
לחדש שבט שנת א'ת'ן'

1134. [כד ניסן ת"ן]

י'ח'ב' י'ע'ם'
הדר לכל חסיד הוד אל בני דורו
יצאו צבא מרום יצאו לזיו אורו
תאיר כאור יורה ארצו ועפרו
כנבו והור ההר הקדיש מקום קברו
והארץ האירה מכבודו לקדוש ה' מכובד
חמד האלדים לשבתו בחלק של בנימן הן
הוא הרב הכולל גדול ליהודים כ'מ'ו'ה'ר'ר'
בנימן עשאל ז'צ'ו'ל' וז'ל'ה'ה' והיתה מנוחתו
כבוד ביום כ'ד' לחדש ניסן שנת ה'ת'ן' ליצירה
ת'נ'צ'ב'ה'

מורה הוראות ומרביץ תורה בתלמידים. בשנת תל"ו חתם על הסכמה בלאדינו

כאחד "מראשי וטובי הקהלות" (ספונות, ספר שני, ירושלים תשי"ח, עמ' נט"ס).
 רוב פסקיו אבדו ואלה שניצלו מכלייה נקלטו בס' "סם חיי" (שאלוניקי תק"ו) לבנו
 ר' חיים עשאל. הוא סידר טופס הגט לפי מנהג שאלוניקי (דבר משה, אבן העזר,
 סימן עד). חידושו על הש"ס נדפסו בספר "באר לחי רואי" (שאלוניקי תצ"ה) לחברו
 ר' יצחק נ' שאנג'י. הספידוהו במותו בנו ר' חיים (סם חיי, חלק הדרשות, דף כח)
 ור' שלמה אמארייליו (פני שלמה דרוש לד) ועל תשלום שנת אבול, כב שבט תנ"א,
 דרש עליו ר' יוסף דוד (יקרא דשכבי, דרוש ט). הוא זיכהו בתארים "מורינו ורבינו
 הרב הכולל".

1135. [יח אדר"א תנ"ב]

ועם קדושים נאמן שמואל
 ברוך מבנים החכם הנעלה כ'ה'ר'
 שמואל ברוך נ'ע' ו'מ'ך' ביום
 ח'י' אדר ראשון שנת ה'ת'נ"ב'
 ידוע לנו ר' שמואל ברוך מבית דינו של ר' חיים שבת, שאחד מפסקיו נקלט בספר
 "תורת חיים" שבת, ג, סי' צא. אפשר ור' שמואל הנזכר בכתובת היה נכדו ונקרא
 בשם זקנו.

1136. [כט אדר"א תנ"ב]

י'ח'ב' י'ע'ם'
 הולך בתום קנה שם טוב
 חכם לבב ישר מעש'
 רוחו נודף כשמן טוב
 עוד לא נמר ולא נבאש
 ובעולם שכולו טוב
 תתענג נפש לא נואש
 נפטר באהבה רבה החכם המרומם
 כ'מ'ה'ר' שם טוב נחמיאש נ'ע' נפטר
 לבית עולמו ביום כ'ט' לחדש אדר ראשון
 ה'ת'נ"ב'

1137. [ד סיון תנ"ג]

י'ח'ב' י'ע'ם'
 הגל הזה והמצבה : עדות ביהוסף
 נהג בכל מדה טובה : סדר קדושה
 הנו רבה ובר אבא : בן פורת יוסף
 והוא יושב בישיבה : ומשפט עשה

[396]

ורב חסד אשר הרבה : וילקט יוסף
 בתוך סוד קדושים רבה : נפשו לבושה

נפטר באהבה רבה הרב המובהק
 כ'מ'ה'ר' יוסף אישטרושה
 ז'ל'ה'ה' ביום שני ארבעה ימים
 לח' סיון שנת ישובו איש
 א'ל' א'ח'ז'ת'ו' לפ'ק' [תנ"ג]

בן הרב המובהק ר' דניאל אישטרושה (מס' 985). בשנת תמ"ו חתם כדיין על
 קבלת עדות עם חבריו ר' יצחק הכהן ור' שמואל יצחק (נאמן שמואל סי' נ). על
 פטירתו דרש ר' שלמה אמארייליו ב"ק"ק ת"ת" (פני שלמה, דרוש מה).

1138. [יו אב תנ"ג]

י'ח'ב' י'ע'ם'
 חכם עדיף מנביא דורש ומורה את הרבי'
 במצות ה' הולך והביא כל היום לזכה את הרבים
 בעולם זה באמונה די והותר אשר קנה
 לבש כתר זיו שכינה לפני אל שוכן מעונה
 ומצדיקי הרבים יזהירו כוזהר הרקיע
 הלא הוא החכם המרומם הישיש
 ונשוא פנים כ'מ'ה'ר' דניאל ישראל
 נוחו עדן והיתה מנוחתו כבוד
 ביום י'ז' לחדש מנחם שנת ה'ת'נ"ג'

1139. [כט כסליו תנ"ד]

י'ש'י' ע'מ'ה'ן'
 מצבת זאת קבורה מה זה מהרת
 בני ועד משבר עליך באתי
 הבן דניאל איש חמודות שתה
 לבי בי סחרחר ולעפר שחתי
 מר ונאנח בני אותי עזבת
 על מצבת אבן עליך שמת
 קצר ימים עודנו באבו בני
 חלף הלך החכם יודע בטיב
 הלכות בכל יום כ'ה'ר' דניאל
 די בושאלדו נ'ע' עלה אל השמים
 מעל יום כ'ט' כסליו שנת
 ה'ת'נ"ד'

[397]

1140. [יח טבת תנ"ד]

ישי' ע'מ'ה'ן
מצבת אבן מוסדה
בחרט אנוש מהלל
וירב בבת יהודה
תאניה על בן ועולל
בגן עדן לו יעדה
במעשים טובים עולל
נפטר בשם טוב הגביר נבון
ומעולה כ'מ'ה'ר' יאודה ג'וקליל
נ'ע' עלה למרום יום השישי י'ח'
יום לחדש טבת שנת ה'ת'נ"ד'

1141. [ח ניסן תנ"ד]

ישי' ע'מ'ה'ן
מות יפריד ירחיק הבן
מאת אביו ומאמו
עודנו באבו מת בן
אבן ידוש עלי גלמו
זה כל אדם האיש הבן
ואברהם שב למקומו
כי עלה מות אשר כרת את אברהם
עודנו באבו במיטב ימיו הגביר נבון ונעלה
כ'ה'ר' אברהם לוביל נ'ע' בן הגביר המרום
כ'ה'ר' יצחק לוביל נ'ע' ו'מ'ך' ביום ש'ק' ח' לחדש ניסן
שנת ה'ת'נ"ד' ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'

1142. [ו טבת תנ"ה]

ישי' ע'מ'ה'ן
מי יתן בספר יוחק
הליכתי דרך מצוה
ושתן רגז ושחק
ואת נתיבותי עיוה
אכן וינחם יצחק
קברו קברות התאווה
ישב בשמים יצחק תמים וישר
החכם המרום כ'מ'ה'ר' יצחק קמחי
נ'ע' ו'מ'ך' ביום ו' לח' טבת שנת ה'ת'נ"ה'

[398]

1143. [יט תמוז תנ"ו]

פה תחזו ציון ותיק
שבו נגנו חכם ותיק
גריס תדיר ולא שתיק
שקדן למדן וסוד ממתיק
נצב לפני הרים מעתיק
ללמוד דת יומין עתיק
מצבת אבן הנצב על הקוצרים החכ'
המעולה כ'מ'ה'ר' יהושע שמואל המכונה
מודיליאנו ז'ל'ה'ה' נתבקש בישיבה של
מעלה יום השישי י'ט' לחדש תמוז
שנ' ה'ת'נ"ו'

יט בתמוז חל ביום חמישי ולא ביום ששי.

1144. [כג שבט תנ"ז]

י'ח'ב'	י'ע'ס'
פה נגנו ארן קדש	וכתוב זאת לזכרון
על אבן אדמת קדש	אשר על הארון
חוקיו ומשפטיו חידש	לרוב כנחל קדרון
הוקבע לדור צום וקדש	יום בו נאסף אהרן
הכהן ראשון לכל קדש	לא נשאר בלתו אחרון
וממרחק מהררי קדש	יספדוהו בשברן
כי נשבה ארון הקדש	מרבין תורה בכשרון
יסודותו כשרפי קדש	צדיק ישמח וגם ירון
בבואו אל הקדש	ועם ישני חברון
תנו את ארון הקדש	בית מנוח לאהרון
המורה צדק מדבר קדש	הרב הגדול מלך ויתרון
כ'מ'ה'ר' אהרן ב'כ'מ'ה'ר' חיים אברהם הכהן	
פרחיה ת'נ'צ'ב'ה' נתבקש	בישיבה העליון
כ'ג' שבט ש' לאמר לירושלים ת'נ'צ'ב'ה' וגם תרון	

רב מופלג בתורה וגדול הדור. ר' אהרן הכהן זכה לשני שולחנות ונתאחדו בו תעודה ועושר. רבו בהלכה היה בן משפחתו ר' חסדאי הכהן, שגידלו כבן (פרח מטה אהרן, סי' ט, יח). חוות דעתו בהלכה היתה תמיד מכריעה ומכל ערי הבאלקאן פנו אליו בענייני דין ודת. אחר מות אביו, בראשית שנת תכ"ח (מס' 1051) מילא את מקומו ברבנות הכללית של העיר וניהל את צאן מרעיתו בידיים אמונות. הספידו ר' שלמה אמארייליו ב"ק"ק תלמוד תורה בפני קהל רב (פני שלמה, דרוש נ). כל

[399]

כתביו ראו אור הדפוס : א. פרח מטה אהרן, שני חלקים. כל אחד כולל קכ"ה תשובות (אמשרדם תס"ג); ב. פרחי כהונה, חידושין על המסכתות בבא קמא, בבא מציעא, כתובות, גיטין, עבודה זרה, קידושין (שם תס"ח); ג. זכרון דברים, מ"מ לדיני התלמוד וחידושין (שאלוניקי תק"ח); ד. בגדי כהונה, דרשות והספדים (שם תקי"ג). עיין La Famille Perahia a Thessaloniki, p. 79.

1145. [כז שבט תנ"ז]

האבן הזאת שמתה מצבה
על הישיש ונשוא פנים
כ'ה'ר' משה ג'ראשי נ'ע'
נפטר לבית עולמו
ביום כ'ז' לחדש שבט
שנת ה'ת'נ"ז

בשנה זו שלט בעיר קור נורא.

1146. [ה אדר תנ"ז]

א'נ'ה' א'נ'ה'
היכי תכון כחץ לירות
סכין כרוך רוש לענה
בוער באש עד לב קירות
מקום שיש בו סכנה
ראה ה' הביט לראות
אל נקמות הופיעה נא
אל נקמות ה' הוא ינקום דם השפוך
על לא חמס בחור עם ברוש תדהר
ה'ה' הח' הנעלה כ'ה'ר' יצחק שמואל נ'ע' נפ'
ביום ה' לח' אדר שנת ה'ת'נ"ז

1147. [יום ב של פסח תנ"ז]

האבן הזאת שמתה מצבה על
החכם מאד נעלה הישיש ונשוא
פנים כה'ר' נסים מרדכי נ'ע' והיתה
מנוחתו כבוד ביום ב' של חג הפסח
שנת ה'ת'נ"ז

[400]

1148. [ראש חודש תמוז תנ"ז]

י'ש'י' ע'מ'ה'ן'
סתרי ועל צפן מישאל
איש עוטה כתנת תשבץ
הכי נכבד והוא לוי
בכל לבו עבד לאל
וגם על ידו מצות קבץ
אכן גוע כמטחזה(?)
אשר ישר את האדם וטוב עם אלודים
ה'ה' הח' המרומם כ'מ'ה'ר' עמנואל אלקבץ
הלוי ז'ל' ו'מ'ך' ביום ר'ח' תמוז שנת
ה'ת'נ"ז

אשתו דונא מתה בכ"ז סיון של שנה זו ובנו יצחק נפטר בשנת תמ"ט. עמנואל
נוכר בכתובת בנו בתארים "הח' גביר ומעולה" (מס' 1130). בשנת תל"ו חתם על
הסכמה בלאדינו כאחד מראשי וטובי הקהילות (ספונות, ספר שני, ירושלים תשי"ח,
עמ' נט"ס).

1149. [טו תמוז תנ"ז]

ישרים ותמימים : יביאון צדקתם
בחקים ובידם : ויצחק בא מבוא
גביר הוא בן רמים : ולורוע חותם
ונדיב זה קדם : צדקות ובלבו
עבודת צור תמים : והיה האיש תם
וישר באדם : וישבע מטובו
ויצחק בא מבוא באר לחי ונפשו היא העולה
למעלה דגמיר וסביר הגביר המרומם כ'ה'ר'
יצחק לוביל נ'ע' והיתה מנוחתו כבוד ואל על
יקראוהו ביום ט'ו' לחדש תמוז שנת ה'ת'נ"ז ת'נ'צ'ב'ה'

1150. [יב תשרי תנ"ח]

י'ש'י' ע'מ'ה'ן'
חכם לב קנה שם טוב
אשר הלך בדרכי אל
ימצא חן ושכל טוב
ללמד בני ישראל
נפטר באהבה רבה החכם המרומם
כ'מ'ו'ה'ר' שם טוב פאשאריאל ז'ל'ה'ה'
והיתה מנוחתו כבוד ביום הששי
י'ב' לתשרי שנת ה'ת'נ"ח

[401]

1151. [ח טבת תנ"ח]

עברו ושובו וראו נא
אבן מקיר תצעק למו
כצפור נודד מן קנה
כן איש נודד ממקומו
הלא הוא החכם הנעלה נעים
זמירות ישראל כ'ה'ר' מרדכי
דניאל ב'ע' והיתה מנוחתו כבוד
ביום ח' לח' טבת ש' ה'ת'נ"ח

1152. [אחרון של פסח תנ"ח]

מצא מוצא לעת מצוא" זו קבורה לא בזמנו
קצר ימים מלון קיצו" ולא ראה חפת בנו
וכל ימיו מלא קומצו" יוסף ידו תת מהונו
בעולמו האל ירצו" מנוח לו בגן עדנו
במיטב ימיו אל על יקראוהו ונדיב הגביר
ומעולה כהר יוסף קאואליירו ב'ע' והיתה מנוחתו
ביום אחרון של חג הפסח משנת ה'ת'נ"ח ליצירה
ת'נ"צ'ב'ה'

1153. [יט תמוז תנ"ח]

י'ש'י' ע'מ'ה'ן'
אתם העוברים על צדי
ראו נא את מצבתי וציוני
כי עשוני אבי ואמי כיון
שלא ראוני את אפריוני
ולכך תתנו להם את חני
כי עשוני את רצוני
ואם תרצו לדעת את שמי
הלא תדעו כי אני נכדו של
הרב הגדול מורי זקני כ'מ'ו'ה'ר'ר'
חסדאי הכהן פרחיאי ז'צ'ו'ל' כי
שמי בקרבו. נפטר ביום י'ט' לחדש
תמוז שנת ה'ת'נ"ח

אביו היה כנראה „החכם השלם הדיין המצויין" ר' אברהם הכהן פרחיאי, שנפטר
ביום יא באלול תע"ט (סי' 1185).

1154. [ט אלול תנ"ח]

י'ש'י' ע'מ'ה'ן'
מאשר שמנה: המנה ופרפר:
מלחמו ואשפר: ואשישת לדלים:
לאיד עלה עלים: עניו מנדיבות
וצדקה לרבות: ומכבד חכמים:
כן במקום תמימים: הוא יהיה תהלה
טובה כפולה בשמי: מעונה:
תעלה במעלות אשר היא ממרומים ישכון תחת
כנפי השכינה מאשר שמנה הן החכם המרומם
הן גביר כ'מ'ה'ר' דון אשר אברבנאל ב'ע' והיתה
מנוחתו כבוד ביום ש'ק' ט' לחדש אלול שנת
ה'ת'נ"ח

הוא נמנה בין חסידי שבתי צבי בשאלוניקי שלא התכסו במסווה דת האישלם
(גרשם שלום, ברוכיה ראש השבתאים בשאלוניקי — ציון, שנה ו' תש"א, עמ' 129).
ר' שלמה אמארייליו דרש ב"קהל רב" על פטירתו (פני שלמה, דרוש נה).

1155. [כו כסליו תנ"ט]

י'ח'ב' י'ע'ם'
אבן בוחן עד ממרחק: באיש מפל חכמה הוקם
עומד בפרץ עת דחק: צר ואור חשר בשחק
מדורו מנחם רחק: ביום הגמל את יצחק
בגזרת אשר לו אל חק: יושב בשמים יצחק
ויצא יצחק לשוח בשדה חקל תפוחים לרעו'
בגן ה' לבקר בהכלו החכם השלם ספרא
רבה ויקרא כ'מ'ו'ה'ר' יצחק מסרן ז'צ'ו'ל'
נתבקש בישיבה של מעלה ביום אחד
בשבת ז'ך' לחדש כסלו שנת ה'ת'נ"ט
ליצירה ת'נ"צ'ב'ה'
ר' יוסף דוד כתב עליו הספד לתשלום שנת אבול, כט מנחם-אב תנ"ט, שקראו
בקהל עם בנו „הבחור החכם ונעלה כה"ר לוי מסראן... בקהלתו הקדושה פורטוגאל
גדול יע"א" (יקרא דשכבי, דרוש כו). על אלמנתו מרת ריינא דרש ב"ק"ק פורטוגאל
גדול" ביום שבת כא אלול תע"א (שם, דרוש נד).

1156. [ד אדר תנ"ט]

י'ש'י' ע'מ'ה'ן'
האבן הזאת שמת

מצבה על איש חיל
רם ונשא הלא הוא היקר
ונעלה כהר יוסף שאיזש *
נע נפטר לבית עולמו
ביום ד' לחדש אדר
שנת ה'תנ"ט

* Sajas, שם משפחה מצוי בין יהודי איטליה, שהשתבש בהמשך הומן לשאיזש (Saias).

1157. [ה אדר"ב תמ"ה]

י"ש'י' ע"מ'ה'ן
איש טוב והוא כהן לאל עליון
היום גופו טמון תחת חביון:
אדמת עפר אשר מנו נחצב
נפשו בטוב תלין ובטוב מצב:
ויצא יצחק לשוח בשדה הן הוא הגביר
הנעלה כ"ה'ר' יצחק הכהן פרחיזא נ"ע' ביום
ד' ה' לחדש אדר שני ה'ת"ם' ו'מ'ך'

כתובת זו לא נדפסה במקומה.

1158. [ט אלול ת"ס]

י"ש'י' ע"מ'ה'ן
איש טוב והוא ישר לאל עליון
היום גופו טמון תחת חביון
אדמת עפר אשר מנו נחצב
נפשו בטוב תלין ובטוב מצב
עם קדושים נאמן שמואל
הלא הוא החכם הנעלה כ"ה'ר' שמואל
בר שם טוב אשכנזי נ"ע' נפטר
ביום ט' לחדש אלול שנת
ה'ת"ס'

1159. [כג שבט תס"א]

י"ש'י' ע"מ'ה'ן
ישר הולך בדרכי אל הכי נבחר מפנינים
הן זה חלק אדם מאל יגע לפי רב השנים

[404]

עד אשר עבר פני אל עם ישרים ואצילים
סוחר טוב שוחר לאל מחיצתו לפני ולפנים
הן זה חלק אדם מאל הולך תמים.
פועל אמת ישר באדם וטוב אם אלודים ה'ה'
החכם הנעלה ישיש ונשוא פנים כ"ה'ר' יצחק הלוי
נ"ע' ו'מ'ך' ביום כ"ג' לחדש שבט ה'ת"ס'א'

1160. [ו מרחשון תס"ב]

ספור אחר גוי מחושק הכסף
ומזה בן מזה אם דעת כוסף
ורק המות הזה בלא עת האסף
השמן עם רוזה טרף טרף יוסף
בשמים ממעל זך ויקר שייף עייל שייף נפיק
רק בעולם ריק יעלה שבע רוש ולענה
ה'ה' החכם הנ"ע' כ"ה'ר' יוסף הכהן נ"ע' בן הרב המובהק
כמהרר יצחק הכהן נת' בשיבה של מעלה
ביום ו' מר חשון שנת ה'ת"ס'ב'

מת על פני אביו שנפטר בשנת תע"ה (מס' 1180).

1161. [יב ניסן תס"ב]

י"ח'ב' י"ע'ם'
עקב ענוה כלול במקרא
היה כעץ שתול על המים
וחכם לבב ממית בתורה
ללמד ישראל דת יומים
זקן קנה חכמה מפוארה
וכי תאוה הוא לעינים
עד המצבה לאיש שיבה
החכם השלם כ"מ'ה'ר'ר' חיים
צרפתי ת"נ'צ'ב'ה' עלה לשמים
ביום י"ב' לחדש ניסן שנת
ה'ת"ס'ב' ליצירה

בשנת ת"ם חתם כדיין עם הרבנים משה ב"ר חיים שבת, אפרים נחמיאש ור'
יצחק צרפתי. אפשר וחיים צרפתי היה בנו או קרובו של הדיין ר"י צרפתי.

[405]

1162. [יה תשרי תס"ג].

י"ש"י ע"מ'ה'ן
ציון הלז החכם
הנעלה כ'ה'ר' עמנואל
האסאן נ'ע' נפטר
לבית עולמו ביום
ח"י לחדש תשרי שנת
ה'ת"ס"ג

ידוע שבתי בר עמנואל חסן, בעל „חוסן ישועות" (שאלוניקי תי"ב). אפשר
שעמנואל האסאן זה הוא בנו ונקרא בשם זקנו, כנהוג בין הספרדים.

1163. [יא אדר תס"ג]

י"ש"י ע"מ'ה'ן
גבר תמים ואיש ישר
ונשוא פנים הכי נחסר
בארץ חלקו יאשר
חלקה טובה חלק יכשר
בגן עדן דרכו שם ישר
מכאן הכין צדה באושר
הלא הוא הגביר ישיש ונשוא פנים
כ"ר' דון מאיר ׳ן וינישתי נ'ע'
ו'מ'ך' ביום ג' י"א' לחדש אדר שנת ה'ת"ס"ג

אשתו „הגברת המעטירה" מרת דוּנא נפטרה ביום ז בשבט תמ"ז.

1164. [יג מרחשון תס"ד]

י"ח'ב' י"ע'ם
זאת האבן כהררי אל
מורה תורה לכל שואל
על כי יליל כל ישראל
רב פעלים מקבצאל
כאן נגנו תחת ההר אל
עוד רד עם קדושים ואל
שוכן רם נשמתו יואל
תהא צרורה בבית אל
וילך שמואל הרמתה עלה בשמים

[406]

ממעל בגן עדן של מעלה אל המנוחה ואל
הנחלה להשתעשע עם צדיקים המאירים
כברקים הה הרב הגדול כ'מ'ו'ה'ר'ר' שמואל
יצחק ז'צ'ו'ק'ל' והיתה מנוחתו כבוד ביום י"ג'
לחדש חשון שנת ה'ת"ס"ד' ליצירה
ת'נ'צ'ב'ה'

שמואל יצחק המכונה מודילייאנו, נולד לאביו יצחק שמואל לערך תט"ו. עוד
בהיותו רך בשנים נודע כבר אוריין. הוא כיהן ברבנות הכללית, עם ר' יהודה קובו
ור' שלמה אמארייליו. ספרו „נאמן שמואל" (שאלוניקי תפ"ג) כולל קיז תשובות
כסדר ד' טורים. בנו, ר' יום טוב, חיבר את ההקדמה. אלמנתו מתה בשנת תק"ג
(מס' 1237). נולדו לו ארבעה בנים: משה, שמואל, אברהם והח' בונמו.

1165. [כג אדר"ב תס"ד]

ושמואל שוכב בהיכל ה אל על
יקראוהו יבוא שלום ינוח אל המנוחה
ואל הנחלה להשתעשע עם צדיקים
בגן עדן של מעלה ה'ה' החכם השלם
רב ועצום כ'מ'ו'ה'ר'ר' שמואל פישוהם
ז'ל' והיתה מנוחתו ביום שבת קדש
כ'ג' לחדש אדר ב' שנת ה'ת"ס"ד

בשנת תל"ו חתם על הסכמה בלאדינו כאחד מראשי הקהילות (ספונות, ספר שני,
ירושלים תשי"ח, עמ' נט"ס).

אשתו „רבתי בדעות" מרת מלכה, נפטרה ביום יא בסיון תמ"ט. בנו „הגביר
המרומם" יעקב נפטר בשנת ת"ק (מס' 1226). שם נזכר ר' שמואל בתואר „הרב
המובהק".

1166. [כח ניסן תס"ד]

י"ח'ב' י"ע'ם
זקן רגיל פרקו נאה בכל לבו עבד לאל
בקול ערב וניב יאה ובגרונו רוממות אל
בהר ה' יראה נעים זמירות ישראל
כתב הלז לכל רואה מודיע חמדת דניאל
מצבת אבן איש שיבה נפטר באהבה
רבה וילך למסעיו בישיבה עליונה הח'
השלם נעים זמירות ישראל כ'מ'ו'ה'ר'ר' דניאל
מרדכי נ'ע' ו'מ'ך' ביום ו' כ'ח' לח' ניסן
שנת דניאל איש ח'מ'ו'ד'ו'ת' ליצירה [תס"ד]

[407]

1167. [כ אלול תס"ד]

י'ח'ב' י'ע'ם'

אשרי אנוש יוכיחנו אל

והוא לא יקוץ בתוכחה

ובכל כחו עבד לאל

ובדק בכל מיני סירכה

וקרא עמו עמנואל

מה' ישא ברכה

להתעדרן בעדן גן אל

אשר לב הבת אין קץ ולארכה

אל על קראוהו עלה אלי על תעמוד

לעדן עליון עם צדיקים חסידי עליון

החכם המרומם כמוהר עמנואל ברכה

נ'ע' ו'מ'ך' ביום ד' לחדש אלול שנת ה'ת'ס'ד'

ת'נ'צ'ב'ה

באמצע המאה השמונה עשרה בערך נחתמה הסכמה אחת בשאלוניקי שעל פיה רק בני המשפחות ברכה, מולכו ואיטרושה (שאהר כך נשתבש לאיטרומסה), שהיו בקיאים בשחיטה ובבדיקה, יכלו לשרת כשוחטים בקהילת שאלוניקי. הסכמה זו עמדה בתקפה עד חרבן הקהילה בידי הנאצים.

1168. [טו תמוז תס"ו]

י'ש'י' ע'מ'ה'ך'

הדור אתם ראו פאר הזמן: זה הדור מטה עוז מקל תפארה

בחור מעם מעשה ידי אומן: קול מן שמיא נפל לב הארה

עודנו באבו נטע נעמן: והשקית בכלי זעף ראש מי מרה

ירא אלדים וסר מרע נעמן: גם הוא טוב תאר ונפש יקרה

יקר מחכמה ומכבוד חש מן: נשמתו בעדן תהא צרורה

הלא הוא הגביר נבון והולך בישירים דרכי ה'

כי צדיקים ילכו בה כ'ה'ר' שלום אבואב נ'ע'

והיתה מנוחתו כבוד ביום ט'ו' לחדש תמוז שנת

ה'ת'ס'ו' ליצירה

1169. [ט אב תס"ו]

י'ח'ב' י'ע'ם'

כשהגיעו לאבני שיש בבכייה דמע בהואל

במקומם נעשה דיש לאיש גדול בישראל

[408]

והוא נצב כליש לשרת לפני האל

עשה מעשה עיש עם עמו ישראל

לכפר נקרב כתיש על גולת אריאל

להנחיל אוהבי יש נאמר על גבריאל

והוא לקברות יובל מזומן לחזיון

אובל ולראש חולה ה'ה' הישיש החכם

השלם כ'מ'ה'ר' גבריאל ייני נ'ע' והיתה

מנוחתו כבוד ביום ט' מנחם

שנת ה'ת'ס'ו'

1170. [ב כסליו תס"ז]

י'ש'י' ע'מ'ה'ך'

הציון הלז היקר ה'ר'

משה מולחו נ'ע'

נפטר ביום ב' לח' כסליו

שנת ה'ת'ס'ז'

איננו אבי משפחת מולכו בשאלוניקי. הכתיב הנכון הוא בכף ולא בחית (שמות הגטין, בערכו).

1171. [טז מרחשון תס"ח]

י'ש'י' ע'מ'ה'ך'

נעדר הדר שמשי " ויומי רד מיום

אשר פנה בני " ויצא יעקב

מיום אשר נטש " מה איתן מושב

ובימי בחרות בא " אל קבר בית יעקב

עודנו באבו " נקטב קומתו ימיו

עלה הכורת בו " אכל את יעקב

ויעקב נסע הלך תחת רגבים אבן יקרה ועלה

בשמים ממעל אל המנוחה ואל הנחלה ה'ה' הנבון

וחכם ירא אלדים וסר מרע סוחר טוב ומבקש

רצון מה' כ'ה'ר' יעקב קובו נ'ע' ו'מ'ך' ביום י'ו' לחדש חשון

ש' ה'ת'ס'ח'

ר' יוסף דוד הספידו בתשלום השלושים ב"ק"ק שלום" ומכבד אותו בתארים הניתנים לו בכתובתו (יקרא דשכבי, דרוש לו).

[409]

1172. [ד' כסליו תס"ט]

י'ח'ב' י'ע'ם'

מה הציון הלז נורא : מגבר חכם בעוז יה
מראהו כמראה מלאך : והוד זיו ליה כבר בתיה
עמוד ימיני וחזק : מימינו דת של הבתיה
די רב גובריה באוריתא : ארי בחבורה היה
ורב חיליה בסברא : כבן עזאי בטבריה
נר ישאל לכל שואל : שגון משנתו נקיה
ולכל באים ונהנים : מנו עצה ותושיה
הוא החכם שלם ורב : מרדכי ב'כ'ר' עזריה
ז'ל'ה'ה' והיתה מנוחתו כבוד ביום ד' לחדש
כסלו משנת ה'ת'ס'ט' ת'נ'צ'ב'ה'

בשנת תס"ו חתם עם הרבנים יוסף קובו, יוסף דוד, יעקב וידאל ואברהם בכמה"ר
יהושע פרחיה (גבעות עולם, סי' ז). הספידו ר' יוסף דוד (ויקרא דשכבי, דרוש נה).
ותלמידו ר' יצחק ק' סאנג'י קרא עליו נאום הספד (באר לחי, דרוש ט).

1173. [כא אב תס"ט]

י'ח'ב' י'ע'ם'

האדם היקר : בלי ערך משים
כלי מלא גופו : תורה ומעשים
בעומק הלכה : לילה כיום ישים
בעקב ענוה : אשם נפשו תשים
הוא מרומים ישכון : נזר מתנוססים
נפשו יראה שבע : נהורא דבסים
תתענג בדשן : טללי רסיסים
החכם המרומם : אליהו נסים
עודנו באבו במיטב ימיו שלם בכל
עניניו והיתה מנוחתו כבוד ביום א'ך'
לחדש מנחם שנת ה'ת'ס'ט' ת'נ'צ'ב'ה'

ר' יוסף דוד דרש עליו בשבת השלושים לחדש אלול תס"ט ב, ק"ק אונטראנטו"
(יקרא דשכבי, דרוש מד).

1174. [טז תמוז תע"א]

שימו על לב אישים ודעו כי רע ומר
הכני הזמן עד שום אותי בהר
רבו מכאובי בי עד צאת נשמת

[410]

מעפר לקחתי ואל עפר שבתי
וישב שמואל אל ביתו הרמתה אל המנוחה
ואל הנחלה לרעות בגן אלודים ולבקר בהיכלו
ה'ה' הג' ונעלה כהר שמואל ברודו נ'ע' חלף הלך
ביום י'י' לחדש תמוז שנת ה'ת'ע'א' ת'נ'צ'ב'ה'

1175. [ב כסלו תע"ב]

י'ש'י' ע'מ'ה'י'ך'

ישר ותם איש תבונה
יראת השם לו למנה
וסר מרע עד יום זקנה
לו שם בכל המדינה
אלדי קדם מעונה
ישים נשמתו נכונה
בגן עדן תהיה עדינה
תשביע מזיו השכינה
ויעקב הלך לדרכו לראות לפני מלכו
מישע ה'ה' החכם גביר נבון ומעולה
כ'ה'ר' דון יעקב בן וינישתי ת'נ'צ'ב'ה'
ו'מ'ך' ביום הששי ב' לחדש כסלו שנת
ה'ת'ע'ב'

1176. [יד ניסן תע"ב]

- עוברי דרך שאו קינה :
- על הלקח מלאך ה' אל אליהו
- עשו מספד תחת רינה :
- והכל הביא ויגש אליהו
- שתו מי ראש ולענה :
- ויהיה בעלות ה' את אליהו
- גברא דחשיב זיוא פנה :
- הליכות עולם וילך אליהו
- איש הבנים דעת ותבונה :
- דובר צדק אשר דבר אליהו
- ידיו רב לו הלוא לאמונה :
- את אשר עשה אליהו
- נושא ונותן באמונה :
- והיד כותבת מכתב מאליהו

[411]

- איש חסד ורב חנינה :
- לתת לכל שואל ויענה אליהו
- נדיב וידו על העליונה :
- ויד ה' היתה אל אליהו
- ידו פשוטה לכל נפש נענה :
- והוא רחום ויתן לחם אליהו
- עלה במנוחה נכונה :
- במעלות דרבנן והנה אליהו
- נתבקש בישיבה עליונה :
- וכוחא מתהלך פה אליהו

האבן הזאת צועקת בקול מרה : על האי שופרא :
מיראי ה' ולחושבי שמו : בישראל גדול שמו
החכם השר המרומם כ'מ'ה'ר' אליהו בכ'ר
שמואל ארדיטי ת'נ'צ'ב'ה' מזכירין
לשבח ביום י'ד' לחדש ניסן משנת והיתה נפש
אד'וני צר'ורה בצרור החיים ל'פ'ק' ה'ת'ע'ב'
ו'מ'ך'

ר' יוסף דוד דרש בתשלום השלושים של היקר ונכבד כה"ר אליהו ארדיטי בחדש
אייר ת"ו ב"ק קאטאלאן ישן" (יקרא דשכבי, דרוש ו). אפשר שהיה זקנו.

1177. [כ תמוז תע"ב]

י'ש"י	ע'מ'ה'ך'
הגבר הוקם על	רום מעלות טובות
בתורה ומצוות	יחד משולבות
פזר הון והונות	לכמה ישיבות
קבע בישראל	עם ראשי ישיבות
ובצדקה ידו	פתוחה בנדיבות
לתת לכל שואל	בלבבות נכאבות
בני טובים רבים	אלפים ורבבות
אלמנות ויתומות	עד אינן נחשבות
על כן ישים נפשו	רוכב בערבות
בישיבה עליונה	במנוחות האבות

ויעקב הלך לדרכו לראות לפני מלכו ויבא יעקב
שלם במצות חונן דלים ומלביש ערומים ומכבד
להחכים ה'ה' החכם גביר ומרומם כ'מ'ה'ר' יעקב
אבואב ז'ל'ה'ה' ו'מ'ך' ביום ד' לחדש תמוז שנ' ה'ת'ע'ב'

סוחר במלבושי צמר, בעל עמדה כלכלית איתנה. הוא והחכם ישראל מסראן נסעו
לקושטא בשליחות הקהילה בשנת תמ"ג כדי לבקש מהשולטן מיחמיד הרביעי להקל
על יהודי שאלוניקי עול המסים הכבדים (ר' אהרן הכהן, פרח מטה אהרן, חלק ב,
סי' נט ; ר' שמואל מודיליינו, נאמן שמואל, סי' לו). הספידו ר' יוסף דוד (יקרא
דשכבי, דרוש נו).

1178. [כח כסליו תע"ג]

י'ח'ב' י'ע'ם'
הזה המצבה עדה על איש מלא מכל חכמה
לשונו כחרב חדה בתוך קהל ובתוך עדה
על התורה והעבודה גור אריה היתה אליא
נפשו מקינה נדדה להתעדן היא מועדת
בעדן שאין לו מידה בקול רינה ובקול תודה
ואמר ה' אליא יעלה כקרבת תודה
ויעל אליהו השמים מעל הלוא הוא החכם
המרומם ספרא רבא כ'מ'ה'ר' אליהו הכהן
נ'ע' ותלך ותהלום אל המנוחה ואל הנחלה
ביום כ'ח' לחדש כסליו משנת ה'ת'ע'ג'
תהא נפשו צרורה בצרור החיים

אליהו ב"ר שלמה הכהן חתם בשנת תס"ו יחד עם הרבנים יוסף קובו ויצחק
הכהן (גבעות עולם, מאת ר' יוסף קובו, סי' ז) ואפשר שהוא הוא שבכתובת שלפנינו.

1179. [כו אייר תע"ג]

י'ש"י	ע'מ'ה'ך'
הן גביר הוקם על	על גפי מרומי
מאצילי ארץ	דבר טוב לעמו
מוכתר ביחוסו	והוא עולה עמו
משפחת רב ורם	בעז תעצומו
וענף עץ עבות	עוד עמד בו טעמו
להחזיק לומדי	תורת השם לשמו
עוד ידו נטויה	לסבול ויט שכמו
לתת לכל שואל	מזונו ולחמו
לפניו צדקתו	הלך לבית עולמו
החכם גביר ונבון	כ'מ'ה'ר' יוסף
ההולך לפני המלך מ'ש'ע' ה'ה' הגביר המרומם	
כ'מ'ה'ר' יוסף אמאראגי נ'ע' והיתה מנוחתו כבוד	
ביום כ'ז' לחדש אייר שנת ה'ת'ע'ג'	

בן יצחק אמאראג'י (מס' 1073) ונכד הרופא יוסף אמאראג'י, שהיה בנו של ר' משה אמאראג'י (מס' 953), רופא בחצר השולטן. לפי ציונו היה יוסף אמאראג'י מנכבדי העיר, עסקן ציבורי, בעל צדקות, וממדת פורונו נהגו תלמידי-חכמים שתורתם אומנותם.

1180. [ה ניסן תע"ה]

י"ח'ב'	י"ע'ם'
המעוז ומגדול	איש וכהן גדול
גדול ליהודים	אבי התעודה
לבו בגבורים	מפרק ההרים
ומשבר סלעים	שן סלע ומצודה
כל רז לא אניס ליה	טמיר גליין ליה
תעלומה בסוד	ישרים ועדה
ולרבים זיכה	באור ההלכה
ופלפולא טבא	בכוליה תלמודא
אל חביון מסתתר	יקשר לו קשר
ידכר לו קיימיה	דיצחק עקידא

עומד ומשרת שם את פני ה' ושם חביון
והוא כהן לאל עליון כהנא רבא הרב
המובהק כ'מ'ו'ה'ר'ר' יצחק הכהן ז'ל'ה'ה' ו'מ'ד'
ביום חמשה לחדש ניסן ליצירה שנת ה'ת'ע'ה'
ת'נ'צ'ב'ה'

בשנת תס"ו חתם עם ר' יוסף קובו ור' אליהו ב"ר שלמה הכהן ז"ל (גבעות עולם, סי' ז). בנו יוסף מת בשנת תס"ב (מס' 1160). עוד ידוע לנו ר' יצחק הכהן, שבשנות תי"א ותל"ו חתם על הסכמות בלאדינו כאחד מפרנסי העדה וראשי ה"קהילות" (ספונות, ספר שני, ירושלים תשי"ח, עמ' נג"ה, הסכמה יז משנת תי"א; עמ' נט"ס, הסכמה יט משנת תל"ו).

1181. [יג סיון תע"ה]

י"ש'י'	ע'מ'ה'ן'
תם וישר ירא אלוהים נודע שמו בשערים	
רודף מצות כל הימים נושא ונותן באמונים	
הנה מה טוב ומה נעים שמו טוב דור דורים	
הולך בתומו צדיק ואברהם בא בימים	
ואברהם עודנו עומד לפני ה' להתעדן	
בגן עדן עם הצדיקים ה'ה' הישיש ונכבד	
כהר אברהם דאייש * נע ומך ביום יג לחדש	
סיון משנת ה'ת'ע'ה' ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'	

* די אייש. זהה עם עיאש ואליאש.

1182. [כב סיון תע"ו]

י"ש'י'	ע'מ'ה'ן'
האבן הזאת שמתי מצבה	
על היקר ונעלה נושא ונותן	
הכל באמת ובאמונה היקר	
ה'ר' יצחק קירידו נ'ע' נפטר לבית	
עולמו ביום ב'ך' לחדש סיון שנת	
ה'ת'ע'ו' ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'	

1183. [ה אב תע"ז]

י"ש'י'	ע'מ'ה'ן'
מצוה ותורה אור : חופפת צמודה	
צדקו הולך ואור : לישר נתיבו	
ויט שכמו לסבול : לתורה ותעודה	
עבד ולא יבול : לאל בכל לבו	
קדוש יאמר לו : המצבה עדה	
ופרשיו וחילו : בקרבו שם ארבו	
ויעקב הלך לדרכו להשתעשע עם	
הצדיקים ה'ה' החכם הנעלה כ'ה'ר' יעקב	
קארו נ'ע' נפטר לבית עולמו ביום ה' לחד'	
מנחם שנת ה'ת'ע'ז' ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'	

1184. [ו אב תע"ט]

י"ש'י'	ע'מ'ה'ן'
בידו ארוכה	תעלה ומרפא
וידע בחכמה	לרפאת לחולים
ונשבר ונדכה	ירפאו עולפה
וכמה וכמה	יחונן לדלים
בחלק ברכה	ונעים ויפה
יצו אל ברומה	בחלק מעולים
טוב איש חונן ומלוה רופא חולי כל	
בשר ה'ה' הישיש ונכבד כ'ה'ר' יצחק	
די ליאון נ'ע' והיתה מנוחתו כבוד	
ביום הששי לחדש אב ה'ת'ע'ט'	

גיסו של ר' אברהם גאטיניו, שדרש עליו בתשלום שנת אבלו בשנת ת"ף (טירת כסף, דרוש א מפ' תוריע).

1185. [יא אלול תע"ט]

י"ח'ב'	י"ע'ם'
מוכתר בנימוסיו	שלשה כתרים
ראשונה כתר תורה	כזהר מאורים
בשקידה רבה	ובגיעת בשרים
דיין המצוין	לו שם בגבורים
וכתר כהונה	אל אדיר אדירים
קדושה וכבוד	כתומים ואורים
וצניף מלוכה רם	פרח וכפתורים
משרש היחס	סגנים וחורים
יזכה לאור פני	יוצר המאורים
בגן עליון עם כל	שלטי הגבורים
הלא הוא החכם השלם הדיין המצוין	
כ"מ'ה'ר' אברהם הכהן פרחיה ז"ל'ה'ה'	
והיתה מנוחתו בג'ע' ביום שבת קדש	
י"א' לחדש אלול שנת ה'ת'ע"ט' ליצירה	
תהא נפשו צרורה בצרור החיים את השם	

בנו השלישי של הרב הגדול ר' חסדאי הכהן פרחיה (מס' 1088). בנו חסדאי, שנקרא כשם זקנו, מת בימי עלומיו (מס' 1153).

1186. [ערב ראש השנה תפ"א]

י"ח'ב'	י"ע'מ'
צמרת הארז	ארז בלבנון
תפארת ישראל	והציל וגנון
ויהי הוא בישורון	מלך רב ומנון
כשלמה בשעתו	לפני שמש ינון
דינו לכל שואל	עולה בסגנון
יפה כחרות על	לוחות סגפירים

הוא הרב הכולל	ענותן כהלל
כל יודעו לא יגמור	עליו את ההלל
בחלקת מחוקק	עלאה ימלל
יותן נחלתו	תחותהי תטלל
יראה אור כי יהל	כבר שחר הילל
באור פני עליון	מלך כל מהולל

היא העולה קדש קדשים הרב הכולל

[416]

מורינו ורבינו כ"מ'ה'ר' שלמה אמארייליו ז"ל'ה'ה'
אל על יקראוהו למתיבתא דרקיעא יום ערב
ראש השנה משנת ה'ת'פ"א' ליצירה
תנצבה

ר' שלמה בן ר' יוסף אמארייליו היה בזמנו רב מופלג בתורה ומטיף נעלה. הוא היה מרביץ תורה וראש ישיבה ב"ק"ק איטליה ישן". חיבר ספר "כרם שלמה", קובץ פסקים שנדפס בחייו (שאלוניקי תע"ט) ו"עוללות הכרם", שחידש אחר הדפסת ספרו, שנדפס בסוף ספר "תורת חיים", ג, לר' חיים שבתי (שם תפ"ב). ספרו "פני שלמה" (שם תע"ז) כולל דרשות, הספדים וליקוטים על התורה. בבית הקברות הספידו ר' יוסף דוד ("קרא דשכבי, דרוש פח) ותלמידו, ר' אברהם גאטיניו, דרש עליו "בקהל עם" בתשלום שנת אבולו בבית הכנסת ת"ת הגדול. הוא הניח במותו שבעה בנים, רובם תלמידי-חכמים ומורי הוראות בשאלוניקי.

1187. [ט אלול תפ"ב]

י"ש'י'	ע'מ'ה'ן'
הישר באדם	מנדיבי עמים
פועל צדק הולך	בדרך תמימים
ירא ה' וסר	מדרך עקומים
ומלא כרמון	מצות כשלמים
טוב לשמים גם	עם כל רבים עמים
במעשים נעים	כקטרת הסמים
אל חי בחמלתו	ישקיף ממרומים
ישים בגן עדן	חבלו בנעימים
ויהי דוד בכל דרכיו משכיל הלא הוא	
הגביר ומעולה כהר דוד לוביל נ'ע'	
נפטר לבית עולמו ביום שבת קדש	
תשעה לחדש אלול שנת ה'ת'פ"ב'	

1188. [חג השבועות תפ"ג]

לראש גבר אשר אצלו ציון
הלז חכם לבב ברוב עוזן
הלא לספוד לבכות יאתיון
כל אדם חזו בו מר יבכיון

מצבת קבורת הח' הנעלה כ"מ'ו'ה'ר'
חיים צרפתי נ'ע' נפטר לב'ע'
ביום חג השבועות שנת ה'ת'פ"ג'

[417]

1189. [כה מרחשון תפ"ה]

י'ח'ב'	י'ע'ם'
אשר היה מעז	איתן מכון שבתו
מתקיף ארעא	ציון מעונתו
שם הן גור יגור	אלדים משאתו
הנה דרין וגדולים	רבים אשר אתו
ויהי כי ערכו לו	מצות שליחתו
יצא יצא ושוב	חוץ ממחיצתו
ברעותא רבא	שם הפקיד נשמתו
כלבנת הספיר	ברה לילדתו
יסך אל וילט	פניו בהדרתו
בגן עדן עליון	בויו שכינתו

הלא הוא הרב הכולל המקובל האלדי גדול
ערי ישראל ה'ה' שליחא דרחמנא דארעא
מרבן שמו נודע בשערים שערי ציון וכל
קדישא דישאל חסיד ועניו כ'מ'ה'ר' רפאל
יהושע פאלקו אשכנזי ז'ל'ה'ה' נתבקש בישיבה
של מעלה בליל שבת קדש כ'ה' לחדש חשון
שנת ה'ת'פ'ה' ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'

שליחא דעיר חברון, נפטר בדבר בהיותו בשאלוניקי. בשנת תפ"ד כבר נמצא שם
והוא פנה אז בשאלת הלכה לר' שמואל שלם (מלך שלם, דף צג. א). הספידוהו ר'
יוסף דוד (יקרא דשכבי, דרוש צו), ר' יצחק פ'ראנסיש, בשבת שבעה בק"ק "עץ
חיים" (פני יצחק ור' משה אמארייליו (יד משה, פרשת וישב, דרוש ב).

1190. [ו תמוז תפ"ה]

י'ש'י'	ע'מ'ה'י'
איש טוב והוא ישר לאל עליון	
היום גופו טמון תחת חביון	
אדם תעפר אשר מנו נחצב	
נפשו בטוב תלין ובטוב מצב	

הלא הוא הישיש ונכבד נושא ונותן
הכל באמת ובאמונה כהר יצחק
ג'יפרוט והיתה מנוחתו כבוד ביום
ו' לחדש תמוז שנת ה'ת'פ'ה' ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'

[418]

1191. [כג אלול תפ"ה]

עבר שוחר	שוחר יוצרו
אשר ישר	עם אל יוצרו
לפניו יעלה	אתו שכרו
בגן עדן	יאיר אור נרו
הלא הוא הגביר ונעלה אשר בא	
תחת כנפי השכינה ומת בלא בנים	
כ'ה'ר' מרדכי יאודה אשכנזי נ'ע' ו'מ'ד'	
ביום ש'ק' כ'ג' לחדש אלול שנת	
ה'ת'פ'ה'	ת'נ'צ'ב'ה'

1192. [ז ניסן תפ"ו]

י'ש'י'	ע'מ'ה'י'
מאושר וישר	וצדיק ותמים
וחונן לדלים	ומכבד חכמים
והוא גבר הוקם	מישר זעומים
גם שר וטפסר	ומן הפרתמים
רבותיה ויקריה	פעלים שלמים
ואם הוא בחבל	משעול הכרמים
ויזקין בארץ	בשורש תמים
ברם עלה מכל	ברכתו עליונה
במדור שכינה	למשה למנה
וישקיף וירא	זהר עתיק יומין

ומשה עלה בשמים ממעל ה'ה' הגביר
המרום חסיד ועניו עושה צדקה בכל עת
כ'מ'ה'ר' דון משה אברבנאל נ'ע' ו'מ'ד' ביום
ז לחדש ניסן שנת א'ת'ה'ל'ך' ל'פני ה' בארצות
החיים [תפ"ו]

מקברניטי הקהילה בשליש הראשון של המאה השמונה-עשרה. הספידו ר' יוסף דוד
(יקרא דשכבי, דרוש צח).

1193. [יד סיון תפ"ו]

י'ח'ב'	י'ע'ם'
מעוטר בזקנה	אברהם רחימא
מהודר וגם רב	ונשמה תמימה
מצויין ודיין	במזימה וחכמה

[419]

ונחית לעומקא
ואולם בגורת
הלא צבא לאנוש
וצדיק ותמים
ואברהם זקן
במחנה צדיקים
ובמדור שכינה
ויסע אברהם לחזות בנועם ה' ולבקר
בהיכלו הוא הרב המובהק כ'מ'ה'ר' אברהם
פרץ ז'ל'ה'ה' נפטר באהבה רבה ביום י'ד' לחדש
סיון שנת א'ת'ה'ל'ך' ל'פני ה' בארצות החיים

בשנת תפ"ה חתמו על ההסכמה "שלא להטיל מס על שום ת"ה, קטן או גדול, עני או עשיר" הרבנים יוסף קובו, אליהו נ' שאנג'י, אברהם פרץ, יוסף דוד, שאול בר דוד, אברהם מולכו, שמואל צדיק, יצחק אישטרושה, יצחק נ' חסון וחיים אברהם גאטיניו. בשבת השבעה, סדר שלח לך, טו לחודש סיון, דרש על פטירתו ר' יוסף דוד (יקרא דשכבי, דרוש צט) ובתשלום שנת אבולו קרא עליו דרוש-הספד ר' אברהם גאטיניו ב"ק"ק ת"ת" (טירת כסף, פ' פקודי, דרוש א). ר' אברהם פרץ היה מחסידי שבת צבי ונמנה בין תלמידיו של נתן העזתי. הוא כתב שני קונטרסים ברוח הקבלה השבתאית (גרשם שלום, ציון, שנה ו, תש"א, עמ' 128).

1194. [ו מרחשון תפ"ז]

י'ש'י
הנה איש הירא
אשר שמו נודע
הוא גומל חסדים
בכיסו והונו
לחולי ישראל
בגופו וכחו
אל אלהים עליון
בגן עדן עליון
הלא הוא הרופא המובהק כ'ה'ר' נחמיה
אישפיארה נ'ע' והיתה מנוחתו כבוד
יום ו' לחדש חשון שנת ה'ת'פ'ז' ליצירה
תנצבה

ר' אברהם גאטיניו דרש על פטירתו ב"ק"ק לישובנה חדש" ותיארו "הרופא הנבון" (טירת כסף, דרוש ד, פ' ויצא).

1195. [כא כסליו תפ"ז]

י'ח'ב' י'ע'ם'
הולך בתומו צדיק מן המהדרים
משנתו קב ונקי אלה תולדות יעקב
גבר חכם בעוז ובעדת אבירים
זו תורה וזו שכרה הקול קול יעקב
הכל ממרים מי המרים המאירים
קל מן שמיא נפל ויבער ביעקב
אשא דגרמי ובכי וקלו ידיים
רבות רעות צדיק שלח השם ביעקב
יוהיר כשמש וכירח המאירים
יפה כחו בין קדושין ושב ביעקב
ויהי אך יצא יצא יעקב לחזות בנועם השם
ה'ה' החכם המרומם חסיד ועניו שנפטר בקצרות
שנים כ'ה'ר' יעקב שבת צבי נ'ע' והיתה מנוחתו
כבוד ביום כ'א' לחדש כסליו שנת ה'ת'פ'ז'
אולי היתה לו קרבת משפחה עם ר' חיים שבת.

1196. [טו אלול תפ"ז]

י'ח'ב' י'ע'מ'
זאת האבן היא מצבת
הרב הישיש יוסף ב'ר'
שמעיה קובו ז'ל'ה'ה'
נפטר לבית עולמו
ט'י' לחדש אלול שנת
ה'ת'פ'ז' ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'

ממאורי הדת במחצית הראשונה של המאה השמונה-עשרה. הוא נתייתם מאביו כשטל הילדות עוד היה חופף עליו. נראה שבן משפחתו ר' אליהו קובו (מס' 1123) טיפל בחינוכו. הוא שירת ברבנות הכללית של העיר עם ר' אהרן פרחיה (סי' 1144). לרוב הוא נושא ונותן בענייני הלכה עם דודו מצד אמו ר' שלמה אמארייליו. על שער ספרו "גבעות עולם" (שאלוניקי תקמ"ד) כתוב לאמור: "והוא קצת שאלות ותשובות וקצת דרשות על סדר הפרשיות שארית הפלטה מאשר נמצא מהרב המופלא שבסנהדרין מר קשישא כמוה"ר יוסף קובו זל"ה"ה. בנו, "החכם, גביר ומעולה" ר' משה נפטר ביום כא אדר תקי"ח (עי' נספח מס' 403).

1197. [ערב ראש השנה תפ"ח]

ישי' ע'מ'ה'ן
אשרי ירא ה' שב למקומו
בתוך עפר תמיד נשחת
למסי עובד יטה שכמה
בעולמו להיות נחת
הלום כלם בגן עדנה
הלא הוא היקר נושא ונותן
באמונה ה'ה'ר' שמואל פאשאריאל
נ'ע' היתה מנוחתו כבוד נפט'
ערב ראש השנה שנת ה'ת'פ'ח'

1198. [פורים תפ"ח]

אשא קולי לקול מקוננות
כל עובר ושב יזלו דמעות
על פטירתו ועל קצרות
עודנו באבו על כן אספוד
בגן עדן תאיר נשמתו
הלא הוא היקר ונעלה נושא
ונותן באמת ובאמונה כהר מאיר
ליאל נע והיתה מנוחתו כבוד ביום
פורים שנת ה'ת'פ'ח' תנצבה

1199. [טו אב תפ"ח]

ישי' ע'מ'ה'ן
פתגם דינא קשיא באבן קיר בייא
בספרי ספדיא השכח חנות אל
גברא שפיר גובריה אחזיק ליה כשוריה
ומאריה דסוריה בטלע יקטאל
ואם קציר דמיה עפרא גולמיה
נפר מרחמיה אושר בחצר יתואל
ובמדור שכינה נשמתו עדינה
יגדל צדי עדיי ומגדל חננאל
הלא הוא החכם נבון ומעולה שנפטר
בקצרות שנים כ'מ'ה'ר' חננאל שויליי
נ'ע' והיתה מנוחתו כבוד ביום רביעי
ט'י' לחדש מנחם שנת ה'ת'פ'ח' ליצירה
ת'נ'צ'ב'ה'

[422]

1200. [כד מרחשון תפ"ט]

ישי' ע'מ'ה'ן
עבר שוחר שוחר יוצרו
אשר ישר עם אל יוצרו
לפניו יעלה אתו שכרו
שב ונכבד עם בני עירו
בגן עדן יאיר אור נירו
הלא הוא הישיש ונכבד נושא ונותן
באמת ובאמונה כ'ה'ר' יעקב
אינריקיש לופיש נ'ע' והיתה מנוחתו
בלא בנים ביום כ'ד' לחדש חשון שנת
ה'ת'פ'ט' תהא נפשו צרורה בצרור החיים

AQUI YASE JACOB ENRIQUES

LOPES FALESIO EN DIA

6! YESVAN DE 5489

זוהי הכתובת הראשונה בזמן בשתי לשונות : עברית ולועזית. אחר כך יבואו עוד
בספר זה אחרות. וודאי שהן שייכות לאנוסי פורטוגאל שהסירו את מסווה הנצרות
מעל פניהם בשאלוניקי. מפני התבוללותם בתוך הגויים שכניהם במרוצת העיתים,
הם לא ידעו כאבותיהם את הלשון העברית ואת תפילותיה קראו במסתרים
בשפתם המדוברת. א' גלאנטי מצא בבית העלמין שבאיזמיר כתובות הדומות בחלקן
הלועזי לזו שלפנינו והשייכות למשפחות של אנוסים : ליאון, די פאס, אגואר, כלבו,
ספורנו, מינידס, אנריקיש, ועוד. אנו מעתיקים שתיים מהן לדוגמה :

1

Aqui yaze Efraim de Paz
Falesio 12 Quisley, año 5440
a la ereasion D. M. (del mundo)

2

Aqui yaze David Aguiar
Partio deste (mundo) para
mejor dia quarto XII de Marco
1687

מכתובות אלו ומן הבאות להלן אנו למדים, שהאנוסים שמרו על שמותיהם
העבריים, שנקראו בהיוולדם.

[423]

1201. [כב אדר תפ"ט?]

י'ש'י' ע'מ'ה'ן'
אראלים ומצוקים אל ארוננו היו
נושקים *
הוא עלה לשחקים האלהים נסה
את אברהם
האל ממרומיו ירד לארץ הדומם
לעלות עמו וירא ה' אל
אברהם
נורא אתה אלדים לך ירצה
וינעים
בארץ כנענים השדה אשר
קנה אברהם
לאברהם לאחוזת קבר ה'ה'
החכם השלם כ'מ'ו'ה'ר' אברהם
בכר דוד ה' נחמיאש ז'ל'ה'ה'
וילך לבית אל אל מקום אשר
היה אהלו בתחילה יום ו'
כ'ב' אדר שנת ה'ת'פ'ט' (??)

* עיין כתובות קד, א

1202. [ערב הושענא רבה ת"ץ]

י'ח'ב' י'ע'ם'

נתבקש בישיבה של מעלה אל המנוחה
ואל הנחלה ה'ה' החכם המרומם חסיד ועניו
כמותה ליאון קלעי ז'ל'ה'ה' והיתה מנוחתו
כבוד בערב הושענא רבה שנת ה'ת'ץ'
נראה שבנו הוא יהודה קלעי, מחבר הפיוט "כתובת התורה" ביהודית-ספרדית,
הנדפס במחזור נוסח ספרד, ושמו "יאודה בר ליאון קלעי" רמוז בראשי החרוזים.

1203. [יא מרחשון ת"ץ]

נעימה היא במעשים
יקרה היא זאת עדינה
כן תמצא חן מכל נשים
בטוב תלין בגן עדנה

[424]

זאת האשה אשר הוכיח ה' הזקנה
והכבודה והצנועה והצדקת מ'
שרה די קארדוזה נפטרה ביום
י'א' לחדש חשון שנת ה'ת'ץ'
Aqui yase la senho-
ra Sara Cardoza
Falesio 11 yesvan de
5490

1204. [ו אייר ת"ץ]

י'ש'י' ע'מ'ה'ן'
איש טוב והוא ישר לאל עליון
היום גופו טמון תחת חביון
אדמת עפר אשר מגו נחצב
נפשו בטוב תלין ובטוב מצב
הלא הוא החכם המרומם
הרופא המובהק כ'ה'ר'
שלמה רוסו * נ'ע' ו'מ'ך' נפט'
ביום ו' לחד' אייר שנת ה'ת'ץ'
ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'

Rosso, הוראתו "צהוב" באיטלקית ומקביל לשם הספרדי רוביו = Rubio (מס' 917).
אך בפי העם השם הזה נשתבש ל- Russo.

1205. [כה אייר ת"ץ]

י'ש'י' ע'מ'ה'ן'
בידו ארוכה תעלה ומרפא
וידע בחכמה לרפאת לחולים
ונשבר ונדכה ירפא עולפה
וכמה וכמה יחונן לדלים
בחלק ברכה ונעים ויפה
וצו אל ברומה בחלק מעולים
הלא הוא הרופא המובהק כהר
דניאל מינדיש לוינה נ'ע' והיתה
מנוחתו כבוד ביום כ'ה' לחדש
אייר שנת ה'ת'ץ' ליצירה תנצבה

דניאל מינדיש לוינה היה מן האנוסים הרבים, או בניהם, שנדרו לשאלוניקי

[425]

בראשית המאה השמונה-עשרה מחמת רדיפות האינקוויזיציה. הוא למד חכמת הרפואה בפורטוגאל, שממנה התפרנס בעיר מגוריו החדשה. אבות אבותיו יצאו מהעיר Lucena (בעברית אליסאנה) שהיתה עיר ואם ביהדות הספרדית עוד במאה האחת-עשרה. היהודים שישבו בה היו גדולים בעושר, בתורה ובחכמה. ר' שמואל די מדינה מזכיר את אברהם די לויסנה שהיה לו ריב עם פרנסי "ק"ק מאייר" (אבן העזר סי' קפד).

הדרשן ר' אברהם גאטיניו הספיד את דניאל לויסנה ב"ק"ק פורטוגאל והפליג בשבחו בלשון הזה: "נכון הדבר מעם האלהים לעשות לו כבוד גדול לזה המאוס שאלו עסוקים עליו מכמה מידות טובות שהיו לו המורם מעם בשתים יתחתן בהם, היות האחת מידה שאין טובה ממנה מעלת הצדקה כאשר שמענו אומרים אחר המטה כי ידו פשוטה לעניים ומכל העשר אשר עשה והצליח היה מפריש סך מה קדש לה' לנישואי יתומות" (טירת כסף, דרוש ב מפ' בהר ובחקת).

1206. [ת"ץ]

י"ח'ב'	י"ע'מ'
מה לעם כי יבכו :	אראלים ומצוקים
אל הלקח ארון :	אלוידים לשחקים
רב תנא ופליג :	מאורי אור זיקים
אחד הוא אברהם :	חין ערכו ממתקים
תלמוד בידו :	מאיר כבדקים
צוארו חרוזים :	מחריו רחוקים
מתורה לנביאים :	מהם לחוקקים
בדברים שמחים :	מסיני עתיקים
יכונן אל עליון :	נשמתו במנוחות
בשערי ציון :	כנסכים ומנחות
וכמו שפריר חביון :	בארץ נכוחות
בגן עדן עליון :	ישביעו צחצחות
הוא הרב המובהק כמוהרר חיים	
אברהם גאטיניו זלהה ביום א' מ'ט' למב"י	
תהא נשמתו צרורה בצרור החיים	
את ה' שנת ה'ת"ץ	

למד תורה מפי ר' שלמה אמארייליו (אזולאי, א. סי' לב). עוד בהיותו רך בשנים נודע כבר אוריין. הוא הצטיין כרב מובהק ודרשן בעל כשרונות. חיבר ספר צרור הכסף, כולל תשובות על ארבעת חלקי השולחן הערוך וליקוטים על סוגיות הש"ס והרמב"ם (שאלוניקי תקט"ז) וספר "טירת כסף", דרשות על התורה והספדים (שם תצ"ו). ר' יוסף דוד הספידו "קודם הקבורה תוככי הבית שבחצר מות" (יקרא דשכבי, דרוש קיג).

[426]

1207. [כ אב ת"ץ]

י"ש'י' ע'מ'ה'ן'
הירא אלדים : וישר באדם
אך כי טוב : בעיני אלהים ואדם
יפה אף נעים : מבני אדם
עודנו באבו : שכב וירדם
תנוח נפשו עם : צדיקים בהודם
בגן עדן עליון : והדר כבודם
הלא הוא הח' הנעלה כ'ה'ר' עזריה נ'ע'
בן הח' השלם רב ועצום מרדכי
עזריה ז'ל'ה'ה' והיתה פטירתו ביום
ך' לחדש מנחם שנת ה'ת"ץ

על פטירתו דרש ר' יצחק נ' שאנג'י (באר לחי, דרוש ט). אביו "החכם השלם הדיין המצוין" מת בשנת תס"ט (מס' 1172).

1208. [ח כסליו תצ"ב]

ויוסף היה בן ה' ושלשים שנה
במותו במגפה לפני משע ה'ה'
הגביר המרומם כ'ה'ר' יוסף יצחק
מולייאנו * נ'ע' נפ' בקצרות שנים
ביום ח' לח' כסלו שנת ה'ת"צ'ב'

• שם משובש ממודיאנו.

1209. [כט כסליו תצ"ב]

י"ח'ב' י"ע'ם'
הן נבון וחכם סר מרע ותמים
האלדים ירא נורא צור עלמים
קובע עתים לתורה יקרה מפנינים נעימים
והוא כהן לאל עליון צור שוכן מרומים
הלא הוא החכם המרומם חסיד
ועניו כ'מ'ז'ה'ר' יוסף הכהן חסיד
נ'ע' והיתה מנוחתו כבוד ביום
כ'ט' לחדש כסלו שנת ה'ת"צ'ב'
תהא נפשו צרורה בצרור החיים

[427]

1210. [כא שבט תצ"ג]

י'ש"י ע'מ'ה'ן
איש טוב והוא ישר לאל עליון
היום גופו טמון תחת חביון
אדמת עפר אשר מנו נחצב
נפשו בטוב תלין ובטוב מצב
הלל הוא היקר ונעלה נושא ונותן
הכל באמת ובאמונה כ'ה'ר' אברהם
ביליטרו * נ'ע' נפטר לבית עולמו
ביום כ'א' לחדש שבט שנת ה'תצ"ג

Aqui yase Abram
Veletre falesio
Adia 21 Sevat 5493

* בכתובות יהודי איטליה מובא שם זה בצורה זו: ויליטרי. כמו בחלק הלועזי של הכתובות.

1211. [ד אב תצ"ג]

י'ח'ב' י'ע'ם
הולך בתומו צדיק: מן המאיריים
משנתו קב ונקי: זכה וזיכה את הרבים
גבר חכם בעוז: ובעדת אבירים
זו תורה וזו שכרה: הקול קול יעקב
הכל ממרים מי: המרים המאיריים
קל מן שמיא נפל: ויבער ביעקב
רבות רעות צדיק: שלח ה' ביעקב
יפה כחו בן קדושין: וישב יעקב
ויעקב הלך לדרכו לראות פני מלכו
ש'ע' ה'ה' החכם המרומם חסיד ועניו
נ'ז'י' כ'מ'ה'ר' יעקב אנגיל ז'ל'ה'ה' ו'מ'ך' ביום
חמישי ד' לחדש אב שנת ה'תצ"ג

1212. [יד מרחשון תצ"ה]

מצבת קבורת הכבודה החסידה החכמה
הגברת הזקנה מרת שרה צמח מ'ך' אלמנת
החכם השלם הדיין המצוין מורנו הרב
הגדול כ'מ'ה'ר' רפאל כלבו ז'צ'ל' נפטר

[428]

לבית עולמה בליל יום רביעי בעת מלאת
דיסקוס של לבנה ב'ד' במרחשון סדר ותפקד את
שרה שנת ת'מ'י'מ'ה' משיבת נפש ל'פ'ק' (תצ"ה)

ר' רפאל כלבו היה עוד בחיים בראש חודש אדר ת"ץ (ש' ברנפלה, בני עליה,
חלק ב, עמוד 156). כנראה שהוא נפטר באיטליה. אולם בנו עמנואל כלבו, חכם
תלמודי, רופא ומשורר, התיישב בשאלוניקי בין שנות ת"ץ—תצ"ג. לא רגילים לציין
בשאלוניקי בנוסח המצבה סדר השבוע.

1213. [יג טבת תצ"ה]

י'ח'ב'	י'ע'ם
המעוז והמגדול	אבי התעודה
וגדול ליהודים	לתורה ותעודה
מפרק הרים	וסלע ומצודה
וידו נטויה	בכוליה תלמודה
ולרבים זיהר	באור ההלכה
ודן ידין עמו	לישרים ועדה
משפטים ישרים	לו רצים העדה
ביצחק יקרא	הדרה והודה
אל חביון מסתתר	ישלים לו עבודה
ידכר ליה קיימיה	דיצחק עקידא
ויצא יצחק לשוח בשדה ה'ה' הרב הכולל	
כ'מ'ה'ר' יצחק ׳ן' חסון ז'ל'ה'ה' נתבקש	
בישיבה של מעלה בערב ש'ק' י'ג'	
לחדש טבת שנת ה'תצ"ה' ליצירה	

רב מובהק. חתם עם חבריו הרבנים ר' יוסף קובו, אליהו ׳ן' שאנג'י, אברהם פריץ,
יוסף דוד, שאול בר דוד, אברהם מולכו, שמואל צדוק, יצחק אישטרושה, חיים אברהם
גאטיניו, משה ב"ר שלמה אמארייליו על הסכמות שונות „לטובת כוללות העיר“. חברו
ר' משה אמארייליו, שעמו נשא ונתן בדבר הלכה, הספידו בתשלום שנת אבלו (יד
משה, פ' חיי שרה, דרוש ב).

1214. [פורים שושן תצ"ה]

י'ח'ב'	י'ע'ם
זה האיש הלך בתומו: ויצא יצחק	
שוקד דורש טוב לעמו: עם באר יצחק	
מדוכה ביסורים וה' עמו: זה יצחק	
נמוקו וטעמו: אלה תולדות יצחק	

[429]

קורא בתורה לילו ויומו: כי זקן יצחק
גדול מרבן שמו: ויען יצחק
בגן עדן יהיה קדומו: וישב יצחק
וילך יצחק אל אבימלך מלכו של עולם
במנוחות שאננות יהיה מנוחתו
בגן עדן אלוקים כל אבן יקרה תהיה
מסוכתו ה'ה' הרב המובהק כ'מ'ה'ר'ר'
יצחק אישטרושה ת'נ'צ'ב'ה' ו'מ'ד' ב'יו' שושן
פורים שנת ה'ת'צ'ה'

בן ר' דוד (מס' 1033) ונכד ר' דניאל אישטרושה (מס' 985). בשנת תפ"ה
היה בין חותמי ההסכמה "שלא להטיל מס על שום ת"ח, קטון או גדול, עני או עשיר".
על פטירתו דרש ר' יוסף מונטיקיו (יוסף עליו, דרוש ב). בניו היו אברהם ודניאל.
בנו הראשון, "חכם גביר ומרומם" ר' אברהם, נפטר בחודש מנחם תקכ"ז, ונכדו,
"הבחור נחמד ונעים ה"ר מאיר", נפטר ביום כו מרחשון תקכ"א.

1215. [כב אלול תצ"ו]

י'ח'ב' י'ע'ם'
האבן הזאת תועק מרה הגה וקינים
על האי צורבא מרבנן הח' השלם
חסיד ועניו כ'מ'ה'ר' יצחק אישקאלוני
ז'ל'ה'ה' נתבקש בישיבה של
מעלה ביום רביעי כ'ב' לחדש
אלול שנת התצו תנצבה

1216. [ג כסליו תצ"ו]

י'ח'ב'	י'ע'ם'
בני עולם ובני אלים	תנו לב עת האסף
ביום לוקח רב פעלים	מבני חובב ראש יוסף
בתרועה ובחלילים	תבל רעש בגלל יוסף
בעצם יום מיללים	יספדו לו בהתאסף
בכו בכה בחבלים	רועה נוהג כצאן יוסף
בשפוט תבל כל דאלים	בבל תגרע בבל תוסף
בשיחת דקלים	כמטר לקח אסוף אסף
בו תל מצות מסוגלים	אגד ביחוד בכוסף
בו נצחו האראלים	וימשכו לר' יוסף
באלפי שנאן כנחלים	נטיו מחושקי כסף
במורה מקום גבולים	והם במשכיות כסף

[430]

בחזות אורים גדולים למרנא רב הו"ד יוסף

נקרא אל השמים מעל נר ישראל עמוד הימני
פאר הדור והדרו הרב הגדול מעוז ומגדול
מרנא ורבנא כמו"הר יוסף דוד זל"ה ותלקח
ארון האלדים יום רביעי שבו נחשכו המאורות
בשלשה לחדש כסליו ששנת זאת רעתך כ"י מ'ר'
כ"י נ'ג'ע' ע'ד' לבך לפ'ק' והיתה נפש אדוני צרורה בצרור
החיים את ה' אלהים (תצ"ז)

רב מופלג בתורה ודורש נאה. את חינוכו הראשון בתורה קיבל מאביו ר' דוד שבתאי
והשתלם בלימודיו במחיצתו של ר' יצחק טולידאנו. הצטיין בחריפות ובבקיאות
נפלאה בכל מקצועות הספרות הרבנית. הרבנים החשובים ביותר בדורו הריצו לו
שאלות בענייני הלכה וקראו לו בתארי כבוד. נשא את טרחת העם ללא לאות ונתן
את כל מירצו וכוחו למען הציבור. כתב חיבורים שונים בעלי ערך, מהם נדפסו ומהם
הגיעו אלינו בכתב-יד. למרות טרדותיו בענייני ציבור הגיע לגבורות ובמותו חיבר
עליו המשורר עמנואל כלבו קינה, "בשמו ובשם כל התלמידים מפ'ראנקיה המתגוררים
בשאלוניקי", שנדפסה בסוף ספרו "יקרא דשכבי". הספידו ר' משה אמארייליו.

1217. [יו כסליו תצ"ז]

י'ח'ב' י'ע'ם'
תחת אבן מחוקק ספון: אמון מוצנע בסתרים
גוע צדיק בן קדושים: זה יגדיל וזה ירים
כתר הודו קרן אורה: גמת פנים זהירין ומאירים
פרש שדי זיוו עליו: שכינתו נכחו ילך באתרים
ענן כבוד עליו שכן: ביום עלות אל הר העברים
עת פקוד עליו רוחו: ונשמתו לשכון תאו עם ההורים
בחר צפה הליכות אל: לגור בדוק עם נברים
והוכן מראשית לו על סלע שן חלקת יקר
האדון גדול ורב בישראל על דברת משפט
וצדק הוא הרב הגדול מרנא ורבנא כ'מ'ה'ר'ר'
שמואל צדוק ז'ל'ה'ה' ת'נ'צ'ב'ה' עלה אל האלדים
בתרועה והמולה גדולה ביום ד' טו"ב לחדש
כסליו שנת חמשת אלפים וארבע מאות ותשעים
ושבע

בשנת תפ"ה חתם על ההסכמה "שלא להטיל מס על שום ת"ח" (דבר משה, א.
ס"י נ). נראה שהוא שירת בקודש בעיר רודיש (פתחי תשובה, עמ' 31). בנו יוסף
נספד תוך שבעה בשנת תקל"ב מפי ר' רפאל נחמיאש (הון רב, דף נו, א).

[431]

1218. [יב טבת תצ"ז]

מצבת קבורת הגביר המרומם
סוחר טוב מבקש רצון אביו
שבשמים עושה צדקה בכל עת
זקן ונשוא פנים הוא הראש

כ"ה'ר' יעקב גבאי ויליאריאל * נ'ע' מתושבי
ליאורני נ'ל'ב'ע' ליל מש"ק י"ב' לח' טבת
ש' ו'ה'ל'ך' ל'פ'נ'י'ך' צ'ד'ק'ך' כ'ב'ד'ך' ה' יאספך (תצ"ז)
ת'נ'צ'ב'ה'

י"ב בטבת תצ"ז חל ביום ראשון, שהוא יום הקבורה.

* Villareal, שם מקום במחוז Castellon de la Plana.

1219. [כד אלול תצ"ח]

האבן הזאת שמתי מצבה
על האשה הצנועה מרת
רחל אשת היקר ונעלה
ה'ר' אברהם פרץ י'צ'ו' ו'מ'ך'
ביום כ"ד' לחדש אלול משנת
ה'ת'צ'ח'

Aqui esta ente
rada Raquel mu
gar d Abr' Perez
murio a 24 de El'
de 5498

1220. [כו תשרי תצ"ט]

י"ח'ב'	:	י"ע'ם'
חזו גברא שלם בכל	:	נשיא וראש בעל תורה
חכם גדול מלא בכל	:	זקן ושבע בעטרה
שם אברהם יצא בכל	:	הארצות בסברה
הוא מחזיק ידו בכל	:	צדק ללמוד התורה
עושה בעיר הזאת ובכל	:	ארץ ישראל הטורה
מגייר גיורים וכל	:	מחסורו נותן לו כשורה
זקנים עם נערים וכל	:	עוב"רים ושב"ים לאל גורא

[432]

השם ברך אותו בכל : מידה טובה וישרה
נפטר בשם טוב ובכל : ספרא וספרי וגמרא
מקבל אורחים וכל : הולכים ובאים העירה
הוא הרב המובהק כ'מ'ו'ה'ר'ר' אברהם מולכו
ז'ל'ה'ה' נתבקש בישיבה של מעלה ביום כ"ו'
לחדש תשרי שנת ה'ת'צ'ט' תהא נפשו צרורה בצרור החיים

ר' אברהם מולכו הוא אבי משפחת מולכו בשאלוניקי, שהסתעפה בהמשך הזמן
להרבה בתי אבות. הוא היה רב חשוב בדורו. "איש חיל רב פעלים" וכליל המדות
הטובות; היה "רב טבחיא" ומוהל זריז; הכניס בבריתו של אברהם אבינו את האנוסים
הרבים ששבו אל היהדות בשאלוניקי במחצית הראשונה של המאה השמונה-עשרה.
ניהלם בעצות טובות, חינכם במצוות ותמך בנצרכים שבהם; גם תמך בידי חניכי
בתי-המדרשות, שימשיכו את לימודיהם ביישוב הדעת והתעניין בארץ-ישראל
ובמוסדותיה; הסביר פנים לאורחים שעברו דרך שאלוניקי וקיבלם בביתו, שהיה
פתוח לרווחה לכל "הולך ובא". בסביבת קבורתו נמצאו הרבה מצבות של אנוסים
שהביעו את רצונם לפני מותם להקבר אצל רבם ומטיבם. בניו היו: ר' יוסף מולכו,
בעל "שלחן גבוה" ו"אהל יוסף", שנפטר בארץ ישראל; ר' שלמה מולכו (מס' 1474)
ור' יצחק מולכו מחבר ספר "אורחות יושר" (מס' 1327) ור' שאול מולכו. כותב הטורים
האלה הוא מצאצאי הבן השלישי. על תשלום שנת אבלו, כא בסיון תצ"ט, דרש
ר' משה אמארייליו (יד משה, דף קא, א).

1221. [יז טבת תצ"ט]

האבן הזאת שמתי מצבה
על האשה הזקנה אשר
הוכיח ה הצדקת מרת
שרה אשת הישיש ה'ר'
אברהם פירנאנדיש י'צ'ו'
ו'מ'ך' ביום י"ז' לחדש טבת
שנת ה'ת'צ'ט' ת'נ'צ'ב'ה'

Aqui esta ente
rrada la Sa Sarah
Acosta Muger d.
ABm FR. Murio a 17
d. Tebet. d.
5499

[433]

1222. [ב אדר"א תצ"ט]

הלא הוא החכם הנעלה כ'ה'ר'
בנימן בר אברהם נחמיאש נ'ע'
והיתה מנוחתו כבוד ביום
ב' לחדש אדר ראשון שנת
ה'תצ"ט ת'נצ'ב'ה'

דודו, ר' רפאל נחמיאש, דרש עליו בשבת שלושים, כו אדר"א תצ"ט (הון רב, דף פז, ב).

1223. [ב אייר תצ"ט]

י'ש'י'	ע'מ'ה'ן'
בחור כארזים	צוארו חרוזים
מאיר כחוזים	היה לבוזים
צדיק ותמים	בכל השלמים
ליולדיו תהורים	הניח מרורים
בקטב מרירי	ושרט בבשרים
אל אדיר אדירים	שים עם ישרים
חיתו באורים	שלום בנהרים
אבן הזאת צווחת בקול מרא בייא	
בייא הלא הוא החכם הנעלה כ'ה'ר'	
אליעזר בר בנימן נחמיאש נ'ע' נפ'	
ביום ב' לחדש אייר שנת ה'תצ"ט	
ת'נצ'ב'ה'	

מהשורה הרביעית נראה שאינו בנו של ר' בנימן ב"ר אברהם נחמיאש של המספר הקודם, שלא העניקו לו תואר רב. אולי היה קרובו.

1224. [ת"ק]

מצבת קבורת השר והטפסר אשר משאו ומתנו
עשויים באמת ויושר מחכה לאביון בצר רועה כצאן
עמו ולא יחסר הה הגביר המרומם והמאושר
רודף צדקה וחסד כ'מ'ו'ה'ר' יעקב נ' חסון ז'צ'ל'
ויעבר תחת השבט קדש לה' בחי בסדרו שנת
לעלת (הת"ק) אל ה' תהא נפשו צרורה בצרור החיים

[434]

גביר ונדבן, מיקירי ונכבדי העיר. הוא תמך בלומדי התורה ובספרות הרבנית
ותרם מכספו ביד רחבה להדפסת ספר "בית שלמה" לר' שלמה נ' חסון (שאלוניקי
ת"ף). ספר "תורת חיים", חלק ג, לר' חיים שבתי (שם תפ"ב) וספר "משפטים ישרים",
כולל תשובות ר' שלמה נ' חסון ור' שמואל גאון (שם תצ"ב). בשער הספר האחרון
נאמר: "הובא לבית הדפוס על ידי איש חיל רב פעלים רודף צדקה וחסד הגביר
המרומם... אשר הויל זהב מכיסו וממונו לזכות את הרבים". על פטירתו דרש ר'
משה אמארייליו בשבת החודש (יד משה, פרשת תצוה, דרוש ג, דף סא א). גם דרש
על פטירת אשתו, הגברת המעטירה, בשנת התק"ד (שם, דף פה, א). נכדה, ר' רפאל
חיים אברהם קובו, הספידה בתשלום שנתה ביום שביעי של פסח תק"ד (חיי אברהם,
דרוש קד). בתו של ר' יעקב נ' חסון נישאה לר' חנניא בן יעקב שאול. בנו, ר' יוסף,
היה פוסק הלכות ואחדות מתשובותיו נקלטו בספר גיסו מגן שאול (סי' לז, נו, נז ואחרים).
בספר "מטה אשר" לר' אשר עמנואל שלם (סי' יט) נדפסה חוות דעתו בעניין הלכה.
נכדו ר' יעקב נ' חסון, בן יוסף, הגיה תשובות מהרד"ך (שם תקס"ג), "מים עמוקים",
לר' אליהו נ' חיים ולר' אליהו מזרחי (שם תקס"ה), "חקרי לב", חלק ג, לר' יוסף
חזן (שם תקס"ו) ואחרים. עוד ידוע לבנו יעקב נ' חסון, שחתם על הסכמה בלאדינו
בשנת תל"ו כאחד מטובי ומנהיגי הקהלה (ספונות, ספר שני, עמוד נט-ס).

1225. [יח תמוז ת"ק]

עוברי דרך שאו קינה "ומספד מר תחת רננה"
כי המר שדי רוש ולענה "ויגוע וימת אברהם"
קול צעקה גדולה ומרה "קול מרים דלית שיעורא"
ציר הצירים וענתה הצירה "אחרי מות אברהם"
ראש"ב'ה' אבן הראשה "קדוש הוא גופא בתר רישא"
הורתו ולידתו בקדושה "אחד היה אברהם"
לכו חזו מפעלות "עושה מצות חבילות"
כל ימים וגם לילות "ימי שני חיי אברהם"
אוי לנו כי פנה "דנחית לעומקא דדינא"
עשה משפט יתום ואלמנה "מטה חסד אברהם"
גדול שמו בישראל "דן ידין לכל שואל"
רב פעלים מקבצאל "גדול הנאמר באברהם"
ידו פרש עזר דלים "פריו קדש הלולים"
תומך וסומך נופלים "היה מגן אברהם"
וצדיק יסוד עולם "נסתלק מן העולם"
בגזרת מלך העולם "ממ"ה מאריה דאברהם"
הוא והדר הוא הרב המובהק ואח לברק
כ'מ'ו'ה'ר' חיים אברהם המ' בכור קוב"ו ז'צ'ל'
ביום ח' לחדש תמוז ש' ה'ת"ק ליצי'
מ'ך' לפני אלהי אברהם

[435]

1226. [כ אלול ת"ק]

רשום בכתב על אבנא דנא : עדות ביעקב לראש פנה
לאיש אשר דרכו נכונה : כל מעשהו באמונה
תונן דלים וברוב חנינה : אשר יחסר לו במתנה
פתו מצויה בכל עת ועונה : בטרם כל מה'ור ימהרנה
צדקות פרו'ונו וידי'ו תביאנה : וליתומות כהנה וכהנה
זורע צדקות ליודעי בינה : פיזר נתן לשיבתו העליונה
אל רם ונשא שוכן במעונה : ישים נשמתו במנוחה נכונה
לחזות בנועם ה' העליונה : יאיר כוזהר החמה ולבנה
ויעקב איש תם יושב אהלים באהלים בטע ה' בגן
עדן עליון ה'ה' הגביר המרומם כהר יעקב ה'
הרב המובהק כ'מ'ו'ה'ר' שמואל פשוהם
ז'ל'ה'ה' נפטר ביום שבת קדש ה' לחדש אלול
שנת חמשת אלפים וחמש מאות ליצירה

ה באלול ת"ק חל ביום שני ולא ביום שבת. אפשר נפלה טעות בהעתקה. אביו
„החכם השלם רב ועצום" ר' שמואל פישוהם נפטר בשנת תס"ד (מס' 1165).

1227. [ה ניסן תק"א]

י'ח'ב' י'ע'ם'
קול צווחה נהי נהיה זבח שלם היכן נטמן
שלם בכל פרוש מכל ישר לב הוא ונאמן
רובץ תמיד בין חכמים לכל עת וזמן הוזמן
ויורה יורה גם הוא מורה כמו חצפית התורגמן
ידו בכל ולא יבוש מעשהו ידי אומן
בכו עליו ואל תדמו בכל עת ובכל זמן
כי אין לנו חליפתו עד כי ישוב השם רחמן
ואז נחזה כזה וכוה כי הוא נכון ומרומם
מבן עשרים שנה ומעלה כל יוצא צבא
על התורה ועל העבודה לא זו מחבבה
עושה מלאכת שמים עבדתא שפירתא
ה'ה' החכם המרומם כ'ה'ר' חיים יאודה די
בוטון ז'ל'ה'ה' ו'מ'ך' ביום שלקו מאורות
ה' לחדש ניסן שנת ה'ת'ק'א' ת'נ'צ'ב'ה'

[436]

1228. [שבועות תק"א]

ישי עמהן
אלו הדברים הנחקרים אשר באמת נאמרים
לגברא בגוברין יקירין אוהב צדקות ומשרים
מגזע ישישים כבירים עדת קדושת אבירים
המוקיר רבנן ומרום כבוד מהדר מהמהדרים
זוהר פניו מהודרים כברקים היו מאירים
שפתותיו ישרים וברים ואמיץ לבו בגבורים
ויעל אליה במעלת קדושים טהורים יאיר
ויזהיר כוזהר המאורים בשבעין עטורין
עם צדיקים גמורים תמימים וישרים
בגן עדן עליון מעולפת ספירים ה'ה' הגביר
כמהר אליהו שאפורטה נ'ע' נפטר לבית
עולמו בחג שבועות של שנת ה'ת'ק'א'

1229. [יד סיון תק"א]

אי לך ארץ ואויה לך כך נגנו חמד צורו
משה משה פסיק טעמה פנה הוד עם הדרו
תורת אמת הוא יהגה לעשות רצון יוצרו
חונן תמיד וגם מתמיד הגם קרבו כברו
לא היה זו מחבבה זכאי הוא ממקורו
הוא מתיב והוא מפרק מפלפולו וסברו
נפשו ילין בטוב נעים על ראשו בהלו נרו
עם צדיקים וישרים שם ישכון כבוד נורו
כל העם מקצה בבכי יבואו כנחלים נטיו אל
תתנו דומי לו עודנו באבו ועזב את אביו ומת
ה'ה' החכם המרומם כהר משה גאטיניו נ'ע' ו'מ'ך' ביום
י'ד' לחדש סיון שנת ה'ת'ק'א'

1230. [טו סיון תק"א]

י'ש'י' ע'מ'ה'ך'
הישר באדם בידו ארוכה
מבחין בין דם לדם לרגל מלאכה
לרפאת לחולים דכו במדוכה
וכמה וכמה תוחלת מושכה
יצו אל ברוחיה בעמק ברכה

[437]

יפה אף נעים ובכל ארוכה
הלא הוא הרופא המובהק
נושא ונותן באמת הר חסדאי
קרישפין נ'ע' והיתה מנוחתו
ביום י'ו' לחדש סיון שנת
ה'תק"א

ממשפחה זו ידוע לנו ר' יצחק קרישפין, בן "החכם השלם ועניו" מנחם קרישפין,
מחבר ספר "זהרי חמה" (שאלוניקי תצ"ח).

1231. [ד תמוז תק"א]

י'ח'ב' י'ע'ם'
בחור כארזים חסיד ברוב כוסף
צדיק תמים וטוב — — — — יוסף
עודו כגן רטוב כבן פורת יוסף
נגדע בחרי אף עת יצא הקצף
את נפשו ירית אל במשכיות הכסף
בעדן גן אורים מחושקים כסף
יצרור בצרור חיים את נפש הוד יוסף
אבן זאת צווחת בקול מרא בייא בייא
הלוא הוא החכם הנעלה כ'ה'ר' יוסף דוד נ'ע'
נפטר בקצרות שנים ביום ד' לחדש
תמוז שנת ה'תק"א ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'

בן ר' דוד יוסף וכנד הרב המובהק ר' יוסף דוד (מס' 1216). אחותו היתה נשואה
לר' עזריאל נ' ארדוט. ר' יוסף דוד מת במגיפה הכבדה שפרצה בעיר בשנת תק"א
(שורה רביעית).

1232. [ו תמוז תק"א]

בני מחמד עיני מה זה מהרת
למצוא זו קבורה ולי חסרת
יגון עלי מכאוב אך בי אוספת
אנה פנה דודי אנה הלכת
אבן זאת צווחת בקול מרא בייא
בייא הלוא הוא היקר שנפטר
בקצרות שנים כ'ה'ר' חנוך לוי * נ'ע'
נפ' ביום ו' לח' תמוז שנת ה'תק"א
ת'נ'צ'ב'ה'

* Loya, שם משפחה בספרד.

1233. [ב אב תק"א]

י'ח'ב' י'ע'ם'
אמרו צדיק כי טוב בארץ ישולם
חסיד ומתחסד עם קינו לעולם
בעקב ענוה צדיק יסוד עולם
עמלו בתורה עוד כל ימי עולם
ברוב טוב עיונו יאיר כל נעלם
שערי עדנים כפתחו של עולם
יפתחו לו תמים וישב שם עד עולם
ויהי דוד בכל דרכיו משכיל ה'ה' החכם השלם
הדיין המצויין חסיד ועניו כמוהרר דוד יאקואל
ז'ל'ה'ה' נתבקש בישיבה של מעלה ביום
ב' לחדש מנחם שנת ה'תק"א ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'

1234. [ד אב תק"א]

האבן הזאת שמתה מצבה
על האשה היקרה והצנועה בכל
מעשיה נעימה מרת אסתר
אשת החכם הנעלה כ'ה'ר' יוסף
נחמולי י'צ'ו' נפטרה ביום ד'
לחדש אב שנת ה'תק"א ת'נ'צ'ב'ה'
בעלה, ר' יוסף, נולד בלארסו ולמד תורה בשאלוניקי במחיצתו של ר' אלעזר
נחמיאש. בהיותו בשאלוניקי בא בברית-נישואין עם בת ר' יצחק נ' שאנג'י,
אסתר של הכתובת. ר' יוסף שב לעיר מכורתו לארסו ושם ישב על כסא ההוראה.

1235. [ערב סוכות תק"ב]

אצעק ואתאונן עלי גבר וגם אקרע סגור לבי בנחלת ח'ב'ל
חבל על דאבדי' על אנוש רודף ברו' צדק לאיש מתן ונאבד חבל
מלוה וחונן דל בעת צר לו ואפי' ישיב עבוט בקר ולערב ח'ב'ל
אל על קראוהו להסתופף בגן עדן בגורלו ונחל ח'ב'ל
ומלאכי מרום הסיתוהו לא'ב' ר'ה'ם' עלות אבן במעלו' ח'ב'ל
קול נהי נשמע קול הקריאה הומה "קול ברמה שאול ישאלו

להבל דמה: ה"ה הגב' הח' המ' חסיד ועניו כמ"הר הי יעקב
אברהם לופיס סילוא נ' בש"ט ער' סכות ש' צד'יק' מ'צ'ר'ה' נ'ח'לץ
[תק"ב]

ידוע, שאמו של הסופר Montaigne שנקראה Antoinette de Louppes
או Lopes (גם López) היתה מזרע אנוסים. שם הלוי חי נפוץ בין יהודי איטליה.

1236. [יום ב של ראש חודש אלול תק"ב]

י"ח'ב'	י"ע'ם'
אמרו צדיק כי טוב	באלים עופר
חסיד ומתחסד	בצום שק ואפר
עמלו בתורה	ומגדלים סופר
כי ברוב עיונו	כיון אמרי שפר
בקי בגמרה	וכתוב בספר
בעדן גן תלין	נפש בהר שפר
חלף הלך אל המנוחה ואל הנחלה	
הלא הוא החכם המרומם ספרא	
רבא דאורייתא כ'ה'ר' אליעזר	
שארמגושי נ'ע' נפטר לב'ע'	
בק'ש' בפתע פתאום ביום שני	
של ר'ח' אלול שנת ה'ת'ק'ב'	
ת'נ'צ'ב'ה'	

1237. [כו אדר תק"ג]

האבן הזאת שמתי מצבה
על האשה היקרה וצנועה מ'
חנה נ'ב'ת' אלמנת הרב הגדול
כ'מ'ו'ה'ר'ר' שמואל יצחק ז'ל'ה'ה'
והיתה מנוחתו כבוד ביום כ'ו' לח'
אדר שנת ה'ת'ק'ג' ת'נ'צ'ב'ה'
בעלה שמואל יצחק מת בשנת תס"ד (מס' 1164).

1238. [כח אלול תק"ג]

יאבד יום מות דרך קשתותיו: פגע באיש מפואר במדותיו
הלך בדרכי אל לעבדו כל ימותיו: ואלה ימי שני חיי אברהם
אנשי קהלו ויודעי שמו: לשמע חנו באים מכל עמו
עזב ביגון רעיו — — : ולא קם עוד באנשי בית אברהם
ספדו עליו רעיו ועדתו: לאיש אשר נפטר חוץ מביתו
כי נפשו יצאה — — : יען כי גר היה אברהם
כתות זבול מלאכי מרומים יעלו נשמתו לשמי מעוני'
עם ה' אלודיו חבלים בנעימים להחכם אבי כ'מ'ו'ה'ר' אברהם
אפנעים נ'ע' נפטר ביום ג' כ'ח' לחדש אלול סימן א'ח'ד'
ה'י'ה' אברהם. בשנת נפשו בצרור החיים צרורה תהיה
ל'מ'ק'נ'ה' ל'א'ב'ר'ה'ם' [תק"ג]

[440]

אברהם אפנעים לא ידוע לנו ממקור אחר. לפי הכתובת לא נולד בשאלוניקי והיה
שם גר-תושב. מותר לשער ששירת בקודש בעדת האשכנזים.

1239. [יד טבת תק"ד]

ראוי הוא וגם פרוש	פנה הוד עם הדרו
תורת אמת הוא (ידגא) [יתהגה] לעשות רצון יוצרו	
נאמן רוח וישפל	וגם תוכו כברו
תורת השם חיבבה	זכאי הוא ממקורו
נפשו ילין בטוב ילין	על ראשו בהלו נירו
עם צדיקים וישרים	שם ישכון כבוד נורו
מצבת קבורת ירא אלוהים וסר מרע אחד היה אברהם	
הוא הגביר נשא ורם כ'ה'ר' אברהם פ'ראנקו אלמידה נ'ע'	
והיתה מנוחתו כבוד ביום י'ד' לחדש טבת שנת ה'ת'ק'ד'	

Aqui iaze el bienaventurado
Abraham Franco Almeida. Falecio
dia 1o del mes de tebet año 5504
que corresponde a 26 Diciembre
1743

משפחת אלמידה יצאה מן העיר Almeida בפורטוגאל התיכונה קרוב לגבול
ספרד. התיישבה בוויניציאה במחצית הראשונה של המאה הי"ו. אברהם אלמידה
היה אנוס ששב אל היהדות בפרהסיה. לזה רומזות המלים של ציונו: «ראוי הוא וגם
פרוש... וגם תוכו כברו... תורת השם חיבבה זכאי הוא ממקורו». משפחתו לא
התבוללה עם הגויים בנישואי-תערובת. הוא ישב בליורנו והיה לו בא-כוח בשאלוניקי.
משה חיים ליאון, שאליו היה שולח את סחורותיו למוכרן על חשבוננו. הוא ירד מנכסיו
והתפשר עם בעלי חובותיו. התישב בשאלוניקי אחר שנת תע"ח (ש' אמארייליו, כרם
שלמה, חושן משפט, סימן כה, דף קלז, ב). צילום מצבתו בספרנו In Memoriam,
ג, עמ' 63.

1240. [טז שבט תק"ה]

י"ח'ב'	י"ע'ם'
עין רואה היוק ראה	מאן דשמע צווח בבכי יה
ורוח מצויה בשמי שמי'	יעקב בחר לו יה
הצדיק אבד בכו בכיה	החכם מאין תאניה ואניה

[441]

עלה עלה בשלבת יה קיל יעקב בשמי עליה
 ישים נשמתו למקום יה להדר ולקלס הללו יה
 הקריב קרבנו צור יה עלה ליעקב קרבן רצויה
 הדר הוא לכל חסידיו ה'ה' החכם השלם והכולל
 סיני בקודש כ'מ'ו'ה'ר'ר' יעקב נ' נחמיאש
 ז'ל'ה'ה' ביום ששה עשר לחדש שבט שנת
 ה'ת'ק'ה'

1241. [ב סיון תק"ה]

מצבת קבורה
 מהנערה הבתולה אסתר
 בת הגביר המרומם כהר
 דוד מורפורגו י'צ'ו' נתבקש בק'ש'
 ביום ב' לחדש סיון ש' ה'ת'ק'ה'

Aqui yaze la Donzella
 Ester Morpurgo
 Falecia an 2 de Sivan
 5505

אביה מת בשנת תקי"ח (מס' 1264).

1242. [ו סיון תק"ה]

מצבת קבורת
 מהנערה המאורסה שרה
 בת הגביר המרומם כ'מ'ו'ה'ר'
 דוד מורפורגו י'צ'ו' נפטרה בק'ש'
 ביום ו' לחדש סיון ש' ה'ת'ק'ה'

Aqui yaze la Donzella
 Sara yja del S.
 David Morpurga
 Falecio an 6 de Sivan
 año 5505

1243. [יט סיון תק"ח]

זאת מצבת קבורת איש חיל רב פעלים אחד
 היה אברהם

[442]

זך וישר פעלו רודף קדים לעשות רצון
 קונו מלא חסדים חסד לאברהם
 ה'ה' הישיש ונכבד ונשוא פנים כ'מ'ו'ה'ר'
 אברהם קובו תנצבה מדור לפי כבודו
 אשר קנה אברהם והיתה מנוחתו כבוד
 ביום י'ט' לחדש סיון שנת ה'ת'ק'ה'

קרובו של ר' רפאל חיים אברהם קובו, בעל „חיי אברהם” (מס' 1374). שם אביו
 לא נודע לנו.

1244. [כג סיון תק"ח]

י'ח'ב'	י'ע'ם'
עוברי דרך שאו קינה	ויהי אחרי מות משה
עשו מספד תחת רינה	בכו עליו בכי משה
כי ההוד והזיו פנה	אל האלהים עלה משה
שתינו מי רוש ולענה	ברוב ימים לא ינשא
לא קם כמותו בתבונה	חכם ונביא כמשה
היה משען ומשענה	רועה צאנו כשור ושה
מאשר לחמו שמנה	תורה צוה לנו משה
גם לכל שואל הוא ענה	את כל הדבר הקשה
תורת אמת אשר שנה	לכו חזו בדבר משה
מקשה ומותיב במשנה	כרבינא ורב אשי

המצבה הזאת לדעה רוע התרועעה
 שברים ותרועה על צדיק באמונתו
 אל חי קרא אתו ויעל משה לקראתו
 הלא הוא הרב הכולל ענותן כהלל כ'מ'ו'ה'ר'
 חיים משה אמארייליו ז'ל'ה'ה' ויקרא
 אליו ה' ביום רביעי שבו נחשכו המאורות
 יום שלשה ועשרים לחדש סיון כמו
 ה'ש'ח'ר' וזו שנתו ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'

רב מופלג בתורה וגדול הדור. ר' משה אמארייליו נולד לאביו ר' שלמה (מס' 1186) בערך בשנת תנ"ח. הצטיין כפוסק מובהק ודרשן נעלה. פסקיו נאספו בשלושה חלקים בשם „דבר משה” (שאלוניקי תק"ב, תק"ג, תק"ד). ספרו „יד משה” (שם תקי"א) כולל דרושים על התורה והספדים. הוא סידר את כל דיני הגט והחליצה ועל פיהם דנו בשאלוניקי עד חורבן הקהילה בידי הנאצים. ר' ידידיה טאריקה הספידו לשמועה ברודיש (קידש ידיד, דף כט, ב). בנו יעקב מת בדמי ימיו (דבר משה, ג, דף כה, ב).

[443]

1245. [ח אלול תק"ח]

הרי זה בכי יותן על חלק
ממנו ארון האלהים
הרב המופלא המקובל
האלהי חסיד ועניו
כ'מ'ה'ר'ר' דוד שירירי ז'ל'
בעל ס' סוכת דוד ז'י'ע'א'
ו'ה'מ'כ' ביום ח' לח' אלול ש'
ה'ת'ק'ח' ת'נ'צ'ב'ה'

אביו, ר' ברוך, היה בעל בית חסיד ועניו. ר' דוד נאחו ברשת הקבלה וכל דרשותיו
הן על דרך הסוד. ספרו "סכת דוד", קובץ דרשות על התורה, נדפס בשאלוניקי תקל"ח
בהשתדלות בנו יצחק. ספרו השני, "משנת כסף" (שם, תקע"ז) כולל חי' על הרמב"ם.
חיבורו השלישי "סכת שלום", שכולל דרושי הספד, נשאר בכתובים. מקום קבורתו
נקדש בעיני העם ובזמן זימאה השתטחו המבקרים בבית החיים על מצבתו. נכדו
,"החכם השלם הדיין" ר' דוד שירירי מת בשנת תקצ"ח (מס' 1425).

1246. [יב אלול תק"ח]

מצבת קבורת האשה היקרה
וצנועה מרת מרים אשת
הגביר המרומם כ'ה'ר' שבת
קושטאנטין י'צ'ו' נ'ב'ק'ש' ביום
י'ב' לח' אלול שנת ה'ת'ק'ח'

Aqui yaze la Sra. Miriam
Muger del Sr. Sabetai Co
stantin falezio a 12 de
Elul de 5508 que corres
ponde a 5 de Sep. de 1748

1247. [כו שבט תק"י]

חלף הלך אל המנוחה
ואל הנחלה הלא הוא החכם
המרומם כ'ה'ר' אברהם נחמן
נ'ע' והיתה מנוחתו ביום
כ'י' לחדש שבט שנת ה'ת'ק'י'

נראה שהוא המדפיס אברהם דוד נחמן, שפעל עם שותפו יום טוב בכר משה
קאנפיליאש ור' משה שמואל פ'אלקון "בדפוס המשובח של ת"ת יע"א".

[444]

1248. [ב כסליו תק"י]

עליכם המצוה הזאת כל עוברי
דרך למחול ולסלוח כל מה שחטא
כנגדו הן בגופו הן בממונו הן בכבודו
וגם הוא אתיא אחל נוכח
פני עליון שימלא משאלות לבו
לשובה כ'י'ר'א' כי הנטמן פה
דוד בכר עמנואל חייט נ'ע' ו'מ'ד'
נתבקש ב'י'ש'מ' ביום ב' לח' כסליו
ש' ד'ר'ש'ו' ה' ועיוו בקשו פניו
תמיד [תק"י]

רב חסיד ומקובל, הגה כל ימיו בתורת הרזין ורק מעט עסק בהוראה. אחר פטירתו
נקרא בפי העם איל רב דיל וידוי (הרב של וידוי) על שצויה לפני מותו, "לחקוק על
ציונו דכל ההולך להשתטח על קברו ימחול לרב למפרע כל מה שחטא כנגדו בעודו
בחיים ובגלגולו (כמקובל הוא האמין בגלגול הנפש) והוא מבטיח לו שיעשה כבקשתו,
כלומר, שגם הוא יבקש את סליחתו לפני האלדים" (ד' פיפאנו, אבני האפד, סי' נו,
דף עו, א). עוד היום המבקרים בבית העלמין של שאלוניקי כדי להתחנן אל המתים
בעד החיים, נוהגים להשתטח גם על קברו של הרב החסיד ובהתקרבתם אל מצבת
קבורתו קוראים בלחש את הוידוי (אשמנו...). ואחר כך דורשים ממנו להמליץ
עליהם לפני ה'. פיפאנו מוסיף: "והנני מעיד על עצמי דפעמים הרבה הייתי מצר
והשתטחתי על קברו. קראתי מצרה לי אל ה' שיעשה כבקשתי בזכות הרב הקבור
פה ונענית תלית" (שם, שם).
מצאצאיו היה המקובל ר' דוד חייט השני, שחי קרוב לט"ו שנה בירושלים
ונפטר ביום כא סיון תרי"ו (תולדות חכמי ירושלים, חלק ג, עמ' 293).

1249. [טו אב תק"י]

והוא צדיק באמונתו אשר עשה רצון יוצרו
קובע עתים לתורה לילה כיום האיר אורו
רבים השיב בתוכחתו כלם סרים למאמרו
צוף דבש היתה אמרתו נהג במ כרועה עדרו
שם שלום בין איש לאשתו ובין אדם לחברו
מלאכים יצאו לקראתו בגן עדן יציף נורו
הובא בחורים בנקרת הצורים: החכם
השלם חסיד ועניו: ישתאל המדבר
בפניו: כמוהר נסים שוילייו ז'ל'ה'ה'
והיתה מנוחתו ביום ט"ו לח' מנחם
שנת ה'ת'ק'י'

[445]

ביום ח בשבט תק"י התם ראשון כדיין על קבלת עדות עם ר' מאיר ב"ר יעקב נחום ור' אהרן אמארייליו (יצחק ן' שאנג'י, בארות המים, אבן העזר, סי' כה).

1250. [ב סיון תקי"א]

היא האשה אשר הוכיח ה'
היקרה וצנועה מרת רחל
אשת הנבון ומעולה כ'ה'ר'
דוד גארשיאה י'צ'ו'
נפטרה בקצרות שנים ביום ב'
לחדש סיון שנת ה'ת'ק'י"א'

Aqui yaze la S. Rachel
muger de S. David Garzia
Falezio a 2 de Sivan d. 5511

1251. [טז כסליו תקי"ב]

י'ח'ב' י'ע'ם'
זקן זה שקנה חכמה מפארה וברה
יושב בישיבה ומסיק באוריתא תדירה
שייף עייל ונפיק בעקב ענוה ביראה
ולא מחזיק טבותא לנפשיה נפש מטהרה
היה לדור מגן וצנה בזכותו וצדקתו המאירה
לפני שוכן מעונה יאיר בשמתו כחמה ברה
הוא ההולך קדמת אשו"ר הח' הנעלה
חסיד ועניו כ'מ'ה'ר' יוסף קירידו נ'ע'
והיתה מנוחתו כבוד בגן עדן עליון
ביום ששה עשר לחדש כסליו
שנת ה'ת'ק'י"ב' ליצירה תהא נפשו
צרוה בצרור החיים אמן

בשולי לוח המצבה נחרתו המלים ביהודית-ספרדית : איסקריטה פור איל קומיטאטו די לה סוג'יטה „אוהבי צדק". כתובת זו נחקקה בהשתדלות ועד „אוהבי צדק".

ידוע שגיסו של שבתי צבי, יעקב בן החכם יוסף פילוסוף, נקרא מנעוריו בשם קירידו והוא עמד בראש כת השבתאים אחר מות שבתי צבי ואמרו עליו שנשמתו של משיח שקר זה נתגלגלה בו (טוביה הכהן, מעשה טוביה, קראקא תרס"ח, דף יט, ב).

1252. [י אייר תקי"ב]

י'ח'ב' י'ע'ם'
כל העם מקצה יכירו וידעו כי הפליא חסיד לו
משנתו סגורה לא פסיק פומיהא בא עד קצו והן עוזר לו
משים לילות כימים ותדד שנתו לרשת משכנות לא לו
הוציא יקר מזולל ופורס על שמע לבוא אל המלך להתחנן לו
עד זקנה ועד שיבה לא זוה מחבבה ידע כי שלום אהלו
ומשה עלה אל האלדים בחצרות ביתן אוה למושב לו
הלא הוא החכם השלם אי חסיד אי עניו
כ'מ'ה'ר' משה בדרישי ז'ל'ה'ה' נתבקש
בישיבה של מעלה ביום י' לחדש
אייר שנת ה'ת'ק'י"ב' והיתה מנוחתו כבוד
ידוע לנו ר' יצחק בידרישי, אבי ר' יהושע בדרישי (מס' 1281), שר' משה אמארייליו
הספידו בשנת תק"ב בבית-הכנסת ת"ת הגדול בתשלום שנת אבלו (יד משה, דרוש
נד). אפשר שר' משה ור' יצחק אחים או קרובים היו.

1253. [כג אייר תקי"ד]

י'ח'ב' י'ע'ם'
אישים בכו בכיה מרה על פטירת מר שמואל
וי לארעא רוח סרה רועה נאמן שמואל
מאז הורמה העטרה כשכבו וימת שמואל
בקי בסתרי התורה תמיד הלכה כשמואל
כבוצינא דנהורא עיני העם אל שמואל
היה על שכמו המשרה כמו על משה ושמואל
אל משמים לו קרא קום העלי לי שמואל
תתעדן נפשו היקרה בישיבה של רב ושמואל
וישכב שמואל עם אבותיו אל המנוחה ואל
הנחלה הה הרב הכולל ענותן כהלל
פטיש החזק כמראה הבזק כ'מ'ה'ר'ר'
שמואל פלורניטין ז'ל'ה'ה' ותלקח ארון
האלדים ביום הרביעי שבו נתלו המאורות
כ'ג' לחדש אייר שנת ה'ת'ק'י"ד' ליצירה

מצד אביו ר' דוד ונכד ר' שמואל הכהן מצד אמו. קרובו של ר' חיים שמואל
פלורניטין, שהיה גם רבו בהלכה (עולת שמואל, דף קכא, א). חיבר: בית הרואה,
מורה מקום האחרונים וקצת לשונות הרמב"ם (שאלוניקי תקי"ט); מנחת שמואל,
דרושים נחמדים ומתוקים מדבש ונופת צופים, אשר דרש על כל נפשות מת אשר

בארץ החיים המה, אשר דרש בקהל קדושים מעירנו יע"א (שם תקל"ו); עולת שמואל, כולל עב תשובות (שם תקל"ו). את פסקיו כתב בשנות תע"ט — תק"ט. אחדים מפסקיו נקלטו בספרי רבני זמנו.

1254. [כט טבת תקט"ו]

י'ש'י' ע'מ'ה'ן
כל העם מקצה: יבכו איכה יועם
האיש לוי לו: אהים ברוב זעם
כי שונה הלכות: בכל יום בטוב טעם
מלא מצות כרמון: לא יבצר מידעם
דרש דרש לוי: באש דת ברוב עם
הדרת מלך יקהל: ברית להודיעם
נפשו עם צדיקים: באור נגה יפעם
פני מלך פנה: לחזות בנועם
אבן זאת צוחת בקול מרה ה'ה' החכם
המרומם כ'מ'ו'ה'ר' לוי קאזיס המכונה
בכור נ'ע' ב'כ'ר' שלמה קאזיס י'צ'ו' נפט'
בק'ש' ביום כ'ט' לחדש טבת ש' ה'ת'ק'ט'ו'

ידוע לנו ר' שלמה קאזיש שתרם מכספו להדפסת ספר "כתנת יוסף" לר' יצחק יוסף מונטיקיי (שאלוניקי תקכ"ג). אפשר שהוא בנו של ר' לוי של הכתובת.

1255. [כח שבט תקט"ו]

י'ש'י' ע'מ'ה'ן
האבן הזאת שמתי מצבה
על הישיש ונכבד נושא
ונותן באמונה כ'ה'ר' יואב פאנו *
נ'ע' נפטר לבית עולמו ביום
כ'ח' לחדש שבט שנת ה'ת'ק'ט'ו'
תהא נפשו צרורה בצרור החיים

Fano. שם עיר על הים האדריאטי, באיטליה. השם יואב אינו רגיל בין הספרדים שישבו במזרח.

1256. [יג ניסן תקט"ו]

י'ח'ב' י'ע'ם'
אמרו צדיק כי טוב: בארץ ישולם

[448]

חסיד ומתחסד: עם קונו לעולם
בעקב ענוה: צדיק יסוד עולם
עמלו בתורה: עוד כל ימי עולם
ברוב טוב עיונו: יאיר כל נעלם
כל סתום קשה: מעמיד על תלם
שערי עדנים: כפתחו של עולם
יפתחו לו תמיד: ויטב שם עד עולם
חלף הלך אל המנוחה ואל הנחלה ה'ה'
החכם המרומם חסיד ועניו כ'מ'ו'ה'ר'
משה ב'כ'ר' עמנואל ברכה ז'ל'ה'ה' והיתה
מנוחתו ביום י'ג' לחדש ניסן שנת
ה'ת'ק'ט'ו' ליצירה ת'ב'צ'ב'ה'

אביו הוא או "החכם השלם" ר' עמנואל ברכה, שמת בשנת תמ"ו (מס' 1115), אי "החכם המרומם" ר' עמנואל ברכה, שמת בשנת תס"ד (מס' 1167), מה שמתקבל יותר על הלב.

1257. [ט סיון תקט"ו]

היא מצבת קבורת הגביר ומרומם
נשא ורם כ'מ'ו'ה'ר' אברהם ב'כ'ר' דוד
הירירה נ'ע' והיתה מנוחתו כבוד ביום
ט' לחדש סיון שנת ה'ת'ק'ט'ו' תנצבה

1258. [כג סיון תקט"ו]

י'ח'ב' י'ע'ם'
האבן הזאת שמתי מצבה
על חכם וחסיד בכל מילים מיטבא
שייף עייל הן יוצא והן בא
שייף נפיק במרוצה ובנחיצא קבא
לפעולתו אשר עבר בה
על התורה ועל העבודה עבודה רבה
במעוט תענוג ושיחה לא זו מחבבה
ענף עץ אבות אל מי מקודשים זבה
הוא החכם השלם כ'ה'ר' משה בן
להרב הכולל כ'מ'ו'ה'ר' דוד שירירו ז'ל'ה'ה'
והלכה והיתה ביום כ'ג' לחדש
סיון שנת ה'ת'ק'ט'ו' אל המנוחה
ואל הנחלה נשמתו צרורה
בצרור החיים לחיי העולם הבא

אביו מת בשנת תק"ח (מס' 1245).

[449]

1259. [ה תמוז תקט"ו]

י'ח'ב' י'ע'ם'
בכו על צדיק כתמר עשו מספד ואניה
אוייה על כי חסיד גמר ובו יד ה' הויה
ובשרו סמר וגם צעק ביה ביה

דעתו רחב כאמימר בקי בשקלא וטריא
לשונו כיון חמר משנתו סלת נקיה
ידיד האל בו נאמר כן כשמו כן הוא ידידיה
בא בעפר ובחמר ברוך שאמר והיה

צדיק באמונתו אל חי קרא אותו במבחר
ימיו ושנותיו בא מות עליו בחומותיו ה'ה'
החכם השלם חסיד ועניו כ'מ'ו'ה'ר'ר' ידידיה

אשכנזי ז'ל'ה'ה' והיתה מנוחתו ביום ש'ק'
ה' לחדש תמוז שנת ה'ת'ק'ט'י' ליצירה

נולד בשנת ת"ס לאביו ר' אהרן אשכנזי, בעל בית אדוק וחסיד. ר' ידידיה למד
תורה בישיבתו של ר' אברהם גאטיניו (ידיד ה', דף קיט, א). הוא היה דרשן בבתי
הכנסיות של העיר וקובץ דרושיו נדפס בשם "ידיד ה'" (שאלוניקי תק"ו). בתו
קלארה, אשת החכם משה מאנשאנו, נפטרה בשנת תקכ"ב. בתו השנייה נשאה
לר' משה מרדכי. לא נולדו לו בנים דכרין.

1260. [יט מרחשון תקי"ז]

י'ח'ב' י'ע'ם'
הולך צדקות ומגיד
מוסר ותוכחה
עמו עצה ותושיה
חכם שלם בכל עניניו
תהלתו בקהל חסידים
כאור הנערב יזהיר
ויצא יצחק לשוח בשדה
וללקוט שושנים ליצחק
החכם השלם החסיד ועניו כ'מ'ו'ה'ר'ר' יצחק
ז'ל'ה'ה' בן להרב הכולל כ'מ'ו'ה'ר'ר' שלמה אמארייליו
ז'ל'ה'ה' ו'מ'ך' ביום י'ט' לחדש חשון שנת ה'ת'ק'י'ז'
ת'נ'צ'ב'ה'

אביו, ר' שלמה אמארייליו, הוא בעל "כרם שלמה" וספרים אחרים (עיין מס' 1186).
ר' יצחק אמארייליו חיבר ספר "ליל שמורים", סיפורים ומעשיות נפלאים לקרוא

בלילה הקודם ליום המילה הנקרא ליל שמורים, שנוהגים לשמור בו את היולדת
והתינוק במשך כל הלילה, שלא תאונה להם שום רעה. בלילה זה מזמינים את
הקרובים והיקרים של המשפחה, המוהל ותלמיד חכם הקורא או דורש לפנייהם על
עניין היום, שנחשב לסגולה בדוקה להגן על האמה והתינוק מתעלולי השטן. הספר
"ליל שמורים" כולל חומר עשיר לקריאות או דרשות אלה. הוא נותרגם ללאדינו
בשנת תק"ף בידי מרדכי ב' ישראל חיים מווינה והופיע במהדורה שנייה בשאלוניקי
תרל"ב, בתוספת "מעשה ישורון", "מעשה נסים" ומעשיות אחרות לשעשע את קהל
השומעים.

1261. [כט אייר תקי"ז]

בחור כארזים צוארו חרוזים
מאיר כחזיונים היה לבוזים
עודנו באבו המלך במסבו
שטן ישים ארבו פגש ויפגע בו
צדיק תמים וטוב שליו שרו (?) רטוב
עודנו כגן רטוב מהר נקטב קטוב
האבן הזאת צווחת בקול מרה בייא בייא
חכם ונבון אברהם ב'כ'ר' שלמה
אמארייליו נ'ע' נפ' בקצרות שנים ביום
כ'ט' לחדש אייר שנת ה'ת'ק'י'ז' ת'נ'צ'ב'ה'

אינו בנו של ר' שלמה אמארייליו, כי בנו ר' אברהם נפטר בירושלים ביום ה
סיון תקי"ד. גם האב והבן הגו' לא נזכרו ובכתובת בתארים הראויים להם.

1262. [כה אב תקי"ז]

הן גביר הוקם על על גפי מרומים
מוכתר ביחוסו והוא עולה עמו
ממשפחת רב ורם בעוז ותעצומו'
מענף עץ אבות עוד עמד בו טעמו
מחזיק לומדי תורת השם לשמו
עוד ידו נטויה לסבול ויט שכמו
לתת לכל שואל מזונו ולחמו
לפניו צדקתו הלך בית עולמו
ישים את נשמתו בעדן נועמו
היא מצבת קבורתו של הגביר
המרומם כ'מ'ה'ר' יוסף נ'ע' ב'כ'ר'
יעקב סאפורטה נ'ע' ו'מ'ך' ביום
כ'ה' לחדש מנחם שנת ה'ת'ק'י'ז'
ת'נ'צ'ב'ה'

1263. [כט אב תקי"ז]

נ'ב'ה'ס'

חלף הלך אל המנוחה ואל הנחלה
הלא הוא הרופא המובהק כ'ה'ר'
יעקב חאני * נ'ע' והיתה מנוחתו
כבוד לבית עולמו תשעה ועשרים
לחדש מנחם של שנת ה'ת'ק'י"ז
ליצירה תהא נפשו צרורה בצרור
החיים

קרובו ושאר בשרו היה "הגביר המרומם" ר' יעקב חזן, שעל פטירתו דרש ר' רפאל אלעזר נחמייאש בשבת ז', כ בשבט תקל"ג, ב"ק"ק לישבונה" (חזן רב, א, דף סב א). אפשר ש"הרופא המובהק" ירמיה חנן (חאני, חני ו-חנן שלושה שהם אחד) שמת בשנת תקפ"ב, היה מיוצאי חלציו.

1264. [טבת תקי"ח]

י'ש'י' ע'מ'ה'י'

שאו קינה בקול מרה לשר גדול לקחו יה
נשוא פנים וגם זקן הכי נכבד בתושיה
הלא דוד ומור פורגו שמו יקר ורב שבטי יה
לכו חזו דמות ציון אשר בנוי לתלפיה
והוא נתיב נסי"עתו לאור גנוזי יד כסיה
ולדפוק שערי צדק ובם הובא להודות יה
דעו מקום מאד נורא כעין חשמל וספקלריה
בעת יחפוף בנו ישי בנות מזבח פנימיה
ועת חפץ שתיך לכרות וכאן נמצא וכאן היה
ודומה לו יבוס גורן ועין עיטם ומוריה
ימאן אז קנית שדה מחיר לתת לאדניה
ואל ימלא רשות נותן לעין רואה ועין איה
אמת יראה מקום ספיר דמות כבוד וכרוב חיה
ולא יסור ראות הלום ולא יקרב כבר ביתיה
וראש אחור בנון ינזור ולא יקטיר כעוזיה
וזה מעון אשר חפץ אדון דוד ובו חיה
ראש הרכין למלך חי זכר דמך חלום היה

* הוא יעקב חאנין. השתייך למשפחה שסיפקה ליהדות שאלוניקי הרבה רופאים. היא יצאה מאיטליה במחצית השנייה של המאה השבע-עשרה.

[452]

ואל ברוך גדול עצה ויוצר רום ותחתיה
יצו כבוד מנו"חתו וצח"צחות בעליה
נקרא אל השמים על ביום ... לח'
טבת שנת ... ליצירה תנצבה

מיקירי העיר ונכבדיה. אבות אבותיו היגרו במאה החמש-עשרה מהעיר Marburg לאיטליה, מחמת המציק. בשליש הראשון של המאה הי"ח קבע את דירתו בשאלוניקי עם סוחרים אחרים, שכולם יצאו מליורנו. כפ'ראנקוס (כך נקראו במזרח מי שנולד באיטליה או בצרפת) נהנו מזכויות ה Capitulation והיו פטורים ממסים וארנוניות של הממשלה התורכית. הם מיאנו לשלם את הפיג'ה (מס העדה) לקופת הקהילה בטענה שהם פטורים מכל מס מטעם השולטן. לאחר משא ומתן ארוך עם מנהיגי העדה, הפ'ראנקוס הסכימו בשנת תק"ד (1744), "לשלם תת"ק גרוש לכוללות העיר בעד כל החובות של השנים הקודמות". אפשר שדוד מורפורגו השני, סגן הקונסול הספרדי בשאלוניקי מ-20 באבגוסט 1789 עד 13 בנובמבר 1804, היה נכדו. תצלום מצבתו של דוד מורפורגו הראשון הופיעה בספרו In Memoriam, ג, בואינוס אירס 1953, עמ' 66, מס' 51. בתו שרה נפטרה בשנת תק"ה (מס' 1241). בנו יצחק נולד בשאלוניקי ולמד תורה במחיצתו של ר' יוסף בן שמואל המכונה מודיליאנו (מס' 1336). אין בכתובת תאריך המיתה. שנת הפטירה רמוזה באותיות חת צח של המלים מנו"חתו וצח"צחות (תקי"ח).

1265. [יא ניסן תקי"ט]

י'ח'ב' י'ע'מ'

קול צוחה במר בוכה ביום בו תבל אמלל
תוך קרבו חמה חשכה כי נפל יופי מכלל
חכמתו כקשת דרוכה בכל מידה פרט וכלל
שמורה בכל וערוכה עקב ענוה בו יתהלל
יצו ה' אתו את הברכה מלך גדול ומהולל
תמן להוי אפרו דשנה בעדן גן לשלול שלל
כאן במערה נטמן זבח שלמים נטע נעמן
הוא הדר הח' השלם עיר וקדיש כ'מ'ה'ר'
יצחק ב'כ'מ'ה'ר' חנניה שאול ז'ל'ה'ה'
נבקש בישיבה של מעלה ביום
י'א' לח' ניסן בש' ב'ק'ר'ב'י' אקדש לפ'ק' [תקי"ט]

אביו ר' חנניה שאול נפטר בראשית שנת תצ"ה. ר' יצחק כתב הקדמה לס' אביו "מגן שאול" (שאלוניקי תק"ז). אחיו, יעקב, עסק בסחורה.

[453]

1266. [א תמוז תקי"ט]

האבן הזאת שמתי
מצבה על הנערה הבתולה
לאה בת הרופא המובהק
כהר אברהם מאטאלון י"צ
נפטרה לבית עולמה ביום
א' לחדש תמוז שנת
ה'תק"י"ט

1267. [כח אלול תקי"ט]

אש תוקד בקרבו ונורא: ותרדנה
נפל נהורא: האי שופרא דבלי
אשכל הכפר ותשורה: ארי במלחמה של תורה בחור מעם קרא
מקרא: כוליה תלמודא ספרי וספרא אלה תולדות יצחק
אשנפא רבה טבא ויקרא: אבי הע"ז אשר בעפרא: בחצי ימיו
נקבר הודה: שר שלום דרכו ישרה: יושב בשמים יצחק:
הדר החכם השלם והכולל ענותן כהלל כ'מ'ה'ר' יצחק קואינקה
ז'ל'ה'ה' נפשו היא העולה בכל מקו' בעזרה בכ'ח' אל' ש' ת'ק"י"ט' ליצירה
ידוע לנו ה"גביר ומרומם רודף צדקה וחסד כמה"ר משה בכ"ר יצחק קואינקה ז"ל
שנפטר בשנת תקכ"ב. והיה חתנו של ר' יוסף שמעיה קובו, בעל "גבעות
עולם". הוא ור' רפאל חיים אברהם קובו הביאו לבית הדפוס את הספר הנזכר
בשאלוניקי בשנת תקמ"ב. אפשר שהיה בנו של ר' יצחק של כתובת זו, או של "הגביר
ומעולה" ר' יצחק קואינקה, שעליו דרש ר' יוסף דוד בק"ק מאיור בשבת השבעה.
כט ניסן שנת תפ"ד (יקרא דשכ"י, דרוש צג).

1268. [ו שבט תק"ך]

מצבת קבורת היקר נכבד ונעלה כ'ה'ר'
אברהם אינריקס מיראנדה נ'ל'ע' יום ו' לחדש
שבט שנת ה'תק"ך ליצירה ת"נ צ"ב"ה"

אברהם מיראנדה, אברהם נ' שושן, דניאל בורלה, דוד פ'רנאנדיש דיאש, דוד
מורפורגו, האחים יעקב ואברהם אינריקס, אליהו סאמאנון, יוסף מזרחי, דוד סאסי
באיונה ואחרים היגרו מאיטליה, ובפרט מליוורנו, לשאלוניקי ברבע הראשון של
המאה ה"ח. הם נקראו בפי העם בשם פ'ראנקוס. הוא ואחרים הציבור הפ'ראנקוס
התפשרו בשנת תק"ך עם מנהיגי הקהילה לשלם תת"ק גרוש לסילוק המסים על
השנים קודמות, כי הם מיאנו לשלם את הפיג'ה לקופת הקהילה בטענה, שממשלת
תורכיה פיטרם מכל מס, אפילו של החראג' (מס הגולגולת).

האחים אברהם ויוסף מיראנדה נשאו את תרומתם להדפסת ספר "בתי כהונה",
חלק ב, לר' יצחק הכהן מירושלים (שאלוניקי תק"ד) ולהדפסת ספר "מאיר לארץ"
לר' מאיר באקייאס (שם תק"ז). בהקדמתו, מפליג המחבר במיוחד בשבחיו של אברהם
שהתאכסן בביתו בהיותו בשאלוניקי וכותב את הדברים האלה: "איש חמודות,
מדובר בו נכבדות, רודף צדקה וחסד, יצא לו שם בדעות ובמדות". האחים סייעו
בכספם גם להדפסת ספר "צרור הכסף" לר' אברהם גאטיניו (שם תקט"ו). תצלום
מצבתו של אברהם מיראנדה הופיע בספרו In Memoriam, ג, עמ' 65, מס' 50.

1269. [כב ניסן תק"ך]

המעוז ומגדול אבי התעודה: גדול ליהודים לתורה ותעודה
וידו נטויה בכוליה תלמודה: ודין ידין עמו לשרים ועדה
ביצחק יקרא הדרה והודה: ידכר ליה קיימיה דיצחק עקדה
מפרק ההרים וסלע ומצודה: לרבים זיכה באור
ההלכה משפטים ישרים לו רצים העדה
הוא הרב המובהק חסיד ועניו כ'מ'ה'ר'ר'
יצחק די פאס ז'ל'ה'ה' נתבקש בישיבה
של מעלה ביום ב'ך' לח' ניסן משנת
ה'תק"ך' ליצירה

חברו של ר' משה אמארייליו, בעל "באר יצחק", כולל תשובות בסדר ארבעת
הטורים וליקוטים (שאלוניקי תקס"ג). בנו, אברהם, כתב הקדמה לספר אביו. לר'
יצחק היה בן אחר בשם שמואל, גדול בשנים מאחיו אברהם.

1270. [כג ניסן תק"ך]

י'ח'ב' י'ע'מ'
והאבן הזאת מצבה היתה לראש פינה
שתחתיה היא המערה שנגנו רעיא מהימנא
דורש טוב להעירה בעין חמלה וחנינה
עזב לעניים באנחה והלך במנוחה שאננה
הוא אבי התעודה פניו כפני השכינה
ה'ה' הרב הגדול מעוז ומגדול ס'ג'ל'
מרנא ורבנא כ'מ'ו'ה'ר'ר' יצחק הלוי ז'ל'ה'ה'
ונגנו ארון הקדש במערה
ביום כ'ג' לחדש ניסן משנת
ב'ש'ר'ת' צד'ק ב'קהל ר'ב [תק"ך] ת'נ'צ'ב'ה'

מתחילה היה ראש בית דין בשאלוניקי ואחר כך שירת בקודש ברבנות הכללית
עם חבריו הרבנים ר' יוסף הכהן נ' ארדוט ויצחק נ' שאנג'י. בשנת תקט"ז חתם על

ההסכמה „שכל בעל חוב שרוצה לגבות חובו מהחייב שלו שיוסיף עוד הבעל חוב ויתן מחדש להחייב שלו בין מעות בעין בין רופאס מסחורות... וככה יוכל החייב לפרוע חובו להבעל חוב שלו לאט לאט...” בשנה זו חתם עם חברו ר' יצחק ן' סאנג'י על ההסכמה, ש„כל יורש מחויב לתת עשרה למאה מהירושות לקופת נשואי יתומות (M. Molho, La Famille Perahia a Thessaloniki, Jhessalokii 1938, עמ' 79—83). ספרו „באר מים חיים” (שאלוניקי תקמ"ו) כולל חידושים על מס' קידושין, גיטין ובבא קמא, יד דרשות וליקוטים. בנו „הרב המובהק” ר' אברהם הלוי מת בשנת תמק"ב.

1271. [טו אב תק"ך]

חלף הלך אל המנוחה ואל
הנחלה הלוא הוא החכם
הנעלה כהר יצחק נ'ע' המ'
בכור ב'כ"ר אברהם אישטרושה
י'צ'י נפט' בקצר ש' ביום ט'ו' לח'
מנחם שנת ה'ת'ק'ך' ת'נ'צ'ב'ה'
בן אחיו, דוד, הוא ר' חיים אברהם אישטרושה, בעל „ירך אברהם”.

1272. [יט אב תק"ך]

י'ש'י' ע'מ'ה'ן'
הלך אל המנוחה ואל
הנחלה הלוא הוא החכם
המ' ספרא רבא דישראל
כהר אהרן הלוי זל נפט'
בקצרות שנים לב'ע' ביום
י'ט' לח' מנחם ש' ה'ת'ק'ך'

1273. [ה אלול תק"ך]

הציון הלז מהנערה
מרת פלור * בת הרופא
המובהק כהר שמעון
מלמד נפטרת בק'
שנים ביום ה' לחד'
אלול שנת ה'ת'ק'ך'

• „פרח” בלעז.

1274. [י אלול תק"ך]

י'ח'ב'	י'ע'ם'
הרי זה בכי יותן	מבכי נהרות איתן
עין במר בוכה	צדיקים לפי חבתן
ולו יעלה הדמע	כל שחבת בשמירתן
האי שופרא דבלי	בין צוקות ובין צרתן
לפי רוב הענות	כהילל ענותן
כל השונה זה סיני	דברים כנתינתן
בצביונן ובקומתן	נוטלן דרך גדילתן
כל הדבר הקשה	לעומת מחברתן
הוא יושב ודורש	שתיים כהילכתן
וישב על הבאר	כמי שנחקרה עדותן
חזרן במצות ה'	מתאוה להן ומחמדתן
נפשו עם צדיקים	שעתיד הקבה להחיותן
בעדן גן אלוקים	בחצר גינת ביתן
הוא החכם השלם חסיד ועניו כ'מ'ו'ה'ר'ר' בנימן	
עשהאל ז'ל'ה'ה' נתבקש בשמים ביום ששי	
עשרה לח' רחמים שנת ה'ת'ק'ך' ת'נ'צ'ב'ה'	

בנו של ר' חיים בן ר' בנימן עשהאל, בעל „סם חיי” (שאלוניקי תק"ו). הוא חיבר את ההקדמה לספר אביו.

1275. [מרחשון תקכ"א]

האבן הזאת שמתי מצבה
על הנערה הבתולה מרת
לאה בת אברהם אבינו עה
נפטרה בקצרות שנים ביום
... לחדש חשון של שנת
ה'ת'ק'א'ך' ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'

אין ספק שלאח זו היתה שפחה נוצרית שקיבלה את דת ישראל.

1276. [תקכ"א]

ציון במערה אליכם אישים
באדון אשר אתם מבקשים
ארי במסתרים והוא ישכן במרומים
נודע בשערים שמו בקרב חכמים

חכמתו בחברים רבה ואת עצומים
הדר הוא בחדרים החכם השלם בשלמים
סיני ועוקר הרים עצום ורב ותמים
כ'מ'ה'ר' עזריאל ב'כ'מ'ה'ר' יוסף הכהן נ' ארדוט
שנת ותנוח ו'ת'ע'מ'ד' לרגלך לפ'ג' [תקכ"א] ז'ל'ה'ה'
נשמתו בין ארזים וחשמלים ותרשישים
תעלה ותתענג בסוד קדושים

אביו, ר' יוסף נ' עזריאל כהן נ' ארדוט, שימש ברבנות הכללית של העיר אחר
שנת השח"ר (ד' פיפאנו, שלשלת רבני שאלוניקי, דף ז, א).

1277. [ח כסליו תקכ"א]

י'ח'ב'	י'ע'ם'
הרי זה בכי יותן	מבכי נהרות איתן
עין במר בוכה	צדיקים לפי חבתן
ולו יעלה הדמע	כל שחבת בשמירתן
האי שופרא דבלי	בין צוקות ובין צרתן
לפי רוב הענוה	כהילל ענותן
כל השונה זה סיני	דברים כהלכתן
בצביונן ובקומתן	נוטלן דרך גדילתן
כל הדבר הקשה	לעומת מחברתן
הוא יושב ודורש	שתים כהלכתן
וישב על הבאר	כמי שנחקרו עדותן
חזון במצות ה'	מתאוה להן מחמדתן
נפשו עם צדיקים	שעתיד ה'ב'ה' להחיותן
בעדן גן אלדים	בחצר גינת ביתן
הלא הוא החכם השלם חסיד ועניו	
כ'מ'ה'ר' יעקב בר שלמה ברזילי ז'ל'ה'ה'	
והיתה מנוחתו כבוד ביום ח' לחדש	
כסליו שנת ה'ת'ק'כ"א ת'נ'צ'ב'ה'	

1278. [יג כסליו תקכ"ב]

חלף הלך אל המנוחה ואל
הנחלה הלא הוא החכם השלם
כ'מ'ה'ר' יוסף ז'ל' ב'כ'מ'ה'ר' אהרן
אמארייליו נ'ר'ו' והיתה מנוחתו
כבוד בקש ביום י'ג' לחדש
כסלו שנת ה'ת'ק'כ"ב ת'נ'צ'ב'ה'

[458]

בן הרב הכולל ר' אהרן אמארייליו (מס' 1303) ונכד ר' שלמה אמארייליו (מס' 1186). בנו הבכור ר' שלמה, "חכם שלם חסיד ועניו" נפטר באייר תק"מ (מס' 1326).
בנו האחר ר' משה נמנה אחר מותו בין דייני העיר.

1279. [יג סיון תקכ"ב]

י'ש'י' ע'מ'ה'י'
חלף הלך אל המנוחה ואל
הנחלה הלא הוא החכם המרומם
חסיד ועניו ספרא רבה דאורייתא
כ'ה'ר' מיכאל הכהן נ'ע' והיתה
מנוחתו כבוד ביום י'ג' לחדש
סיון שנת ה'ת'ק'כ"ב ת'נ'צ'ב'ה'

אולי היה נכד התורני ר' מיכאל בן משה הכהן, שנפטר בי"ד באב תל"ח (מס' 1087).

1280. [יח תמוז תקכ"ב]

י'ח'ב'	י'ע'מ'
ראו צדיק גדול שמו	אשר בא במערות צורים
משה עניו רועה עמו	בצדק משפט' משרים
היה המשרה על שכמו	גם היה מגן לישרים
עליון יביאהו עמו	בעדנו מקום נהרים
הלא הוא הרב הישיש כ'מ'ה'ר' משה ב'כ'ר'	
יוחנן הירירה ז'ל'ה'ה' נתבקש בשיבת של	
מעלה ביום ח' לחדש תמוז שנת ה'ת'ק'כ"ב ת'נ'צ'ב'ה'	

בש' תקט"ו חתם כדיין עם הרבנים יצחק הלוי ורפאל אלעזר נעמיאש (יצחק נ'
טאנג'י, בארות המים, אבן העזר, סימן כא). אפשר, שר' יוסף בן יוחנן הירירה,
שהסכים בשנת תקי"ח להדפסת ספר "חידושי הריטב"א" על מסכת גיטין, היה אחיו.
אחיו "הישיש נבון ומעולה", ר' שלמה ב"ר יוחנן אירירה, נפטר בשנת תק"ך.

1281. [ג אב תקכ"ב]

כאן במערה נטמן מלך גדול ומהולל
גדול ליהודים בכל מידה פרט וכלל
המעוז ומגדול עקב ענוה בו יתהלל
ויעל יהושע לחזות בנועם ה' מנוחה נכונה
במעלת יומא דשבתא נתבקש בשיבת
העליונה הרב הכולל ענותן כהלל

[459]

כ'מ'ו'ה'ר'ר' יהושע בדרשי ז'ל'ה'ה'
ביום ג' לחדש אב
שנת ה'ת'ק'ב'ך' ליצירה
ת'נ'צ'ב'ה'

שירת ברבנות הכללית של העיר בשליש השני של המאה השמונה-עשרה. תמך בהדפסת ספר "זהרי חמה" לר' יצחק קרישפין (שאלוניקי תצ"ח). קובץ דרשותיו "ערוגת הבשם" נדפס עם ס' אביו "הרי בשמים", דרשות על התורה (שאלוניקי תקנ"ג). ר' יהושע נפטר ביום שישי אחר חצות בחודש שהחום גדול בערי המזרח ואי-אפשר היה להשאיר את גופת הרב בלא קבורה עד היום הראשון. נאלצו אפוא להוביל את רבם לקבורה לעת ערב. אגדת עם מספרת, שנעשה נס והשמש עמדה באופק, כמו בגבעון בזמן כיבוש הארץ על-ידי יהושע, ולא זוה ממקומה אלא אחר שנסתם הגולל. מאז נערץ ר' יהושע בעיני העם כחסין קדוש וכשעלו לבית הקברות לזיאתה, השתטחו על קברו והתחננו אליו להתפלל בעדם לפני ה'. מקום קבורתו היה ידוע בבית העלמין בשם "הרב שלא שקעה לו החמה". בנו, "החכם השלם והכולל כמוה"ר חננאל" נפטר בחודש אב תקמ"ד (מס' 1356).

1282. [יג אב תקכ"ב]

י'ש'י' ע'מ'ה'ך'
יום עברה וזעם היום והוא ימי בכי אבל משה
כל ימי צבאו פועל צדק והולך משרים זה משה
נפשו בטוב תלין במדור העליון ויגש משה
ומשה עלה אל המנוחה ואל הנחלה ה'ה' החכם
גביר ומרומם רודף צדקה וחסד כ'מ'ה'ר' משה
ב'כ'ר' יצחק קואינקה ז'ל' ו'מ'ך' ביום י'ג' לחדש
מנחם שנת ה'ת'ק'ב'ך' ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'

בן "החכם השלם והכולל, ענותן כהלל כמה"ר יצחק קואינקה", שנפטר ביום כח אלול תקי"ט (מס' 1246). הוא נשא לאשה את בתו של ר' יוסף שמעיה קובו (מס' 1196). במכתם שנחקק על בריכה שעמדה בחצר חברת ת"ת, כדי לספק מים לתלמידים, נזכר שמו לתהילה היותו, "גומל חסד אל כל היום", כמו בכתובת מצבתו. הוא וחברו ר' אשר אברבנאל (מס' 1287) חתמו "בשם כוללות העיר את הפשרה שנעשתה עם הפראנקיס... לקבל מהם סך תת"ק גרוש" כדי לסלק את חובם בעד מסי הקהילה (דבר משה, אמארייליו, חלק ב, סי' קט"ק).

1283. [יט אב תקכ"ב]

ויעל שמואל לקראת מחנה שכינה

אביו שבשמים אל המנוחה ואל
הנחלה ה'ה' החכם הותיק עיר וקדיש
כ'מ'ו'ה'ר' דוד שמואל די פאס
ז'ל' נתבקש בישיבה של מעלה
ביום י'ט' לח' אב משנת ה'ת'ק'ב'ך' ת'נ'צ'ב'ה'

1284. [כד אב תקכ"ב]

י'ח'ב' י'ע'מ'
שרגא בטיהרא גרמניא דלית בה טימי
ד'ש'ף' ויטיב בנהדרעא טוביינא דחכימי
שנה ופירש קשה מכולם ואסברן בדדמי
ה'ה' החכם השלם כ'מ'ה'ר' יוסף ב'כ'מ'ה'ר'
יאודה קובו ז'צ'ו'ק'ל' והיתה מנוחתו כבוד
ביום כ'ד' לח' מנחם ש' ה'ת'ק'ב'ך' ת'נ'צ'ב'ה'

כנראה שהוא נכד ר' יוסף שמעיה קובו, בעל "גבעות עולם" (מס' 1196).

1285. [יד אייר תקכ"ב]

עלי אשה מר"ה בכו קרעו מרה	ולב קינה מרה מקום שיר חן חן לה
לדל פזרה חיל והון עם עז ח"ל	ועל כל בית ח"ל ויעלת חן חן לה
ולהיותה אל ד"ל רפואות ולכל ד"ל	ועני דופק ד"ל תשועות חן חן לה
הרי זו אש"ה שהורמה חוץ לזמנ'	כלפי הבעל היא נתנה מן האש הוא
היה פור"ש ובוכה שנטלה המרה:	הרי זה מתעלה איש אחד מן הרמ'
בעלה ויה"ללה ויבא אברהם לספוד	לצ'רה הרי זו עול"ה כעלות גדיש
ותקרע לאנשי ביתה ומפני צ"רת הבת	כי ספדה מאד לפום צערה היקרה
והמהוללה מר' גרשייא * א' הגביר	הח' המ' אברהם המון יצ"ו בע"י

כ"ט ל'ב'י' ש' ביום ש'י'ד'ו'ב'ר' בה לפ'ק' [תקכ"ב]

• מקביל לשם העברי חנה. בעלה אברהם נפטר בשנת תק"ל (מס' 1294).

1286. [טו אב תקכ"ד]

חלף הלך אל המנוחה ואל
הנחלה ה'ה' הרופא המובהק יצחק די
סילוה ת'נ'צ'ב'ה' היתה מנוחתו כבוד
לבית עולמו ביום ט'ו' לחדש אב
של שנת ה'ת'ק'כ'ד' ליצירה

ידוע האנוס Jean Baptiste Silva, ששב אל היהדות. שימש פרופיסור באוני-ברסיטה של פאריס ורופאו הפרטי של לואי החמשה-עשר (1710—1774). עיין: ב' רות, Historia de los Marranos) עמ' 186. סילווה זה היה בן זמנו של הרופא י' ד' סילווה של הכתובת שלפנינו. אלמנתו נפטרה בשנת תקל"ז (מס' 1314). בציונה נתב' לבעלה גם התוארים „איש חיל רב פעלים" ונזכר שם בשמו המלא גמץ סילב'ה.

1287. [כו מרחשון תקכ"ה]

י'ש'י' ע'מ'ה'ן

אשר ישר עם האדם: ועם קדושים נאמן
לדלים ידרוש כבודם: נוהג בהם כאב רחמן
רב טובו נגד בני אדם: ממושיע רב ונאמן
אש"ר הערה למות נפשו לעלות בהר ה'
הר קדשו: ה'ה' הח' הגביר המרומם ממשפחת
רם כ'מ'ה'ר' דור אשר אברבנאל ו'מ'ך' ביום
כ'ו' לח' חשון שנת ה'ת'ק'כ"ה' ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'

מנכבדי העיר ומקברניטיה במאה השמונה-עשרה. הוא והגביר משה קואינקה (מס' 1282) היו המתווכים בין וועד הקהילה ובין הפ'ראנקים, שמיאנו לפרוע את הפיג'ה בטענה שהיה להם ביראט מהשולטן הפוטרם מכל מסים וארנוניות. אחר ויכוח הלכתי ומשא ומתן ארוך, הסכימו הפ'ראנקים להתפשר עם ראשי הקהילה על השנים הקודמות ולשלם להבא ובכל שנה ושנה מה שמוטל עליהם. בשבעה בתמוז תק"ד חתמו אשר אברבנאל ומ' קואינקה „בשם כוללות העיר את הפשרה שנעשתה עם הפ'ראנקים בהסכמת רבני העיר לקבל מהם תת"ק גרוש" (דבר משה, ב' ס' קט"ק). אשתו „כבודה בת מלך" מרת סול מתה ב"ב בתמוז התקכ"ב. ר' שלמה אמארייליו דרש „בקהל רב על הח' הן גביר כה"ר אשר אברבנאל נ"ע" בש' תנ"ח (פני שלמה, דרוש גה). אפשר ואשר אברבנאל זה היה זקנו של בעל הכתובת.

1288. [כה אדר תקכ"ח]

י'ש'י' ע'מ'ה'ן

קול צוחה נהי נהיה איכה נטמן אברהם
ישר ונאמן חסיד ועניו תלמידו של אברהם
בכה בכה ואל תדמו איך נאסף אברהם

ואברהם שב למקומו אל המנוחה ואל הנחלה
ה'ר' החכם המ' משמח אלדים ואדם נ'ז'י' כ'ה'ר'
אברהם קולודרו נ'ע' ו'מ'ך' כ'ה' לח'
אדר שנת ה'ת'ק'כ"ח' ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'

[462]

1289. [כד טבת תקכ"ט]

י'ח'ב' י'ע'ם'

ויצא יעקב מבאר שבע פנה זיוה והדרה
ויהי אך יצא יצא יעקב חזקת הבתים אין ברירה
ויהי העם כמתאוננים וצועקים ואלמנות נשרה
בקרב הלכות ודיני חזקות נזקי שכנים ודיני חצרות
ויעקב הלך לדרכו ה'ה' החכם השלם הדיין המצויין
חסיד ועניו כ'מ'ה'ר' יעקב שירירו ז'ל'ה'ה' נתבקש
בישיבה של מעלה ביום כ'ד' לחדש טבת
שנת ה'ת'ק'כ"ט' ליצירה ת'נ'צ'ב'ה' אמן

בשבת שבעה ראש חודש שבט תקכ"ט דרש עליו ר' רפאל אלעזר נחמיאש בבית הכנסת ת"ת הגדול (הון רב, וא' דף קסט, ב ואילך). מצאצאיו היה ר' יעקב שירירו, שהתיישב בירושלים ושם נתמנה לדיין (ירים משה, קאסטרו, חושן משפט, ס' ד; שם, אורח חיים, ס' ו, נדפס פסק ממנו).

1290. [פורים תקכ"ט]

י'ח'ב' י'ע'מ'

אמרו צדיק כי טוב בארץ ישולם
חסיד ומתחסד עם קונו לעולם
בעקב ענוה צדיק יסוד עולם
עמלו בתורה עוד כל ימי עולם
ברוב טוב עיונו יאיר כל נעלם
כל סתום קשה מעמיד על תלם
שערי עדנים כפתחו של עולם
יפתחו לו תמיד וישב שם עד עולם
ה'ה' החכם השלם חסיד ועניו כ'מ'ה'ר'
שלמה ב'כ'מ'ה'ר' חיים יאודה ז'ל'ה'ה'
נתבקש בישיבה של מעלה ביום
פורים ש' ה'ת'ק'כ"ט' ת'נ'צ'ב'ה'

אביו, חיים בכר יהודה, היה תלמידו וחתנו של ר' שלמה אמארייליו. אחדים מפסקיו נקלטו בספר חמיו „כרם שלמה" (יורה דעה, ס' יז, כד; אבן העזר, ס' כז; חושן משפט, ס' נג). בשנת תס"ב חתם כדיין עם ר' יעקב וידאל ור' יוסף דוד (שם, אבן העזר, ס' יו).

1291. [כג ניסן תקכ"ט]

י'ש'י' ע'מ'ה'ן

איש טוב והוא ישר לאל עליון...

[463]

ה'ה' הגביר המרומם כ'מ'ה'ר'
דוד פ'ירנאנדיש נ'ע' חלף הלך לו
אל המנוחה ואל הנחלה ביום
כ'ג' לחדש ניסן שנת ה'ת'ק'כ'ט' ליצירה
תהא נפשו צרורה בצרור הח'

לרגל חשיבותה של משפחת פירנאנדיש שסיפקה ליהדות שאלוניקי אישים בעלי
שיעור קומה, אנו מוסרים להלן נתונים אחדים בקשר למשפחה מכובדת זו, ששאבנו
מארכיון של קונסול איטליה בשאלוניקי.

האחים אליהו ודוד פירנאנדיש דיאש נסעו בשנת 1736 מליורנו כדי להשתקע
בשאלוניקי. הנסיך קארדינאל פ'ראנסיסקו די מדיסיס, קונסול מלכות טוסקאנה
(ליורנו היתה בגליל טוסקאנה), מסר דיפלום לדניאל פירנאנדיש דיאס בשנת 1748.
תעודה משנת 1759 מאשרת, שדוד בן יוסף פירנאנדיש דיאס היה נתין מלכות
טוסקאנה. שלמה פירנאנדיש דיאס שימש בשנת 1856 סגן-קונסול של מלכות
טוסקאנה. דוד בן יצחק פירנאנדיש דיאס נולד בשאלוניקי בשנת 1820. יואן
פירנאנדיש דיאס נולד בשנת 1834. הוא קיבל דרכון מקונסול טוסקאנה כדי ללמוד
באיטליה חכמת הרפואה. הבאנקאי יוסף פירנאנדיש דיאס נולד בשאלוניקי בשנת
1833. הוא היה נתין אוסטריה. לדוד פירנאנדיש דיאס נולד בן בשנת 1843 שנקרא
יוסף. דוד פירנאנדיש דיאס נולד בשאלוניקי בשנת 1854.

אין ספק שדוד פירנאנדיש [דיאס] בעל הכתובת, שנפטר בשנת 1769, הוא אחיו של
אליהו, ושניהם באו לשאלוניקי בשנת 1736 כדי לסחור בה. באותו פרק-זמן הגיעו
מליורנו סוחרים אחרים אל העיר ונקראו בפי העם פ'ראנקוס.

1292. [ב מרחשון תק"ל]

י'ח'ב' י'ע'מ'
ויצא יצחק לשוח בשדה פנה זיוה והדרה
ויהי כאשר כיל"ה יצחק חזקת הבתים אין ברירה
דינא שלמה בעלמא יתומים ואלמנות במדה
בקי בהלכות ודיני חזקות ליאודים היתה אורה
ה'ה' החכם השלם הדיין המצויין חסיד
ועניו כ'מ'ה'ר'ר' יצחק בר יעקב הלוי
קאראשו ז'ל'ה'ה' נתבקש בישיבה של
מעלה ב' לח' חשון שנת ה'ת'ק'ל' ת'נ'צ'ב'ה'

במשך ארבע מאות שנה היו בשאלוניקי ארבעה סוגים של בתי-דין: אחד ל"איסור
והיתר"; אחד לדון בעניינים הנוגעים לחזקות בתים וחנויות ונוקי שכנים; אחד להגן
על זכויות יתומים ואלמנות; הרביעי לדון דיני ממונות בין איש לרעהו, לשפוט בין
בעל ואשתו ולמתן גיטין וחליצות. הסוג השני של בתי-דין בוטל בסוף המאה התשע-
עשרה לרגל השינויים שחלו במבנה העיר והתפתחותה. הסוג השני התקיים עד ימי

רבנותו של ר' עמנואל ברודו (עיין לעיל) ולא נשאר על תלו עד חורבן הקהילה
על ידי הנאצים אלא בית הדין שעסק דווקא בסידורי גיטין וחליצות לצורך יהודי
ארץ יוון. לבית-דין זה היה תוקף של בית-משפט ממשלתי יוצא מן הכלל ופסקי דינו
הוצאו לפועל על ידי מוסדות המשפט של הממשלה.

1293. [ח אייר תק"ל]

י'ח'ב' י'ע'מ'
עוברי דרך שאו קינה בני עולם ובני אלים
עשו מספד תחת רינה בתרועה ובחלילים
שתינו מי ראש ולענה זקנים ותעלולים
כל ידים תרפינה יאחזון צירים וחבלים
בנות ישראל בכינה רדו דמעה כנחלים
כי הודה זיוה פנה ביום לקח רב פעלים
מלא חכמה ותבונה פריו קדש הלולים
לכל שואל הוא ענ"ה על כל קוץ תלי תלים
היה משען ומשענה ושפט בצדק דלים
כצפור נודד מן קנה נדד במקום גדולים
אל גבעת הלבונה צרור המור ואהלים
ת'נ'צ'ב'ה' אל דר מעונה עם אראלים וחשמלים
תוך המערה נטמן: זבח שלמים נטע נעמן
פאר הדור נזר הזמן: זרע קדש רועה נאמן
הרב הכולל: ענותן כהלל תהלתו מי ימלל
כ'מ'ה'ר'ר' בינבינישתי גאטיניו ז'צ'ל' עלה
אל האלקים ביום שמונה לחדש אייר
של שנת מ'ס'ל'ת' ישרים לפ'ק' [תק"ל]

בנו של ר' אברהם גאטיניו, מחבר הספרים "טירת כסף" ו"צרור הכסף",
ר' בינבינישתי גאטיניו יצק מים על ידי ר' שמואל ד' פ'לורינטיין. הוא כיהן פאר
ברבנות הכללית של העיר עם ר' רפאל אלעזר נחמיאש ור' אהרן אמארייליו (ד'
פיפאנו, שלשלת רבני שלוניקי, אות ו). קובץ פסקיו "תרומת כסף", שארית הפליטה
מכתביו שהיו למאכולת אש בשנת ת"ר, נדפס עם ספר בנו "אלף כסף" בשם
המשותף "מצרף לכסף" (שאלוניקי תרכ"ז). בניו היו: אברהם, שהצטיין כמורה
הודאות; שמואל, חכם תלמודי; משה, שמת ביום יא בסיון תקס"ג.

1294. [ח סיון תק"ל]

אוי לנו כי פנה היום שר וגדול ליאודים מלכא ורופיל
אחד היה אברהם עזרה בצרות וידו אוחות עם העניים

והאביונים לאכל לשבעה
רגל ועד ראש אפילו מגלימ'
ולמכסה לבושי מכלול מכפ'
והגא מפיו יצא צוף ודבש אמרו
נועם אמרות טהורות עודנו
עלה הכורת וכרת גולות
באבו בהילו נרו בגזרת עירין
הכותרות אוי להם לבנים
נות בית ואח לצרה עיניהם
המ' כה'ר' אברהם המון ב'ש' נ'ע' יום ו' ח' לח' סיון ש' ה'ת'ק'ל'
ברוך הגוזר

זקנים נערים וחכמי הערים
מדינות וכופרים נהי ויליל המון
שאו על איש מקום עניים
נאנקים גדולים גם יונקים כבן
אעלו המון: ועין בבכי מר
לצדקו כי שמר בצדק שנאמ'

מעשירי העיר ונכבדיה. הוא השתבח בציונו שהיה איש נכבד בעיני השלטונות. אולי היה מספק צרכי אוכל ודברים אחרים לצבא התורכי. כגודל עשרו היתה מידת פורנותו: «אחד היה אברהם עזרה בצרות, וידו אווחת עם העניים והאביונים לאכל לשבעה ולמכסה לבושי מכלול מכפ' רגל ועד ראש». יום פטירתו היה יום-אבל כבד לכל העם שבכה על האבדה שאינה חוזרת. בשבת שבעה הספידו ר' אלעזר נחמיאש ב"ק אראגון (הון רב, א, דף קכה, א) ור' חיים אברהם מיראנדה קרא עליו נאום-הספד בתשלום שנת אבלו (לב נאמן, בכתב יד). אשתו גראשיא נפטרה בשנת תקכ"ב (מס' 1285).

1295. [ערב שבועות תק"ל]

הלא הוא הרופא המובהק כ'ה'ר'
רפאל המכונה חכם חנן ז'ל' חלף
הלך אל המנוחה ביום ערב חג
השבועות משנת ה'ת'ק'ל' ליצירה ו'מ'ד'

1296. [ראש-חודש סיון תק"ל]

אמרו צדיק כי טוב: בארץ יושלם
חסיד ומתחסד: עם קונו לעולם
בעקב ענוה: צדיק יסוד עולם
הלוא הוא החכם הישיש נו"י
כ'מ'ה'ר' יצחק ישראל'ג'ה נ'ע'
ו'מ'ד' ר'ח' סיון שנת ה'ת'ק'ל'

בשנת תקמ"ו היה דוד ישראל'ג'ה שותפו של המדפיס הידוע מרדכי נחמן. אפשר שהיה בנו או אחיו של יצחק ישראל'ג'ה של הכתובת.

1297. [יד אב תק"ל]

י'ח'ב' י'ע'ם'
האדון שאתם מבקשים
בתורתו ניכר לאנשים
ארי במסתרים: והוא ישכון מרומים
נודע בשערים: שמו בקרב חכמים
חכמתו בחברים: רבה ואת עצומים
עז הוא כנמרים: לקבל מוסר שלומים
וקל מנשרים: לעבודת צור עולמים
נתבקש בישיבת קדושים
ושניו שנים וחמישים
ביום י'ד' לחדש אב הרהמים
שנת ת'ק'ל' תקילתא במאזניא
והשתכחת חסיד הדר הוא לכל חסיד'
החכם השלם הדיין המצויין כ'מ'ה'ר' שלמה
ב'כ'מ'ה'ר' יצחק אמארייליו ז'ל'ה'ה'
נפשו בין טהורים תתעדן בנעימה

נכד הרב הכולל ר' שלמה אמארייליו (מס' 1186). מורו ורבו בהלכה היה דודו ר' משה אמארייליו. לפני התמנותו לדיין היה מגיה ספרים בדפוס העיר. הוא חתם כדיין עם ר' יוסף יצחק יקואל, ר' רפאל אלעזר נחמיאש, ר' יוסף שמואל, ר' בינבינישטי גאטיניו ור' אהרן אמארייליו (מטה יוסף, אבן העזר סי' יג; הון רב, אבן-העזר, סי' ז; ראש משביר, אבן-העזר, סי' כז). אביו, ר' יצחק, נפטר בשנת תקי"ז (מס' 1260).

1298. [טו תמוז תקל"א]

י'ח'ב' י'ע'ם'
פה חצבו אשמן לנטע נעמן מבחר
בני ציון אשר יפיפו: חיים שלמה זה
פשט למו וסוד קדש בחכמה מנתו
נשקפו: אוי כי במותו תום וחסד
יחד יצאנו ועמו עפו: מצבת
קבורת החסיד העניו קדוש יאמר לו החכם
השלם בדעות ובמדות כמעלות אחד
עשר ידות המקובל האלק' דין גלי רוניא
צפוני סודות זה כ'מ'ה'ר' חיים שלמה
פ'רנאנדיס דיאס ז'צ'ל' נקרא אל
השמים ביום ט"ו לחדש תמוז
של שנת ה'ת'ק'ל'א' ליצירה

1299. [ראש חודש מרחשון תקל"א]

י'ש'י' ע'מ'ה'ן'
חלף הלך אל המנוחה ואל
הנחלה הלא הוא הרופא
המובהק כ'ה'ר' יואל נחמה נ'ע'
והיתה מנוחתו לבית עולמו
ביום ראש חודש חשון שנת
ה'ת'ק'ל'א' ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'

1300. [כו טבת תקל"ב]

י'ש'י' ע'מ'ה'ן'
חלף הלך אל המנוחה ואל הנחלה
הלא הוא הרופא המובהק
כהר אברהם ביג'ה נ'ע'
והיתה מנוחתו לבית עולמו
ביום כ'ו' לחדש טבת של שנת
התקלב ליצירה ו'מ'ך'

1301. [כו טבת תקל"ב]

הלא זאת בת שבח הדסה תמה
יקרה וצנועה מ'ר'ת' אסתר אשת
הרופא המובהק כהר משה
שמעון י'צ'ו' נפטרה בקצרות
שנים ביום כ'ו' לחדש טבת
שנת ה'ת'ק'ל'ב' ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'

1302. [ו' אב תקל"ב]

י'ח'ב' י'ע'מ'
והאבן הזאת מצבה : והיתה לראש פינה
פנה הודה והדרה : שנגנו רעיא מהימנא

[468]

דורש טוב להעירה : בעין חמלה וחנינה
עזב להעניים באנחה : והלך במנוחה שאננה
הוא אבי התעודה : פניו כפני השכינה
תוך המערה נטמן : זבח שלמים נטע נאמן
פאר הדור נזר הזמן : זרע קדש רועה נאמן
ה'ה' הרב הכולל מ'ו' כ'מ'ו'ה'ר' אהרן ב'כ'מ'ה'ר'
שלמה אמארייליו ז'ל'ה'ה' נתבקש בישיבת של
מעלה יום ו' לחדש אב שנת ה'ת'ק'ל'ב' ת'נ'צ'ב'ה'

בנו האחרון של רבי שלמה אמארייליו (מס' 1186). שירת בקודש עם חבריו
הרבנים ר' רפאל אלעזר נחמיאש ור' בינבינישטי גאטיניו. קובץ פסקיו "פני
אהרן" נדפס בשאלוניקי תקנ"ו. ר' רפאל חיים אברהם קובו דרש עליו "ברוב עם"
בתשלום שנת אבלו, ביום ש"ק בערב, בת"ת הגדול, ב"ך לחדש אייר תקל"ג (חיי
אברהם, חלק הדרושים, דף ס, ב). בנו הבכור שלמה מת בשנת תק"ם (מס' 1326).
כנראה שהיו לו עוד שני בנים : אברהם ומשה.

1303. [כט שבט תקל"ג]

אמרו צדיק כי טוב בארץ ישולם
חסיד ומתחסד עם קונו לעולם
עקב ענוה צדיק יסוד עולם
ויוסף הוא השליט על הארץ הח'
השלם הדיין המצויין חסיד ועניו
כ'מ'ה'ר' יוסף פיג'ון נתבקש בישיבה
של מעלה ביום כ'ט' לח' שבט
ה'ת'ק'ל'ג'

1304. [ד ניסן תקל"ד]

טוב ישר באדם וצדיק ותמים
כי כן יבורך גבר בכל השלמים
צדקתו גם יראת אלוקים כל הימים
עודו חי באדמה וישבע נעימים
ובגן עדן שקט ושלוש שלומים
יתענג שם נפשו בחביון מרומים
הלא הוא הגביר ישיש ונשוא פנים
כ'ה'ר' משה ליאון נ'ע' חלף הלך
ביום ד' לחדש ניסן שנת ה'ת'ק'ל'ד'
ליצירה

[469]

1305. [כח ניסן תקל"ד]

ישי' ע'מ'ה'ן
פורטוגיזיש
האבן הזאת שמתי מצבה
על היקר כ'ה'ר' יאושע
די מאטוש נ'ע' נפ' ביום
כ'ח' לח' ניסן שנת ה'ת'ק'ל'ד'

Aqui iase Josuah
de Matos. Su mu
ger Rica Mados
Falessio 26 Nissan 5534
Portugueses

פראנסיסקו רודריגש מאטוש (Mattos) שם פורטוגיזי נוצרי), מאנוסי פורטוגאל
היה ובקי בדת ישראל. הוא נדד למקסיקו ושם הסיר את מסווה הנצרות מעל פניו.
הוא נודע לאינקוויזיציה שם כבוגד בתורת ישו. אך הוא מת קודם שגורו עליו משפט
מוות. צלם דמות תבניתו נשרף על המוקד והונג ירד לטמיון אחר שנת 1577
, C. Roth, Historia de los Marranos p. 226, אפשר שיהושע די מאטוש היה
בן משפחתו.

1306. [יט אדר תקל"ה]

האבן הזאת שמתי מצבה על
האשה מרת אסתר אשת ה'ר'
דוד רודריגש פאיבה נ'ע' נפ'
ביום י'ט' לח' אדר ש' ה'ת'ק'ל'ה'
פורטוגיזיש

Aqui iase Star Rodrigues Paêbe
Muger de David Rodrigues
Paêbe. Portugueses Falesio
en 19 Adar 5535

1307. [כו אדר"א תקל"ה]

בכו תבכה בכיה כפולה
בין חורי צוקה ואפלה
חכמה ומדע דלה דלה
בהלכות שחיטה מרגלא
אל אלד'ים אתן ת'פ'ליה
לחזות בנועם סגולה
על כי יצא יצא יעקב
הארץ כי אכל את יעקב
לכל דרך כוכב מיעקב
פומיהו מי יקום יעקב
בגן עדנו יבוא יעקב
יקרה לנו אות ביעקב

[470]

ויעקב הלך לדרכו במקום אשר
אש'ירי המלך ה'ה' הח' השלם
ס'ז'ה כ'מ'ה'ר' יעקב מולכו ז'ל'ה'ה'
נתבקש בישיבה של מעלה ביום
כ'ר' לחדש אדר ראשון ש' ה'ת'ק'ל'ה'
ת'נ'צ'ב'ה'

אין ספק שלפנינו אחד מצאצאי הרב ר' אברהם מולכו (מס' 1220). משפחת מולכו
סיפקה ליהדות שאלוניקי במשך מאתיים וחמישים שנה מספר גדול של רבנים.
דיינים, שוחטים ומוהלים.

1308. [ב סיון תקל"ה]

י'ח'ב' י'ע'ם'
ויהי אחרי מות משה
אבד חסיד זה משה
שונה הלכות הלכה למשה
זכה וזיכה לנו משה
כלפי הקדש פני משה
די לו להיות כמשה
הגא והי ביום כלות משה
ישר באדם ויגדל משה
שמה בפיהם קרא משה
מלביש ערומים היה משה
לכנס לארץ נתאוה משה
מחשבה טובה ויכל משה
ויקרא ה' אל משה עלה אלי ויעל משה :

דין הוא הדר החכם השלם והכולל ור'ב' טוב
לבית ישראל כ'מ'ז'ה'ר' משה ב'כ'מ'ז'ה'ר'ר' שלמה הירירה
ז'ל'ה'ה' ומשה עלה אל האלד'ים ביום ד' ב' לחדש
סיון שנת מ'ת'ן א'ד'ם' ירחיב לו ליצירה (תקל"ה) ת'נ'צ'ב'ה'
בשנת תקל"ג חתם כדיין עם ר' רפאל אלעזר נחמיאש ור' אברהם הלוי (הון רב,
אבן העזר, סי' ב). אפשר שהיה קרובו של משה בר יוחנן הירירה, שחתם כדיין בשנת
תקט"ו עם ר' יצחק הלוי ור' רפאל נחמיאש (בארות המים, אבן העזר, סימן כא).
על פטירתו דרש בלארסו ר' יוסף נחמולי (אשד הנחלים, דף נח, ב).

1309. [כד סיון תקל"ה]

הציון הלז בעצם אדם הנפטר בכבוד
הגבר הוקם על לשב' ממעל כולו אומר כבוד
גזע ישישים מבגן של קדושים חן וכבוד
דחיל ומוקיר רבנן נושא ונותן באמונה עושר וכבוד
משרת בקדש ופניו כלפי הקדש עשה את הכבוד
מוליך ומביא מעלה ומוריד לפני מלך הכבוד
הנה שכרו אתו אל בית מנוחתו ק'ת' כבוד
נפשו בטוב תלין בעדן גן אלוקים תחת כסא הכבוד

[471]

ה'ה' הג' המ' זקן ונכ' כ'ה'ר' יוסף משה המכונה
מודיאנו ת'נ'צ'ב'ה' שנפטר ביום ה'
ליום שבת קדש כ'ד' לחדש סיון
שנת ה'ת'קל"ה והיתה מנוחתו כבוד

1310. [ד אב תקל"ה]

י"ח'ב' י"ע'ם'

יצא מנחם לעמוד לשרת את פני האדון
ה' והוא כהן לאל עליון ה'ה' החכם השלם
והכולל ורב טוב לבית ישראל כ'מ'ה'ר' מנחם
הכהן ז'ל'ה'ה' והיתה מנוחתו כבוד ביום ד'
לחדש מנחם שנת מ'ת'ן א'ד'ם' ירחיב לו (תקל"ה)

1311. [ראש חודש תמוז תקל"ו]

עוברי דרך קטון וגדול שתו לבכם לחילה
וספדו עליו מספד גדול מספד מר וקול יללה
כי בא שר רב מלך גדול פנה הודה יקר וגדולה
גברא קם על שר גדול דבר אחד מימין הגולה
דורש טוב לעמו עם גדול ידיו רב לו נאווה תהלה
עליו קראו בקול גדול לאל נורא שוכן זבולה
תנוח נפשו בבית הגדול אל המנוחה ואל הנחלה
ושבע ודשן שלל גדול בעדן גן מאד נעלה
וילך שמואל הרמ'תה שכב בהיכל ה' הדר הוא
הגביר המרומם שהורם על כל מעלה רמה
כ'מ'ה'ר'ר' שמואל קוב'ז ת'נ'צ'ב'ה' והיתה מ'ך' ביום
ראשון של ר'ח תמוז שנת ה'ת'קל"ו ליצירה

בן יהודה ואבי רפאל חיים אברהם קובו, בעל „חיי אברהם" (מס' 1374). אפשר, שיוסף קובו (מס' 1426) היה אחיו.

1312. [כג אלול תקל"ו]

י"ח'ב' י"ע'ם'

ראו איש ישר שלומים זרע נטע נאמנים
פועל צדק הולך תמים רחמיו את האביונים
חונן דלים כל הימים לצועקים כיענים
תמיד שם לילות כימים תיר ולא תיר נים ולא נים

[472]

לעבודת צור עולמים היה גובר ברוב אונים
ובתורתו הגה בנעימים לא פסיק גירסא וסדר זמנים
נפשו תשכון במרומים עם שרפים ואופנים

ה'ה' החכם המרומם כ'מ'ו'ה'ר' יוסף בכר יוסף דוד נ'ע'
נפטר ביום ש'ק' כ'ג' לח' רחמים ש' ואיננו כי ל'ק'ה או'ת'ו ל'פ'ק'
(התקל"ו)

אינו בנו של הרב הכולל ר' יוסף דוד (מס' 1216), כי היו מזכירים את שמו
בכתובת בתארים הראויים לו, כנהוג במצבות שאלוניקי (כמו: בן הרב המובהק,
או הרב הכולל... ולה"ה).

1313. [ז שבט תקל"ז]

ספוד הציר ספוד' על שוד בשברון לב וחלחלה בכל מתנים
שפוך דמעה כמו מרה לעת זמיר טהור לבב נקי כפים

תמול הודו בארמונו יפה ענף כעץ שתול על פלגי מים
והיום בא מאור שמשו כיום נגעו מאורי אור בלב שמים

לדוד מ'ז'מ'ו'ר' קינה ונהי בכי תמרורים במספד מר וקול ענות זה בחזקה
ודוד בהיותו במ'ע'ר'ה חשכו מאורים דחסיד מרחם רבנן ו'דוד' עוש' משפ'

וצדקה

לד'ו'ד ש'מרה נפש'ו בין צדיקים וישרים וי'נחהו בגן עדן מקום הצדק בהיכ' צדקה
לד'ו'ד להזכיר ה'ה' הגב'י' המ'ר'ומ' רודף צ' וחסד כ'מ'ו'ה'ר' דון דוד אברבנאל
ת'נ'צ'ב'ה'

נפש דוד בא אל המנו'
יום ז' לשבט שנת ה'ת'קל"ז

1314. [טו אדר"א תקל"ז]

מצבת קבורת האשה הכבודה והצנועה מרת מרים אלמנת איש

חיל רב פעלים הרופא המובהק

כמ'ה' יצחק גומץ סילב'ה' נ'ע' הלכה

לבי'ע' נפטרת ביום ט'ו' לחדש אדר

ראשון שנת ת'קל"ז לפ'ק' ת'נ'צ'ב'ה'

בעלה נפטר בשנת תקכ"ד (מס' 1286). שם נשמט שם-הלווי גומץ.

[473]

1315. [הושענא רבה ? תקל"ו]

ישי' ע'מ'ה'ן
איש אמונים וישר באדם צדיק תמים
תום לבב ובנקיון : איש ירא את ה' עובד
רבו מאהבה קובע עתים לתורה שלא
עמד בקניגיון : — — — — —
מצוה כמים הנגרים מיקדמיון ה'ה'
הח' גם שב גם ישיש כ'ה'ר' שלמה
אאיליון נפשו בטוב תלין בגן עדן
עליון נפטר לבית עולמו ביום ה'ר' (?) ש'
ה'ת'ק'ל'י'

ידוע ר' שלמה אאיליון (1729—1660), מו"צ בק"ק אמשטרדם, שנטה אחר שבתי צבי ותורתו. המבטא הנכון הוא REJ) Ailion, כרך ח, עמוד 293. שם משפחה ספרדי עתיק.

1316. [ראש חודש כסליו תקל"ח]

ישי' ע'מ'ה'ן
אין שלטון ביום המות ואין נסתר מחמתו
ואיש לא יצילנה תצא רוחו ישוב לאדמתו
אם זך וישר פעלו יציאתיה אהלו בביתו
הלא הוא הרופא המובהק ישיש
ונשוא פנים כ'ה'ר' שמואל המכונה
בכור עראמה נ'ע' חלף הלך ביום
ראש חדש כסליו שנת ה'ת'ק'ל'ח
ליצירה

1317. [יד מרחשון תקל"ט]

ישי' ע'מ'ה'ן
בחור כארזים יפי פרי נועם
עליו עלה פורץ וינאץ בזעם
כל יודעיו יורידו כנחל את דמעם
עליו ישאגו הם לאמר איכה יועם
נפשו עם צדיקים כאור נוגה יפעם
פני מלך יזכה לחזות בנועם

[474]

אבן זאת צווחת בקול מרא בייא בייא
על החכם המעולה כ'ה'ר' בנימן נ'ע'
ב'כ'ר' החכם השלם כ'מ'ו'ה'ר' משה עשאל
י'צ'י' נפ' בקצרות שנים ביום י'ד' לחדש חשון
שנת ה'ת'ק'ל'ט' ליצירה ת'נ'צ'ב'ה' א'
אביו, ר' משה, הוא אחיו של ר' חיים בנימן עשאל (מס' 1134), בעל „סם חיי”.

1318. [ג כסליו תקל"ח]

י'ח'ב' י'ע'מ'
אמרו צדיק כי טוב בארץ ישולם
חסיד ומתחסד עם קונו לעולם
בעקב ענוה צדיק יסוד עולם
עמלו בתורה עוד כל ימי עולם
ברוב טוב עיונו יאיר כל נעלם
כל סתום קשה מעמיד על תלם
שערי עדנים כפתחו של עולם
יפתחו לו תמיד וישב שם עד עולם
הלא הוא החכם השלם חסיד ועניו
כ'מ'ה'ר' גבריאל עמנואל ז'ל'ה'ה' נתבקש
בישיבה של מעלה ביום ה' שלושה לח' כסליו
ש' ה'ת'ק'ל'ח' ליצירה

1319. [ג אלול תקל"ח]

י'ח'ב' י'ע'מ'
ת'נ'צ'ב'ה'
מחמד עיני חכם בני כמו הגדלת
במיעוט שנים תורת אמת אספת
ביום התלמוד נכסף נכספת
אנה פנה זיו יפיק והנה נשרת
צר לי לאם תבכה איך לא חמלת
גם לי לבכי כי יגון הוספת
יה אל צור נצח עולם אשר עבדת
יביאך לגן עדנו אשר חמדת
הלא הוא החכם המרומם חסיד ועניו
כ'ה'ר' שמואל בן הרב המבהק כ'מ'ו'ה'ר'
יוחנן המ' בכור קלעי נ'ר'ו' חלף הלך
בקצרות שנים ביום ד' ג' לח' אלול ה'ת'ק'ל'ח'

[475]

אביו, ר' יוחנן קלעי, הסכים בשנת תקל"ד עם ר' רפאל אלעזר נחמיאש, ר' פרחיה חנן, ר' רפאל חיים אברהם קובו ור' יוסף שמואל להדפסת ספר "יקרא דשכבי" לר' יוסף דוד.

1320. [יד שבט תקל"ט]

י'ש'י' ראו ישר איש שלומים
ע'מ'ה'ן זרע נטעי נעמנים
פועל צדק הולך תמים וצדיק שומר אמונים
שבחוהו כל האומים ורחמי את האביונים
מלוה ה' חונן דלים רבים נטיו כנחלים
אבן זאת צווחת בקול מרא בייא בייא
על הגביר המרומם רודף צדקה וחסד
כ'ה'ר' שלמה סאפורטה נ'ע' ו'מ'ך' ביום
י'ד' לחדש שבט שנת ה'ת'ק'ל'ט' ליצירה

1321. [ח אלול תקל"ט]

כל העם מקצה יבכו איכה זהב יועם
האיש משה עניו איך פגע בו זעם
כי שונה הלכות בכל יום בטוב טעם
מלא מדות טובות לא יבצר מדעם
נפשו עם צדיקים מאור נוגה יפעם
פני מלך יזכה לחזות בנועם
אבן זאת צווחת בקול מרה על החכם
המרומם שנפטר בקצרות שנים
כ'ה'ר' משה בכר דוד הלוי נ'ע' ו'מ'ך'
ביום ששי ח' לחדש אלול שנת ה'ת'ק'ל'ט'

1322. [ב כסליו תק"ם]

יח"ב יע"ם
לכו חזו דמות ציון
בתוך נגנו כבוד חביון
שמו נכבד על ישראל
אדון נקרא עמנואל
והוא חכם והוא רופא
והוא נדרש לכל אביון
אחזק יגון ולא ארפא

[476]

עדי יבוא גואל ציון
זכאה איהו החכם השלם
הרופא המובהק כ'מ'ה'ר'ר'
עמנואל כלבו * ז'ל'ה'ה'
והיתה מנוחתו כבוד ביום ב'
לח' כסליו ש' ה'ת'ק'ם'

ר' רפאל כלבו ובנו עמנואל היגרו מאיטליה לשאלוניקי בשליש הראשון של המאה
השמונה-עשרה. הוא היה מחונן בכשרון של משורר וחיבר קינה ארוכה על פטירת
ר' יוסף דוד (מס' 1216). אמו מתה בשנת תצ"ה (מס' 1212). אשתו שמחה נפטרה
ביום יד סיון תקל"ט. בנו, "הגביר ומעולה" יצחק, נפטר במגיפה שפרצה בשנת
תקמ"ג (מס' 1349).

* "קרח" באיטלקית.

1323. [כה ניסן תק"ם]

י'ח'ב' י'ע'ם'
אבכה יומם ולילה בקול עצוב לדניאל
צריח גם הליל אורם חשכו על דניאל
איך נפלת הליל חכם ומבין כדניאל
בישראל להלל לא נמצא כדניאל
אדון רב מהולל ענה ואמר לדניאל
בצלצלי תטלל תוך גן אצל דניאל
נקרא אל השמים גבור איש הרמתיים
הדר הוא החכם השלם והכולל ענותן
כהלל כ'מ'ה'ר' דניאל פלורנטיין נתבקש
בישיבה של מעלה ביום כ"ה לחדש ניסן
שנת ה'ת'ק'ם' ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'

1324. [ט סיון תק"ם]

צדיק יסוד עולם עלי הדור גנן
רב חיליה וגובריה כזית רענן
הדריה וזיו שופריה כרבי יוחנן
ודן ידין עמו בתבונה יתכונן
האלמנות יבכו על מות בעל חנן
נפשו תשכב בצל אל שדי יתלונן
ה'ר' הרב המובהק כ'מ'ו'ה'ר'ר' יוחנן קלעי
ז'ל'ה'ה' והיתה מ'ך' ביום שני ט' לחדש סיון
ש' ה'ת'ק'ם' ליצירה

[477]

ר' יוחנן קלעי היה בלא ספק אחיו או שאר בשרו של המדפיס יהודה קלעי, שותפו של מרדכי נחמן, שנפטר בשנת תקמ"ב.

ר' יוחנן קלעי היה חבר בית-הדין של ר' רפאל אלעזר נחמיאש (הגיד מרדכי לר' מרדכי אשיאו, דף קלב, ב). בשנת תקל"ד הסכים, כמנהג הזמן, להדפסת ספר „יקרא דשכבי" לר' יוסף דוד עם הרבנים רפאל אלעזר נחמיאש, פרחיה חנן, רפאל חיים אברהם קובו ויוסף שמואל.

לא נתברר לנו מה יחס הקירבה של ר' יוחנן קלעי, בעל הכתובת, עם ר' יוחנן קלעי, שהיה סופרו של ר' יוסף דוד וחנן החכם המרום ר' עזריאל הכהן ׳ן ארדוט, שהגיה את הספר „בית דוד" בשני חלקים לר' יוסף דוד (שאלוניקי תק"ה—תק"ו), כמו שנרשם בשער. בשנת תצ"א חתם עם ר' יוסף דוד ור' חיים צורי (בית דוד, ב, אבן-העזר, דף יד א) ובשנת תק"ו עם ר' יוסף הכהן ׳ן ארדוט ור' דוד שירירו (דבר משה אמארייליו, חלק ג, הלכות עיגונא, סימן ב).

1325. [ראש חודש אייר תקמ"א]

חלף הלך אל המנוחה ואל הנחלה
הלא הוא הגבור הרופא המובהק
כ"ה'ר' שמעון שלמה ז"ל נפטר
לבית עולמו ביום ראש חדש
אייר של שנת ה'ת'ק'מ'א' ליצי'
תהא נפשו צרורה בצרור החיים

אפשר שהיה קרובו ושאר בשרו של ר' שמעון שלמה, שחתם כדיין בשנת תקל"ד עם ר' יוסף שמואל ור' יהודה חזקיה (הון רב לר' רפאל אלעזר נחמיאש, אבן העזר).

1326. [אייר תק"ב]

י"ח'ב'	י"ע'ם'
אמרו צדיק כי	טוב בארץ ישולם
חסיד ומתחסד	עם קונו לעולם
בעקב ענוה	צדיק יסוד עולם
עמלו בתורה	עוד כל ימי עולם
ברוב טובו עיונו	יאיר כל נעלם
שערי עדנים	כפתחו של עולם
ה'ה' החכם השלם	חסיד ועניו בר
אבהן ובר אורין כמהר שלמה	
המ' בכור בן הרב הכולל כ"מ'ו'ה'ר'	
אהרן אמארייליו ז"ל'ה'ה' נתבקש בישיבה	
של מעלה ביום... לח' אייר שנת ה'ת'ק'ם'	

אביו נפטר בשנת תקל"ג (מס' 1303). נוסח-מצבה זה נדפס שלא במקומו.

1327. [כח אייר תקמ"א]

אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי
ושבתי בבית ה' לאורך ימים

עוברי דרך שאו קינה	איכה זהב יועם
עשו מספד תחת רינה	כי קצר ימים ברב זעם
הורידו דמעה כי זיוה פנה	דור שם טוב ברב עם
כי שונה הלכות בתבונה	כל היום בטוב טעם
מלא מדות טובות ברוב חנינה	לא יבצר ממנו מידעם
מוכה את הרבים בנאמנה	ערב ובקר בית אל להודיעם
ושפט בצדק דלים יז' שנה	יתומים ואלמנות ויתר העם
מיישר העוברים בדברי אמונה	ולמוכיחים ינעם
זורע צדקות ליודעי בינה	עשה ישיבה לשמו לעולם
לזכות לבנים בעלי בינה	וצדיקים יסוד עולם
חסיד ומתחסד היה למגן וצינה	בהיותו חי בעולם
שייף עייל ונפיק בכל עונה	חזון במצות לעולם
ויהי כי יצא הקצף תוך המערה זבח שלמים נטע נעמן	
פאר הדור נזר הזמן זרע קודש רועה נאמן ה'ה' הרב	
המובהק כ"מ'ו'ה'ר' יצחק ב"כ'מ'ו'ה'ר' אברהם מולכו ז"ל'ה'ה'	
לפני שוכן מעונה נתבקש בישיבה של מעלה ביום כ"ח	
לחדש אייר שנת ה'ת'ק'מ'א' ליצירה ת'צ'צ'ב'ה'	

5541

מציונו של ר' יצחק מולכו אנו למדים, שהוא היה בעל מידות נעלות; שהקים ישיבה בה למדו בחורים „בעלי בינה"; שהיה מסור לטובת העם; שהמגיפה (הקצף) שפרצה בשנה זו כבר היתה שלטת בחודש אייר. הוא חיבר ספר „אורחות יושר" (שאלוניקי תקנ"א), כולל דינים ומוסר ברוח הקבלה. הספידו ר' רפאל חיים אברהם קובו (חיי אברהם, דרוש כז). הניח במותו שני בנים: יוסף ושאו. אביו, ר' אברהם, נפטר בשנת תצ"ט (מס' 1220).

1328. [תקמ"א]

הלא זאת בת שבח הדסה תמה
יקרה וצנועה נעימה במעשיה
מרת שרה אשת הנבון ומעולה
כ"ה'ר' דוד פילוסוף נ"ע' נפטרה
מדבר ביום אחד עם בעלה
אשר הוא קבור בצדה שנת
התקמא

אותם שמתו במגיפה ששררה בשנה זו נקברו במקום מיוחד, בקצה בית הקברות.

סמוך למקום הנקרא לה טומבה. שדה קברות זה, ששם נקברו אחר כך גם אחרים שנפטרו מיתה טבעית, נקרא בפי יהודי שאלוניקי איל בידאחי דילוס סארנודוס (בית החיים של העיטושים). לפי מה שנמסר מדור לדור, מתו נגועי המגיפה של שנה זו מתוך עיטושים רבים. מאז, מוסיפה המסורת, נהגו יהודי שאלוניקי לברך את המעטשים במלה "סאלוד" (מרפא) או "חיים טובים". ידוע מה שכתוב במדרש על הפסוק "ויהי כי זקן יצחק": "עד ימי יעקב היה אדם עוטר ומת והוא אומר לו חיים טובים, מכלל שהיה מת מעיקבו. עמד לו יעקב וביקש עליה רחמים" (תנחומא, פר' תולדות; ברכות נג, א; בבא מציעא קג, ב. שם נרשמה המלה "מרפא" במקום "חיים טובים", או "אסותא", שרגילים לומר היום. התלמוד חושב את המנהג הזה מדרכי האמורי).

1329. [ד תמוז תקמ"א]

חלף הלך אל המנוחה ואל הנחלה
הנבון ונעלה הרופא המובהק
שנפטר בקצרות שנים כ'ה'ר' דוד
יוסף נ'ע' נפטר לבית עולמו ביום
ד' לחדש תמוז של שנת ה'ת'ק'מ'א'
תהא נפשו צרורה בצרור החיים

הנגף דבק בו בטפלו בחולי הדבר ונפל שדוד במיטב ימיו במלאו את חובתו של רופא נאמן. בנו "הבחור נחמד ונעים... כהר יוסף דוד" מת בעשרה לחודש תמוז. ששה ימים אחר פטירת אביו. מיוצאי חלציו היה הרופא ז'אק נסים פאשה, שהגיע לדרגה גבוהה בצבא התורכי בראשית המאה הזאת (עי' בספרנו In Memoriam, חלק ג, עמ' 78).

1330. [ו תמוז תקמ"א]

אבן זאת צווחת בקול מרה
על החכם המרומם חסיד
ועניו כהר אברהם נ'ע' נ'
הח' השלם הדיין המצויין
כ'מ'ה'ר' שלמה בולה
נ'ר'ו' נפטר ביום ששי
ו' לח' תמוז ש' ה'ת'ק'מ'א'

אביו נפטר בשנת תקמ"ו (מס' 1364). בכתובת מצבתו לא צויין שמילא בקהילה תפקיד של דיין. אחיו, ר' יוסף בולה, חיבר הקדמה לספר אביהם "לחם שלמה" (שאלוניקי תקנ"ה).

1331. [ט תמוז תקמ"א]

ויצא יצחק לשוח בשדה פנה זיוה והדרה
ויהי כאשר כלה יצחק חוקת הבתים אין ברירה
דינה שלמה בעלמה יתומים ואלמנות במרה
בקי בהלכות ודיני חוקה ליאודים היתה אורה
ה'ה' החכם המעולה הדיין המצויין חסיד ועניו כ'מ'ו'ה'ר'
יצחק סירירו ז'ל'ה'ה' נתבקש בישיבה של מעלה
ביום ט' לחדש תמוז ונקבר ביום עשרה שנת
ה'ת'ק'מ'א' ו'מ'ך'

ביום ה באדר תקל"ח חתם כדיין עם ר' יוסף שמואל ור' יצחק ב"ר אברהם מולכו (תפארת אדם לר' חיים אברהם בן דוד, דף עד, א). אולי היה נכד ר' יצחק שירירו, אחר מבניו של ר' דוד שירירו (נפטר בשנת תע"ה).

1332. [יא תמוז תקמ"א]

י'ח'ב' י'ע'ם'
חלף הלך המנוחה ואל הנחלה
הלוא הוא החכם השלם חסיד ועניו
כ'מ'ו'ה'ר' שלמה אמאריילין נתבקש
בישיבה של מעלה י'א' לח' תמוז
ש' ה'ת'ק'מ'א' ת'נ'צ'ב'ה'
מסתבר שהיה מצאצאי ר' שלמה אמאריילין (מס' 1186).

1333. [יג תמוז תקמ"א]

האבן הזאת שמתי
מצבה על הגביר המרומם
כ'ה'ר' משה נ' נאחמיאס נ'ע'
נפ' לבית עולמו ביום י'ג' לח'
תמוז של שנת ה'ת'ק'מ'א'
ת'נ'צ'ב'ה'

היה מהתומכים בהדפסת ספר "סוכת דוד", חלק א, לר' דוד שירירו (שאלוניקי תקל"ח). גם שם נעטר בתואר "הגביר המרומם".

1334. [יו תמוז תקמ"א]

י"ש'י' ע"מ'ה'י' תפארת בחורים בחר לו יה
האבן הזאת מצבת קבורת
נ'פק שפור פינת יקרת יניק וחכים מירא דביא
נ'בון לחש בספר תורת שונה הלכות סולת נקיה
ידו פרש צר הכורת וכרת בחור מעם שבין לילה היה
לעת חנינתו פתאום נכרת שקעה שמשו ונפשו לא היה
כמעט שכב ביום ההוא כרת מן הבא בידו מילתא דשמיא
דין הוא הדר הח' המ' כמהר חנניה שאול נ'ע' בן
הגביר המרומם כמהר יעקב שאול הי נפשיה
לשלמה נקיט אתיאי רב'יאי אבד חנינו ביום
י"ז לחדש תמוז דהאי שתא ה'ת'ק'מ'א' ת'נ'צ'ב'ה' בהדי צדיקייא

אינו נכדו של הרב ר' חנניה שאול (נפטר בשנת תצ"ה). כי בנו יעקב עסק בתורה ומחבר הכתובת לא היה מתארו "הגביר המרומם".

1335. [כב תמוז תקמ"א]

פה נגנו הגאון המפורסם כ'מ'ה'ר'
שלמה ב'כ'מ'ה'ר' משה ז'ל'ה'ה' אב ב'ד'
מק'ק' לבוב בעל ספר מרכבת המשנה
נתבקש בישיבה של מעלה
ביום ב'ך' לחדש תמוז שנת
ויותר היה ק'ו'ה'ל'ת' חכם לפ'ק' [תקמ"א]

ר' שלמה ב"ר משה נולד בשנת תע"ז בעיר זאמושץ. ראשונה כיהן פאר בעיר חעלמא ואחר-כך בעיר זאמושץ. בשנת תקל"א, אחר פטירת הגאון ר' חיים הכהן רפאפורט, אב"ד דק"ק לבוב ואגפיה, הוזמן ר' שלמה לשרת בקודש בעיר זאת. בשנת תקל"ז חשקה נפשו לבקר בארץ ישראל. בדרכו עבר דרך שאלוניקי ושם הדפיס את החלק השני של חיבורו הגדול על הרמב"ם "מרכבת המשנה" (החלק הראשון נדפס בפפד"א בשנת תקי"א). בשנת תקל"ט היה באיזמיר ושם התוודע לר' שלמה מולכו השני, רב מקובל וחסיד (הקדמת "שמן זית זך"). מאז שני בעלי הסוד נקשרו בחבלי אהבה-עזה. אחר שנתיים עבר ר' שלמה שוב דרך שאלוניקי בחזרתו ללבוב, כדי לפרסם את החלק השלישי של חיבורו. אז נפטרו המחבר ואשתו במגיפה שפשטה בעיר. החלק השלישי נדפס אחר מותו בשנת תקמ"ב בתמיכתו הנדיבה של הגביר יוסף צלמונה מטיבו ואיש חסדו של הרב האשכנזי בהיותו בחיים בשאלוניקי. הדיין ר' שמואל סורנאגה הגיה את הספר.

1336. [כו אב תקמ"א]

י"ח'ב' י"ע'מ' עוברי דרך שאו קינה
עשו מספד תחת רינה בבל תגרע בבל תוסף
שתינו מי ראש ולענה עינינו תדמע עת האסף
אוי נא לנו כי פנה כי נח נפשיה דרב יוסף
נצחו אראלים ממחנה שכינה וימשכו ויעלו את יוסף
לא קם כמותו בתבונה רועה נוהג כצאן יוסף
לתת לכל שואל הוא ענ'ה כדמתרגם רב יוסף
ותורה שם בבי דינה לכל דרש בית יוסף
מאשר לחמו שמנה ויהי ה' את יוסף
תורת אמת אשר שנה כרבה ורב יוסף
בכל עבר ובכל פינה מפרק כל אחד יד יוסף
קנה חכמה קנה בינה מי לנו גדול מיוסף
נקרא אל השמים ממעל נר ישראל עמוד הימני פאר
הדור והדרו דין הוא הודו הדר הרב המופלא כ'מ'ו'ה'ר'ר'
יוסף שלמה המ' מודיאנו ז'ל'ה'ה' נתבקש בישיבה של
מעלה כמו השחר עלה ערב ש'ק' ביום כ'ו' לחדש אב
הנחמות שנת ה'ת'ק'מ'א' ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'

מרבין תורה בק"ק איטליה וחבר בית-הדין לגיטין ולחליצות. בשנת תקכ"ד בערך הסכים לפסק עם ר' יוסף יצחק יאקואל, ר' רפאל אלעזר נחמיאש, ר' בינבינישטי גאטיגיי, ר' אהרן אמארייליו, ר' שלמה ב"ר יצחק אמארייליו (מטה יוסף, אבן העזר, סי' יג). חיבר ספר "ראש משביר" בשני חלקים (שאלוניקי תק"ף—ת"ר) ו"ראש מעריב" דרשות והספדים. אחדים מפסקיו נקלטו בספרי רבני זמנו. הספידו לשמועה בסופיה ר' יוסף יאקואל, שעמו נשא ונתן בדבר הלכה (מטה יוסף, דרוש יו).

1337. [כד אב תקמ"א]

בכו בכח לשבר זה בתאניה
ביום המר שדי לעם אלדי אברהם
מרום שבתו שביב שלח באפליה *
בתבנית יד שלח בציץ ויקח אברהם
חזו ציון אשר בנוי לתלפיות
ובו נגנו ישר ותם ויעל אברהם

רמו למגיפה.

אחד היה אברהם רודף צדקה בהכנסת
אורחים הני שלוחי דרחמנה ה"ה הח' המ'
כמה'ר אברהם ב'כ'ר אשר קאזיו ז'ל'
נקרא אל השמים מעל ביום כ"ד לח'
מנחם שנת ה'ת'ק'מ'א' ת'נ'צ'ב'ה'

במאה הי"ח רבו השליחים שביקרו בשאלוניקי. א' קאזיו הוא מחבורת הפראנקוס שהיגרו מליורנו לשאלוניקי במחצית הראשונה של המאה השמונה-עשרה. ביניהם נמצאו אנשים שתמכו ברבנים וסייעו בתרומתם להדפסת חיבוריהם.

1338. [יו אלול תקמ"א]

חלף הלך אל המנוחה ואל הנחלה
הלא הוא הרופא המובהק
כ'ה'ר' דוד עראמה נ'ע' נפטר
לבית עולמו בקצרות שנים
ביום שבעה עשר לחדש
רחמים של שנת ה'ת'ק'מ'א'
תהא נפשו צרורה בצרור החיים
בנו,,הבחור נחמד ונעים" ר' מרדכי נפטר ביום ב באייר תקמ"א.

1339. [ראש חודש מרחשון תקמ"ב]

חלף הלך אל המנוחה ואל הנחלה
הלא הוא הישיש ונכבד
זכה ועלה לארץ הקדושה
כהר אברהם פאפו * נ'ע'
והיתה מנוחתו לבית
עולמו ביום שני ר"ח חשון
של שנת ה'ת'ק'מ'ב' ו'מ'ד'

* שם לא נפוץ בין יהודי שאלוניקי. כנראה שאינו לא ספרדי ולא אשכנזי.

ראש חודש [מר]חשון תקמ"ב חל ביום שבת ולא ביום שני.
בכל הזמנים ומכל תפוצות הגולה עלו הספרדים לארץ הקדושה כדי להשתטח על קברות הצדיקים. יש שעלו לרגל כדי לקיים את גדרם שנדרו בזמן מחלה או צרה ויש שבאו לחונן את עפרה. הם שבו לעיר מולדתם אחר הרבה חדשים של גילגולים וטילטולים, הרפתקאות ומחסורים בהליכה ובחזרה. מהם נשארו בארץ, הזמינו אחר כך את משפחותיהם והתאחו בה. אחרים עלו לארץ במחשבה תחילה להשתקע בה, להיות משומרי החומות, או לבלות את שארית ימיהם בתורה ובעבודה.

לעלות לרגל לעיר הקדושה ולשוב בשלום אחר כמה שבועות של נסיעה, שהיתה כרוכה בהרבה סכנות, הן דרך הים, הן דרך יבשה, נחשב מאורע חשוב בחיי היהודי ולזכות גדולה. יש שעולים מבין הספרדים צירפו בגאון לשמותיהם בשוכם בשלום מארץ הקודש את הכינוי חאג'י כמנהג התורכים שעלו למכה. אלה שלא היתה להם האפשרות להגשים את רצונם הכביר לראות את הארץ או למות בה, ציוו לפני מותם להוביל את עצמותיהם לקבורה לירושלים (שו"ת רשד"מ, יורה דעה, סי' רג; שו"ת הרדב"ז, חלק א, סי' תריא, תשלג, תשמא).

עונת עלייה לרגל מתורכיה וממזרח אירופה חלה בחודש אלול, שהעולים יוכלו להימצא בארץ במשך כל חודש תשרי, חודש החגים. היתה גם עונה אחרת: בראשית הקיץ, בימים שלאחר חג השבועות, כמו שמודיע לנו הנוסע ר' משה ירושלמי (1679): "הזמן המתאים ביותר לתור את ארץ ישראל הוא אחרי חג השבועות. אז מגיעות לארץ-ישראל כמה ספינות עם גבירים העולים להשתטח על קברי הקדושים".

ברבע האחרון של המאה התשע-עשרה כשהתחילו אניות קיטור לבקר את חופי מזרח הים התיכון, חלו שינויים רבים בקווי הנסיעה בים. אניות שיצאו מאודיסה הגיעו לקושטא — שאלוניקי — אלכסנדריה — יפו. הן עשו אחד-עשר יום מאודיסה עד יפו. אלה שהפליגו משאלוניקי לירושלים הגיעו ליפו אחר שמונה ימים.

הרבה משפחות משאלוניקי התאזרחו בירושלים במאות הי"ח והי"ט ועסקו ביישובה. כדאי לציין את משפחות קואינקה, בורלה, מולכו, חסיד, נחמיאש, אמארייליו, אנג'יל, ארדיטי, בוטון, ג'יניאו, יצחקי, מדינה, מלאך, עוזיאל, פ'לורינוטין, קוב'ו, קרישפין, שאלתיאל, חסון, פראנסיס, גאטיניו, אלקלעי.

1340. [כא כסליו תקמ"ב]

ביום חפרו עבדי יצחק באר לחי ותושיה
אבוי אשא אקרא מספד כאב אנוש בתאניה
ביום תלמוד כמו גלמוד ו'ה'לכה נאנחה
אני האש והעצים והוא השה ניווחה
ראו הדור צ"יון הלז אש"ר בנוי לתלפיות
כהר חמוד נעקד יצחק ובו עלה לעליון
יצו האל ש"ובי נפשי למ'נוחות
אמת מה רב טוב צפן גמל עליו
היא מצבת קבורת החכם הש' הדיין
המצויין כ'מ'ו'ה'ר' יצחק הירירה ז'ל'
נפטר באהבה לעלות במרכבה ביום
אחד ועשרים לחדש כסליו ש' ה'ת'ק'מ'ב'

בחודש טבת תקל"ג חתם עם הדיינים ר' רפאל אלעזר נחמיאש ויוסף ב"ר מרדכי אסיאו („ראש משביר" לר' יוסף ש' מודיאנו, חלק א, סי' טו). בזמנו חי ר' חיים משה הירירה, שחתם בשנת תקל"ז כדיין עם ר' רפאל אלעזר נחמיאש ור' אברהם

הלוי (הון רב, אבן העזר, סי' ב), שהיה קרובו של ר' יצחק הירירה של הכתובת. הוא נפטר בתמוז תקכ"ב (מס' 1280).

1341. [כא טבת תקמ"ב]

י"ח'ב'	י"ע'ם'
ראו ישר איש שלומים	זרע נטעי נאמנים
פועל צדק הולך תמים	וצדיק שומר אמונים
לעבודת צור עולמים	היה גובר ברוב אונים
תמיד שם לילות כימים	תיר ולא תיר נים ולא נים
היה מייסר העמים	ענו ברכות אמונים
נפשו תשכון במרומים	עם שרפים ואופנים
אל חי ישכון במרומים	יביא אותו גן עדנים
טרף טרף מני אבי מחמד	עיני בעון בצעי
הלא הוא הח' הש' נ'י' כ'מ'ה'ר' רפאל יאודה קלעי	
ז'ל'ה'ה' והיתה מנוחתו ביום א"ך לח' טבת שנת	
ה'ת'ק'מ'ב' ליצירה	

משורר ביהודית-ספרדית במאה השמונה-עשרה. הוא חיבר בניב זה שירים שונים. הידועים לנו הם: א. "כתובת התורה" במתכונת "כתובת ישראל" לר"י נאג'ארה. פיוט זה נקלט במחזור ספרד והספרדים נוהגים לשיר אותו בחג השבועות לפני הקריאה בספר התורה, כשפותחים את ארון הקודש. סימנו: אני יאודה בר ליאון קלעי (הספרדים קוראים ליאון למי ששמו יהודה, על פי בראשית מט, ט); ב. שיר ארוך על ט"ו בשבט (מתחיל: "לייה סי אג'ונטאן לאס פלוריס"), שנוהגים לומר אותו בליל החג הזה. גם תירגם ליהודית-ספרדית ספר "עבודת בית ה'" למהר"ם לונזאנו (שאלוניקי תקל"ב) וכתב הקדמה בלאדינו לספר "תקוני הנפש". חלק שני, לר' ראובן בן אברהם (שם, תקל"ה). השם רפאל נספח לשמו היסודי בשעת מחלה.

1342. [יד אדר תקמ"ב]

הציון הלז בעצם אדם הגדול בענקים
הוא הרב המובהק אחד היה אברהם
בן להרב הגדול מעוז ומגדול כ'מ'ה'ר'ר'
יצחק הלוי ז'ל'ה'ה' ונו"ה ביום י'ד'
אדר של שנת ה'ת'ק'מ'ב' ליצירה
אך טוב וחסד ירדפני כל ימי חי
וש'ב'תי בבית ה' לאור'ך ימים

בחודש מנחם תקל"ג חתם כדיין עם ר' רפאל אלעזר נחמיאש ור' חיים משה הירירה (הון רב, ב, אבן העזר, סימן ב); בחודש ניסן תקל"ו חתם עם הדיינים ר'

רפאל אלעזר נחמיאש ור' יוסף שמואל (ראש משביר, לר' יוסף שמואל מודיאנו, א, אבן העזר, סי' ח). אביו ר' יצחק הלוי מת בשנת תק"ך (מס' 1270).

1343. [טו תמוז תקמ"ב]

י"ח'ב'	י"ע'ם'
אוי כי ירד אש מאת האל	ויפקד מקום שמואל
דן את הדין לכל שואל	לאמיתו דבר שמואל
בקי בדת יקותיאל	מלמד בהלכה כשמואל
ליתום לו היה גואל	ולאל מנהדן שמואל
קל מן שמיא נפל הואל	וקח העלי לשמואל
לחזות יקר כבוד אל	בישיבה של רב ושמואל
ושמואל שוכב בהיכל ה'	עמוד הימיני פטיש החזק
החכם השלם הדיין המצויין	עצו"ר כ'מ'ה'ר' שמואל
סורנאגה ז'ל'ה'ה' ויעל שמואל לקראת אלודים ביום ט'ו'	
לח' תמוז דהאי שתא ה'ת'ק'מ'ב' ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'	

ר' שמואל בן ר' מאיר סורנאגה הוא מחבר הס' "פרשת הכסף" (שאלוניקי תקי"ח). כולל חי' על הרמב"ם וכסף משנה על הל' עבודה זרה. הוא למד תורה במחיצתו של ר' רפאל הכהן, שהסכים להדפסת ספרו עם הרב הגדול ר' יצחק הלוי. הגיה את הספר "אדמת קדש", ב, לר' משה מזרחי (שם תקט"ז) וספר "מרכבת המשנה", ג, לר' שלמה ב"ר משה מק"ק לבוב (שם תקמ"ב). גם אחיו יוסף היה תלמיד-חכם. חיבר את ההקדמה לספר אחיו. אפשר שר' מאיר סורנאגה שחתם על תעודה בשנת ה'ת"ק (מחברת, שנה שניה, גליון 5—8, עמ' 97) היה אביו של ר' שמואל סורנאגה.

1344. [ג כסליו תקמ"ג]

היא האשה אשר הוכיח
ה' האשה יקרה וצנועה
מ'ר'ת' רינה נ'ב'ת' אשת היקר
ונכבד כ'ה'ר' יצחק ברכה
ומכונה וינישייה י'צ'ו' נפ'
ביום ג' לח' כסלו ש' ה'ת'ק'מ'ג'

מכתובת זו אנו למדים, שמוצא משפחת ברכה בשאלוניקי הוא מעיר ויניציאה; שמשפחת ויניזיה נקראה לפנים ברכה-וינישיה (כמו שמואל-מודיליאנו) ונשמט במרוצת העתים השם הראשון או השני. המשפחות ברכה וויניזיה שייכות ל"ק"ק סיציליה ישן", מה שמקיים את השערתנו.

1345. [שמיני של פסח תקמ"ג]

הן נבון וישר סר מרע ותמים
האלדים ירא נורא צור עולמים
הגדיל בשם טוב צדיקים שלמים
ונפטר בשם טוב יקרים נעימים
אל חי ישם נפשו באורים ותומים
ירצה את דמו קטרת הסמים
הלא הוא הגביר נבון ומעולה
כ'ה'ר' אברהם יום טוב המכונה מודיאנו
נ'ע' נפ' ביום שמיני חג הפסח שנת
ה'ת'ק'מ'ג'

1346. [תמוז תקמ"ג]

חלף הלך אל המנוחה ואל
הנחלה ה'ה' הגביר המרומם
כ'ה'ר' אברהם בכר יאודה די
ליאון נ'ע' תושב של ליורנה
נפטר לבית עולמו ביום ...
לח' תמוז ש' ה'ת'ק'מ'ג'

יהודה די ליאון היה אחד הפראנקוס שהיגר מאיטליה, במיוחד מליורנו,
לשאלוניקי בשליש הראשון של המאה השמונה-עשרה.

1347. [ח תמוז תקמ"ג]

י'ח'ב' י'ע'מ'
קורא חרות על לוח זה
תסמר שערות בשרו
על ארבע פנותיו יזה
דמעות עימד דם שארו
ופה נגנו חכם בעל תעודה
ונסע דגל מחנה יהודה
שרפים אוו ריח מור ותודה
וערבה לשם מנחת יאודה
ה'ה' החכם השלם כ'מ'ה'ר'ר' יאודה
בדרשי ז'ל' ונחל ה' יהודה חלקו
ביום ח' לחדש תמוז שנת ה'ת'ק'מ'ג'

[488]

1348. [ראש חודש אלול תקמ"ג]

י'ש'י' ע'מ'ה'ן'
הן נבון וישר סר מרע ותמים
האלהים ירא נורא צור עולמים
הגדיל בשם טוב צדיקים שלמים
ונפאר בשם טוב יקרים נעימים
אל חי ישם נפשו באורים ותומים
ירצה נפשו קטרת הסמים
הלא הוא החכם גביר ומרומם
כ'מ'ה'ר' אברהם המ' בכור ב'כ'ר'
יעקב פ'רנאנדיש דיאש * נ'ע' נפ'
ביום ר'ח' אלול ש' ה'ת'ק'מ'ג'
ת'נ'צ'ב'ה'

יעקב פירנאנדיש דיאש, אבי אברהם של הכתובת, ואחיו יוסף קבעו את דירתם
בשאלוניקי בשנת 1736 (ארכיון קונסול איטליה).

* שם'הלואי Dios, או Dias, מצטרף גם לשמות : מיראנדה, די פאס, לופיס, טוריה, פיריה,
ועוד. כל המשפחות הללו מוצאן מפורטוגאל, ששם נפוץ יותר הכינוי דיאש.

1349. [ב אלול תקמ"ג]

בכו בכיה כפולה השוד והשכל ראיתי קמן
נפש עמל עמלה חכם לבב זרוע המיומן
קינה במקום גילה מועף דעף מחוסר זמן
בטל כלי מהיבנו ירא אלוקים בחור וטוב
הדור לפני קונו גדל ונפטר בשם טוב
דבר הלמד מענינו שנה ופירש יקר וטוב
יכונן אל עליון נשמתו במכונות
בשערי ציון ישבע בצחצחות
ה'ה' הגביר ומעולה כ'ה'ר' יצחק בן הרופא
המובהק כ'מ'ה'ר'ר' עמנואל כאלבו נ'ע' ת'נ'צ'ב'ה'
ביום ב' לח' רחמים שנת ה'ת'ק'מ'ג' לספר גדול

אביו „החכם השלם הרופא המובהק עמנואל כלבו“ שבק חיים בשנת תק"ם (מס'
1322).

[489]

1350. [ג אלול תקמ"ג]

אמרו צדיק כי טוב בארץ ישולם
חסיד ומתחסד עם קונו לעולם
בעקב ענוה צדיק יסוד עולם
פתחו לו תמים וישב שם עד עולם
ה'ה' החכם המרום כ'מ'ה'ר'
ישראל באסו נ'ע' והיתה מנוחתו
ביום ג' לחדש רחמים ש' ה'ת'ק'מ'ג'

1351. [כו אלול תקמ"ג]

קול יללה צעקה גדולה
ירא אלקים נאווה תהלה
עקב ענוה גדולה מעלה
איש חיל מן המכובדים
דחיל חטאין מאריה דעובדין
בעלי דשמיא קבע אל ערגדין
רח בש למבעי
ובא לציון גואל
ה'ה' הגביר ומעולה כ'ה'ר' זכריה מורפורגו
נפטר בקצרות שנים ביום ז"ך לחדש רחמים
שנת ה'ת'ק'מ'ג'
אשתו שרה נפטרה ביום יד תמוז, תקל"ב. נספה, מס' 290.

1352. [כו אלול תקמ"ג]

איש טוב והוא ישר לאל עליון
היום גופו טמון תחת חביון
נפשו בגן עדן נגד צור נורא עליון
ה' הישיש ונכבד רודף אחר המצ'
ה'ר' יוסף בכר שמואל אוליב'ירוש *
שנפטר ביום ז'ך' לח' אלול ש'
ה'ת'ק'מ'ג'

Olivares, שם מקום בספרד.

1353. [ראש-חודש כסליו תקמ"ד]

חלף הלך אל המנוחה ואל הנחלה
הלא הוא היקר ונעלה הרופא
המובהק כהר מרדכי מיכאל נ'ע'

[490]

נפטר לבית עולמו ביום ר'ח'
כסלו שנת ה'ת'ק'מ'ד'
ליצירה ת'נ'צ'ב'ה' אמן *

* לא רגיל בסיום מצבות שאלוניקי. מרדכי מיכאל הוא או אביו היה מיוצאי איטליה ושם למד חכמת הרפואה.

1354. [כט סיון תקמ"ד]

י'ש'י' ע'מ'ה'י'
חזו גברא בתורה חפצו אוהב התורה
ולומדיה דובר אמת לשבח יעלה זכרונו
הולך תמים ופועל צדק זו דרך ישרה
צדיק באמונתו בכל משאו ומתנו
עושה מאהבה ועובד לאל מיראה
ואמרי ליה פעלא טבא ומשוכלל כתקוני'
הן אלה קצות דרכי איש בא בצורה
השודד בתוך אהלו בגופו וממונו
אל ישים גשמתו במחיצת צדיקים צרורה
ומיכאל הכהן הגדול יקריב את קרבנו
ה'ה' הגביר המעולה כ'ה'ר' יאודה קוב'ו נ'ע'
נפטר ביום שישי כ'ט' לחדש סיון שנת ה'ת'ק'מ'ד'
ליצירה

1355. [ח תמוז תקמ"ד]

דין הוא הדר הגביר המעולה כהר משה
בכר אברהם בואינו נ'ע' נפטר ביום ראשון
שמונה לחדש תמוז שנת ה'ת'ק'מ'ד' ת'נ'צ'ב'ה'
עשר השורות הראשונות של כתובת זו, שלא נעתקו, זהות עם הכתובת הקודמת.

1356. [טז אב תקמ"ד]

יחב	יעם
אמרו צדיק כי טוב	בארץ ישולם
חסיד ומתחסד	עם קונו לעולם
בעקב ענוה	צדיק יסוד עולם
עמלו בתורה	יהי שמו לעולם
ברוב עוז ושלום	מעמידה על תילם
דקדוקי תורה	עוד כל ימי עולם

[491]

ה'ה' החכם השלם והכולל כ'מ'ה'ר'ר' חננאל
נ'ע' בן הרב הכולל כ'מ'ו'ה'ר'ר' יהושע בדרשי
ז"ל נפטר לבית עולמו ביום י"ו לחדש
אב של שנת ה'ת'ק'מ"ד ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'
ר' יהושע בדרשי נפטר בשנת תקכ"ב (מס' 1281).

1357. [כא אב תקמ"ד]

וירב בבית יאודה תאניה ואניה ביום הלקחו
האי שופרא דין הוא החכם הנבון גביר ומרו'
כ'ה'ר' יאודה ב'כ'מ'ה'ר' משה קואינקה ז'ל'ה'ה'
ויאמר ה' יאודה יעלה אל מקום מנוחתו
ביום א'ך' לח' מנחם שנת ה'ת'ק'מ"ד

אפשר היה מצאצאיו של ר' בן-ציון בן אברהם בן משה קואינקה שנולד בירושלים.
הוא נתפרסם בייחוד בירחון "המאסף" שהוציא במשך י"ח שנים, מתמוז תרנ"ו עד
אלול תרע"ד.

1358. [יג כסליו תקמ"ה]

נ'ב'ת'	ו'ז'י'ע'א'
ברוך הגוזר	
בכו מר וקול יללה	את הנזר הלא זה דוד
וי לאזילא וי לחבילא	כי נפל נפל מגן דוד
עודנו באבו כאלה	אבד חנינו שם דוד
שכלו טוב אהוב למעלה	טוב וישר האיש דוד
במדות מאד נעלה	ובדעות כמגדל דוד
עושה חסד טובה כפולה	כמתנת ידו יד דוד
האל שוכן בשמי מעלה	הכון יכון מקום דוד
במושב אלקים הוא דעלה	ונסו יגון מבית דוד
וישכב דוד בהיכל ה' לקרבן אשה לה'	
ה'ה' הגביר המרומם לש"ט ולתהלה	
כ'מ'ה'ר' דוד בכר יעקב פראנסיס נ'ע' יום	
י'ג' לח' כסלו שנת ה'ת'ק'מ"ה ת'נ'צ'ב'ה' אמן	

חתנו של ר' רפאל חיים אברהם קובו. מת במיטב ימיו ובשבת החודש דרש חמיו
על פטירתו (חיי אברהם, דרוש כח).

[492]

1359. [כג ניסן תקמ"ה]

חלף הלך אל המנוחה ואל הנחלה
הלא הוא הגביר המרומם כ'ה'ר'
אליהו נ'ע' בכר שמואל מודיליאנו
י'צ'ו' והיתה מנוחתו כבוד ביום
שלושה ועשרים לחודש ניסן
שנת ה'ת'ק'מ"ה תהא נפשו
צרורה בצרור החיים אמן

אולי היה אחי "הגביר המרומם, זקן ונשוא פנים" מרדכי שמואל מודיליאנו, שעל
פטירתו דרש רפאל יעקב מנשה בשבת שבעה, בסוף חודש אייר התקע"ו.

1360. [ט אב תקמ"ה]

י'ח'ב'	י'ע'מ'
אספוד בנפש עגומה	את מנזר הלא זה דוד
מספד מר ורע אהימה	על כי נפל מגן דוד
מלא וגדוש רוח חכמה	ודעת כמגדל דוד
לדרוש ולתור בחכמה	חוסן ישועות עוין דוד
אם למשפט ידו רמה	שקיל וטרי עד דוד
הגדיל תורה חתומה	ניתנה הבית לדוד
השוכן בשמי שמימה	יאמר לו ראה ביתך דוד
והאבן הזאת אשר שמתי מצבה קבורת צדיק	
וישכב דוד בהיכל ה' לקרבן אשה לה'	
דין הוא הדר החכם השלם והכולל ורב טוב	
לבית ישראל כ'מ'ו'ה'ר' דוד נ' שושן ז'ל'ה'ה'	
יום בואו להיכל הקודש בתשעה באב לחדש משנת	
ו'י'ה'י' ד'ו'ד' פ'ר'ח ש'ושן [תקמ"ה] ת'נ'צ'ב'ה'	

1361. [טו טבת תקמ"ז]

הלא זאת בת שבע הדסה
תמה יקרה וצנועה ממשפחה
רמה כבודה בת מלך רווה *
אשת החכם השלם כ'מ'ה'ר'
שלמה ב'כ'מ'ו'ה'ר'ר' חיים משה
אמארייליו ז'צ'ל' נפטר ביום
ט'ו' לחדש טבת שנת ה'ת'ק'מ"ז

Rosa, וורד בספרדית.

נוסח כתובת זו רגיל לנשים במאה השמונה-עשרה, כמו "חלף הלך..." לאנשים.

[493]

1362. [תקמ"ז]

הן גבון טוב וישר
האלוקים ירא נורא
הגדיל בשם טוב
ונפטר בשם טוב
אל חי ישים נפשו
ירצה את דמו
חלף הלך אל המנוחה ואל הנחלה ה'ה'
זקן ונשוא פנים הגביר המרומם כ'מ'ה'ר'
יהושע יום טוב המכונה מודיליאנו ב'ע'
ונפטר ביום... לחדש... ש' ה'ת'ק'מ'ז'

המקום המסומן בנקודות נשאר חלק מתחילתו. כך גם בכתובות אחרות שבחיבור זה, שבהן לא צוינו היום והחודש של הפטירה. האחים יהושע ושמואל מודיליאנו הביאו לבית הדפוס את הס', „ארוחת תמיד" לזקנם שמואל מודיליאנו (שאלוניקי תקט"ז). יוסף שמואל מודיליאנו, נכד אחיו של המחבר, הגיה את הספר „ארוחת תמיד" כולל מקצת חידושים מאת ר' יצחק שמואל מודיליאנו, בן המחבר ודודו של הגביר יהושע של הכתובות.

1363. [כז טבת תקמ"ז]

הורידו כנחל דמעה
מספד בנפש עגומה
אמרו צדיק כי טוב
טוב לשמים וטוב
את מי יורה דעה
ולמי יבין שמועה
ממשפחת חרו"ת
ואחד ואין שני
ויעל אהרן — — — — — דין הוא
הדר הרב המובהק כ'מ'ה'ר' אהרן אישקלוני
ז'ל'ה'ה' ביום ז"ך לח' טבת מש' ה'ת'ק'מ'ז'
ת'נ'צ'ב'ה'

ממשפחת „הח' השלם חסיד ועניו" ר' יצחק אישקלוני (מס' 1215). ר' שלמה אישקלוני נזכר בס', „בית דוד" לר' יוסף דוד (חלק ב, אבן העזר, דף עג, א).

1364. [כב שבט תקמ"ו]

ש'לומי אמוני בכו בכיה
ל'ילה כיום תאניה ואניה
מ'ספד מר בייא בייא
ה'נה יד ה' תויה
ב'נאות טוב פקע כלילא
וי לאזילא וי לחבילא
ל'ז דומיה נאווה תהלה
ה'לך במעלה גדולה
ה'ה' הפטיש החזק הרב המובהק כ'מ'ה'ר'ר' שלמה
ב'כ'מ'ה'ר'ר' משה בולה ז'ל'ה'ה' נתבקש בישיבה של

מעלה ביום ש'ק' כ'ב' לח' שבט שנת ה'ת'ק'ו"ם ל'פ'ק' [התקמ"ו] אביו, ר' רפאל משה בולה, היה מחשובי רבני ירושלים. נפטר ביום כז אדר תקל"ג ור' רפאל אלעזר נחמיאש הספידו לשמועה בשאלוניקי (הון רב, דרוש ב, לפרשת בהעלותך). ר' שלמה נולד בעיר הקדושה ושם קיבל את חינוכו בהלכה. הוא העתיק את מושבו לשאלוניקי מחמת המצב הקשה ששרר בארץ. ספרו „לחם שלמה" נדפס בשאלוניקי תקנ"ה. יתר כתביו נשארו בכתב-יד. הדיין ר' חיים יוסף ן' אדון דרש עליו בראש חודש אדר ל' ימי אבלות (לחם שלמה, בולה, דף קסה). בנו „החכם המרומם חסיד ועניו כהר אברהם... בולה" מת במגיפה ששלטה בעיר בשנת תקמ"א (מס' 1330). שם צויין, שאביו ר' שלמה שימש דיין, פרט שלא נזכר כלל בכתובת שלפנינו.

1365. [ח אב תקמ"ו]

עוברי דרך שאו קינה
עשו מספד תחת רינה
בכו בכה להולך ופנה
פנה הודה פנה זיוה
שעמלו בתורה קרא וש'
ת'נ'צ'ב'ה' אל דר מעונה
תוך המערה נטמן
הדר הוא לכל חסידיו
בנ' עילם ובני אלוקים
בתרועה ובהללויה
בחור מעם ונסו הצללים
איש חיל רב פעלים
לילה ויום קדש הילולים
עם אראלים וחשמלים
זבח שלמים נטע נעמן
החכם השלם כ'מ'ה'ר' יוסף
מנשה ז'ל'ה'ה' והיתה מנוחתו ביום ח' לחדש
אב משנת ה'ת'ק'מ'ז' ליצירה עם לו'

נראה שהיה אחיו של „החכם הנעלה חסיד ועניו כהר אברהם מנשה", שמת ביום כח בטבת תקנ"א (מס' 1370), בנו „הגביר המרומם" יעקב מנשה מת בשנת תקס"ד (מס' 1390).

1366. [יט כסליו תקמ"ח]

אמרו צדיק כי טוב בארץ ישולם
חסיד ומתחסד עם קונו לעולם
בעקב ענוה צדיק יסוד עולם
עמלו בתורה כל ימי עולם
הלא הוא החכם המרומם כ'מ'ה'ר'
גבריאל מאנסו נ'ע' נתבקש
בש' ביום י'ט' לח' כסליו שנת
ה'ת'ק'מ'ח' ת'נ'צ'ב'ה'

1367. [יג סיון תקמ"ח]

ברוך הגוור

י'ש'י' ע'מ'ה'ן'
קול יללה צעקה גדולה על גברא חשיב גדול המעל'
בכו בכח בכיה כפולה על מוקדה היא העולה
ירא אלקים נאווה תהיל' מעלה על גבי מעלה
ישר עם אל כקרובן עולה נודע שמו לש"ט ולתהלה
בפתע פתאו' הוא עלה בקצרו' שני' שתה כוס תרעל'
מן שמיא נפל קלה קום עלה בית אל לעולה
האבן הזאת מצבה על האי שופרה דבלי בעפרא
דין הוא המשכיל ונבון הן גביר כ'מ'ה'ר' שלמה נ'ע' ב'כ'ר' החכם
גביר ומרומם כ'מ'ה'ר' דוד הלוי קאראסו נ'ר'וי' נפטר לבית עולמו
ביום י'ג' לחדש סיון שנת ה'ת'ק'מ'ח' ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'
אביו,, הגביר המרומם רודף צדקה וחסד" נפטר בשנת תקנ"ב (מס' 1373).

1368. [תמוז תק"ן]

י'ש'י' ע'מ'ה'ן'
חלף הלך אל המנוחה
ואל הנחלה ה'ה' החכם המ'
יעקב ואלירו נ'ע'
נפטר לבית עולמו
... לח' תמוז שנת ה'ת'ק'ן'

1369. [יא כסליו תק"ן]

י'ח'ב' יע"ם
ש'לומי אמוני בכו בכיא צדיק אבד וישב שלמה

[496]

ל'ילה כיום תאניא ואניא ואין שכיחא שם שלמ'
מ'אן דשמע צווח ככרוכיה חד מינן דאתי מאת' ויעש'
ה'נה יד ה' הויה צ'י'ר' הצ'י'ר'ים אשר לשלמ'
דין הוא הדר הרב המוב[ה] ק בוצינה קדישה
שליחא דרחמנא מק'ק' י'ר'ו'שלים ת'ו'ב'ב'א'
כ'מ'ה'ר' שלמה ב'כ'מ'ה'ר' אברהם מולכו ז'ל'ה'ה'
ו'מ'ד' ביום אחד עשר בכסליו שנת ה'ת'ק'ן'
ליצירה

אביו "הרב המובהק" ר' אברהם מולכו נפטר בשנת תצ"ט (מס' 1220). הוא ואחיו
ר' יוסף ור' שאול קבעו את מושבם בירושלים.
ר' יוסף נפטר בירושלים בערך בשנת תקכ"ח, ר' שאול היה מבאי "מדרש
החסידים" בירושלים (פרומקין, תול' חכמי ירושלים, חלק ג, ע' 46). ר' שלמה שנולד
וגדל בשאלוניקי — חד מינן דאתי מהתם — קיבל עליו לבקר בעיר מכורתו כשליח
ירושלים, אולם הוא ניספה במגיפה שפרצה בעיר (,,הנה יד ה' הויה"). הוא נקבר
בקרבת רבנים אחרים ממשפחת מולכו.

1370. [כח טבת תקנ"א]

עוברי דרך שאו קינה בכו להולך הוא נענה
איש גנוע גם עד זקנה מוכה אלדים ומעונה
על שברים ראש ולענה בתלא השתהן לאופנא
ביראת ה' כל היום קנא בקבע תורה היה שונה
לשמור מצות באמונה בכל פנות שהוא פונה
הולך בתום שם טוב קנה ברוך לאל עליון קנה
דן הוא הדר החכם הנעלה חסיד ועניו הוא כ'ה'ר'
אברהם מנשה ת'נ'צ'ב'ה' בעדן גן הוא יחנה
מנוחתו כבוד בכ"ח לח' טבת שנת ה'ת'ק'נ"א ליצירה

אבי ר' יעקב מנשה (מס' 1390). בנו שהספידו במותו אמר עליו שהיה,, איש
חסיד ועניו ומדוכה ביסורין" (עין המים, דרוש ה).

1371. [טז טבת תקנ"א]

על ההרים שאו קינה כי פנה זיוה איש טוב
במספד מר תחת רינה איכה יועם הכתם הטוב
גברא דחשיב ראש פינה דבר אחד דורש טוב
לעמו בהלכות מדינה טעמו ונימוקו כי טוב
פיזר נתן לעם בינה ונפשו נענה בלב טוב
נושא ונותן באמונה אמרו צדיק ישר וטוב

[497]

אל רם שוכן מעונה
לחזות בנועם השכינה
גדל בשם טוב ונפטר
תשב רוחו בכתר שם טוב
וירא מנוחה כי טוב
בשם טוב נקטף רטוב

הדר הוא הגביר המרומם
ביום המר ששה עשר לח'
לפ'ק' [תקנ"א] ת'נ'צ'ב'ה' לעולם שכולו טוב ליצירה
כ'מ'ה'ר' שם טוב ארדיטי מ'ך בגן רטוב
שבט שנת א'ס'ק' ש'מ'י'ם'
שבת ששה עשר לח'

ידוע לנו שנדבן ששמו שם טוב ארדיטי תרם מכספו להדפסת ספר "הרי בשמים"
לר' יצחק בדרשי, אליו צורף "ערוגת הבשם" לבנו יהושע, שנדפס בשאלוניקי
בשנת תקנ"ג.

1372. [טו אב תקנ"א]

מספד כמו תנים ספדו ברוב אונים:
בחורים וקנים יחדיו עלי נדחי:

פתאום כמו שבת אלי ואל בתי:
ברק מרורתי נפל וכן מבתי:

שרף ביום עברה פצע והן קדרה:
אורי הכי קרא מערב למזרחי:

על זאת תאבל הארץ באכול
האש מן השמים: ברק ויהום

איש ובתו חיים שנים: גבר
דחיל חטאין אחד מן הר'מ'תים

כל לבב אנוש ימס אוי
לאזנים: הלא הוא הנבון

ומעולה הגביר ומרומם חפץ חסד
ומרבה להטיב כמה"ר יעקב

מזרחי נ'ע' ויהי ה'ג'ש'ם' על הארץ
ביום ט'ו' באב שנת התקנ"א תנצב"ה

אש הברק אכלה את יעקב מזרחי ובתו. משפחת מזרחי יצאה מאיטליה.

1373. [כח כסליו תקנ"ב]

חזו גברא בתורת ה' חפצו אוהב התורה
ולומדיה דובר אמת לשבח יעלה זכרונו

הולך תמים ופועל צדק זו דרך ישרה
צדיק באמונה בכל משאו ומתנו

עושה מאהבה ועובד לאל מיראה
ואמרי ליה פעלה טבא ומשוכלל בתבונה

הן אלה קצות דרכי איש בא בצורה
השורר בתוך אהליו בגופו ובממונו

אל ישים נשמתו במחיצת צדיקים צרורה
ומיכאל הכהן הגדול יקריב את קרבנו

חלף הלך הגביר המרומם רודף צדקה וח'
כ'ה'ר' דוד הלוי קאראסו נ'ע' נפ' ביום כ'ח' כסליו ש'
ה'ת'ק'נ'ב'

בנו, המשכיל נבון וגביר" ר' שלמה מת על פני אביו בשנת תקמ"ח (מס' 1367).
עוד ידוע לנו "הגביר המרומם" דוד הלוי קאראסו, שהיה בין התורמים להדפסת ספר
"סוכת דוד", א. לר' חיים שירירו (שאלוניקי תקל"ה), ושלמה בן ר' דוד הלוי
קאראסו, שר' יעקב מנשה הספידו בשנת תק"ף (עין המים, דרוש לה). אפשר שר'
דוד הלוי קאראסו, שפעל במחצית הראשונה של המאה התשע־עשרה, היה נכדו.

1374. [יא אב תקנ"ב]

קוננו בעין דומע "דמעה כנחל נובע" וי וי יום ליום יביע "אחרי מות אברהם"
לשבר באין ארוכה "עברי בעמק הבכא" ללן בעומק הלכה "אח היה אברהם"

תורה חתומה נתנה "קנה חכמה קנה בינה" והממלכה נכונה "ביד מאריה אברהם"
בקי בדת יקותיאל "דן את הדין לכל שואל" ליתום ולאלמנה גואל "היה מגן אברהם"

בשכלו שיערה קולע "ואהל בינה רוקע" ונפש קובעים קובע" ויב'קע אברהם
יד לצדקה עוזר דלים "תומך וסומך נופלים" אשר פריז קודש הלולים "מטה חסד
אברהם"

השוכן בשמי מעלה "ליו תעלה במעלה" מושב אלהים עולה מקומו "אצל אברהם"
וילך אברהם אל אבימלך מלכו של עולם "חטיבא אחת בעולם" הדר הוא ה'ה' מעוז

ומגדול עמוד הימיני פטיש החזק מרנא ורבנא כ'מ'ה'ר' רפאל חיים אברהם קובו המכו'
בכור ז'ל'ה'ה' ביום י'א' לח' מנחם מש' וכל לבב ד'ו'ה' עד שת'נ'ק'ב' לבית חללו
ל'פ'ק' ת'נ'צ'ב'ה'

מצבה זו היא מן היותר גדולות שנמצאו בבית העלמין של שאלוניקי: ארכה 2.95,
רחבה 1.46, עביה 0.15 ס"מ.

בשנת התקל"ד היה בין המסכימים להדפסת ספר "יקרא דשכבי" לר' יוסף דוד.
בשנת תקל"ז קבע הרב הכולל, ר' רפאל אלעזר נחמיאש, את מושבו באה"ק ור' רפאל

חיים אברהם קובו התכבד למלא את מקומו (ד' פיפאנו, שלשלת רבני שלוניק, דף ז, א. אות ח). "וכל ימיו היו במצה ומריבה עם חכמי דורו... ומחמת המחלוקת אשר עבר בין החכמים שלומי אמוני אנשי דורו חלה את חליו הרב הגו' וחלי"ש" (שם, שם). ספרו "חיי אברהם" (שאלוניקי תקס"ד) כולל כג תשובות, קונטרס על "ספר התרומות" ו"גדולי תרומה" ול"א דרושים והספדים. חתנו היה "הגביר המרומם" ר' דוד בכר יעקב פראנסיס, שמת במיטב ימיו בי"ג בכסליו התקמ"ה (חיי אברהם, דרוש כח). אביו, ר' שמואל, נפטר לעולמו בראש חודש תמוז תקל"ו (מס' 1311). אשתו רחל מתה בשנת תק"ם (ע"י גספת, מס' 404).

1375. [טז שבט תקנ"ג]

עין רואה היוק ראייה מאן דשמע צווח ככרוכי
ורוח מצויה משמי שמי' יעקב בחר לו יה
הצדיק אבד בכו בכייה החכמ' מאין תאניה ואניה
עלה עלה בשלהבת יה קול יעקב בשמי עליה
ישים נשמתו למקו' יה להדר ולקלס הללו יה
הקריב קרבנו צור יה יעל יעקב קרבן רצויה
הדר הוא אל כל חסידיו הה הח' השלם
הכולל סיני בקדש כ'מ'ה'ר'ר' יעקב
ן' נחמיאש ז'ל'ה'ה' ביום ששה עשר
לחדש שבט שנת ה'ת'ק'צ'ג' ת'נ'צ'ב'ה'

1376. [יט אדר תקנ"ג]

אנוש יקר יאיץ למושב גם ישיש עלי קבר ישיש
כנח דניאל : אלי הלוך ילך באור פני מלך באורח צדיקים
כ'נ'ח' דניאל : נפש היפה היא מתהלכת אל המנוחה ואל
הנחלה דרך לו סלולה בעל נפש הלוא זה
האיש אדם המעלה שר חמישים ונשוא פנים
דגמיר וסביר דן גביר מאוד געלה : הלא הוא
הגביר החכם המעולה כ'מ'ה'ר' דניאל בורלה
נ'ע' בא יומא יום א' י'ט' לחד' אדר שנת י'ע'ל'ה' ב'י'ת' א'ל' לפ'ג'

[תקנ"ג]

מיקירי העיר ונכבדיה. תמך בידי החכמים ובספרות הרבנית. על מנוחת נפשו דרש ר' יעקב מנשה שקרא עליו "החכם השלם רודף צדקה וחסד" (עין המים, דרוש ה). בניו יוסף ומשה הלכו בעקבות אביהם ותמכו גם הם בתלמידי החכמים.

1377. [ה אייר תקנ"ד]

חזקו לב וקול מר משמר מול משמר
וקרא זה אל זה ואמר הביטו זה המשומר
הנותן אמרי שפר לא ימן ולא יסופר
התפלש בעפר בארץ עפר ואפר
מהללים שוכני קבר נודע שמו בכל עבר
חכם בחכמתו בספר וחנו מתוך מר עובר
בנועם זיו בשחר אלודי אל תאחר
באורח חיים ישחר אז יבקע כשחר
יום קראו מן העליה בוא יבוא חנניה
למדור שלישיה בנוי לתלפיות ה'ה'
החכם השלם כ'מ'ה'ר'ר' חנניה קוב'ו נ'ע'
נפ' חמשה בחדש אייר ששי בשבת
משנת ה'ת'ק'ד'ך' ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'

נראה שנפלה שגיאה בהעתקה, כי ה אייר תקנ"ד חל ביום שני ולא בערב-שבת, כמו שצויין בכתובת.

1378. [כא שבט תקנ"ה]

בכו עמים בחבלים על פטירת רב יצחק
כי שבר זה מיללים מספד מר זה יצחק
בתרועה ובחלילים תבל רגז כי כלה יצחק
כי נצחו האראלים וימשיכו בשמים יצחק
אלפי שנאן כנחלים נטוי בספר יצחק
דורש טוב תלי תלים ולא למד בתורת יצחק
המלך מהולל בהללים יוצחר פניו פני יצחק
לחזות בקדש הלולים בהר ידור יזהר יצחק
ויצחק בא מבוא לאר באור לש'
שבו הדר הוא הרב הכולל גם שב
ועקב ענוה כ'מ'ה'ר'ר' יצחק ברכה ז'ל'
ה'ה' יום בו נחשכו ככבי נשפו אך
לחדש שבט ק'נ'ה' היא וקננוה (תקנ"ה)

ר' דוד פיפאנו רושם : "ומפי מגידים שמעתי שהיה בזמנם (של ר' יוסף ו' יעיש, ר' אברהם גאטיניו ור' חיים יוסף הכהן ו' ארדוט, חברי השלישיה הרבנית) זקן נכבד ונשוא פנים בן תשעים שנה הוא הקדוש כמוה"ר יצחק ברכה, והיה מסרב לקבל כתר הרבנות ועם כל זה למורת רוחו המליכוהו עמהם ומת באותה שנה" (שלשלת רבני שלוניק, דף ז, אות ח). יותר מזה אין אנו יודעים עליו.

מסתבר, שאביו היה „החכם המרומם חסיד ועניו” ר' משה בכר עמנואל ברכה (מס' 1256). נכדו ר' יוסף הוציא בשנת תקצ"ו, בהשתתפות חברו ר' בנימין איסטרומסה, את הספר „זובת תודה”, מאת ר' יוסף מולכו. בסוף ימיו עלה ארצה ונפטר שם בשנת תרכ"ד. בנו „הרב הכולל, החסיד העניו” ר' משה ברכה נפטר בשנת תקצ"ה (מס' 1421).

1379. [כד אב תקנ"ה]

קוננו בנפש עגומה	את הגו"ה הלא זה דוד
שכלו טוב עול' תמימ'	על כי נפל מגן דוד
עוזר דלים הכל בקומ'	זך וישר פעולת דוד
גדל בשם טוב ובחכמה	ודעת כמגדל דוד
ונפטר בשם עלי אדמה	בטוב תלין נפש דוד
וישכב דוד דין הוא הדר הגביר המרומם	
רו"צו" כ'מ'ו'ה'ר' דוד פ'ירנאנדיש דיאס נ'ע' נפ'	
ביום כ'ד' לחדש מנחם שנת ה'ת'ק'נ"ה'	
ת'צ'צ'ב'ה'	

אולי היה נכד „הגביר המרומם” דוד פ'ירנאנדיס שנפטר בשנת תקכ"ט (מס' 1291). הספידו בתשלום שנת אבלו ר' יעקב מנשה, שמודיענו שנפטר במבחר ימיו. הוא הרים על נס את מידת נדבנותו ואמר עליו שהיה „עושה צדקה וחסד בארץ” (עין המים, דרוש ו).

1380. [יז תשרי תקנ"ו]

י'ש'י'	ע'מ'ה'ן'
ויקרא אל משה	עלה אלי ויעל משה
ויהי אחרי מות משה	ויהי ביום כלות משה
אבד חסיד זה משה	ישר באדם גדל משה
שונה הלכה למשה	מחשבה טובה למשה
הלא הוא ה'ה' החכם המרומם כ'ה'ר' משה ב'כ'ר'	
יוסף שמואל י'צ'ו' נפטר לבית עולמו ביום	
י'ז' לחדש תשרי שנת ה'ת'ק'נ"ו' ליצ'	

1381. [ראש חודש אדר"ב תקנ"ו]

הן נבון וישר	סר מרע ותמים
הגדיל בשם טוב	נורא צור עולמים
ונפטר בשם טוב	יקרים נעימים
אל חי ישים נפשו	באורים ותומים

[502]

חלף הלך אל המנוחה ואל הנחלה
הלא הוא הגביר המרומם כ'ה'ר'
יצחק המכונה ג'יליבי * מאיו והיתה
מנוחתו כבוד ביום ר'ח' אדר שני
ה'ת'ק'נ"ו'

* תואר כבוד זה, ממוצא תורכי, מילא את מקומו במאה השמונה-עשרה של התואר „דון”.

אפשר שיצחק מאיו זה הוא נכד הנדבן הגדול, השר והטפסר, יצחק די מאיו הראשון, יחיד בדורו בכל המזרח, שהחזיק בידי תלמידי חכמים, סייע ותמך בכספו בפרסום חיבוריהם. לערך תק"ג (1743) ישב בקושטא ותרם, עם הגבירים דוד זונאנו ושמואל ליאון, תרומות חשובות לבניין בתי דירה ובית כנסת בטבריה כשהשתלט השייך ד'אהר אל-עמר, שהאיר פנים ליהודי המקום. בסוף ימיו ביקר יצחק די מאיו בארץ הקדושה. הנוסע ר' משה ירושלמי, שסייר בארץ ישראל וכתב בספר את רשמי מסעותיו בשנת 1769 (תקכ"ט), מספר עליו: „מעשה היה שבא לחברון גביר ושמו ר' יצחק דעמייאנו (די מאיו), והוא היה עשיר מופלג, וסייר את ארץ ישראל להשתטח על קברי אבות וקברי הצדיקים, וכשבא למערת המכפלה אמר לשומר שיניח לו להכנס ויתן לו חמישים זהובים, ולא אבה השומר לשמוע לו. ואמר לו הגביר שישלם לו מאה זהובים אם יניח לו להכנס... מחצית הכסף בכניסתו ומחציתו ביציאתו” (עין: א' יערי, מסעות ארץ-ישראל, עמ' 451—452; שלוחי ארץ ישראל לדורותיהם, עמ' 502).

במשך חקירותי בבית החיים הישן של ויריה, עיירה ידועה קרובה לשאלוניקי, מצאתי את מצבתו של איש ששמו משה יצחק די מאיו, שאולי הוא בנו, או קרובו של הגביר יצחק די מאיו הראשון (עין מס' 1382). והנה נוסח הכתובת:

1382. [תשרי תקמ"ב]

הציון הלז איש ישר הן גביר מאד נעלה
צדיק וישר — — — — —
ספדו עליו ברע ומר מספד — — — — —
באשר דבר מלך ישר — — — — —
אשר איש היחס והמעלה — — — — —
הלא הוא הגביר המרומם משה בכ"ר יצחק די מאיו
תנוח נפשו בצרור החיים אל המנוחה ואל הנחלה
— — — — — ביום — — — — — לחדש תשרי
שנת תקמב ליצירה תנצבה אמן

[503]

1383. [יא סיון תקנ"ו]

ישי' ע'מ'ה'ן
חלף הלך אל המנוחה ואל
הנחלה הלא הוא הישי'
ונכבד הרופא המוב[ה]ק כ'ה'ר'
יוסף שמואל נ'ע' נפטר ביום
אחד עשר לח' סיון ש' ה'תקנ"ו
אבי משה ב"ר יוסף שמואל, מס' 1380.

1384. [י אלול תקנ"ט]

יחב	יעם
אמרו צדיק כי	טוב בארץ ישולם
חסיד ומתחסד	עם קונו לעולם
בעקב ענוה	צדיק יסוד עולם
עמלו בתורה	עוד כל ימי עולם
ומצדיק הרבים	ככבים לעולם
דקדוקי תורה	מעמיד על תילם
שערי עדנים	כפתחו של עולם
יפתחו לו תמיד	וישב שם עד עולם

חלף הלך אל המנוחה ואל הנחלה
הלא הוא החכם המרומם חסיד ועני
כ'ה'ר' יוחנן משולם * ז'ל' ו'מ'ך' ביום י'
לחדש רחמים שנת ה'תקנ"ט ליציר'

* בספר עזרא חסר ור (ח, טז).

1385. [כט כסליו תקס"א]

חלף הלך אל המנוחה ואל
הנחלה ה'ה' הישיש נכבד
זכה ועלה לארץ הקדוש'
כ'ה'ר' אליה צופמי נ'ע' נפט'
לבית עולמו ומך ביום כ'ט'
לחדש כסליו שנת ה'תקס"א
על העליה לארץ הקודש עיין מספר 1339.

1386. [ז ניסן תקס"א]

אנוש יקר יאיץ למושב גם ישיש עלי קבר ישיש
כ'נח' יעקב: אלי הלך ילך באור פני מלך באור הצדיק'

[504]

כ'נח' יעקב: נפש היפה היא מתהלכת אל המנוחה ואל
הנחלה דרך לו סלולה בעל נפש הלוא זה

האיש אדם המעלה שר חמישים ונשוא פנים
דגמיר וסבי' דן גביר מאד נעלה: הלוא הוא

הגביר החכם המעולה כ'מ'ה'ר' יעקב בורלה נ'ע'
בא יומו ש'ק' שבעה ימים לח' ניסן ש' ה'תקס"א ת'נ'צ'ב'ה'

כתובת זו וזה עם זו של "הגביר המעולה" דניאל בורלה (מס' 1376). אפשר שהיו
אחים. ר' משה אמארייליו מזכיר בספרו (דבר משה, חשן משפט, סי' מח) את "הגביר
יעקב פלורינטין וחתנו הגביר יעקב בורלה" שעקרו את דירתם מאישקופייה
לשאלוניקי "ימים ושנים" לפני תצ"ח.

1387. [כו ניסן תקס"ב]

קול יללה צעקה גדולה
בכו בכה בכיה כפולה
ה'ה' הגביר המ' הרופא המובהק
שנפטר בקצרות שנים כ'ה'ר'
מאיר ב'כ'ר' מצליח אישכנזי
נ'ע' ו'מ'ך' ביום כ'ז' לח' ניסן ש'
ה'תקס"ב ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'

אולי היה מצאצאי, "החכם השלם שליחה דרחמנא" מצליח אישכנזי. ר' אברהם
גאטיניו כתב שהוא סידר דרוש, "על שמועה לא טובה מהחכם השלם סו"ה מצליח
אשכנזי אם יתברר הדבר" (טירת כסף, פ' שלח לך, דרוש א).

1388. [יא סיון תקס"ג]

י'ח'ב'	י'ע'ם'
בנ"י ציו"ן: גיא חזיון	עלי הגיון: אשר שם משה
בני הכ"הנים: לך ציונים	על אבנים: כי זה משה
בני צרויה: צווח בייא	תאניה ואני': ביום כל' משה
בני ענקים: חגרו שקים	עוללי' ויונקי': אחרי משה
בני ישראל: אוי אר'יאל אר'	רכב ישראל: נביא בישראל כמו
בני מלכים: ירדו כרוכים	-----

הגל הזה והדא המצבה בו הארן • • הרב
המובהק פטיש החזק כ'מ'ה'ר' משה גאטיניו:
ז'ל'ה'ה' ו'מ'ך' ביום י'א' לחדש סיון שנת
ה'תקס"ג אל האלקים עלה משה ת'נ'צ'ב'ה'

[505]

1383. [יא סיון תקנ"ו]

י'ש'י' ע'מ'ה'ן'
חלף הלך אל המנוחה ואל
הנחלה הלא הוא הישי'
ונכבד הרופא המוב[ה]ק כ'ה'ר'
יוסף שמואל נ'ע' נפטר ביום
אחד עשר לח' סיון ש' ה'ת'ק'נ"ו'
אבי משה ב"ר יוסף שמואל, מס' 1380.

1384. [י אלול תקנ"ט]

יחב	יעם
אמרו צדיק כי	טוב בארץ ישולם
חסיד ומתחסד	עם קונו לעולם
בעקב ענוה	צדיק יסוד עולם
עמלו בתורה	עוד כל ימי עולם
ומצדיק הרבים	ככבים לעולם
דקדוקי תורה	מעמיד על תילם
שערי עדנים	כפתחו של עולם
יפתחו לו תמיד	וישב שם עד עולם

חלף הלך אל המנוחה ואל הנחלה
הלא הוא החכם המרומם חסיד ועניו
כ'ה'ר' יוחנן משולם * ז'ל' ו'מ'ך' ביום י'
לחדש רחמים שנת ה'ת'ק'צ"ט' ליציר'

* בספר עזרא חסר וו (ח, טז).

1385. [כט כסליו תקס"א]

חלף הלך אל המנוחה ואל
הנחלה ה'ה' הישיש נכבד
זכה ועלה לארץ הקדוש'
כ'ה'ר' אליה צופמי נ'ע' נפט'
לבית עולמו ומך ביום כ'ט'
לחדש כסליו שנת ה'ת'ק'ס"א'
על העליה לארץ הקודש עיין מספר 1339.

1386. [ז ניסן תקס"א]

אנוש יקר יאיץ למושב גם ישיש עלי קבר ישיש
כ'נח' יעקב: אלי הלך ילך באור פני מלך באור הצדיקי'

כ'נח' יעקב: נפש היפה היא מתהלכת אל המנוחה ואל
הנחלה דרך לו סלולה בעל נפש הלוא זה

האיש אדם המעלה שר חמישים ונשוא פנים
דגמיר וסבי' דן גביר מאד נעלה: הלוא הוא

הגביר החכם המעולה כ'מ'ה'ר' יעקב בורלה נ'ע'
בא יומו ש'ק' שבעה ימים לח' ניסן ש' ה'ת'ק'ס"א' ת'נ'צ'ב'ה'

כתובת זו זהה עם זו של "הגביר המעולה" דניאל בורלה (מס' 1376). אפשר שהיו
אחים. ר' משה אמארייליו מזכיר בספרו (דבר משה, חשן משפט, סי' מח) את "הגביר
יעקב פלורינוטין וחתנו הגביר יעקב בורלה" שעקרו את דירתם מאישקופייה
לשאלוניקי "ימים ושנים" לפני תצ"ח.

1387. [כו ניסן תקס"ב]

קול יללה צעקה גדולה
בכו בכה בכיה כפולה
ה'ה' הגביר המ' הרופא המובהק
שנפטר בקצרות שנים כ'ה'ר'
מאיר ב'כ'ר' מצליח אישכנזי
נ'ע' ו'מ'ך' ביום כ'ז' לח' ניסן ש'
ה'ת'ק'ס"ב' ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'

אולי היה מצאצאי "החכם השלם שליחה דרחמנא" מצליח אישכנזי. ר' אברהם
גאטיניו כתב שהוא סידר דרוש, "על שמועה לא טובה מהחכם השלם סו"ה מצליח
אשכנזי אם יתברר הדבר" (טירת כסף, פ' שלח לך, דרוש א).

1388. [יא סיון תקס"ג]

י'ח'ב'	י'ע'ם'
בנ"י ציו"ן: גיא חזיון	עלי הגיון: אשר שם משה
בני הכ"הנים: לך ציונים	על אבנים: כי זה משה
בני צרויה: צווח בייא	תאניה ואני': ביום כל' משה
בני ענקים: חגרו שקים	עולל' ויונקי': אחרי משה
בני ישראל: אוי אר'אל אר'	רכב ישראל: נביא בישראל כמו
בני מלכים: ירדו כרוכים	-----

הגל הזה והדא המצבה בו הארץ • • הרב
המובהק פטיש החזק כ'מ'ה'ר' משה גאטיניו:
ז'ל'ה'ה' ו'מ'ך' ביום י"א' לחדש סיון שנת
ה'ת'ק'ס"ג' אל האלקים עלה משה ת'נ'צ'ב'ה'

1389. [ב שבט תרל"ו]

וגם כאן נקבר מחדש הח' הש'
כ'מ'ה'ר' אברהם גאטיניו ויהי
היום ב' לח' שבט ש' ה'ת'ר'ל"ו

שתי הכתובות הנז' חרותות על אבן אחת גדולה המכסה את הקברים של ר' משה
גאטיניו ושל ר' אברהם גאטיניו.

ר' משה גאטיניו הוא בנו של ר' מירקאדו-בינביניסטי גאטיניו (מס' 1293),
בעל "תרומת כסף", ואחיו של ר' אברהם גאטיניו, בעל "אלף כסף" (נכרך עם הס'
תרומת כסף בשם המשותף "מצרף לכסף", שאלוניקי תרכ"ז). בנו היה ר' בינביניסטי
גאטיניו (מס'.....), בעל "מחשקים כסף" (שם תקצ"ז). ר' אברהם גאטיניו שנקבר על
יד ר' משה גאטיניו היה מיוצאי חלציו.

1390. [כג שבט תקס"ד]

יום סר ונפל השר וקצין וגם טפסר: בו נחשכו כוכבי: מרום בני יעקב
פתאום בתוך ימיו: נאסף אל עמיו: הביא בכליותיו: חצים בני יעקב
עזב כבוד ביתו: הונו וממשלתו: לא נין ונכד לו: חדלו בני יעקב
זהב ורוב הונם פזר לאביונים: הוגים בתורת אל: הן הם בני יעקב
קול יללה: על האי שופרא דבלי: מבחר עצמים מלא: איך נפלת משמים כוכב יעקב
איש אמונים: נטע נעמנים: שכלו מלא חסדים: מלא מצות כרמון: מי מנה עפר יעקב
אל על קראוהו: מנוחה הדריכוהו: על גבי מרומים: ולא שלטה בו רמה ותולעה
לא נחש ביעקב: והיתה נפשו שתולה בנוה: בעדן גן רוה: בצרור החיים
יושר פעולותיו: הן הן נטיעותיו: חסדיו וצדקותיו: פרחי בני יעקב
ה'ה' הגביר המרומם ש'ב'ק'ש' כ'מ'ה'ר' יעקב מנשה ו'מ'ך' ביום כ'ג' לח'
שבט שנת ה'ת'ה' ל'י' ד'מ'ע'ת'י' לפ"ק [תקס"ד] אל המנוחה ואל נחלת יעקב

נראה שהוא, הגביר המרומם דחיל ומוקיר רבנן יעקב דמנשה, שנתן, "תרומת
כסף" להדפסת ספר "אשדות הפסגה" לר"י נחמולי (שאלוניקי תק"ז). בשנת תקנ"ד
הביא אל הדפוס ר' חיים נסים רפאל מוצירי את ספרו "באר מים חיים" בעזרת הגביר
ר' יעקב דמנשה (עי' בהקדמת הספר). באותה שנה, תקנ"ד, סייע הגביר הנז' לשליח
טבריה ר' מיכאל רפאל שבתי אבולעפיה להדפיס בשאלוניקי את "שיטת המאירי" למס'
יבמות. נראה שאביו היה, "החכם השלם" ר' יוסף מנשה, שמת בשנת תקמ"ז (מס'
1365) וקרובו של ר' יעקב מנשה, בעל "באר המים" ו, "אהל יעקב" (מס' 1417).

1391. [כב כסליו תקס"ח]

י'ח'ב' י'ע'ם
בני עילם ובני אלים תנו לבב עת האסף
ביום לוקח רב פעלים מבני חובב ראש יוסף

[506]

בעצם יום מיללים וספדו לו בהתאסף
בשפוט תבל כל דלים בבל תגרע בבל תוסף
בו נצחו האראלים וימשכו לרב יוסף
בחזות אורים גדול' למרנא רב הו"ד יוסף
נקרא אל השמים מעל נר ישראל עמוד
הימיני פאר הדור הרב הישיש
והכולל כ'מ'ה'ר' יוסף י' יעש ז'ל'ה'ה'
ו'מ'ך' ביום ב'ך' לחדש כסליו ש' ה'ת'ק'ס'ח'

תחילה שימש מגיה ספרים בבית דפוסם של החברים רפאל יהודה קלעי ומרדכי
נחמן. בשנת תקנ"ח נתמנה רב הכולל של הקהילה ושירת בקודש עם חבריו ר'
אברהם בנבנשתי גאטיניו ור' יוסף הכהן י' ארדוט (ד' פיפאנו, שלשלת רבני
שלוניק, אות ח). פסקיו נקלטו בסוף ספר "כוכבא דשביט" לר' אליהו וינטורא מוידין
(שאלוניקי תקנ"ט). נתן את הסכמתו להדפסת ספרים רבים. על פטירתו דרש חברו
ר' אברהם גאטיניו (דרושים בכתב-יד מאת ר' אברהם גאטיניו). נספד לשמועה
באומיר בשבת כלה (ר' רפאל חזן, מערכי לב, דרוש ה).

1392. [כט אדר תקס"ט]

י'ח'ב'	י'ע'ם
ברוך הגוזר	
קול סאון סואן	ברעש כתר געש
פרץ ואין צוחה	ותגעש ותרעש
על המות בציר	איש הוא אברהם
קול חרדה באה	במחנה העברים
ותהי צעקת העם	ציר הצירים
כי גדל הכאב	וימת אברהם
קול אומר קרא	בגרון בכח ואל
השליך משמים	תפארת ישראל
אבי יתומים	א' היה אברהם

כי יצא הקצף ותאכל ארז דחשיב
כרובה של סנהדרין דין גלה כבו' מישר'
אי כבוד למ'ר הוי אדון הרב הכולל זכר
למקדש כהלל מרנא ורבנא כ'מ'ה'ר'ר'
אברהם גאטיניו ז'צ'ו'ק'ל' מצא חן
לחזות בנועם ה' במעלי יומא דשבתא
כ'ט' לחדש אדר דהאי שתא ס'כ'ו'ת'ה' ב'א'ף'

[507]

לפ"ג' [תקס"ט] נפשו בטוב תלין אל מקום הקדש מי
בראש אברהם ת'נ'צ'ב'ה'

נשא בעול הציבור עם הרבנים ר' יוסף נ' יעיש ור' חיים הכהן נ' ארדוט (ד' פיפאנו.
שלשלת רבני שלוניק, אות ח). חיבר ס', אלף כסף" שצורף לס' אביו, תרומת כסף",
שנקראו בשם משותף "מצרף לכסף" (שאלוניקי תרכ"ז). חתנו ובן אחיו ר' בנבנשתי
גאטיניו הספידו במותו (מחשקים כסף, פ' תולדות, דרוש ב). הניח שלושה בנים:
יעקב (מת י"א בתשרי תקפ"ב); בינבינישתי (מת ב' באב תקע"ט), נספד בס' "צל
הכסף" לבנו חיים אברהם גאטיניו (דרוש א) ובס' "מחשקים כסף" לשארו וקרובו
בינבינישתי גאטיניו (פ' שמיני, דרוש א); חיים שמואל גאטיניו (מת יח בתשרי
תקצ"ה, מס' 1419).

1393. [כב שבט תק"ע]

לשחר את פני האדון ה'ה' החכם
הש' והכולל הדיין המצויין עז'ור'
כ'מ'ה'ר' שלמה אמארייליו ז'צ'ו'ק'ל'
ו'מ'ד' ביום ב'ד' לח' שבט שנת ה'ת'ק'ע'
תהא נפשו צרורה בצרור החיים

מצאצאי ר' שלמה אמארייליו בעל "כרם שלמה".

1394. [ו אייר תק"ע]

י'ח'ב'	י'ע'ם
יעלזו חסידים בכבוד ירננו על משכבותם	
וקינה פותח	בקול מר צווח
ויליל צורח	לאבן בוקע
למי אוי גונח	ודמעה דומע
אשר הוא טופח	בעין טובע
וכל לב פוצח	בגדיו קורע
ושמחה בורח	ויגון פוגע
להבל זורח	ללבו פוגע
וכהן זובח	לנפשו שמח
והאל צולח	כקרבן מזבח
לריח ניחוח	יהושע ריח

היא מצבת קבורת איש חיל רב פעלים
חזרן במצות מפקח במצות בקור חולים
יושב אהלים הרביץ תורה בתלמידים

[508]

מוכה את הרבים מוכיח במישור לשמוע בלמודים
כן הלל ה'ה' והכולל ענותן כהלל
שנפטר בקצרות שנים בן ט"ל שנים
כ'מ'ו'ה'ר' יהושע הכהן פרחיה ז'ל'ה'ה' ובא
לציון וזכור יום חמישי בשבת ו'
לחדש אייר ש' ה'ת'ק'ע' ליצירה

בן אבות נכבדים, מצאצאי ר' פרחיה הכהן, ראש משפחת פרחיה בשאלוניקי
(מס' 355). היה בעל נפש פיוטית. כבר בצעירותו נתגלתה בו נטייה ללימודי הקבלה
ושקד עליהם יומם ולילה. היה מענה את נפשו בצומות ובסיגופים. אולם ר' יהושע היה
גם בעל מעשים טובים; הוא פעל לטובת מוסדות הצדקה של הקהילה ובייחוד לטובת
„ביקור חולים“. הסיגופים המרובים ועבודתו הציבורית החלישו את גופו של הרב
הטוב ומת בחצי ימיו. קובץ פסקיו נדפס בשאלוניקי בשנת תרמ"ב בשם „ויקרא
יהושע“, בהשתדלות נכדו אברהם יצחק פרחיה. על פטירתו דרש ר' רפאל יעקב
מנשה בתשלום החודש, שתיארו „החכם השלם והכו' ענוותן כהלל הי חסיד היו עניו
גומל חסדים טובים“ (עין המים, דרוש יד).

1395. [ראש השנה תקע"א]

חלף הלך אל המנוחה
ואל הנחלה ה'ה' הרופא
המובהק כ'ה'ר' ישי המכונה
ג'יליבי * חביב נ'ע' נפטר ביום
ראש השנה ש' ה'ת'ק'ע'א'

• תואר ניתן בין התורכים לראש הדרווישים, הם הכהנים המושלימים הנוהגים להסתובב בעיגול
ביום ששי בטכס תפילתם, בין הספרדים ניתן התואר הזה במאות הי"ח והי"ט לגביר ואיש
נכבד, ומקביל לדון, שבו השתמשו בדורות הקודמים. ילד שנולד אחר פטירת אביו נקרא
ג'יליבון.

1396. [כט ניסן תקע"ב]

יחב	יעם
אוי בייה ראש מאהל דן הוא את הדין לכל שואל	
בקי בדת יקותיאל	מלמד הלכה כשמואל
הלך לחזו' בנוע'	היקר כבוד אל
והאבן הזאת שמת	מצבה זכרון ונהי
היא רבה קינה תחתיה היא המערה שנגנו	
בה רעיא מהימנא	ה'ה' הרב המובהק

[509]

כ'מ'ה'ר' שאלתיאל בן חיים שלתיאל ז'צ'ל'
ו'מ'ך' ביום ש'ק' כ'ט' לחדש ניסן
של שנת ה'ת'ק'ע'ב' ליצירה
ת'נ'צ'ב'ה'

בשנת תקס"ג חתם כדיין עם הרבנים אברהם גאטיניו וחיים יוסף ׳ן אדון:
שאלתיאל ׳ן שאלתיאל (באר המים לר' יעקב מנשה סי' נט).

1397. [יז אלול תקע"ב]

והאבן הזאת היא מצבת קבורת
שנפטר בקצרות שנים הח' השל'
הדיין המצוין השקדן וזכרן בתו'
מ'ד' לארסו י'ע'א' כ'מ'ה'ר' משה אלגאב'ה
ז'ל'ה'ה' ו'מ'ך' ביום י'ז' לח' אלול שנת
ה'ת'ק'ע'ב' ת'נ'צ'ב'ה'

אפשר היה מיוצאי חלציו של ר' משה אלגאב'ה, שחי במחצית הראשונה של המאה
השמונה-עשרה, בעל "יסוד עולם" (שאלוניקי תקט"ז).
משה אלגאב'ה שימש בשנת תקס"ט מו"צ בעיר לארסו אשר במחוז תיסאליאה,
אולם לא ארכו לו שם ימי רבנותו. הוא מיהר לשוב לעיר מולדתו שאלוניקי לרגל
מחלה קשה שהסבה לו הרבה צער ומכאובים. פעם שתה סמים הריפים שירווח לו
ונשתגע. שם קץ לחייו כשתקפתו פעם רוח רעה. הגיה את הס' "טל אורות" לר' יוסף
בן ג'ויא (שאלוניקי תקנ"ה), שבו נקלטו חידושיו על עניין "קנין אין כאן שבועה אין
כאן"; חיבר הקדמה לס' "נשמת חיים" לר' חיים בן דוד אבולעפייה (שם, תקס"ו) ולס'
"משה ידבר" לר' משה ישראל ב"ר אליהו (שם, תקס"ז). אחדים מפסקיו, שנשתמרו
בכתב-יד, ראיתי ברשותו של ר' משה פסח, ב'ולו, הקרובה ללארסו.

1398. [כד כסליו תקע"ג]

המר שדי משמי מרומים : איש ישר ורב שלומים
איש חמודות כל לאומים : עושה חסד עם כל העמים
דחיל ומוקיר חכמים : עושה חסד עם כל העמים
נגיד ומצוה לאומים : איש אמונות נס עמים
פועל צדק הולך תמים : ישב עולם בשמי מרומים
נתבקש במרום הגביר המר כהר דניאל — — —
אנגיל ת'נ'צ'ב'ה' כ'ד' לח' כסלו מש' ות'ע'מ'ד' ל'ג'ר'לך' ל'פ'ק'
[תקע"ג]

[510]

1399. [ד אייר תקע"ה]

הנבון וישר פועל במלאכ'
ה' הלא הוא החכם ונבון
שנפטר בקצ"ש כ'ה'ר'
סעדיה הלוי נ'ע' ו'מ'ך' ביום
ד' לחדש אייר שנת
ה'ת'ק'ע'ה' ת'נ'צ'ב'ה'
היה אומן בקי במל(א)כת
הדפוס והדפיס ספרים
הרבה

המדפיס סעדיה הלוי היה בן יהודה ונכד המחוקק והמדפיס בצלאל הלוי אשכנזי
נ"ע, שהגיע מאמשטרדם לשאלוניקי בשנת ת"ק (1740), בערך. סעדיה הלוי היה תחילה
שותפו של חיים אברהם בכר שבתי בהדפסת ספרים, כמו שצויין בשערי הספרים
שציאו מבית דפוסם, אולם אחר-כך פעל על חשבוננו, כמו שקבע בשערי הספרים:
"בדפוס סעדי הלוי אשכנזי, נין ונכד להמדפיס בצלאל הלוי נ"ע". עד שנת תקע"ד
עמד על משמרתו ופעל כמדפיס. לאחר פטירתו ניהל את בית הדפוס אחיו בצלאל
(השני) שנקרא כשם זקנו, ובשער הספר, "זכור לאברהם", מהד' ב, חלק ג, מאת ר'
אברהם בכ"ר שמואל אלקלעי (מדופניצא), שיצא לאור בשנת תקע"ה, נאמר: "בדפוס
בצלאל הלוי אשכנזי י"ץ, אחי המנוח ה"ר סעדי נ"ע, נין ונכד להמדפיס המפואר
כה"ר בצלאל הלוי אשכנזי נ"ע".

1400. [כו סיון תקע"ה]

כל יושבי תבל זקנים עם גערים
יקראו צער הבאים בצערי
כל אחד יתן קולו בכי תמרורים
כי המר שדי לי מכל עצי רחמים
וישכב שלמה והוא בחדרי חדרים
דין הוא הדר החכם ג'ו'מ' כ'מ'ה'ר'
שלמה פ'ראנסיס נ'ע' ו'מ'ך'
ביום כ'ז' לחדש סיון שנת ה'ת'ק'ע'ה'

ר' רפאל אלעזר נחמיאש דרש בשבת שבעה, כז כסליו תקל"ג, על "הגביר המרומם"
שלמה פ'ראנסיס (הון רב, חלק ב, דף קכג, א), שאולי היה זקנו של "החכם גביר
ומרומם" שלמה פראנסיס.

1401. [ב תמוז תקע"ו]

הנה המצבה עדה על איש מלא חמד
לשונו כחרב חדה בתוך קהל ועדה

[511]

עלה תוך — גור ארית יהודה
נפשו מקנה נדדה להתעדן בג'ע'
הלא הוא הרב המוב' אב בית דין כ'מ'ו'ה'ר'ר'
מיכאל הלוי ז'ל'ה'ה' הדור בלבשו
ו'מ'ך' ביום ב' לחדש תמוז שנת
ה'ת'ק'ע'ו' ת'נ'צ'ב'ה'

מיכאל הלוי היה זקנו מצד אמו של ר' אברהם גאטיניו, בעל "צל הכסף". אחדים מפסקיו נקלטו בס' תלמידו "ירך אברהם" לר' אברהם אישטרושה (חשן משפט, סי' לה; אבן העזר, סי' יד ואחרים). המחבר גמר עליו את ההלל בדברי שבחה אלה: "נשיא אלקים, המאיר לארץ ולדירים, חקים ומשפטים צדיקים; נשיא ראש משך הזרע, מזרע המלוכה, שרפים עומדים ממעל, נשיא בית אב לתורה ולתעודה".

בשנות תקע"ד-תקע"ה שלטה בעיר מגיפה איומה (רפאל יעקב מנשה, עין המים, דרוש טז, יח), שפרצה ביתר עוז בשנת תקע"ו. ר' יעקב מנשה מתאר בצבעים שחורים את המצב המבהיל של שנה זו: "מפני היד שנשתלחה באף ובחימה ובקצף גדול, ויתן ה' דבר בישראל, זה מדת ימים במספר חדשים, הנה יד ה' הויה וגזר קיחה, להכרית עולל גם בחור גב, תולה, בחורות וכלות מחופתן, לא היתה להם תקומה, רבים אשר מתו במגפה לפני ה', אנשי שם, אנשים חכמים ונבונים, צדיקים וחסידים, קיימו וקבלו עליהם (גזרת מלכות) שמים שלמה ובכללם המאושר זכרו (?) הלוי נ' יברכיהו, אב בית דין, עודנו באבו, טרוף טורף, והוא לקברות יובל" (שם, דרוש כא). המחלה האיומה, שהיתה תמיד בשאלוניקי במצב-תרדמה, שבה ונתעוררה בכל תקפה גם בשנה האחרת ובין המתים היה "הזקן ונשוא פנים יעקב עשאל, שהיה עומד בפרץ להושיע את ישראל מכל צרה" (שם, דרוש כד).

1402. [ד אב תקע"ו]

קול יללה	במר בוכה
כל פעולת	רב בני אלים
קול צעקה	וקונן איכה
בתרועה וחלחלה	קול בוכים עמ'
הבכא זקנים עם	נערים קול קורא היה
מענה על כל	תלי תלים
מלא חכמה	בקושיות והויות
איש חיל רב	פעלים פריו קדש
הלולים	נצחו אראלים וחשמלים
וילקח ארון	האלקים מלא
חכמה ותבונה	ה' לכל שואל
היה עונה	דין הוא הדר הרב
המובהק כ'מ'ו'ה'ר' חיים רפאל אקוני	

[512]

ז'צ'ו'ק'ל' בכור קריה רחמ' ביום שני
ד' לחדש מנחם ש' ה'ת'ק'ע'ו' ליצירה
ת'נ'צ'ב'ה'

בשנת תקע"ג חתם עם ר' יעקב מנשה, ר' אברהם בכר שלתיאל די בוטון ור' מרדכי מאטאלון (באר המים). ר' רפאל יעקב מנשה שהספידו הפליג בשבחיו בדברים אלה: "כשהוא מופלג וגדול בדורו, כהרב המאושר אשר אנו עסוקים בכבודו, שהיה רב מובהק ובקי בתלמוד ובהלכות ומאיר עיני חכמים בהלכה בחקירות עצומות, חכם בחכמתו שהיה חוקר בהלכות, גדולים חקרי לב אין חקר לתבונתו" (עין המים, דרוש כב, דף נא, ב), מה שמתאים לשבחים שמפור לו מחבר, "הלצתו": "מלא חכמה ותבונה ה', לכל שואל היה עונה". כל זה מוכיח שהרב אקוני שימש פוסק ומורה-הוראות, אולם תשובותיו לא הגיעו אלינו.

1403. [ג ניסן תקע"ח]

שאו קינה בקול יללה	כי אכל את יעקב
צדיק אבד ווי לאזילא	ויהי אך יצא יעקב
מגזע היחס והמעלה	קרא שמו יעקב
שקד בלמודו יום ולילה	איש תם יעקב
לא ימיש מתוך אהלה	שם אהל יעקב
עקב ענוה גדול מעלה	כל בית יעקב
מן שמיא נפל קלא	יום עלה יעקב

וילך יעקב אל ארץ החיים ה'ה'

החכם השלם והכולל סיני וע'ה'

כ'מ'ו'ה'ר'ר' יעקב יוסף המכונה מודיאנו

ת'נ'צ'ב'ה' נתבקש בישיבה של מעלה

ביום ג' ניסן משנת ה'ת'ק'ע'ח' ליצירה

אביו, ר' יוסף שמואל מודיאנו, הוא בעל "ראש משביר" (שאלוניקי תקפ"א—ת"ר). בנו דוד מת בשנת תקע"ט.

1404. [ראש חודש ניסן תקע"ט]

הנה המצבה עדה	על איש מלא חכמה
לשונו כחרב חדה	בתוך קהל ועדה
על התורה ועבודה	גור ארית יאודה
נפשו מקנה נדדה	להתעדן או מועדה
הלא הוא הרב המובהק	
כמהר דון יעקב המ' בכור	
ן' וינישטי ז'ל'ה'ה' ו'מ'ך' ביום	
ר"ח ניסן שנת ה'ת'ק'ע'ט'	

[513]

הספידו ר' רפאל מגשה בתשלום שנת אבולו, סוף חדש שבט תק"ף (עיין המים, דרוש ל).

1405. [יג תשרי תקפ"ב]

איך יהלומי הון בטיט נגבלו
פתאום תמורות הזמן שללו
איך גותשו איך גותצו נפלו
כי בן חליפו הזמן פעלו
ביד הזקנים מעניו הוללו
איך תוך תהומות מותה צללו
ראש הומיות לכל שומע נבהלו
כי יחזו נפש וגוף נבדלו
התחוללו בראות שאל יוטלו
כי כל בני תבל כציץ ימולו
מרפא לא נמצא מאשר אצלו
עד כי ארצות כבגדים בלו:

ואברהם שב למקומו ה'ה' הח' גב'
ומר' כ'ה'ר' אברהם ו' נחמיאש נ'ע'
ו'מ'ד' ביום י'ג' תשרי ש' ה'ת'ק'פ"ב
ליצירה

1406. [תקפ"ב]

...הלא הוא הבחור
וחשוב כ'ה'ר' שלמה נ'ע'
בן הרופא המוב'
כ'ה'ר' יוסף לופיס
סילבה י'צ'ו' ר'מ'ד'
ביום ב' לחד'...
שנת ה'ת'ק'פ"ב

1407. [יש מרחשון תקפ"ב]

ראו ישר איש שלומים
אמרו צדיק שומר אמונים
הלא הוא תחכם השלם
כהר יעקב דון ו' וינישטי
נ'ע' נפטר לבית עולמו
ביום י"ט לחשון
ש' ה'ת'ק'פ"ב

[514]

1408. [ראש-השנה טבת תקפ"ג]

נוסח מצבתו של ר' דוד די בוטון נעתק מבית הקברות של קאשטוריה
האבן הזאת שמתי מצבה היא מצבה מהאי גברא
בגוברין מזרע האיתנים אראלים ותרשי' שרפי גדש שלשלת
יוחסין יושבי כסאות למש' דינא רבה ודינא זוטרא מורינא
הרב המובהק כ'מ'ה'ר'ר' חיים דוד די בוטון ז'ל'ה'ה' הלך לב' ע'
יום ש'ק' יום א מר'ח' טבת ש' ו'י'ש'כ'ב' ד'ר'ד' ע'ם' א'ב'ר'ת'י'ר' [תקפ"ג]

1408. [טו ניסן תקפ"ג]

תלף תלך אל המנוחה
הלא הוא הרופא
המובהק כ'ה'ר' ירמיה
חנן נ'ע' נפטר לבית
עולמו ביום ש'ק' ט'י' לח'
ניסן ש' ה'ת'ק'פ"ג

אולי היה מצאצאיו של „הרופא המובהק" יעקב חאני, שמת בשנת תקי"ז.

1409. [תקפ"ד]

י'ח'ב'	י'ע'מ'
הן צדיק בארץ	יאושר וישלם
רב עיד יוסף סיני	זה שמו לעולם
כי באמנה אתו	אש דת בורא עולם
ודן ידין עמו	ומשפט כל נעלם
פה יהגה תמיד	ימי חייו כלם
מיום לידתו	עד יום מותו במושלם
לא זו מחבבה	לילות כימי עולם
הן זה אומנותו	עוד כל ימי עולם
כמו הן אראלים	בלי נשמע קולם
יוהיר ואף	כמו כוכבים בהילם
בגן עדן עליון	עם צדיקי עולם
תנוח נשמתו	בצרור חיי עולם
ויוסף הוא השליט על הארץ	ההרב המובהק
כמוהר יוסף בר שלמה יחיאל ולהה	
נתבקש בישיבה של מעלה ביום ח' לחדש	
שנת התקפד תנצבה	

אפשר שהיה מיוצאי ירכו של ר' יוסף בן שלמה יחיאל, שחיבר ספר דרשות בשם „בני יוסף" (שאלוניקי ת"ף). עיין: חיד"א, שם הגדולים, אות ב, סי' 92.

[515]

1410. [י אב תקפ"ד]

בני עולם ובני אלים תנו לב ליוס'
ביד רב פעלים מבני חובב יוסף
בעצם יום מיללים וספדו ליוס'
בו נצחו האראלים וכולם ליוס'
בחזות באורים גדולים
וקטנים וימשכו לרב יוסף
בשפוט כל יום היה יוסף
דן דנים דלים ויתומים
ה'ה' הרב המובהק כ'מ'ה'ר'
יוסף נ' אדון ז'ל'ה'ה' ו'מ'ן'
ביום י' לח' מנחם שנת
ה'ת'ק'פ"ד

חבר בית הדין שהיה ממונה על הטיפול בענייני יתומים ואלמנות. בשנת תק"ס
חתם כדיין עם ר' חיים חנוך פיפאנו ור' אברהם בר"י די פאסו (אלף כסף, סי' סב);
בשנת תקס"ג עם ר' אברהם גאטיניו ור' שלתיאל נ' שלתיאל (באר המים, סי' נט);
בשנת תק"ע עם ר' מרדכי מאטאלון ור' שאול ב"ר יצחק מולכו (שם, סי' סז) וכן
בש' תקע"ח (שם). הוא מצרף תמיד לחתימתו שם-לואי חיים, שהוסיפו לשמו לרגל
איזו מחלה. בתשלום שנת אבול, סוף חודש סיוון תקפ"ה, דרש על מנוחת נפשו חברו
בבית הדין רפאל יעקב מנשה בת"ת הגדול.

1411. [יז סיון תקפ"ו]

אבן זאת צוחת
בקול מרה על
הנבון והחכם כהר
בצלאל הלוי נ'ע'
ומך ביום יז' לח'
סיון שנת ה'ת'ק'פ"ו

„גין ונכד“ למדפיס בצלאל הלוי אשכנזי ואחיו של המדפיס סעדיה הלוי (מס'
1399). לאחר מות אחיו, מילא את מקומו בהנהלת בית הדפוס, ירושת זקנם.
בשער הספר „קהל יאודה“ מאת יאודה אשכנזי שנדפס בשנת תקפ"ה צויין „בדפוס
בצלאל הלוי, גין ונכד“. ברם בשערי ספרים אחרים, כמו „בית אבות“ לר' יוסף
דוד ו„אגדת אליהו“, חלק ב' לר' אליהו בן שלמה אברהם וסכתן האתמרי, שיצאו
מבית דפוסו בשנה זו נאמר „בדפוס יתמי בצלאל הלוי נ'ע“, מה שמתמיה. אפשר
שנפלה טעות בהעתקה וצריך לגרוס תקפ"ה במקום תקפ"ו, או שהדפסתם נמשכה
בשנת תקפ"ו.

[516]

1412. [כא תשרי תקפ"ז]

ר'ש"י	ע'מ'ה'ן
ראו איש ישר	הולך איש שלומי
וילך אל ארץ כי המר	שדי לי מר ממות
עושה חסד עם דלי	ואביונים דרך ישר
לסור ממוקש' מות	הדר הוא הגביר המרו'
גדל בשם טוב כ'ה'ר'	שמואל המ' בכור
ארדיטי נ'ע' וילך	שמואל אל המנוחה
ואל הנחלה ו'מ'ן'	ביום א'ך' לח' תשרי ש'
התקפו ליצירת	עולם ת'נ'צ'ב'ה'

1413. [ב שבט תקפ"ז]

אליכים אישים אקרא	שאו קינה מרה
וי לארע דא חסרא	גברא רבא ויקירא
ליהודים היתה אורה	ל"ד שנים על פי התור'
בן פ'א' שנים בא תוך המער'	הלא הוא הרב
המובהק חסיד ועניו	כ'מ'ה'ר'ר' יצחק הכהן
חסיד ז'ל'ה'ה' והיתה	מנוחתו כבוד ביום
שלישי ב' לחדש	שבט של שנת
ה'ת'ק'פ"ז ת'נ'צ'ב'ה'	ליצירת עולם

אביו, ר' חננאל כהן חסיד, התיישב בירושלים ונתמנה חבר בית-הדין ושם מצא
את קבורתו כבוד בשנת תקצ"א. זקנו היה ר' יצחק בן ר' יוסף הכהן חסיד. בשנת
תק"ל חתם על קבלת עדות עם ר' רפאל אלעזר נחמיאס ור' יוסף בכר מרדכי אשיאו
(הון רב, אבן העזר). חיבר ס' „אהל יצחק“, כולל: תשובות כסדר ארבעת טורים,
חי' על הרמב"ם ושלוש דרשות והספדים (שאלוניקי תקס"א). ר' יצחק של הכתובת
שלפנינו הוא בעל „גן נעול“, כולל דרושים והספדים (שם, תרכ"ז). בשנת תקפ"ד
חתם כדיין עם ר' אברהם בכר שלתיאל די בוטון ור' חיים נחמה בכר שבתאי (צל
הכסף, חלק ב, דף פ, ב). הספידו ר' רפאל יעקב מנשה בתשלום חודש אבול בת"ת
הגדול (עין המים, דרוש מג). בנו הראשון „החכם השלם והכולל“ ר' חיים הכהן
חסיד נפטר ביום ו' בסיון תרט"ז ור' שמואל נ' הביב הספידו (אמר שמואל, דף סט ב);
בנו השני, ר' חננאל כהן חסיד, מעיין גדול ורב מובהק, נמנה בין דייני העיר שאלוניקי.
נפטר בשנת תקצ"ה. עיין להלן, מס' 1420.

[517]

1414. [כז אב תקפ"ז]

עוברי דרך שאו קינה צעקה גדולה ומרה
בכי ונהי אוי לנו כי פנה הוא זיוה הוא הדרה
גדול אדונינו ורב תנא נפלה ממנו עט"רה
יוסף תהלות, רב כהנא דן ידין ותהי המשרה
יורה דעה מר דיינא פנה זיוה והדרה
נצחו אראלים את המצוקים וילקח ארון האלקי
סבא דמשפטים * מרן מלכא מוריננו ורבינו הרב הגדול
מבצר עוז ומגדול כ'מ'ז'ה'ר'ר' חיים יוסף כהן ק' ארדוט ז'ל'
נקרא אל השמים ביום ז'ך' לח' אב מש' ית'ו'מ'ים הי'י'נ'ו' לפ'ק'
[תקפ"ז]

תנצבה

זקנו מצד אביו, ר' יוסף כהן ק' ארדוט, וזקנו מצד אמו, ר' יוסף דוד, שירתו בקודש,
כל אחד בזמנו, כרבני כוללות העיר. ר' חיים יוסף הוציא בשאלוניקי שני ספרי אבי
אמו (ויש סוברים זקן אמו) ר' יוסף דוד: "יקרא דשכבי" בשנת תקל"ד ו"צמח דוד"
בשני כרכים, הראשון בשנת תקמ"ה והשני בשנת תקע"א. גם תמך תמיכה חמרית
בהדפסת ספר "שערי צדק", אסיפת תשובות מגאונים קדמונים (שאלוניקי תקנ"ב).
הוא נתמנה לרב הכולל עם ר' יוסף ק' יעיש (מס' 1391) ור' אברהם גאטיניו (מס'
1503). אחר שמת בשנת תקנ"ב האחרון של השלישיה הקודמת, כמו שהיה המנהג
בשאלוניקי. הוא התכבד על כל העם שכינהו, רב כהנא. ר' רפאל יעקב מנשה הספידו
(עין המים, דרוש מד). ר' דוד אמאדו הספידו לשמועה באזמיר בראשית שנת תקפ"ה
(תהלה לדוד, ב, דף טו; ר' דוד פיפאנו, שלשלת רבני שאלוניק, אות ח; מיכאל
וילנסקי, קרית ספר, שנה ט, עמ' 493—496). אשתו רבקה מתה בשנת תקפ"ג ור'
רפאל יעקב מנשה דרש למנוחת נפשה.

1415. [כז תשרי תקפ"ח]

קול יללה צעקה גדולה איש חיל גדול המעלה
בכיו בכיה כפולה על יוקדה היא העולה
ירא אלוקים לו נאווה תהלה מעלה על גבי מעלה
עקב ענוה כקרבן עולה גדול שמו לש"ט ולתהלה
מן שמיא נפל קלא ועלה ונתבקש בישיבה של מעלה
פת(ח)(ע) פתאם הוא עלה דין הוא הדר הרב הכולל
בישראל כ'מ'ז'ה'ר'ר' חיים נחמה כ'כ'ר' שבתי ז'צ'ל'
וילקח ארון האלקים ליום ז'ך' תשרי שנת ת'ק'פ"ח.

שירת בקודש כרב הכולל כחודש ימים עם הרב הזקן ר' משה ברכה ו, אביר
הרועים ר' יעקב מנשה. הניח בכתב יד חיבור גדול של פסקים (שלשלת רבני
שלוניק, אות ט). הספידו חברו ר' יעקב מנשה (עין המים, דרוש מח).
* רמז לזה, שפרשת הסבא היא בזוהר משפטים.

1416. [ז ניסן תקפ"ט]

חלף הלך אל המנוחה
ואל הנחלה ה"ה הרופא המובהק
הישיש ונכבד כ'ה'ר'
יצחק אשיניאש נ'ע' נפ'
ביום ז' לחדש ניסן ש'
ה'ת'ק'פ"ט

1417. [ז של פסח תקצ"ב]

אבי השביעני במרורי המים המאררים אש' תוקד
וי בערבי עקב אבי אבי רכב ישראל ראש גולת
אריאל הוא זיוה אביר יעקב: אבי התעודה
מאריה דתלמודא רב הוא והדר גאון יעקב
מורנו הרב המופלא וכבוד ה' מלא כ'מ'ה'ר'ר' יעקב
מנשה ז'צ'ל' נפלה עטר' ביום ש'ק' ז' של פסח מש'

ה'ת'ק'ב'י' ליצירה והיתה נפש אדוני צרורה בצרו'
החיים אל המנוחה ואל הנחלה נאות יעקב

אביו, ר' אברהם, נדד מקושטא לשאלוניקי במחצית השנייה של המאה השמונה-
עשרה ונפטר בשנת תקנ"א (מס' 1370). ר' יעקב מנשה קיבל את חינוכו בהלכה תחת
השגחת אחיו הגדול ר' יאודה (הקדמת "אהל יעקב"). ספריו הם: א. באר המים, קל"ו
פסקים כסדר ארבעת הטורים (שאלוניקי תקצ"ו); ב. עין המים, חי' דינים, דרושים
והספדים (שם תרי"ח). ג. אהל יעקב, דינים וכללים כסדר א"ב (שם, תקצ"ו). הוא
הניח במותו שלושה בנים: אברהם, שמת בשנת תרכ"ד (מס' 1478). מנחם שמת
בשנת תרל"ז (מס' 1497) ומאיר, כולם תלמידי חכמים.

1418. [כא אב תקצ"ד]

י'ש'י' ע'מ'ה'ך'

לבי מאד נכאב איכה יועם זהב איש חמודות מבחר רופאים:
יקר הערך אב שלום: הילל בן שחר יהלום נפל משמיים אביר הרואים:
רופא חולים עניים פזר נתן לפדיון שבויים חולק דמים ומשבר סלעים:
ידיו רב לו בדפקו בשכל זך בבודקו: ארבע מדות נגעים.
מציל לקוחים למות גם כי היה בגיא צלמות רהוט רהוטי שיתין:
מה מאד נפשנו עגמה איך בבוז לבב חכמה אומן בקי סי' לאטין:

נסע במנוחות" בלב טהור וטוהות" בעדן גן אלוקים בין הצדיקים :
שם יתענג ינוח רוחו" ויקבל שם טרחו" במחול משחקים :

נתבקש במרום הגביר המרומם הרופא המובהק סי' אליעזר ב'כ'ר' משה לאטין
נ'ע' ו'מ'ך' ביום כ'א' מנחם מהאי שתא צ'ד'ק'ת' ה' עשה לפ'ק' [תקצ"ד]
ת'נ'צ'ב'ה'

A

LAZZERO ALLATINI

la vedova ed i figli lagrimando
questo tumolo consacrano
sul marmo non si depone elogi
che del marmo piu freddo non sia
o passeggiar se uno ne vuol
dai mendicanti che il conobbero impetralo
nacque nell' anno 1776
mori il 25 Agosto 1834

ראש משפחת אלאטיני בשאלוניקי, שמילאה תפקיד חשוב בחיים הכלכליים של
העיר ובחיים התרבותיים והציבוריים של הקהילה, נולד במנטובה ולמד תורת הרפואה
בליוורנו. אולם עיקר עסקו בשאלוניקי היה בשטחי המסחר והתעשייה. אליעזר
אלאטיני תמך ביד נדיבה בכל מוסדות הצדקה וגמילות חסדים של הקהילה. בזמנו
פרץ מרד היוונים נגד שלטון תורכיה (1821—1827) ובשעת חירום זו דרכי היבשה
ונתיבות הים היו בחזקת סכנה. רבים מהיהודים שנסעו מעיר לעיר וממדינה למדינה
לצורך עסקיהם לוקחו בשביה ולא נפדו מיד שוביהם המשתוללים אלא בהרבה כסף.
הוא נשתבח בציונו ש, פזר נתן לפדיון שבויים... מציל לקוחים למות, אם כי היה
(השבוי) בגיא צלמות", מה שהיה בשליש הראשון של המאה התשע-עשרה צורך
שעה ומצוות עשה שהזמן גרמה.

לאלאטיני נולדו שלושה בנים : משה, דוד (דאריז) ושלמה.

1419. [יח תשרי תקצ"ה]

ש'או הרים קינה ודמעונה בקראי שמואל
מ'ה תעידו ומה תעוררו אשכבת דבני שמואל
ו'י לארעא דחסרא כרעא דיתמי מר שמואל
א'בי יתומים ודיין כל הנשים דיין רבה הוא שמואל
ל'מד מענינו במעשיו ובמקומו מקום שמואל
כי לו' שלם אוריין ובר אוריין שלשלת יוחסי עדיות
דרבנן דין הוא הדר הרב המובהק בחדרי התורה כ'מ'ו'ה'ר'
חיים שמואל גאטיניו תנצבה חי' לח' תשרי ש' ה'ת'ק'צ'ה'

[520]

בן ר' אברהם גאטיניו, בעל „אלף כסף", שמת בכ"ט אדר תקס"ט (מס' 1392).
פסקיו מפורסמים בס', „צל הכסף", חלק ב, לבן אחיו חיים אברהם גאטיניו (מס' 1206).
היה חבר בית הדין ליתומים ולאלמנות.

1420. [י כסליו תקצ"ה]

ב'ד'ה'

כל העם מקצהו המה ראו כן תמהו
שני צנטרות הזהב כנפש הבן כן נפש האב
כלם שוים לטיבותא טבא חדא פלפלתא
ה'ה' החכם השלם הדיין המצוין כ'מ'ו'ה'ר'
חננאל ב'כ'ר' יצחק הכהן חסיד ז'ל'ה'ה' והיה
ביום הששי עשרה לח' כסלו שנת ה'ת'ק'צ'ה'
ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'

אביו, „הרב המובהק" ר' יצחק הכהן חסיד, נפטר בשנת תקפ"ז (מס' 1413).
בשנת תקצ"א חתם כדיין עם ר' דוד הלוי קאראסו ור' חיים שמואל גאטיניו (צל
הכסף, ב, דף צד, ב). כתב הקדמה לספר אביו „אהל יצחק" (שאלוניקי תקס"א).

1421. [יב אדר תקצ"ה]

בכו במר כל ישראל ויהיא אחרי מות משה
אוי כי חסיד גמר כל שומעו בשרו סמר
פנה הודה פנה זיוה ראש ההר ויעל משה
לא ימוש מתוך אהלה של תורה יומם ולילה
אנו ואבלו כל ישראל אל האלהים עלה משה
ניטלה עטרת ראשנו הוא נאסף ועזבנו
באנחות ויגונות ויקרא ה' אל משה
אל חי ירחם בחמלה יתמי בכי אבל משה

נתבקש בישיבה של מעלה ה'ה' הרב הכולל החסיד העניו
כ'מ'ה'ר' משה ברכה ת'נ'צ'ב'ה' ביום י'ב' לחדש אדר שנת ה'ת'ק'צ'ה'

אביו „הרב הכולל" ר' יצחק ברכה מת בשנת תקנ"ה (מס' 1378). ר' משה ברכה היה
חבר השלישייה הרבנית וכיהן פאר עם ר' נחמה בכר שבת ור' יעקב מנשה (פיפאנו).
שלשלת רבני שלוניק, דף ז, אות ט). נספד לשמועה באזמיר מפי ר' נסים רפאל יצחק
מודיאנו שהפליג בשבחו (רנ"י ושמחי דרוש ה' להספד). בנו אהרן נהרג בכפר

[521]

גומינג'א בשנת תקפ"ה ור' יעקב מנשה דרש על פטירתו בשבת שבעה (עין המים, דרוש יב). אולי היה בנו, "החכם השלם" והכולל עצו"ר יצחק ברכה, שבהשתתפות עם חברו ר' בנימן אישטרושה הוציא במהדורה חדשה ספר, "זובח תודה" לר' יוסף אברהם מולכו (שאלוניקי תקצ"ו). בהוספת "קצת דיני הסכין וקצת דיני בדיקת העוף ודיני שחיטה".

1422. [ב תמוז תקצ"ו ?]

י'ש"י ע'מ'ה'ן
דמוע ידמע עיני על כי נלקח בני
מחמד נפשי וששוני הוא משה
אבי ואמי אחי ואחיותי על פרידתי מכם
רבות אנחותי אל תבכו עלי כי בגן עדן
שכבתי עם אבותי ויאמר אליהם משה
מלאכי רום שלח משמים להביא קוראת
אמונה מיומים לשלם לו שכר קיום תורה
מן השמים ויקרא אל משה
ואל משה אמר עלה אלי אצל צדיקים
הקרובים אלי אשר נפשם בכסא הדום רגלי
ויעל משה
ומשה פיסו עלה אל האלהים יום רמוז
יום שני לחדש תמוז שנת ארבה לך חסד
ירושלים ליצירת ארץ ושמים [תקצ"ו ?] ו'מ'ד'

האב מדבר בשני החרוזים הראשונים ובשלושה החרוזים הבאים אחריהם המת מדבר.

1423. [יד אב תקצ"ו]

ארים מספד בכי וקינה	חסיד גמר וימת אברהם
הצדיק אבד מגן וצינה	הוא הודה וילך אברהם
אוי לנו כי זיו והוד פנה	אפרסמונא אשל אברהם
ממנו יתד וממנו פינה	גדול הנאמר באברהם
שקוד רבץ בין המשפתיים	חמד עין ברוך אברהם
נתבקש בישיבה של מעלה	עט"ר היה הרב הגדול חסיד
ועניו כ'מ'ה'ר' אברהם	שיראנו ז'צ'ו'ק'ל' אך זה
היום אור ל'יד' לח' מנחם	משנת ה'ת'ק'צ'ו' ל' ת'נ'צ'ב'ה'

[522]

חבר השלישיה הרבנית שעמדה בראש הקהילה בסוף המחצית הראשונה של המאה התשע-עשרה. שני הרבנים האחרים היו ר' מרדכי בכור מאטאלון (מת יד בטבת תר"ז) ור' שאול מולכו (מת כד בסיון תר"ט). חיבר ספר, "מקנה אברהם", חידושי דינים, כללי התלמוד וביאורים בשיטות הש"ס כסדר א"ב (שאלוניקי תרי"ח) וספר, "לאברהם למקנה", ביאורים על טור אורח-חיים וחשן משפט, ובסופו שיטה על מסכת קידושין (שם תרל"א). נספד לשמועה באזמיר (,כסא שלמה" לר' שלמה חכים, דרוש ה לתשובה). בנו היו: אליהו, אברהם, שאלתיאל ושלמה. בר ברתיה היה ר' אברהם בכר יצחק הכהן פרחיא. נכדו, מצד בת אחרת, היה ר' אברהם ברכה, "רב טבחיא" בשאלוניקי, שהגיה את הספר, "לאברהם למקנה".

1424. [ז מרחשון תקצ"ח]

בקול מר אשא קינה ואבל כבנות יענה
הרי זה בכי יותן פורה ראש ולענה
כי נפקד ממנו איש חיל ויהי יד אמונה בהעלות ה' את אליהו
נטע נעמן צנצנת המן זה הדור זקן שקנה
הלא זה הגביר המרום ע"כ מעלה רמה כבוד שמו סי' אליהו פירנאנדיש
דיאש נ'ע' בן לאותו צדיק הרב החסיד קדוש יאמר לו כ'מ'ה'ר' שלמה
פ'ארנאנדיש דיאש ז'צ'ל' אשר נולד בש' ה'ת'ק'צ'ח' ליצירה והיתה
מ'ך' ביום שבעה לח' חשון שנת ה'ת'ק'צ'ח' ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'
והיתה נפש אדוני אליהו

Vedovo lacrimante
Figli dolenti
a Elia Fernandez
Naque nel 1762
Mori il 4 Novembre
1837

אביו, "המקובל האלהי" ר' שלמה פירנאנדיש דיאש נפטר בשנת תקל"א (מס' 1298) ולא זכה לזקנה.

1425. [כח אדר-ב תקצ"ח]

עוברי דרך שאו קינה
ויקרבו ימי דוד למות
עשו מספד תחת רינה

[523]

גומינג'א בשנת תקפ"ה ור' יעקב מגשה דרש על פטירתו בשבת שבעה (עין המים, דרוש יב). אולי היה בנו, "החכם השלם" והכולל עצו"ר יצחק ברכה, שבהשתתפות עם חברו ר' בנימין אישטרושה הוציא במהדורה חדשה ספר, "זובח תודה" לר' יוסף אברהם מולכו (שאלוניקי תקצ"ו). בהוספת "קצת דיני הסכין וקצת דיני בדיקת העוף ודיני שחיטה".

1422. [ב תמוז תקצ"ו ?]

י'ש"י ע'מ'ה'ן

דמוע ידמע עיני על כי נלקח בני

מחמד נפשי וששוני הוא משה

אבי ואמי אחי ואחיותי על פרידתי מכם

רבות אנחותי אל תבכו עלי כי בגן עדן

שכבתי עם אבותי ויאמר אליהם משה

מלאכי רום שלח משמים להביא קוראת

אמונה מיומים לשלם לו שכר קיום תורה

מן השמים ויקרא אל משה

ואל משה אמר עלה אלי אצל צדיקים

הקרובים אלי אשר נפשם בכסא הדום רגלי

ויעל משה

ומשה פיסו עלה אל האלהים יום רמוז

יום שני לחדש תמוז שנת ארבה לך חסד

ירושלים ליצירת ארץ ושמים [תקצ"ו ?] ו'מ'ך

האב מדבר בשני החרוזים הראשונים ובשלושה החרוזים הבאים אחריהם המת מדבר.

1423. [יד אב תקצ"ו]

ארים מספד בכי וקינה חסיד גמר וימת אברהם

הצדיק אבד מגן וצינה הוא יהודה וילך אברהם

אוי לנו כי זיו והוד פנה אפרסמונא אשל אברהם

ממנו יתד וממנו פינה גדול הנאמר באברהם

שקוד רבץ בין המשפטים חמד עין ברוך אברהם

נתבקש בישיבה של מעלה עט"ר ה'ה' הרב הגדול חסיד

ועניו כ'מ'ה'ר'ר' אברהם שיראנו ז'צ'ו'ק'ל' אך זה

היום אור ל'יד' לח' מנחם משנת ה'ת'ק'צ'ו' לי' ת'נ'צ'ב'יה'

[522]

חבר השלישיה הרבנית שעמדה בראש הקהילה בסוף המחצית הראשונה של המאה התשע-עשרה. שני הרבנים האחרים היו ר' מרדכי בכור מאטאלון (מת יד בטבת תר"ז) ור' שאול מולכו (מת כד בסיון תר"ט). חיבר ספר, "מקנה אברהם", חידושי דינים, כללי התלמוד וביאורים בשיטות הש"ס כסדר א"ב (שאלוניקי תרי"ח) וספר, "לאברהם למקנה", ביאורים על טור אורח-חיים וחשן משפט, ובסופו שיטה על מסכת קידושין (שם תרל"א). נספד לשמועה באזמיר (,כסא שלמה" לר' שלמה חכים, דרוש ה לתשובה). בנויו היו: אליהו, אברהם, שאלתיאל ושלמה. בר ברתיא היה ר' אברהם בכר יצחק הכהן פרחיא. נכדו, מצד בת אחרת, היה ר' אברהם ברכה, "רב טבחיא" בשאלוניקי, שהגיה את הספר, "לאברהם למקנה".

1424. [ז מרחשון תקצ"ח]

בקול מר אשא קינה ואבל כבנות יענה הנה יד ה' היתה אל אליהו

הרי זה בכי יותן פורה ראש ולענה תצא רוחו רוח אליהו

כי נפקד ממנו איש חיל ויהי יד אמונה בהעלות ה' את אליהו

נטע נעמן צנצנת המן זה הדור זקן שקנה שיבה טובה בשני אליהו

הלא זה הגביר המרומם ע"כ מעלה רמה כבוד שמו סי' אליהו פירנאנדיש

דיאש נ'ע' בן לאותו צדיק הרב החסיד קדוש יאמר לו כ'מ'ה'ר' שלמה

פ'ארנאנדיש דיאש ז'צ'ל' אשר נולד בש' ה'ת'ק'ב'ך' ליצירה והיתה

מ'ך' ביום שבעה לח' חשון שנת ה'ת'ק'צ'ח' ליצירה ת'נ'צ'ב'יה'

והיתה נפש אדוני אליהו

Vedovo lacrimante

Figli dolenti

a Elia Fernandez

Naque nel 1762

Mori il 4 Novembre

1837

אביו, "המקובל האלהי" ר' שלמה פירנאנדיש דיאש נפטר בשנת תקל"א (מס' 1298) ולא זכה לזקנה.

1425. [כח אדר"ב תקצ"ח]

עוברי דרך שאו קינה

ויקרבו ימי דוד למות

עשו מספד תחת רינה

[523]

בכו עליו בכי לאיש מדוכה
ביסורין והחכם השלם
הדיין כ'מ'ה'ר' דוד שירירי
ו'מ'ך' ביום כ'ה' לח' אדר שני
ה'ת'ק'צ'ח' ת'נ'צ'ב'ה'

נכד החכם המקובל ר' דוד שירירי, בעל „סכת דוד“ ואחרים (מס' 1425). הוא וקרובו משה שירירי חיברו את ההקדמה לספר „משנת כסף“ (שאלוניקי תקע"ז).

1426. [טו מרחשון תקצ"ט]

עוברי דרך שאו קינה
מספד כבנות יענה
ב'ח'לו על שבר יוסף
בכו בכה ישראל אל יוסף

מדוכה ביסורין ונפש נענה
קל מן שמיא נפל קם דינא
קפץ רגזו של יוסף
וימשכו ויעלו את יוסף

עודינו באיבו אנה פנה
ה'ה' החכם השלם והכולל
פתאום טרף טרף יוסף
כ'מ'ה'ר' יוסף קובו ז'צ'ל' ו'מ'ך'

נתבקש בישיבה של מעלה
משנת ה'ת'ק'צ'ט' ליצירה
ביום ט'ו' לחדש מרחשון
ת'נ'צ'ב'ה' ויהי ה' את יוסף

נין ונכד לר' יוסף קובו, בן רפאל חיים אברהם קובו, בעל „חיי אברהם“. על פטירתו דרש בתשלום שנת אבול קרובו ר' אשר קובו (שער אשר, ב, דרוש י).

1427. [יט ניסן תקצ"ט]

שאו קינה כבנות יענה
כי המר שדי רוש ולענה
הנה יד ה' הויה והנה יצחק
שדי מומא וילך יצחק
מן שמיא נפל והאל אינה
מהלך פה יושב' בש' יצחק
אך זה היום בכי תמרורי
אל הלקח ממנו ארון האלודים
עודינו באיבו וה' אהבו
מדוכה ביסורין הדר הוא
הרב ועצום זרע רב
כ'מ'ה'ר' יצחק גאטיניו
ז'צ'ל' ויהי היום י'ט' לח'
ניסן שנת ה'ת'ק'צ'ט' ליצירה

בתשלום שבעת ימי האבלות הספידו ר' חיים אברהם גאטיניו שקראו „הרב המובהק ממשפחת בית אבי“ (צל הכסף, א, דף רכד, א).

1428. [ראש-חודש אייר תקצ"ט]

שאו קינה ואבל כבנות יענה : הנה יד ה' הויה יד משה
כי המר שדי מאד ראש ולענה : כי עלה מות וימת משה
מחמד עין עבר עלי רוח קינה : קול נהי נהיה חמד משה
קל מן שמיא נפל והאלוקים אנה : מחלד פה קום עלה משה
אך זה היום יום בצור צעקה גדולה ומרה עודנו באיבו
קראו רבו משה ספרא הח' השלם והכולל עצור כ'מ'ה'ר'
משה ששון ויהי היום ב' ש' ר'ח' אייר שנת ה'ת'ק'צ'ט'
נ'ב'ת' בעדן גן אלוקים אל המנו' ואל הנחלה אשר ש' משה

בשנת תק"ץ חתם כדיין על קבלת עדות בשאלת עגונה עם ר' אברהם דוד ור' מאיר ׳ נאחמיאש. לרב ששמו משה ששון פסק בס' „דבר משה“ לר' משה אמארייליו, חלק ב, חושן משפט, סי' יא, שמותר לשער, שהיה זקנו של ר' משה ששון של הכתובת שלפנינו.

1429. [תקצ"ט]

על שבר זה אבכה אחילה
הצדיק אבד ווי לאוילא
מספד ארים בקול יללה
ווי מן שמיא נפל קלא
פנה הודה לבי אחילה
פנה זיוה ויעל גם עלה
ביתו בית ועד ומעולה
שלשלת יוחסים לו תהלה
לא ימיש יום מתוך אהלה
ושפט בצדק דלים בחמלה
נתבקש בישיבה ש' מעלה
אל המנוחה ואל הנחלה
הדר הוא הח' הש' הדיין המצ' כ'מ'ה'ר' שאול יצחק המכו'
מודיאנו ו'מ'ך' ביום א' לח' ... שנת ה'ת'ק'צ'ט' ת'נ'צ'ב'ה'

פסק ממנו נקלט בס' „ראש משביר“ לר' יוסף מודיאנו, א, סי' עב. שם מתואר : „הרב המובהק“. בנו ה, גביר כה"ר דניאל בכמה"ר שאול מודיאנו" נפטר בשנת תרל"ב (מס' 1493).

1430

קול נהי בכי תמרורים קינה ודמעונה חלף הלך וילך יאושע
קול בכי צעקה גדולה אנה פנה הנה מטתו וימת יאושע
נפקד ממנו איש מלא רוח חכמה ובינה לב מבין לב יאושע
מאיר עיני חכמים קרא הרבה ושנה בשעריה המצויני' שער יאושע
איש שהכל בו קנה בינה לן בעמק הלכה וילך יאושע
הוד והדר המובהק ונגה לו כברק ודורש טוב כ'מ'ה'ר'

יאושע מוסאפיא ז"ל אך זה היום א' לח' כסליו מש' —
ליצירה ת'נ'צ'ב'ה' אל מקום הקדש נחלת עולמים נחלה ליאושע

שנת הפטירה חסרה בכתובת. אנו משערים ששבק חיים לערך שנת ת"ר.
מקובל ודרשן, בעל "שער יהושע", כולל פשטים וחיידושים.

1431. [ט ניסן ת"ר]

עוברי דרך שאו קינה	עשו מספד תחת רינה
שתינו מי ראש ולענה	אוי נא לנו כי פנה
מלא מדות טובות וברוב	חגינה הולך בישרות ובנאמנה
הורידו דמעה כי זיוה פנה	הלך הוא החכם השלם
והכולל עצום ורב כ'מ'ו'ה'ר'ר'	יעקב המ' בכור שירירו
ז'ל' נתבקש בישיבה של	מעלה ביום ט' לח' ניסן מש' ה'ת'ר'
ת'נ'צ'ב'ה'	

אולי הוא נכד, "החכם השלם הדיין המצוין חסיד ועניו" ר' יעקב שירירו, ששבק חיים בשנת תקכ"ט (מס' 1289). שנים מפסקיו נקלטו בספר, "הגיד מרדכי" אשיאו (יורה דעה, סי' יא, חושן משפט, סי' יג). ובסופו באו שני דרושים. ידוע לנו ר' יעקב שירירו שהשתקע בירושלים במחצית השנייה של המאה התשע-עשרה והיה שם חבר בית הדין (ירים משה, חושן משפט, סי' ד). אולי היה ר' יעקב זה, נכד ר' יעקב של הכתובת שלפנינו.

1432. [יד אדר ת"ר]

זרע ישישים בנן ש'ק'	זרע קדש ויזרע יצחק
אוהב התורה ולומדיה	מחזיק טוב ויאהב יצחק
גומל חסד עם הבריות	ככלה באמיד' וינח' יצחק
נושא ונותן באמונה	ובא עד קצו ויגוע יצחק
ה'ה' הישיש ונכבד נבון	חכם ומעול כ'ה'ר' יצחק
בן ג'ב'ר' הח' הש' והכול'	ח'ק' ופריש' כמוה' יעקב
וארשאנו ז'ל' ו'מ'ך' ביו'	י'ד' לח' אדר ש ה'ר'ת'
תהא נשמתו בגן עדן	צרורה ב'ה' אברו' יצחק

מצאצאי ר' יעקב וארשאנו בן יוסף, שפעל בראשית המאה השמונה-עשרה, מחבר הספרים, "יעקב חבל" (שאלוניקי תקל"ב) ו, "יגל יעקב" (שם, תקט"ו).

1433. [שביעי של פסח ת"ר]

אשא בכי קול מרים	כי נשבר מארץ חיים
והוא הלך אל התורים	שכבר מתו מן החיים

[526]

מדוכה ביסורין	בעודו בין החיים
דין הוא הדר החכם	השלם והכולל כ'מ'ו'ה'ר'ר'
חיים אברהם בכר שבתי	נחמה ת'נ'צ'ב'ה' חיים
מ'כ' בשביעי של פסח	שנת ה'ת'ר' לשנות חיים

אביו, ר' שבתי נחמה, חכם וגביר, החזיק דפוס בביתו בהשתתפות ר' יוסף מולכו והאומן במלאכת הדפוס סעדי הלוי אשכנזי. הספר הראשון שיצא מבית דפוסו הוא "כנסת הגדולה", חלק יורה דעה, לר' חיים בנבנשתי, שהופיע בשנת תקנ"ד. אחר כמה שנים הסתלק ר' שבתי מעבודת הדפוס ובניו, "הח' הש' הדיין המצוין" חיים נחמה בכר שבתי וחיים אברהם בכר שבתי המשיכו את פעולת אביהם בחברת סעדי הלוי. אחר-כך נשאר חיים אברהם לבד בבית הדפוס ופעל ראשונה בהשתתפות סעדי ואחר-כך בחברת מולכו.

1434. [ט אייר ת"ר]

שאו קינה בנפש נענה	על האי שופרא
לב חכם מנעוריו	ועין פניו מזהב שפיר
ממתקים דבורו	וכל מאמרו מעימ' אמיר'
הכל מודים דרבנן	בר אוריין ואבהן י'צ'י'ם'
וברירא: דין הוא ה"ר	הח' הש' והכולל שנפטר
בקצרות שנים כ'ה'ר'	שלמה המ' בכור די בוטון
ו'מ'ך' ביום ט' לח'	אייר ש' ה'ת'ר' ת'נ'צ'ב'ה'

1435. [טז אייר ת"ר ?]

אל תספדו עלי ידידי הסו
כעת בעדן אומרה שכנתי
אם בחצי ימי שנותי פסו
מה זה איחל עוד ואם זקנתי
אתחננה אל אל ולו קויתי
נפשי תדושן כאשר אויתי
הציון הלז הנו נצב על האי
צורבא מדרבנן זה סיני ועוקר הרים
ומשך אבירים יריע כבירים : זה כחו
אב בחכמה ורך בשנים על יומו
נשמו אחרונים וקדמונים ה"ה הח' הש'
והכולל בר אבהן ובר אוריין כ'מ'ה'ר'
שמואל גאטיניו ת'נ'צ'ב'ה' נקרא השמים
ט'ז' לחדש אייר שנת יודע ה' נפש תמימים
לפ'ק' [הת"ר ?]

[527]

אפשר שהוא בנו של הרב הכולל ר' חיים אברהם גאטיניו, מחבר ספר "צל הכסף".
בכתובת צויין שמת "בחצי ימי שניו" ושהיה "בר אבהן ובר אוריין".

1436. [כב מרחשון תר"ד]

הומיה וצווחת אבל כבנות יענה
ספוד הציב ציר וצווחת קינה ודמעונה
מפני היד שנשתלחה אוי לנו כי פנה
זקן שקנה חכמה בכור קריה רחמנא
דין הוא הדר החכם השלם והכולל
הדיין המצויין כ'מ'ו'ה'ר'ר' נתן המכונה בכור
צבי ז"ל נח נפשיה ביומא דשבתא
ב'ד' לח' חשון מש'
ת'ר'ד' ליצירה

כב מרחשון תר"ד לא חל ביום שבת. אנו משערים שנפלה טעות בהעתקת שנת הפטירה.

1437. [יט שבט תר"ה]

חשכו מאורי צר ואור זורח: יומי ולילי עד בלי ירח: יום סף עטרת עם כצל בורח:
כי שר וגדול סר כעוף פורח: הלך פאר הדר כמו אורח: עין כל כמו מעין בעת פותח:
איכה בטוב ימיו והוא בוטח: הובל אלי קבר והר צומח: עין אב ואם בוכים בלב שוחח:
לבם יקוד יקד באש נופח: אשתו מיללת ותתיפח: חסרה כבוד ראשה במר צורח:
חונן לכל דלים בלב שמח: ישר כאליה להשתבח: נפשו לאל נבחר מקום מזבח:
רוחו כגן רוח כציץ פורח: על דא ודאי קאבכינא מפני היד שנשתלחה בדוקין
שבעין: איכה

יועם עטרת עם כהרף עין: רב פעלים קדש הלולים פתע פתאום היה לאין: כל העם
עונים מקודש מקודש מחמד כל עין: קל מן שמיא נפל קום עלה אל המנוחה ואל

הנחלה ויעל אליה בסערה השמים הנך רואה מקדם לעין:: אשים את
נפשך צרורה בצרור החיים מעני כך בן פורת עלי עין: היא מצבת

קבורת הגביר ה'ה' המרומם כ'מ'ה'ר' רפאל חיים אליהו הכהן ת'נ'צ'ב'ה' נפטר
ביום י"ט לח' שבט ש' על ז'ה' ה'י'ה' ד'י'ה' ל'ב'י'ו' ע'ל' א'ל'י'ה' ח'ש'כ'ו' עינינו
לפרט קטן [תר"ה]

ג'יליבי אליהו הכהן עקר את דירתו מיינישר (לאריסה) לשאלוניקי. הוא היה עשיר
נכסים ובעל עמדה כלכלית איתנה. באנקאי ומלווה כסף גם לשרי הממשלה. השפעתו
היתה רבה עליהם. ייסד בשאלוניקי ישיבת בויאנה (מלה תורכית שהוראתה, "מצבעה").
הישיבה נקראה בשם זה על כי סמוך לה נמצאו מצבעות של יהודים), שהיתה עשירה

[528]

מאוד בספרים במיוחד מדפוס שאלוניקי. גם קיים "בית מדרש" בביתו ("אמר
שמואל"ן' חביב, חלק הדרושים, דף עו, ב). הוא הקים ישיבה גם בארץ ישראל
וביאנינה ונראה שזו האחרונה היתה עיר מכורתו. הספידותו ר' שם טוב אמארייליו
(קובץ דרשות בכתב-יד) ור' אשר קובו קרא עליו דרוש-הספד בתשלום החודש (שער
אשר, ב, דרוש יב).

1438. [כד סיון תר"ו]

שאו קינה בכל פינה ובכל רוח הצדיק אבד ה' נתן חכמה לשלמה
האי שופרא דבלי בעפרא תחו' ידיו רב לו בפועל ה' ויבן שלמה
אוי כי פנה זיוה והדרה יקר רוח שפל ברך ועניו וישכב שלמה
שקוד על למודו נפשו תשוח איש ישר ורב חסד ויחכם שלמה
בין אראלים וכרובים ימצא מנוחה ישב עולם בשמים ויעמד שלמה
במנוחות שאננות נפשו תנוח עלה גם עלה הר י"י ויעל שלמה
נתבקש במרום ה'ה' תח' השלם והכולל התוכן הגדול כ'ה'ר' שלמה
מורדוך ז'צ'ל' ביום כ'ד' סיון שנת תור"ה שם בישראל [התר"ו] ליצירה

מחבר ספר "מראה האופנים", דרשות בענייני קבלה מחולקים בנ"ו אופנים. מצורף
אליו "עצת חכמים", ליקוטים מספרי הפילוסופיה (שאלוניקי תקפ"ז). בנו, ר' יוסף,
הספידו במותו (נפש יוסף, דף קעב, ב). נכדו, דניאל רפאל בן יצחק מורדוך, תוכן
בעל כשרונות, מחבר לוח שנתי שהתחיל מופיע בשנת תר"ח והופעתו נמשכה גם
אחר מותו בשנת תרנ"ב (מס' 1586). ר' שלמה בן חיים מורדוך חיבר פיוט באיספא-
ניולית, המתחיל: אלאבארי איל דיין אלטו טאנטו נוג' קומו דיאה (קונפלאס
מואיבאס די פוריס, שאלוניקי תרכ"ט), אפשר והוא-הוא הנזכר בכתובת שלפנינו.

1439. [כט אב תר"ו]

ב'ד'ה'

שאו קינה ואבל כבנות יענה כי המר שדי ראש ולענה
זויר משה קל משמיא נפל והאלקים ענה בבכי יבאו אנה
פנה הליכה למשה קול נהי נשמע קינה ודמעונה
ספוד הציר כל קבל דנא נטע נאמן ויהי ידיו אמונה
איש החסד זקן שקנה האיש משה הלא זה
הדר הוא הגביר המרומם כ'ה'ר' משה סאאיאס מ'ד'
ויהי היום כ"ט לחדש מנחם משנת ת'ר'ו' ליצירה נפשו
בטוב תלין אל המנוחה ואל הנחלה אשר ש'ם' משה

אביו, שמואל Saia, היגר מאנקונה לשאלוניקי ב-28 מארס 1833, [תקצ"ג]
והוא היה אז בן מ"ז, בני משה סאאיאס של הכתובת, יוסף (Giuseppe) ושלום, הקימו
בשאלוניקי בית-החרושת הראשון לטוויית חוטי משי וצמר גפן. בנו הראשון יוסף,
נפטר בשנת תרמ"ו (מס' 1519), ובנו השני, שלום, מת חשוך בנים בשנת תרנ"ז.

[529]

1440. [יד טבת תר"ז]

ברוך דיין האמת

בקול מרה אשא קינה : אוי לנו כי פנה :
נפל ממנו רב תנא : ויעבר מרדכי :
כי המר שדי ראש ולענה : אבל כבנות יענה :
האלהים ענה : כי גדול מרדכי :
מלא רוח חכמה ובינה : בכור קריה רחמנא :
שנה ופי' דן דינא : האיש מרדכי :
אבל גדול קינה ודמעונה : כל קבל דנא :
זעקה גדולה בכל מדינה : כי אין מרדכי :
רבה דעמיה הרב המופלא הגאון כ'מ'ה'ר'ר'
מרדכי מאטאלון דמתקרי בכור ז'צ'ו'ק'ל' נקרא
אל השמים ביום שבת קדש ביום ארבעה עשר
לחדש טבת משנת ה'ת'ר'ז' ליצירה בא סימן שנות
מספר בזאת יבא א'ר'ו'ן' אל הקדש לפ'ק' נפשו בטוב
תלין לפני צור שוכן מעונה :

בשנת תק"ע כבר נמנה בין דייני העיר. בשנה זו חתם עם ר' חיים יוסף ו' אדון
ור' שאול ב"ר יצחק מולכו (באר המים, סי' סז). הוא שירת במשרת הרבנות הכללית
עם ר' אברהם טיאנו ור' שאול מולכו (ד' פיפאנו, שלשלת רבני שאלוניקי, אות י').
מאטאלון היה הרב מטעם והשולטן מגיד זיכהו באות הצטיינות. הוא החכם באשי
הראשון בשאלוניקי, שחלקו לו כבוד כלאחד משרי המדינה ושדיבר בשפת הארץ, עם
שלטונות העיר. בנו "החכם המרומם, זקן וגשוא פנים" ר' עמנואל מאטאלון נפטר
בשנת תרכ"ג (מס' 1475) ; בנו בכורו ר' דוד, זקן וגשוא פנים, מר דיינא" נפטר
בשנת תרכ"ו (מס' 1483) ובנו השלישי, "החכם השלם והכולל רב ועצום" ר' אברהם,
נפטר בשנת תרכ"ז (מס' 1483).

1441. [כג אב תר"ח]

ברוך דיין האמת

האבן הזאת בא תביר לראש
אביר מלאך המות התריץ כנגדו
בא לרוץ לעיר מקלטו בא אל פתח עירו
מצא לוקח נפשו רץ אל פתח ביתו אחוזתו
בולמוס : והצנה הכביר : והמות אחוזתו פתאום
והפילו ארצה רום קומתו עליו נאמר אי חסיד
אי עניו גומל חסד איש חיל רב פעלים
טוב ומטיב לבריות

[530]

הדר מעלת הרופא המובהק כ'מ'ה'ר'
אברהם בכר משה קוב'ו ז'צ'ו'ק'ל'
בש' כ'ג' לחדש אב שנת 5608

בשנה זו שלטה בעיר מגיפת חלי-רע.

1442. [יב אב תר"ח]

ספוד הציר צ'י'ר' ה'צ'י'ר'ים הנה מיתתו וימת יוסף
קינה ויללה קול מרים ויהי לאין טרף יוסף
וי לאזילא בבתי החצרים קול נתנו אין יוסף
הלא הוא הרופא המובהק נ'ב'ק'ש' כ'ה'ר' יוסף נאג'ארי
מ'ך' אך זה היום י'ב' לח' אב מש' ה'ת'ר'ח'

1443. [כז אלול תר"ח]

מחמד עין כסהו אדמה
עודנו באיבו שדי מומא
שופרא דבלי באדמה
שקוד על למודו
פה מפיק אמירא נעימה
זך בשכלו כזהר חמה
ה'ה' החכם השלם והכולל
חסיד ועניו כ'מ'ה'ר' אברהם
המ' רבינו קוב'ו ז'ל' מ'ך' ביום
כ"ז לח' אלול ש' ה'ת'ר'ח'

אביו, ר' יעקב, היה נכד ר' רפאל חיים אברהם קובו, בעל "חיי אברהם" (מס' 1374).
אברהם בכתובת שלפנינו היה אחיו של הרב הכולל ר' אשר קובו (מס' 1496). חתם
בשנת ת"ר כדיין עם ר' חיים משה אמארייליו ור' שמואל מאטאלון (שער אשר, א, אבן
העזר, סימן כא).

1444. [ח"י סיון תר"ט]

כל עוברי דרך שאו קינה
עשו מספד מר תחת רינה
במר יבכיון בכל פנה
שתינו מי ראש ולענה
נפלה עטרת רב כהנא
מלא רוח חכמה ובינה
הה הרב המובהק החסיד

[531]

ועניו כמוהרר מרדכי המכו'
בכור הכהן פרחיא ז'ל'ה'ה'
נתבקש בישיבה של מעלה
ביום ח'י' לחדש סיון משנת
ה'ת'ר'ט' ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'

בשנת תר"ט"ז (התור"ה) הסכימו כדיינים להדפסת ספר „נפש יוסף” לר"י מורדוך
ר' אברהם ב"ר אהרן די בוטון, ר' משה נ' אברהם קאשטרו ור' אברהם ב"ר מרדכי
הכהן פרחיא. זה האחרון הוא בנו של מרדכי פרחיא של הכתובת שלפנינו.

1445. [כד סיון תר"ט]

י'ע'ח'ב' י'ר'ע'ם'
צעקה גדולה ומרה דפקע כלילא
פנה זיוה והדרה ראש הממשלה
וי דחסרה המ'רה החס'ר הגדולה
פסידא דלא' הדרה נפל טולא
עברה וזעם וצרה משונה נח'לה
נגע אבשר' ואטופ' חשך אפילה
נפל ממנו רב וגדול בישראל
מר ניהו רבה ע'ט'ר' מורינז ורבינו

הרב הגדול סבא דמשפטים
כ'מ'ה'ר'ר' שאול מולכו ז'צ'ו'ק'ל'
קל מן שמייא נפל קום עלה
בישיבה של מעלה ולו' תעלה
במעלה אך זה היום כ'ד' לח' סיון ש'
ה'ת'ר'ט' בא ס'י' ל'ש'ב'ר' ז'ה' רפ'ו' כל
י'ד'ים' לפ'ג' ז'י'ע'א'

בן ר' יצחק מולכו (מס' 1327). ונכד ר' אברהם מולכו (מס' 1220). היה כליל המדות
הטובות, כולו קוו ישר ולא פחד משום אדם אם הוא היה צריך להקיים מה שנאמר
בתורה „צדק, צדק, צדק תרדף”; ויראת מאלהיך אני ה'”. בשנת תק"ע חתם כדיון עם ר'
חיים יוסף נ' אדון ור' מרדכי מאטאלון (באר המים, סי' סז). בשנת תקצ"ב שימש
בכהונת הרבנות עם ר' מרדכי מאטאלון הנז' ור' אברהם טיאנו עד יום מותו. הספידו
ביום השבעה לאבלו ר' יצחק חננאל הכהן חסיד (גן נעול, דרוש י) ור' אשר קובו
דרש על מנוחת נפשו בתשלום שנת אבלו (שער אשר, ב, דרוש טז). נספד לשמועה
בירושלים ביום שבת, פ' וילך, תר"י (אות לישועה, א, דרוש א לשבת תשובה). בניו:
יצחק המ' בכור, אברהם, אלעזר ושלמה. אשתו, אלג'והד, מתה במגיפה ביום ז בתשרי
התקמ"ב.

[532]

1446. [כז אלול תר"ט]

ב'ד'ה'

קול נהי בכי תמרורים ראש ולענה נפקד : ממנו שר וגדול ראש דוד
קול נהי נהיה ציר וצוחה קינה ודמעונה : וי לאזילא חסר עינן מעלות לדוד
אחד המיוחד מלא רוח חכמה ובינה תהלתו : מי ימלל תהלה לדוד
דן ידיו מר דיינא נחית : לעומק דדינא
עטרת תפארת מגן גבורים : מגן דוד
רב תוד והדר הרב המובהק ואח לברק כ'מ'ו'ה'ר'ר' דוד בן שמואל ז'ל'ה'ה' אך
זה היום כ'ז' לחדש אלול מש' ת'ר'ט' ת'נ'צ'ב'ה' לפני שוכן מעונה
אל מקום הקדש מקום דוד

אפשר, שיהודה בכר שמואל, שחתם בכסליו תקס"ב עם הדיינים ר' חיים ברוך
סאפורטה ור' יעקב מנשה (באר המים, סי' נא), היה אחיו.

1447. [יח אב תר"ט]

האבן הזאת היא צועקת
בקול מר, מר ולענה נהי
ונהיה שבפתע פתאום
בא אידו מלאך המות
התריז כנגדו והמית
אותו במיתה חטופה
שבין לילה אבד
ולמות יוכל ובעונות
מיתתו היתה בחצי ימיו
הח' השלם כ'ה'ר' ברוך רושו
ואתן שנת היום י'ח' לחודש
אב ש' ה'ת'ר'ט' ליצ' ת'נ'צ'ב'ה'

1448. [ראש-חודש תמוז תר"י]

... נתבקש בישיבה

של מעלה החכם

תיק של תורה כ'ה'ר'

ליאון דוד נ'ע' נפטר

בקצרות שנים יום

ר'ח' תמוז שנת ה'ת'ר'י'

במקום אחר מצאתי רשום אצלי, ששנת המיתה היתה תק"ץ ולא יכולתי להכריע.

[533]

1449. [יא אלול תרי"א]

עוברי דרך שאו קינה
 רך וטוב איש תבונה
 ראו ישר מגן וצנה
 ביתו בית ועד לחכמי זיוה פנה
 עושה חסד ויהי לפנינה
 ישב עולם בגן עדנה
 הח' הנ'מ' כ'ה'ר' שמואל נאג'ירי נפ' ביום י'א' לח' אלול ש'ת'ר'י'א' —
 כי המר שדי וימת שמואל
 וילך אל ארץ וילך שמואל
 מגוע היחס וילך שמואל
 שוכן מעונה ויעל שמואל
 פועל צדק ויקם שמואל
 ויקרא ה' אל שמואל וילך אל או' חיים

1450. [ב כסליו תרי"ב]

ברוך דיין האמת
 עוברי דרך שאו קינה
 בכו בכה בכל פינה
 הגידו לי אנשי אמונה
 וי דחסרא האי אומנא
 הלא הוא הג'מ' הרופא
 ו'ה'מ'ך' ביום ב' לחדש
 עשו מספד תחת רנה
 שתינו מי ראש ולענה
 הידעתם את אבי אנה פנה
 אוי נא לנו כי פנה
 המובהק מנחם הכהן נ'ע'
 כסלו משנת ה'ת'ר'י'ב' ת'נ'צ'ב'ה'

1451. [כד ניסן תרי"ג]

ב'ד'ה'
 צעקה גדולה ומרה
 ואבל כבנות יענה
 בכי יותן על צירה קינה
 ודמעונה ויהי היום
 צרה אוי לנו כי פנה
 מר קשישא החכם השלם
 והכולל הדיין המצוין
 כ'מ'ו'ה'ר'ר' אשר הלוי קאראסו
 ז'ל'ה'ה' אך זה היום כ'ד' לח'
 ניסן שנת ה'ת'ר'י'ג'

אביו, יהודה בן אשר הלוי, חתם בשנת תר"ח על קבלת עדות עם הרבנים שלמה ששון ומשה ן' נחמיאש. יש לו פסק בס' "ידי דוד" לר' דוד ב' יאודה הלוי קאראסו (שאלוניקי תרכ"ז). אפשר שאשר הלוי קאראסו של הכתובת היה אחיו של דוד, בעל "ידי דוד".

1452. [כד אייר תרי"ג]

קינה ודמעונה חיים
 על האדמה : ספוד הציר

[534]

ספוד קול ברמה יד ה'
 הויה בגזרת עירין פ'ת'ג'
 הן היתה כזאת הגביר
 הרופא המובהק זקן ונשוא
 פנים סי' חיים אברהם
 לופיס באיונה סילוא
 ת'מ'ך' ביום כ'ד' לח' אייר
 ה'ת'ר'י'ג'

נולד בשאלוניקי בשנת 1789. בניו היו: ג'וזיפי (נולד בשאלוניקי בשנת 1817); מואיז (נולד שם בשנת 1820); איזאק (נולד שם בשנת 1826); רפאל (נולד שם בשנת 1839). משפחת לופיס סילוא די באיונה ישיבה בשאלוניקי תחת חסות הקונסול האוסטרי. היא הצטיינה באצילותה ובנדיבות לבה.

1453. [ט אייר תרי"ד]

עין במר בוכה ולב כי המר שדי פורה רוש ולענה:
 כי עלה המות וזאת נעמי יבכיון מר קינה ודמעונה:
 ספ'וד הצ'יר הצ'ירים תאניה ואניה ואבל כבנות יענה:
 העוזבת אלוף נעוריה אילת אהבים ויעלת חן רב חינא:
 בעלה בהיר עורר לויתן צעקה גדולה ומרה אנה פנה:
 היא האשה אשת חיל כפה פרשה לעני וידיה שלחו מי מנה:
 הלא זאת רבת המעלות כל כבודה הגברת המעטירה:
 שנפטרה בקצרות שנים מ' ביין וינידה תמך' אשת
 הגביר המרומם מגוע היחס והמעלה סי' שלמה
 בן אליהו פ'ירנאנדיס דיאס ה'י'י' אך זה היום ט' לח'
 אייר משנת ה'ת'ר'י'ד' ליצי' תנצבה

„הגביר המרומם" סי' אליהו פירנאנדיס דיאס נפטר בשנת תקצ"ח (מס' 1424). בנו שלמה נולד בשנת 1811 ונשא לו לאשה את ביינבינידה (Benvenuta) בת משה אלאטיני. היא ילדה בנים אלה: אליהו (1839), יצחק (1842), Ortensia (1844), Laurette (1847), Gemma (1851), Lazaro Gustavo (1854); מאשתו השנייה נולדו לשלמה: Ida ((1956), Luisa (1859), Corinna (1861) Valentina (1864). כל בנותיו התחתנו עם בני משפחות מיוחסות משאלוניקי: אלאטיני, רמוחי, פ'ירנאנדיס, ועוד.

1454. [יא סיון תרי"ד]

צעקה גדולה ומרה נהי בכי תמרורים
 יורידו כנחל דמעה כמים המאררים
 מפני היד שנשתלחה ציר הצירים

[535]

דקאי ויטיב והוא נשען ולו שם בגבורים
כרוזא קרי ולו תעלה לשמים מספרים
דין הוא החכם השלם והכולל הדיין
המצויין כ'מ'ו'ה'ר' שלמה אנגיל ת'מ'ד' אך
זה היום י"א לחדש סיון משנת ת'ד'ר' ליצירה [תרי"ד]
נ'ב'ת' בעדן גן אלוקים לעושה אורי'

1455. [כג ניסן תרט"ו]

איש אמונות ברוך עושה השלום	רב חסד מטה כלפי חסד
איש שלום בא"רש משמיע שלום	בין אדם לחברו ויט אליו חסד
איש כי יפליא ממונו לצדקה	גומל נפשו איש חסד
איש הישר בעיניו נקדש בצדקה	ירא אלוקים ארך אפים ורב חסד
איש כמתנת ידו להשיא יתומים ויתומי	סמוך לפרקן שומר הברית והחסד
איש אשר באהלו שם שמות	טוב שם משמן טוב זקן ונשוא
פנים ה'ה' הגביר ומרומם כ'ה'ר'	יוסף פ'ראנסיס נ'ע' שנפטר
ביום כ'ג' לחדש ניסן	ה'ת'ר'ט'ו' ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'

1456. [יום א של חג הסוכות תרט"ז]

קול צוחה צעקה גדולה ומרה	תאניה ואניה דגמר קיחה קיחה
הצדיק אבד הוא זיוה והדרה	יד ה' הויה מפני היד שנשתלחה
נהי בכי תמרורים עת צרה	קינה ודמעות עוברי בעמק הבכה
נפלה עטרה וי דחסרה המרה	אוי ואבוי שמחה לתוגה נהפכה
רב הוא והדר מר קשישא הר'	הכולל כל הנשמה תהלה
כ'מ'ו'ה'ר' חנניא ספורטא ז'צ'ו'ק'ל'	אך זה היום ביום הר' של חג
הסוכות בזמן שישראל שמחים	והמה בוכים ותהי המצר היי
שנת ה'ת'ר'י'ו' נהנה מזיו השכינה	אספקלריא המאירה

בשנת ת"ר חתם על קבלת עדות בשאלת עיגונא דאתתא עם הדיינים ר' רפאל אשר קובו ור' יוסף משה (שער אשר, א. אבן העזר, סי' כב). בשנת תרי"ב הסכים עם ר' רפאל אשר קובו להדפסת ס' „יוסף אברהם" לר' יוסף אברהם שאלתיאל. ביום פטירתו הספידו ר' יצחק הכהן חסיד (גן נעול, דרוש טו). בתשלום חודש אבדו דרש עליו ר' אשר קובו בבית הכנסת ת"ת הגדול (שער אשר, ב. דרוש יז) ובתשלום השנה קרא עליו נאום-הספד ר' אברהם בינביניסטי גאטיניו (צל הכסף, א, דף רלח, ב). בנו אברהם מת בחודש מרחשון תקפ"ג במיטב ימי עלומיו ור' יעקב מנשה דרש עליו בשבת שבעה בסוף חודש מרחשון (עין המים, דרוש לו). אפשר שהעסקן חנניה חיים סאפורטה היה נכדו. בשנת תרס"ז היה נשיא וועד שכונת הירש.

1457. [ד סיון תרט"ז]

ברוך דיין האמת
צעקת בני ישראל במספד מר
על הלכת ארון האלקים וימצא
אניה:
צעקת מחורונים חרון אף הנה יד ה'
הויה:
עודנו באבו יד ה' נגעה בו ידו
נטויה:
צעקת חשבון צרי' חכמיא למיהוי
כספדניא:
על האי שופרא דבלי ה'ה' החכם הש'
והכולל הדיין המצויין כ'מ'ו'ה'ר' יאודה
קאפואנו ת'נ'צ'ב'ה' והיה זה ביום ארבעה
לחדש סיון שנת ה'ת'ר'י'ו' ליצירה 5616

בשנת תר"ב חתם כדיין עם הרבנים יהודה חיים אלקלעי ואברהם בינביניסטי גאטיניו (אמר שמואל, ק' חביב, דף לו, א). ובשנת תר"י עם הרבנים אברהם מטאלון ודוד ב' יהודה הלוי קאראסו (ידי דוד, קאראסו, דף רב, ב). בתשלום השנה דרש על פטירתו ר' שמואל ק' חביב (אמר שמואל, חלק הדרושים, דף סט, ב). שם צויין, שמת בערב חג השבועות. אולי קבורתו היתה ביום המחרת לפטירתו.

1458. [כז אייר תרט"ז]

חלף הלך אל המנוחה
הלא הוא הישיש
ונכבד קובע עתים
לתורה חשקה נפשו
בארץ ישראל ולא עלתה
בידו ה'ג'ו'מ' כ'ה'ר' יום טוב
דוד ק' ויניסטי נ'ע' ביום כ'ז'
לח' אייר ש' ה'ת'ר'י'ו'

1459. [ט תמוז תרט"ז]

א
נהי בכי תמרורים אש
יצאה מאת ה הוי
ואבוי הנה יד ה' הויה

ותבער אש ה' בחימה
שפוכה אשר לה היה
ויהיו נפשות מישראל
למדרך ולמרמס כף רגל
פצע וחבורה ומכה טריה
ואתיא תוך חתן יוצא
מחופתו הלא זה זית
רענן אברהם ב' יצחק
המ' בכור גאטיניו תמך
אך זה היום בשב"ק ט' תמוז
שנת ה'ת"ר"י

1460. [ט תמוז תרט"ז]

ב

הורידו כנחל דמעה כי אש יצאה בחימה
שפוכה יד אלודים נגעה והנה שורף נפשות
מישראל וגם דרוס דרס למרמס כף רגל ואתיא
הח'ה'מ' סופר' ת'ומ כ'ה'ר' אליהו אוריאל ת'מך
אך זה היום שב"ק ט' לח' תמוז ה'ת"ר"י

1461. [י תמוז תרט"ז]

ג

(כ)[ק]ול צעקה גדולה ומרה
יבכו השרפה אשר שרף
ה' בליל ש'ק' היקר רק
בשנים שופרא דבלי [בארעא]
כ'ה'ר' יוסף גאב'יוס נ'ע'
ונפטר באהבה רבה
ביום י' לח' תמוז ש' ה'ת"ר"י

1462. [ט תמוז תרט"ז]

ד

בכי ואנקה גדולה ומרה יורידו כנחל דמעה אש יצאה
חרון אף ה' גדול ונורא כי יד אלוד' נגעה לשבר זה רפו כל ידים
על הברכים ועל השוקים סמוך לחופתו והנה שורף דרוס דר'ס

[538]

קינות ארוכות במקום שבעה ברכות הן בעודו בחור רך וטוב
אשר המ'ר' בן יקיר וחביב ה'ר' אשר נ' להג'מ' שמואל יצחק הכהן
חסיד אך זה היום שב"ק ט' לח' תמוז שנת ה'ת"ר"י ת'נ'צ'ב'ה'

קרוב לשכונה יהודית ברובע הנקרא היום פראנקו (לפנים מאלטה), גר גוי בולגארי
ואיסקיליג' שמו, שהחביא בביתו כמות גדולה של אבק שרפה ופצצות. ביום שבת
לעת ערב התלקחה אש בביתו וכשנגעה בחומר המפוצץ התחוללה התפוצצות נוראה
שגרמה למיתתם של עשרים יהודים; ר' שמואל בן חביב קרא עליהם נאום-הספד
בק"ק, קאטאלאן ישן" יום ב, ס' וישב שנת תרי"ז (אמר שמואל, דף סט, ב). תב-
עירה זו ידועה עד היום בין יהודי העיר בשם איל פואיגו די איסקיליג' (דליקת
איסקיליג').

1463. [ערב יום הכיפורים תרי"ז]

בכי וצעקה גדולה ומרה יורידו
כנחל דמעה תאניה ואניה
עת צרה כי יד ה' נגעה אוי ואבוי
דחסרא המרה מר דיינא

בארעא הצדיק אבד וענתה
הצירה תקיעה שברים ותרועה
מוכתר תורה וכתר שם טוב
הרב ועצום הדיין המצויין

כ'מ'ה'ר' שם טוב ארדיטי ז'ל'
בכור קרייה רחמנא נקרא
אל השמים מעל לפני שוכן מעונה
ערב י'ה'כ' משנת ה'ת"ר"י
ת'נ'צ'ב'ה'

בשנת התורה חתם כדיין עם הרבנים שמואל מאטאלון ודוד יוסף (עבודת השם,
דף סב, א). בנו, ר' יצחק בכור שם טוב ארדיטי, שנקרא בשם זקנו, הסכים בחודש
מנחם תרל"ה לפסק ר' שמעון מגשה. בשנה זו חתם כדיין עם ר' אליעזר ב' שאול
מולכו ובשנת תרל"ט עם ר' משה קאשטרו ור' דניאל די בוטון (צל הכסף לר' אברהם
גאטיניו, חלק ב, אבן העזר, ס' ד—ה).

1464. [תרי"ז]

קול מרים נהי בכי תמרורים יורידו
כנחל דמעה קול בכי וצעקה ציר
הצירים תקיעה שברים תרועה
כי המר שדי כמים המאררים
כי יד אלוקי' נגעה הלא זה הוד והדר
החכם השלם והכולל עצור
עודנו באבו קראו רבו במבחר
ימיו ב'מ'ה'ר' יצחק שיראנו ז'ל'
ויגוע יצחק בו' ח'כ' ש' ה'ת"ר"י

אולי הוא בנו של, "החכם השלם" ר' אברהם שיראנו, שנפטר בשנת ת"ר.

[539]

1465. [יח שבט תרי"ח]

אליכם אישים אקרא וי לאזילא האי שופרא
הלא הוא החכם ונעלה כ'ה'ר' שלמה ב' שמואל ארדיטי
נע והיתה מנוחתו בגן עדן
ל'צירה ת'נ'צ'ב'ה'
כנראה שאינו בן הרב הכולל ר' שמואל ארדיטי, שנפטר בשנת תרמ"ז (מס' 1525),
כי לא פורש בכתובת שמת בדמי ימיו, גם אביו לא נזכר בתואר רב, כנהוג במצבות
שאלוניקי.

1466. [טז תמוז תרי"ז]

הורידו דמעה כנחלים
על איש חיל רב פעלים
כל ימיו היו מכאובים
שנותיו היו לו לאויבים
סבל יסורין בחבה
ונפטר באהבה רבה
ה'ה' הא"ש אשר בר"מה
הגו"מ כ'ה'ר' יעקב נחמה
ויקרא אלהים אל יעקב ויבא יעקב שלם אל אחיו
הבכור העומד לימינו ט"ז לחדש תמוז ה'ת'ר'ט'ו'ב'
ת'נ'צ'ב'ה'
בנו הוא ר' יהודה נחמה, בעל „דודים מיין“ (מס' 1552). בהקדמת דרוש ההספד
שנשא על אביו (קול ענות, שאלוניקי תרמ"ח) כתב שנפטר ביום טז בתמוז
תרי"ח (!) ומה שמתמיהנו יותר הוא, שהכתובת הובאה בדרוש הנז' ובה נרשמה
שנת הפטירה כמו שהעתקנו מאבן המצבה.

1467. [ראש חודש אייר תרי"ח]

אשרי איש ירא את ה' הל'
הוא הישיש ונכבד שפל
ברך רופא מוב[ה] ק(א)מן
מבקר חולים ואחריו לא קם כמ[ו]ה[ו]
כ'ה'ר' יעקב דוד נפ' ביום
ר'ח' אייר שנת ה'ת'ר'י"ח ת'נ'צ'ב'ה'

על אבן מצבתו חרתו צורת שני אומלים מצולבים לרמוז שהנפטר היה רופא ואומן.

יעקב דוד היה ממשפחת „הרופא המובהק“ דוד יוסף שמת בתקמ"א (מס' 1329).
בנו נסים, שמת בשנת תרנ"ט (מס' 1551). שימש רופא ונכדו יעקב (ז'אק) נסים
פאשה, רופא מנתח בצבא התורכי, זכה לתואר פיריק (ראש פירקא). מת בשנת תרס"ג.

1468. [י אלול תרי"ח]

נהי בכי תמרורים ואבל כבנות יענה
נהי נהיה יד ה' הויה אוי לנו כי פנה
נהי נשמע במחנה העברים בכל פנה
על מן שמיא נפל דינא דמלכותא דינא
דין הוא הדר רב משרשיא החכם
שלשלת יוחסין כ'מ'ה'ר' יעקב
בעשור לחדש אלול משנת
החיים נפשו בטוב תלין
נמנה בין רבני העיר היותר מצויינים שבזמנו.

1469. [ו שבט תרי"ט]

קול נהי נהיה בכי תמרורים
קול צעקה גדולה ומרה ציר הצירים
קול נהי נשמע במחני העברים
קול מרים כי המר שדי כמים המרים
מאי דקמן זרוע המיומן הינו סגן
מדעתו הן גביר דגמיר וסביר החכ'
יאושע בכר יצחק ידיע מודיאנו
משנת ה'ת'ר'י"ט נ'ב'ת' במנוחות
עת צר'ה זאת נחלה נחלה ליאושע
נהפכו פנים לירקון פני יאושע
נפקד ממנו איש על העדה וימת יאושע
ויהי לאין מחמד כל עין שפר יאושע
הינו ממונה על הצבור חכם ומבין
גביר ומרומם זקן ונשוא פנים כ'מ'ו'ה'ר'
נ'ע' אך זה היום ששה לחדש שבט
שאננות אמן כן יאמר ה' ליאושע

בן אבות נכבדים וממשפחה רמה, שהקימה הרבה חכמים ושתדלנים. יהושע בכר
יצחק מודיאנו תפס מקום חשוב בחיי הקהילה וניהל את ענייניה. הוא נשא את טרחת
הציבור ללא ליאות ונתן את כל מירצו וזמנו לטובתו. כנראה שהוא היה אחיו של
הדיין ר' שאול יצחק המכונה מודיאנו, שמת בשנת תקצ"ט.

1470. [כא כסליו תרכ"ב]

קול מרים בכי תמרורים כבנות יענה
קול בכי וצעקה גדולה קינה ודמעונה
ציר הצירים אשר לשלמה
ציר וצוחה הנה מית'תו שלשלמה

נפקד ממנו שר וחשוב והאלהים עינה נהפכו פנים לירקון פני שלמה
מאי דקמן זרוע המיומן הינו סגן אחד מזו"ה הגביר המרומם מגזע
היחס והמעלה כ'מ'ה'ר' שלמה בכר דוד פ'ראנסיס נ'ע' אך זה היום א'ך'
לח' כסליו ת'ר'כ'ב' נ'ב'ת' בעדן גן אלודים לפני שוכן מעונה

אפשר שבנו היה "הגביר המרומם מתעסק בצרכי צבור" דוד בכור פראנסיס שמת
בשנת תרמ"ג (מס' 1513). בשנת תר"ס (1900) נתמנה שלמה דוד פ'ראנסיס חבר
בית המשפט לערעורים שבשאלוניקי, במקומו של המנוח אליהו יעקב פראנסיס.

1471. [כב אדר"א תרכ"ב]

כי מר נגע אש קדחה: ותהי על ראש דוד
אוי ואבוי ציר וצוחה: עודנו באבו וילך דוד
המר שדי המר קיחה קיחה: ויפקד מקום דוד
הלא הוא נטע נעמן שגפ' בק'ש' המאוש' ס'י דוד
לופיס סילוח ידיע ביונה נ'ע' נ' להגביר
המרו' ס'י בכור ה'י' אך זה היום ב'ך' לח' אדר א'
מש' ה'ת'ר'כ'ב' ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'

1472. [ד ניסן תרכ"ב]

כל עוברי דרך שאו קינה
עשו מספד תחת רינה
במר יבכיון בכל פינה
שתינו מי ראש ולענה
אוי נא לנו כי זיוה פנה
וי דחסרא מר דיינא
מי כמוהו מורה רב כהנא
הידעתם את אבי אנה פנה
ה'ה' החכם השלם והכולל
הדיין המצוין הרב ועצום
כ'מ'ז'ה'ר' אברהם בן מרדכי
הכהן פרחיית ז'ל'ה'ה'
נתבקש בישיבה של מעלה
ביום ארבעה לחדש ניסן
משנת ה'ת'ר'כ'ב'
ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'
לפני שוכן מעונה

[542]

אביו "הרב המובהק החסיד" ר' מרדכי המכו' בכור הכהן פרחיית נפטר בשנת
תר"ט (מס' 1444). ידוע לנו ר' אברהם ב'ר' מ' כהן פרחיית, שתמך בכספו בהדפסת
ספר "תורת חכם" לר' חיים די לה רוזה (שאלוניקי תר"ח).

1473. [ח אלול תרכ"ב]

ב'ד'ה'

כל עוברי דרך שאו קינה עשו מספד מר תחת רינה
בכה בכו בכל עבר ופינה שתינו מי רוש ולענה
ווי דחסרא לנו האי אבא אומנא הידעתם את אבינו אנה פנה
ה'ה' הרופא המובהק כ'ה'ר' אברהם באיונה לופיס סילוח
נ'ע' ו'מ'ך' ביום שמונה לחדש אלול משנת ה'ת'ר'כ'ב' ליצירה
ת'נ'צ'ב'ה'

קרובו, "הגביר הרופא המובהק זקן ונשוא פנים" ס'י חיים אברהם לופיס באיונה
סילוח מת בשנת תרי"ג (מס' 1452).

1474. [כא שבט תרכ"ג]

צרה וחשכה גדולה ואי לאזילא ואי לחבילא
צרה הזאת באה ונהיתה הטופרא והתלת רוחתא
צרה ותוכחה גדולה ותשאיר העדה שכולה
צרה וצוק'ה' ע'ג' צוק'ה' פקודת בכי ואנקה
צרה כמבכירה עברה וזעם וצרה
על האי שופרא טבא דבלי בעפרא הנה
מטתו של (י) שלמה ה'ה' הרב המובהק
מוכה את הרבים מדוכה ביסורים זרע קדש
כ'מ'ז'ה'ר' שלמה מולכו ז'צ'ו'ק'ל' שנפטר
ביום א'ך' לח' שבט שנת ה'ת'ר'כ'ג' ליצירה

בנו הרביעי של ר' שאול מולכו (מס' 1445). הוא נמנה בין דייני העיר. אשתו
מרים מתה ביום כז מרחשון תרמ"ה.

1475. [טו כסלו תרכ"ג]

נהי נהיה תאניה ואניה נהי בכי תמרורים
ציר וצוחה הנה יד ה' הויה ע"י צרה ציר הצירי
כי נפקד ממנו זקן ונשוא פנים החכם המרומ'

[543]

זרע רב כ'ה'ר' עמנואל ב'כ'מ'ה'ר' מרדכי המ'
בכור מאטאלון ז'צ'ו'ק'ל' אך זה היום ט'ו'
לח' כסלו מש' ה'ת'ר'כ'ג' ת'נ'צ'ב'ה'

אביו, הרב המופלא הגאון כמהר"ר מרדכי מאטאלון דמתקרי בכור" נפטר בשנת
תר"ז.

1476. [ראש חודש אייר תרכ"ג]

נהי בכי תמרורים צעקה גדולה כי המר שדי וימת יוסף
נהי נהיה תאניה ואניה קול יללה קול מן שמיא נפל ויעל יוסף
אוי ואבוי וי דפקע כלילא מחמד כל עין יוסף
שר וגדול בישראל מאד נעלה מר דיינא ויהי ה' את יוסף
עטרת תפארת עטרת זהב גדולה וקן שקנה חכמת רבה יוסף
דין הוא הדר בקודש נהדר הרב המזכה את הרבים חק
עולם מר קשישא כ'מ'ה'ר' יו"ספ שלתיאל ז'צ'ל' נקרא אל
השמים ביום ל' לח' ניסן שהוא ר'ח' אייר שנת ה'ת'ר'כ'ג' ליצירה
ת'נ'צ'ב'ה'

בעל, יוסף אברהם, דרושים כסדר פרשיות התורה בחמישה חלקים (שאלוניקי
תרי"ב—תרי"ז). בתשלום החודש דרש למנוחת נפשו ר' אשר קובו ביום ש"ק בבית
הכנסת ת"ת הגדול (שער אשר, ב, דרוש כ) ור' יצחק חננאל הכהן חסיד בתשלום
שנת אבולו (גן נעול, דרוש כג).

1477. [כד אייר תרכ"ג]

ראו איש בא לקבורה יוש' ע'מ'ה'ן
לא זו מדרך ישרה ותמיד שומר אמונים
חיבב מצוה ואור תורה רודף צדקות אביונים
עוסק בתורה תמיד תאות
נפשו יהיה צרורה עם שרפים ואופנים
הזה' החכם השלם והכולל כ'מ'ה'ר'
דוד המ' בכור אאיליון נ'ל'ב'ע'
ביום כ'ד' לח' אייר ש' ה'ת'ר'כ'ג'

1478. [ט כסליו תרכ"ד]

יבכיון מר רוש ולענה המר שדי וימת אברהם
מספד מר תחת רינה בכו להולך וילך אברהם
צדיק תמים אנה פנה גדול הנאמר באברהם

[544]

בתורת ה' חפצו עד זקנה הולך תמים זה אברהם
דין הוא הדר החכם השלם והכולל ענותן כהלל
מדוכא ביסורין קשין ויראת ה' היא אוצרו זרע קדש
בן מגדול כ'מ'ה'ר' אברהם ב'מ'ה'ר' יעקב מנשה ז'צ'ל'
ויהי היום ט' לח' כסליו מש' ה'ת'ר'כ'ד' נ'ב'ת' לפני אלדי
יעקב

אביו, הרב המופלא ר' יעקב מנשה, נפטר בשנת תקב"ץ (מס' 1417). בנו, ר'
שמעון מנשה, בעל, שם משמעון" (ירושלים תרס"ו), מת בניסן תרנ"ד.

1479. [יב שבט תרכ"ד]

עין במר בוכה יורידו כנחל דמעה המר שדי וימת אברהם
מספד מר תקיעה שברים ותרועה וי לאזילא וילך אברהם
וי דפקע כלילא מר דיינא בארעא גדול הנאמר באברהם
צדיק תמים קאי ויחיב בנהר דעה אחד היה אברהם
גדול המעשה ועושה מפני דוחק השעה רב חסד, חסד לאברהם
מר ניהו הדר והדר החכם השלם והכולל הדיין המצויין רב
ועצום חסיד ועניו כ'מ'ה'ר' אברהם ב'כ'מ'ה'ר' אהרן דבוטון
ז'צ'ו'ק'ל' ויהי ביום י"ב לחדש שבת מש' ת'ר'כ'ד' נ'ב'ת' לפני אלוהי אברהם
בשנת תרט"ז הסכים עם חבריו הדיינים ר' משה נ' אברהם קאטשרו ור' אברהם
ב"ר מרדכי הכהן פרחיה להדפסת ס', נפש יוסף" מאת ר' יוסף ב"ר שלמה מורדוך.
הגיה ספר, השער תב' והג"ל לר' חיים ויטאל (שאלוניקי תרכ"ב). הספידו ר' שמואל
אדריטי (דברי שמואל, דרוש ד).

1480. [יז שבט תרכ"ד]

ספדו ציר הצירים
ואבל כבנות יענה נהי נהיה
בכי תמרורים אוי ואבוי
קינה ודמעונה: המר שדי
כמים המרים ציר וצוחה אנה
פנה: מאי דקמן נטע נעמן גומל
חסדים רופא מובהק כ'ה'ר'
יעקב ב' שם טוב הכהן
ויהי היום י"ז לח' שבט מש'
ת'ר'כ'ד' ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'

[545]

1481. [ו אלול תרכ"ד]

נהי נהיה : תאניה ואניה : ציר הצירים : חלף הלך האיש משה :
בכי וצעקה גדולה : בכי תמרורים : וי לאזילא וילך משה :
ספוד הציר : ספוד נהי וקנים וצר בציריים : חסר הדר וימת משה :
מר דיינא : יורה ה' משפטים ישרים : ותורת אמת תורת משה :
מאי דקמן החכם הש' והכולל הדיין המצויין כ'מ'ה'ר' משה
בן יוסף הלוי ז"ל ויהי היום ששה לחדש אלול משנת ה'ת'ר'כ'ה'
ליצירה ת'נ'צ'ב'ה' אל מקום הקדש נהרי נחלי אורים יאודים

בשנת תרכ"ב חתם על פסק בעניין ירושה, עם רבני העיר : אברהם ב"ר בינבינישטי
גאטיניו, ר"י אברהם די בוטון, דוד יוסף יצחק ברזילי, שמואל בן יוסף דוד, יעקב
מוצירי, יצחק הכהן חסיד, שמואל יעקב ארדיטי, משה ק' נחמיאש, יצחק צלמונה,
משה קאשטרו ושמואל מאטאלון.

1482. [א אדר תרכ"ו]

קול צעקה גדולה ומרה אוי ואבוי וימת משה
ציר וצוחה על דבר צרה קינה ונהי אשר צוה משה
תאניה ואניה בקול מרה כל ימי בכי אבל משה
האי שופרא דבלי בעפרא החכם ג'ומ' כ'ה'ר' משה
הירירה נ'ע' ו'מ'ך' ביום א' לחדש אדר משנת ה'ת'ר'
וששה ועשרים ליצירה ת'נ'צ'ב'ה' לפני שוכן מעונה

אולי היה מצאצאי ר' חיים משה בר יוחנן הירירה, שבשנת תקל"ג חתם כדיין על
קבלת עדות (הון רב, מאת ר' רפאל אלעזר נחמיאס, אבן-העזר, סי' ב). משפחת
הירירה מילאה תפקיד חשוב בחיים הכלכליים של העיר.

1483. [טז אדר תרכ"ו]

נהי בכי תמרורים מפני תיד שנשתל'
בכי וצעקה גדולה וצר בצירים
ספוד הציר נהי וקנים וצר בצירים
מר דיינא יורה משפטים ישרים
זמרום זקן ונשוא פנים כ'מ'ה'ר'ר'
דוד נ'ע' בן מנגדול הרב כ'מ'ה'ר'ר'
מרדכי המכונה בכור מאטאלון ז'צ'ק'ל'
ויהי היום ט'ז' לחדש אדר
משנת ה'ת'ר'כ'ז' ת'נ'צ'ב'ה' אל מקום הקדש
קדשו דוד

אביו, הרב מרדכי מאטאלון, נפטר בשנת תר"ז (מס' 1440).

[546]

1484. [כז אלול תרכ"ו]

ב'ד'ה'

י'ע'מ'

י'ח'ב'

קול נהי נהיה ציר וצ'חה קינה ודמעונה נפקד שר וגדול ראש דוד
קול נהי נהיה ציר וצ'חה ודמעונה וי לאזילא חסר עינן המעלות לדוד
אחד המיוחד מלא רוח חכמה ובינה תהלתו מי ימלל תהלה לדוד
דן ידין מר דיינא נחית לעמקא דינא עטרת תפארת מגן גבורים מגן דוד
רב הוד והדר הרב המובהק ואח לברק כ'מ'ה'ר' דוד בן יוסף ז'צ'ל'
אך זה היום כ'ז' אלול משנת ת'ר'כ'ז' ת'נ'צ'ב'ה' לפני שוכן מעונה
אל מקום הקדש מקום דוד

כבר בשנת תר"ו חתם כדיין עם ר' שם טוב ב"ר יצחק ארדיטי ור' שמואל
מאטאלון (עבודת ה', אבן העזר, סי' ז). היה רב מופלג בתורה וזקני הדור היו
מעריכים אותו, את ר' אברהם בן בינבינישטי גאטיניו, בעל "צל הכסף", ואת ר'
אשר קובו, בעל "שער אשר", כמו הרי"ף, הרא"ש והרמב"ם, ובדרוש והספד שר'
אברהם קובו נשא ביום מותו, "צעק עליו מרה כי ביום הזה נגנזה עמו התורה" (ד'
פיפאנו, שלשלת רבני שלוניק, דף נ, ב, אות יא). אולי היה אחיו, או קרובו של ר'
שמואל בן יוסף מדייני העיר (צל הכסף, ב, סי' א). ר' יצחק חננאל כהן חסיד, שהיה
קרובו (הוא קוראו, "מר שניי") דרש על פטירתו ותארו: "הרב המובהק, מעוז ומגדול,
מאיר כברק, סיני ועוקר הרים, גדול מרבן שמו, ויהי דוד בכל דרכיו משכיל" (גן נעול,
דרוש כג). בתשלום שנת אבלו קרא עליו נאום-הספד ר' שמואל ארדיטי (דברי
שמואל, דרוש ו).

1485. [ז טבת תרכ"ז]

בכי יותן ואבל' כבנות יענה הנה מטתו וימת אברהם
בכי יצעקו איה מקום בינה חלף הלך וילך אברהם
חכם שמת קרא הרבה ושנה משנתו קב ונקי ויקרא אברהם
דין הוא הדר החכם השלם והכולל רב ועצום מר מריה
דרבינא כ'מ'ה'ר' אברהם ב'כ'מ'ה'ר'ם מאטאלון ז"ל ויהי היום
ביום שבת קדש ז' לח' טבת מש' ת'ז'כ'ר' ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'
אל המנוחה ואל הנחלה לפני שוכן מעונה

אביו, ר' מרדכי מאטאלון, שכיהן כרב הכולל, נפטר בשנת תר"ז (מס' 1440).

1486. [כב כסלו תרכ"ח]

אמי אוי לי יראה חכמה
כי באה לי חן ותומה

[547]

בפרי דתך צניף היו
מכה נחלה" גם מעילה"
אחות רעיה ברוך בוראך
כוס רוייה יאמרו רואיך
ולוית חן בשערים
לראש בעלה" מהולל"
יד לאביון עד יום אחרון
לתת פדיון בעוז ורון
לחם לתת רגע תמיד
וגם שמלה" היא לא תכלא"
על כן ליום שמה נעים
נורא ואיום לשעשועים
תשחק לפיד לאבל אם
ליום נחלה" היא הנחילה"
בגן רוה תשנה תפדה
בתוך נוה אורה יורה
בחצרות אל על בן דוד
היא שתולה" מזבול לה"

מצבת

קבורת האשה הכבודה הצנועה והזקנה והנכבדה
מרת רחל מורפורגו נ'ל'ב'ע'
ביום כ'ב' לחדש כסלו שנת ה'ת'ר'כ'ח' ליצירה

בת הגביר ורופא מובהק לאזארו אלאטיני (מס' 1418) ואחות העסקן הציבורי
והרופא המובהק משה אלאטיני (מס' 1511).

1487. [יג אדר תרכ"ח]

פה שכבה חנה תמה
בת נדיבים ונכבדים
לה חכמת לב ענוה
לה שכל טוב לה מחמדים
כף הקשה בעין חמלה
לעניים המרודים
עתה יאיר אור נשמתה
בין כת מלאך לבוש בדים
מצבת קבורת
האשה הכבודה והזקנה

מרת חנה אלאטיני נ'ע'
נ'ל'ב'ע' יום ש'ק'
י'ג' לחדש אדר שנת ה'ת'ר'כ'ח'
ת'נ'צ'ב'ה'

אשת הרופא המובהק והעסקן הציבורי משה אלאטיני, שמת בשנת תרמ"ג (מס' 1511).

1488. [יד סיון תרכ"ח]

איש איש מעוברי דרך
שאז קינה בכל פה
הלף הלך אנה פנה רוש
ולענה ציר הציירים קינ'
הנה מיתתו עבר מגבורת
רבה ודמעונה נפקד ממנו צו'מ'ר'
דחביב בר חנה והלא הוא
הח'הש' מר קשישא כ'מ'ו'
אהרן פיפאנו ז'ל' ת'מ'ך' ביום
י'ד' לחדש יון ה'ת'ר'כ'ח' ליצירה
ת'נ'צ'ב'ה' לפני שוכן מעונה

בן הרב המופלא ר' חיים חנוך פיפאנו. ר' אהרן נמנה בין דייני העיר. בנו ר' אברהם
נפטר בירושלים ביום כח אייר תמ"ח, בן עד, ונכדו, בן ר' אברהם הוא ר' דוד פיפאנו,
מחבר הספרים „חגור האפד“, „חשן האפד“ ואחרים. ר' אהרן פיפאנו של הכתובת
נפטר בן פ"ד. ידוע לנו ר' שלמה פיפאנו, שהסכים בשנת תר"ג לפסק ר' דוד הלוי
קאראסו (ידי דוד, דף קיג, א).

1489. [ט שבט תר"ל]

קול נהי בכי תמחורים קינה
קול מרים חכם שמת גר צדק
קול נתנו בא לחסות תחת כנפי
מאי דקמן נטע נעמן החכם
כ'מ'ו'ה'ר' אברהם הגר ז'ל' ויהי היום ט' לחדש שבט שנת ת'ר'ל' ליצירה
ת'נ'צ'ב'ה'
לפני אלדי אברהם

הוא היה ממקור יווני שבבחרותו קיבל את דת ישראל בשאלוניקי. יש אומרים
שעיר מכורתו היתה איזמיר ויש מספרים שנדד מאי מיטילין לשאלוניקי. היה בן
כומר יווני ומתוך קריאה בתורת משה בתרגום יווני נוכח לדעת, שדת ישראל היא
יסוד מוסד לבצרות ולאישלם והחליט להתייחד. העדיף לשבת בשאלוניקי, כי שמע

עליה שהיתה עיר ואם בישראל. שם הכניסוהו בבריתו של אברהם אבינו ושם למד תורה ויהי רב ודרשן בישראל. ר' אברהם הגר גטה אחר הקבלה ותורת הרזין, עסק בחשבונות ובגורלות והניח בכתובים חיבורים שונים בשטח זה.

1490. [ז תשרי תרל"א]

מצבת אבן זאת היא על קבר אדם בעל שם טוב ותהלה ממשפחת רם זכה גם עד זקנה ושיבה בריא וחזק וזרועו משלה דין הוא והדר הגביר ס' משה בן הגביר השר ס' אליהו פירנאנדיש נ'ע' מספר שני חייו עלן לששה ושבעים שנה יום המות ביום ז' לחדש תשרי משי' ת'ר'ל"א' ליצירה תנוח נפשו עד בוא יום בשורה ותהלה ת'נ'צ'ב'ה'

מצאצאי,, הגביר המרומם" דוד פ'ראנדיש. שנפטר בשנת תקכ"ט. אשתו רוזה בת משה אלאטיני מתה בשנת תרל"ט (מס' 1501).

1491. [כד אלול תרל"א]

נהי נהיה בבכיה על מצבת אבן זאת היה על קבר אדם בעל שם טוב ותהלה לדוד ממשפחת רם זכה גם לזקנה ושיבה בריא וחזק וזרועו משלה דין הוא והדר הגביר המרומם ס' דוד בן הגביר השר ס' אליהו פירנאליס דיאס נ'ע' יום המות יום כ'ד' לח' אלול משנת ה'ת'ר'ל"א' ליצירה תנוח נפשו עד בא יום בשורה ותהלה ת'נ'צ'ב'ה'

אחיו של משה פירנאנדיש במספר הקודם. נראה שנולד בשנת תקס"ד [1804].

1492. [כו שבט תרל"א]

י'ח'ב	י'ע'ם'
בחור כארזים	יפה פרי נועם
עליו עלה פורץ	וינאץ בזעם
כל יודעיו יורידו	כנחל את דמעם
עליו ישאגו והם	לאמר איסה יועם
נפשו עם צדיקים	באור נוגה יפעם
פני מלך יוסה	לחזות בנועם
אבן זאת צווחה בקול מרה בייא	
בייא על החכם המרומם כ'מ'ו'ה'ר'	

[550]

אברהם בכר שמואל נ' נחמיאש נ'ע' נפטר ביום כ"ז לחדש שבט שנת ו'א'י'נ'נ'י' כי לקיח' אות'ו לפ'ק' [תרל"א]

1493. [יה אלול תרל"ב]

בכי תמרורים כמים המאריים צעקה גדולה בכי ואנקה ציר וצותה נהי נתמה ווי לאזילא נושא ונותן באמונה ובתורה חפצו היא העולה מדוכא ביסורים קשים ימים ושנים אתיא מכללא הן והיתה כזאת החכם השלם הן גביר כהר דניאלב'כ'מ'ה'ר' שאול מודיאנו ז'ל' ויהי היום י'ח' אלול משנת ה'ת'ר'ל'ב' ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'

אביו,, ה'ח' הש' הדיין המצויין כמה"ר שאול יצחק המכו' מודיאנו" נפטר בשנת תקצ"ט (מס' 1429).

1494. [ז תשרי תרל"ד]

קול נהי בכי תמרורים אוי ואבוי קינה ודמעונה קול מרים ציר הצירים אוי לנו כי פנה קול נתנו כמים המרים אין לנו תמורתו מר דיינא דין הוא הדר החכם השלם והכולל הדיין המצויין מדוכא ביסורין קשי' כ'ה'ר' אליעזר בכור משה ז'ל'ה'ה' ויהי היום ז' לח' תשרי מש' ת'ר'ל'ד' ליציר' ת'נ'צ'ב'ה'

יעקב פראנסיש, אחד מאישי שאלוניקי הנכבדים ביותר, היה נצר של משפחה מיוחסת, בעלת עושר וכבוד. אביו,, הגביר המרומם יוסף" (מת בשנת תרט"ו, מס' 1455) שהיה אוהב שלום ורודף שלום, עסק כל ימיו במעשי צדקה וחסד. יעקב, סוחר גדול ובעל הון רב, עסק גם הוא בגמילות חסדים, בא לעזרת יתומים ואלמנות וביזמתו נוצרה "קופה של צדקה" כדי לתמוך בידי אנשים צנועים שירדו מנכסיהם והיו זקוקים לעזרת אחרים: למתן בסתר. מנהלי הקופה שיכנעו את סוחריו העיר לתרום אחוז מה למאה ממכירת סחורותיהם לטובת מוסד זה. חברי הוועדה סבבו פעם בשני

[551]

חדשים בכל בתי המסחר של היהודים כדי לאגור את כסף התרומות ולחלקו למשפחות נצרכות.

הגביר יעקב פראנסיש, שעסק ביבוא וביצוא סחורות, הקים בניין נהדר של הרבה קומות, שהכיל עשרים חדרים מרווחים, מלבד האולמות השונים. בית זה, ששימש מקום דירה למשפחת פראנסיש המהוללה, התנוסס לכבוד ולתפארת בשכונת גיילמיס אוגלו והרהיב עין כל רואיו. בניין זה היה הראשון בשאלוניקי שהוקם על-פי תבנית חדשה.

חשבה משפחת פראנסיש לשבת בשלווה והנה קפץ עליה רוגזו של המשחית. בליל חמישי, כה בשבת תרל"ד, בשעה שכל בני הבית ישנו בהשקט ובבטחה על מטותיהם הרכות, פרצה תבעירה באחד החדרים וכהרף עין התלקחה האש בכל מוראותיה. העשן הכבד, שגרמו צבעי השמן שכיסו את קירות הבית ואת הדלתות, סינוור את עיני הדיירים, שלא יכלו למצוא את הפתחים כדי להציל את נפשותיהם ממוות. במשך שעות אחדות נהפך הבניין לתל של אודים עשנים, שתחתיו נקברו עצמותיהם המפוחמות של אחד עשר אנשים שנשרפו חיים, תשעה ממשפחת פראנסיש ושתי משרתות. רק אחדים מהמשפחה, שנמצאו בקומה השנייה, יכלו להמלט מלהבות האש בצנחם ארצה דרך החלונות על כרים וכסתות. לאחר ששקעה האש חטטו בתל החורבות ולא נמצאו אלא שרידי עצמות הנשרפים שנהפכו פחם. הם נטמנו בקבר אחד תחת מצבה אחת.

אסון זה, שהכרית משפחה נכבדה בשאלוניקי, דיכא את לב כל תושבי העיר. הרב הגדול ר' אשר קובו קבע את יום הראשון, כה בשבת, לצום ולעצרה. באזכרה רבת עם שהתקיימה בבית הכנסת ת"ת הגדול נוכחו באי כוח של העדה היוונית וכחמש מאות יוונים שייצגו את אגודות האומנים של היוונים לסוגיהם. מנהל בית הספר של העדה היוונית, פאפה טודורי ואסילוס, נשא נאום-הספד, שבו הביע את אהדת הציבור היווני ליהודי שאלוניקי ולמשפחת פראנסיש והשתתפותו באבלם. דבריו עשו רושם עמוק על קהל השומעים (סעדי הלוי, בכי תמרורים, שאלוניקי 634).

העתקת הכתובת שנחרתה על המצבה שהוקמה על קבר עצמות הנשרפים, במקום קרוב לפתח הכניסה של בית הקברות, נאבדה ממני בברחי משאלוניקי מחמת המציק בשנת 1943.

1495. [כה אדר תרל"ד]

קול מרים תקיעה שברים תרועה צעקה גדולה חלף הלך וילך יעקב בכי תמרורים יורידו כנחל דמעה וי דפקע כלילא חסר עינו עין יעקב וי לזילא דהוה יתיב בנהר דעא תורתו אומנותו תורת אמת ליעקב

קרא הרבה ושנה מר דיינא בארעא בתורת ה' חפצו ובתורתו עדות ביעקב הרביץ תורה בישראל את מי יורה דעה רובץ בין המשפטים מגיד ביעקב מר גיהו רבה הרב המובהק המאיר כברק חסיד ועניו כהר יעקב ב' יצחק ו' נחמיאס ז'ל' ויהי היום יום שבת קדש כ'ה לח' אדר ש' ה'ת'ר'ל'ד' ת'נ'צ'ב'ה'לפני אלדי יעקב

[552]

ידוע לנו ר' יצחק ו' נאחמיאש, שחתם בשנת תר"א על קבלת עדות עם ר' רפאל אשר קובו ור' יהודה חיים אלקלעי (שער אשר, א, אבן העזר, סי' כב). ר' יעקב של הכתובת הוא אביו של ר' מאיר ו' נאחמיאש, שנפטר בשנת תרמ"ח (מס' 1526); ר' מאיר ו' נאחמיאש שחתם בשנת תק"ץ עם ר' אברהם דוד ור' משה ששון (שם, שם סי' יוד) היה ממשפחתו. לר' יעקב ו' נחמיאש של הכתובת פסק בספר "ירים משה" לר' משה קאשטרו, סי' ז. בתשלום השבעה דרש על פטירתו ר' שמואל ו' חביב (אמר שמואל, דף צד, א). בתשלום חודש אבלו הספידו ר' משה קאשטרו (ירים משה, דרוש ה). תלמידו ר' יהודה קובו דרש על מנוחת נפשו בתשלום שנתו, כו בטבת תרל"ה (יהודה יעלה, דרש ב).

1496. [יט טבת תרל"ה]

ב'ד'ה'	י'ח'ב'	י'ע'מ'
גדול היום: ההוא חשך: ואפלה: ותהי	צעקה: גדולה: וי דפקע כלילא:	
ויצעקו בני ישראל: גדול הכאב מאד	במחנה העב'רים כמים המאררים	
למרים צ'יר וצוחה צ'יר הצירים: חס'ר	עינן הצבי ישראל גדול היה יום תמרור	
בכיה מספד מר: תאניה ואניה: געו כל העם בבכיה: נפל ממנו רב: תפארת ישראל		
גדול מה'וד בישראל גדול שמו ותהי המשר' על שכמו ד'ן ידין עמו וישב על הכסא		
מלך ישראל גדול ליהודים אשר המלך	חפץ ביקרו מופת הדור והדרו הכל נהנים	
מהודו כלו כהדרת אור ישראל גדול כבוד	רב תנא מלא רוח: חכמה ובינה ממנו יתד	
ממנו פינה ראש גולת אריאל חמדת	ישראל הלא זה הוד והדר הודינו	
והדרינו גאון עוזינו מורנו ורבנו הרב הגדו למעוז וגדול סבא דמשפטים כ'מ'ה'ר'ר'		
רחמים רפאל אשר קובו ו' צ'יר'ק'ל' נקרא אל השמים מעל ביום י'ט' לח' טבת משנת		
ה'ת'ר'ל'ה' ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'		

מיוצאי חלציו של ר' רפאל חיים אברהם קובו, בעל „חיי אברהם” (מס' 1374). בשנת תקצ"ה חתם כדיין עם ר' מנחם הכהן ו' ארדוט ור' אברהם ב"ר שאול מולכו (שער אשר, א, אבן העזר, סי' טז). בשנת תר"ט כיבדוהו פרנסי הקהילה ורבניה בתואר „רב הכולל” ועמד בכהונתו זאת עד יום מותו. חיבר ספר „שער אשר”, תשובות כסדר ארבעת הטורים בשני חלקים, שאלוניקי תרל"ז — תרל"ט.

1497. [כו אב תרל"ז]

נהי בכי תמרורים קינה ודמעונה צעקה גדולה ומ'רה
נהי נהיה מספד מר תחת רננה על דבר צר'ה
חכם שמת אין לנו תמורתו אנא פנה פסידא דלא
הדרא מאי דקמן צנצנת המן החכם השלם והכול'
מר קשישא מדוכה ביסורין כ'מ'ה'ר' חיים רפאל
יאושע מנחם מנשה ז'ל' ויהי היום כ'ז לח' אב ש'
ה'ת'ר'ל'ז' נ'ב'ת' בצרור החיים תהי

[553]

בן „הרב המופלא“ ר' יעקב מנשה, שנפטר בשנת תקצ"ב (מס' 1417), אחיו של ר' אברהם מנשה שנפטר בשנת תרכ"ד (מס' 1478). הספידו בן אחיו ר' שמעון מנשה (שם משמעון, דרוש ה.).

1498. [יג כסלו תרל"ט]

שלומי אמוני ישראל
עשו מספד בכל פנה
ידיו רב לו בנגלה ובנסתר
דעסיק באורייתא תדירא
האי מאן דקמן נטע נעמן הח' המ' עז'ור' כ'מ'ה'ר'ר'
האי מאן דקמן נטע נעמן הח' המ' עז'ור' כ'מ'ה'ר'ר'
עמנואל שלמה ז'ל'ה'ה' ויהי היום שלשה עשר לח' כסלו שנת
ה'תרל"ט ליצי' ת'נ'צ'ב'ה'

1499. [י ניסן תרל"ט]

קול יללה השמיע וכל עין
לשבר זה רפו כל ידיים
רבו זתו כוס התרעלה
אבכה כי היתה הרעה
קול בכי וכל זעקת פקודת
כי אסף איש תוך זמנו ברשתו
קול בוכים במחנה העברים
על החכם השלם והכולל
ויהי היום עשרה לח' ניסן ש'
אביו, ר' אברהם, היה בנו השני של הרב הכולל ר' שאול מולכו (מס' 1445). הוא
נסע לארץ ישראל בתרל"ד ונפטר שם בתרל"ה. ר' שאול של כתובת זו שימש שוחט
ומוהל.

1500. [כח אדר"ב תרל"ח]

☆
סי' לאנדו
עוברי דרך שאו קינה הלא
נפ' בק'ש' עודנו באיבו
הרופא המובהק ה'ר' יאודה
הלוי נ'ע' ביום כ'ח' לח' ואדר
שנת ה'תרל"ח ליצירה

[554]

העיר Landau היא בגליל באוואריה. האישיות הראשונה הידועה לנו ממשפחה זו היא יהודה לב לאנדאן, שנדד לאיטליה במאה הט"ו לרגל הרדיפות בגרמניה. גם יהודה לאנדו של הכתובת הגיע מאיטליה לשאלוניקי, לפי שמסר לי אחד מצאצאיו. בנו „יקר ומשכיל“ וידאל יאודה הלוי נפטר ביום טז אייר תרסא (מס' 1557). המצבה הראשונה בשאלוניקי שעליה נחרת מגן דוד.

1501. [כא אדר תרל"ט]

לזאת יקרא אשה אשת חיל
אשר הפליא עשות יומם וליל
צדקת בארץ נקית כפים
ישרה גם חסידה בשמים
אשת חן בנתה ביתה בחכמה
ממשפחת אלאטיני הרמה
מרת רוזה ת'נ'צ'ב'ה'
אשת האדון משה פ'ירנאנדיש נ'ע'
הובלה השושנה בין החוחים
מאתן מושבה ציצים ופרחים
יום א' א'ך' אדר
היום ההוא אל ידשהו ה' [התרל"ט]

בעלה נפטר בשנת תרל"א (מס' 1490).

1502. [ט אב תרל"ט ?]

י'ש'י' ע'מ'ה'ך'
עצם אדם הגדול בענקים:
ובנה אצלו ציון בשערים:
המצויינים בהלכה איש חיל:
רב פעלים דבר אחד לדור:
זקן ויושב בישיבה החכם
השלם כ'מ'ו'ה'ר' אברהם שיראנו
ז'צ'ו'ק'ל' נתבקש בישיבה של מעלה
ביום שבת קודש אשר נהפך לישראל
מאור לחשך בתשעה לחדש
מנחם שנת את'ה עת'ה בר'וך ה' [תרל"ט ?]

נכד „הרב הגדול“ ר' אברהם שיראנו שנפטר בשנת תקצ"ו (מס' 1423). בשנת תרל"ט חל תשעה באב ביום ג' ולא בשבת, לפיכך שנת המיתה לא היתה בתרל"ט.

[555]

1503. [ד של חג הסוכות תר"ם]

קול בכי וצעקה גדולה: אוי לנו כי פנה מגן אברהם
קול נהי נהיה וענתה הצירה: נפל ממנו רב תנא: וילך אברהם
קול נתנו נלקחה ממנו העטרה: מלא רוח ובינה: אחד היה אברהם
קול מרים פנה זיוה והדרה: ממנו יתד ממנו פנה: הוא אברהם
מר ניהו רבה דעמיה רב גובריה ורב חיליה מוריננו ורבינו הרב
הגדול סבא דמשפטים כ'מ'ה'ר'ר' אברהם ב' כינישטי גאטיניו
ז'ל'ה'ה' בעל ספר צל הכסף נקרא אל השמים ביום ד' לחג הסוכות מש'
ה'ת'ר'ם' ליצירה בא ס' לשבר זה רפו כל ידים לפ'ק' ת'נ'צ'ב'ה' לפני
אלדי השמים אלדי אברהם כ'ר'א'

ר' אברהם גאטיניו של הכתובת הוא נכד ר' אברהם גאטיניו בעל "אלף כסף"
(מס' 1392). כיהן פאר ברבנות הכוללות של העיר עם ר' מאיר נחמיאש ור' שמואל
ארדיטי והיה הרב מטעם (ד' פיפאנו, שלשלת רבני שלוניק, אות ח). החלק הראשון
של ספרו "צל הכסף" נדפס בחייו, שאלוניקי תרל"ב, והחלק השני אחר מותו, בשנת
תרמ"א. תירגם ליהודית-ספרדית את "ספר הברית" לר' פינחס אליהו הורוויץ (שם
תר"ז). הספידו חתנו ר' שמואל בכור גאטיניו בתשלום חודש אבלו ובתשלום שנת
האבל דרש עליו קרובו שמואל ב' יאודה גאטיניו (צל כסף, ב, דרושים ו-ז). לא
נוהגים בשאלוניקי לרשום בנוסח המצבה את הספרים שחיבר הנפטר, אולם פה יוצא
מן הכלל כדי להבדילו מן האחרים ששמו כשמו.

1504. [יא אב תר"ם]

ב'ר'ה'

לשבר זה בכו בכיה בנפש מרה
ספוד הציר ספוד וי להאי שופרא
קול מרים קינה ודמעונה זעם וצרה
קול ציר וצוחה צעקה גדולה ומרה
ה'ה' הרופא המובהק גו"מ ס' משה
לופיס סילווא די באיונה נפטר
לבית עולמו בן חמשה וששים
שנה ביום אחד עשר לחדש
מנחם שנת ה'ת'ר' וארבעים
ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'

MOISE LOPEZ SILVA

DI BAYONA

Medico chirugo di Costumi integro
Inomabile infermito lo interrompe

[556]

Sion do principio

Nelle esercizio della sua carriera

Mori il 18 luglio 1880

Nell 65° anno di sua vita

Bienficonda. Il povero fu

Immansamente confiento

La moglie e i figli

Inconsolabili di tate perdita

M. P.

בארכיון של הקונסול האיטלקי מצאתי שזקנו של מואיז (?) סילבה די באיונה קיבל
בשנת 1766 תעודה המקיימת שהוא נתין טוסקאנה. משה סילבה (או סילווא) של
הכתובת נולד בשנת 1814 (לפי הארכיון הנוכרי).

1505. [ג אייר תרמ"א]

אל נפש זה בכו בכיה: בנפש מרה ויפקד מקום דו"ד
ציר וצוחה תאניה ואניה: צועקים ועוטרם לדוד
קול צרה וצוקה בכי ואנחה: קינה ודמעונה לבית דוד
קול נהי נשמע צעקה: גדולה ומרה לקראת דוד
קול בכיה בעמק הבכה: על בניו ויולדיו היו ימי דוד
הח'... נחת לאדם ידיו אמונה כלם ידם עם דוד
הלא זה הוד והדר הישיש ונכבד בן שבעים ואחד היו ימי דוד
נ'ע' ס' דוד יוסף פירנאנדיס דיאס ביום ג' לחדש אייר שנת
ה'ת'ר'מ'א' ת'מ'ך' ת'נ'צ'ב'ה'

דוד פירנאנדיש נולד בשאלוניקי בשנת 1811. אחיו היו: מוריס (נולד בשנת 1824)
ויוסף (נולד בשנת 1843).

1506. [ב כסלו תרמ"א]

האבן הזאת ציון היא במרה מצבת קבורת נפש היפה
איש מכאובות וידוע חולי ארוכה לא עלתה לו ותרופה
הולך צדקות איש תבונות מנקי הדעת שדעתו יפה
הה הגו"מ ס' יוסף המ' בכור לופיס סילווא ידיע באיונה
נ'ע' ו'ה'מ'ך' ביום ב' לח' כסלו מש' ה'ת'ר'מ'א' לבי'ע' ת'נ'צ'ב'ה'

נולד לאביו חיים בשנת 1811. בניו היו: אברהם (נולד בשנת 1834), דוד (נולד
בשנת 1836). ידיע באיונה, ר"ל, שהוא היה ידוע לעם דווקא בשם האחרון, שהוא
באיונה. השמות האחרים נעלמו במרוצת הזמן.

[557]

1507. [ח אייר תרמ"א]

יד ה' יצאה בדוקין שבעין זעם ועברה קל מן שמיא נפל ויקרא אבימלך ליצחק
צעקה חוצה קול צוחה צעקה גדו' ומרה כי פ'קד ה' את עמו וילך משם יצחק
חמדה גנוזה שייף עייל ונפיק המנור' הטהורה דן ידין דינא רבא וזוטא כאשר
קדוש שקדשוהו שמים גריס באורי' תדירא מלא רוח חכמה ובינה אור זרוע
דין הוא הדר בקדש נהדר רב משרשיא מבני עליה הרב המובהק ואח לברק
כ'מ'ו'ה'ר' יצחק קובו ז'צ'ו'ק'ל' בקרא אל השמים זה היום שב'ק' ח' לחדש אייר
ש' ה'ת'ר'מ'א' ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'
אחי הפוסק ורב הכולל ר' אשר קובו (מס' 1496). הוא נמנה בין דייגי העיר. מת
בן ס"ה שנים ור' שמעון מנשה הספידו (שם משמעון, דרוש טז). בנו, והחכם השלם
והכולל ר' יעקב קובו נפטר בשנת תרנ"ז.

1508. [טו תמוז תרמ"א]

תוך גוש עפר הן פה נקבר מי לא יבכה על איש כזה?
איש אמונים ישר ובר עין מכיריו דמעות יזה
לב יודעיו נדכה נשבר חולי כבד על החזה
צ' החזקים חסדו גבר הוריד אותו לסלע זה
אך נשמתו עתה ברה
בין שרפי אל היא מאירה
בעדן גן זיוה אורה
עד יום אדיר איום נורא

מצבת קבורת היקר נכבד נשא ונעלה הרופא המובהק
כ'ה'ר' אברהם פ'רנאנדיס נ'ל'ב'ע' ט'ו' תמוז משנת ה'ת'ר'מ'א'

ABBAMO FERNANDEZ
AFFETUOSO

Salonico dove nacque mori
La piange lo benedice
Visse 70 anni
DEDITO ALLA MEDECINA
Lascia nobile retaggio ai figli
Un nome immacolato piu che dovizie
vale! prego der superstiti
XII luglio MDCCCLXXXI

ר' משה אוטולינגי חיבר את כתובת מצבתו.

[558]

1509. [ח אדר תרמ"ב]

מר יקונן כל איש כל גבר כנער כזקן יעירו זעקת שבר
אהה! ואבד אנוש שר מהארץ משכיל חונן דלים גודר פרץ
יקר אמיץ כח נקי כפים טהר לב נבון ארך אפים
עוסק בצרכי צבור ימים ולילות עד זקנה ושיבה בכל מקהלות
כל העם מקצה ישרו יביעו מלאכי רום ברקיע צדקותיו יודיעו
ה'ה' הגביר ומרומם שר וטפסר רודף צדקה וחסד זקן ונשוא פנים
כ'ה'ר' ס' יצחק מרדכי טיאנו נ'ע' נפ' לבית עולמו ביום שמונה לחדש אדר ש'
ה'ת'ר'מ'ב' ת'נ'צ'ב'ה'
מרדכי טיאנו היה נצר משפחה רמה ומיוחסת שאנשיה פעלו במאה התשע-עשרה
לשובת הציבור. מרדכי טיאנו (מת תרמ"ג), הטה חסדו ליתום ולאלמנה; שבתו מ'
טיאנו (מת תרנ"ו), ידו שלח לאביון וכפר פרש לדל... הרבה להטיב בגלוי ובסתרים;
אשר משה טיאנו (מת תרמ"ז), היה יסוד ופנה בועדי העיר.

1510. [טו אב תרמ"ב]

בלב אנון אשא קינה אל הלקח ממנו בעל אמונה
פועל צדק הולך תמים איש ישר רב שלומים
לעבוד אל צור מרומים היה שם לילות כימים
ה'ה' החכם גביר ומרומם דגריס באורייתא תדירא
אוהב התורה ומוקיר רבנו כ'ה'ר' ג'יליבי שלום חכים נ'ע'
יהי היום ט'ו' לח' מנחם שנת ה'ת'ר' ושנים וארבעים ליצירה
ת'נ'צ'ב'ה'

מצאו היה מעיר לאריסה שבמחוז תיסאליא. והיהודים כינוהו סאראף באש, ר"ל
„ראש החלפנים". היה מלווה כסף על עבוט ומשכנתות. בהיותו בעל כסף תועפות,
אפילו אילי הארץ, שרים ורוזנים היו זקוקים לו והשפעתו עליהם היתה עצומה.

1511. [ז תשרי תרמ"ג]

אוי מה היה!
לנו למעצבה עדה זאת המצבה
אשר תחתיה נטמן על ביתינו נאמן
האיש משה העני אשר לעמו עיניו
הוא השר והטפסר היה לנו למבצר
הקאב'אלייר דוטור
משה אל טיני
נ'ע'

[559]

איש אשר המלכים חפצו ביקרו
וישימו רביד הזהב על צוארו
התאבלי נא עדה לבשי בגדי אבלך
אהה! למרום משה עלה תני קולך
אנא הלך הרופא בנו אליעזר
אשר בחכמתו מצא לאדם עזר
מדוע ממנו פנה משה בר חנה
לעלות לראות לפני שוכן מעונה
אוי! כי נפל הארז נגדע ברוש ההר
ובעוד היום גדול את שמשנו קדר
אשר צדק וחסד רדף עד יום מותו
הלך ואיננו אלדים לקח אותו
הנותן אמרי שפר מקים בתי ספר
אהה! איככה יהיה לעפר ואפר
אוי אדון! אוי הודו איך תנהג האניה
ברדת החובל לארץ הנשיה
וימת משה בן שלש ושבעים שנה
ועודנו עומד בדעת ובבינה
ברביעי בשבעה לירח האיתנים
שנת ת'ג'מ'ר' לפרט קטן שאנו מונים
בצדקתו לפניו הוא הלך למנוחות
ואותנו עזב ביגון ואנחות
ת'נ'צ'ב'ה'
אוי מה היה לנו!

איש יקר הרוח, מנכבדי הארץ ואציליה, מחלוצי ההשכלה בשאלוניקי ועסקן ציבורי
נעלה. מ' אלאטיני פעל במשך כל חייו לטובת אחיו בני עיר מולדתו כדי לשפר
את מצבם החמרי והרוחני. בשנת תרל"ז היה נשיא בתי הספר של כ"ח בשאלוניקי.
יום מותו היה יום-אבל כבד לתושבי שאלוניקי, בלא הבדל גזע ודת. המשורר משה
אוטולינגי, מנהל בית אולפן ת"ת הספידו בחרוזים (צמח צדיק, סי' כ"כא) ור' יהודה
נחמה חיבר את הכתובת העברית על מצבתו.

1512. [י מרחשון תרמ"ג]

יבכיון מר רוש ולענה חלף הלך וילך יעקב
ספור הציר אנה פנה ויהי אך יצא יצא יעקב
חכם שמת מר דיינא דן ידין משפטיו ליעקב
דין הוא הדר החכם השלם והכולל הדיין המצוין מדוכה
ביטורין כ'מ'ה'ר' יעקב המ' בכור ברכה ז'ל' ויהי היום בעשור
לח' חשון מש' ת'ר'מ'ג' ת'נ'צ'ב'ה'

[560]

כנראה שהוא נכד הרב הכולל ר' משה ברכה שנפטר בתקצ"ה זקן ושבע ימים
(מס' 1421). אביו ר' יוסף היה שו"ב מובהק.

1513. [יג שבט תרמ"ג]

בכ" ואנקה קול צעקה קינה ודמעונה קינה לדוד
בכ" וצירות אשכולות מרורו ראש ולענה על ראש דוד
בכ" וצעקה פתאום בא אידו אנה פנה וילך דוד
בכ" יותן נפקד ממנו יקר רוח איש תבונה המעלות לדוד
הלא זה הוד היינו סגן היינו ממונה מתעסק בצרכי צבור
הגביר המרומם כ'ה'ר' דוד בכור פ'ראנסיס נ'ע' ויהי היום י'ג' לחדש
שבט מש' ה'ת'ר'מ'ג' ליצירה תהא נפשו צרורה לפני אלדי

כנראה שהוא בן, והגביר המרומם מתעסק בצרכי צבור" ר' שלמה בכר דוד
פ'ראנסיס, שמת בשנת תרכ"ב (מס' 1470).

1514. [ח שבט תרמ"ג]

הן פה שוכב לעד איש אמונים משכיל אל דל ראשון בנבונים
נכבד העיר זקן ונשוא פנים יקר מחרוץ ומפנינים
השגיע בועד רבות שנים אכן ש"ב ועלם מקוננים
אפס עזר משען בן אדונים אפס פלא יועץ שר איתנים
תחת השיר נהי הי וקינים תחת גפן קוצים וסלונים
על זה כל מכיריו מתאוננים מגן שאול יגן עלי בנים

יצץ זרע זרעו כרמונים תיקר נפשו לעד בין אופנים
הצור תמים שוכן במעונים בזכות חסיד תפארת זקנים
ירבה לנו עצמה כח אונים כי על האסף איש רב רעיונים

[561]

שחנו למאד היינו לקנים
שרפי מעלה בקול אחד עונים
„נפש שאול שהיא בין ישנים”
„תקיץ לחיי עד בקץ שנים”

מצבת קבורת האיש אדוני הארץ רב חיליה ורב תוקפיה מדברנא דאומתיה השר
והטפסר הגו"מ כ'ה'ר' שאול מודיאנו נ'ל'ב'ע' ביום ה' לח' שבט שנת ו'י'ס'ע'
מ'ל'א'ר' ה'ה'ל'ה'י'ם' ה'ה'ל'ך' ל'פ'נ'י מ'ח'ב'ה' ישראל ל'פ'ק' התרמ"ג.

מיקירי העיר, נצר משפחת גבירים ושתדלנים בשאלוניקי. היה נשיא וועד הקהילה
במשך שנים רבות והתעניין בייחוד בהתקדמות בית אולפן ת"ת, שהיה תחת הנהלתו
של המחנך משה אוטולינגי מאיטליה, בו קיבלו חינוך דתי יותר מאלף ילדים מדלת
העם ומן המעמד הבינוני. הוא נדב סכום גדול של כסף להקמת שני בניינים מרווחים
לצורך בית-ספר זה. ביום פטירתו נהר כל העם מקצהו אחר מיטתו. מ' אוטולינגי
הספידו בחרוזים וחיבר כתובת מצבתו (צמח צדיק, ס' כב-כג-כד). ביום כד בשבט
„נעשה לו” הספד גדול בק"ק איטאליא ישר.

1515. [ט אדר תרמ"ג]

ציר וצוחה : בכי וקול יללה : חלף הלך וילך יצחק :
ציר הצירים : בכי וצעקה גדולה : אך יצא ויצא יצחק :

מי מביא תמורתו : החסר והגדול : מרגלית טובה זרח יצחק :
דין הוא והדר בקדש נהדר החכם השלם והטהור הדין

המצויין חסיד שבכהונה כ'מ'ה'ר' יצחק ב' אלעזר הכהן חסיד
ז'ל' ויהי היום בט' לח' אדר שנת ת'ר'מ'ג' ת'נ'צ'ב'ה'

אביו, ר' אלעזר הכהן חסיד, חתם בשנת תק"ץ על קבלת עדות עם ר' דוד הלוי
קאראסו ור' חיים שמואל גאטיניו (צל הכסף ב, דף צא, א), ובשנת תרכ"ב חתם
על עניין ירושה עם רבני שאלוניקי.

1516. [יח שבט תרמ"ד]

בקול מר קוננו כל גבר : איך אבד חסיד מן הארץ
נער וזקן יעירו זעקת שבר : אין מקור חכמה גודר פרץ
צדיק מלא בינה אור שבעתים : אהה אנה פנה אהה הכושר
בימי אחריתו שתה תוגה כמים : גזרת מלך רם שופט יושר
ה'ה' הדיין המצוין הרב ועצום מדוכא ביסורים כ'מ'ה'ר'ר'
יצחק צלמונה ז"ל נתבקש בישיבה של מעלה ביום י"ח'
לח' שבט שנת ה'ת'ר'מ'ד' ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'

[562]

בשנת תרכ"ב חתם על פסק ירושה עם רבני העיר. הוא נזכר בהקדמת ספר „מעם
לרעז” לרחמים מנחם מטראני (שאלוניקי תר"א—תר"ג) בתארים „הרב העצום
מלא רוח חכמה ובנה כמוהו”ר יצחק צלמונה”. המחבר מברכו בדברים אלה : „פחד
יצחק יהיה בעזרו, מגן וצינה, צדיק בגופו ובממונו”. נראה שהוא תמך בסכום כסף
להדפסת הספר. אפשר שאחיו היה „הגביר המרומם אוהב התורה ומוקיר רבנן” ר'
יוסף צלמונה, שנפטר בכ"א באדר תרמ"ה.

1517. [ז אייר תרמ"ה]

בכי וצירים אשכולות מרורות הנה מיתתו וימת שמואל
בכי וצעקה גדולה וי דפקע כלילא תפארת ישראל
בכי יותן נפל ממנו מר דיינא דן ידן משפטי שמואל
דין הוא והדר בקדש נהדר והרב המובהק ואח לברק
אבי יתומים ודיין אלמנות סבא קדישא מדוכא
ביסורין קשים כ'מ'ה'ר'ר' שמואל בן יוסף ז'ל' נקרא אל
השמים מעל ביום ז' לח' אייר מש' ת'ר'מ'ה' ת'נ'צ'ב'ה' עם
רב ושמואל

הוא שמואל בר' יוסף דוד, שהסכים בשנת תר"ז לפסק הלכה עם ר' אברהם ב'
בינבינישטי גאטיניו ור' דוד יוסף (צל הכסף, חלק ב, אורח חיים, סימן א'). בשנת
תרכ"ב חתם עם רבני העיר על שאלת ירושה. הסכים להדפסת ספר „ויקרא יהושע”
לר' יהושע הכהן פרחיה (שאלוניקי תרמ"ב). הספידו ר' שמעון מנשה בתשלום חודש
אבלו ואמר עליו : „הצדיק, הרב המובהק ואח לברק, אבי יתומים ודיין אלמנות, מר
קשישא כמוהו”ר שמואל ב' יוסף” (שם משמעון, דרוש י), תארים שהעניק לו מחבר
הלצתו. בתשלום שנת אבלו דרש על פטירתו ר' שמואל ארדיטי בבית הכנסת ת"ת
הגדול (דבר שמואל, דרוש טו).

1518. [ב כסלו תרמ"ו]

קול בוכים בכי תמרורים : הצדיק אבד וימת אברהם
קול מרים כמים הנגרים : חלף הלך וילך אברהם
קול ושוברו תקיעה שברים : על האי שופרא זרח אברהם
מאי דקמן זרוע המיומן נטע נעמן מר קשישא חסידא
ופרישא קרא הרבה ושנה משים לילות כימים הרב המובהק
מאיר כברק כהנא רבא ויקירא כ'מ'ה'ר'ר' אברהם נחמה הכהן
ז'ל'ה'ה' אך זה היום שנים לח' כסלו מש' ה'ת'ר'מ'ו' ליצי'
ת'נ'צ'ב'ה' לפני אלדי אברהם

חיבר ספרים אלה : א. תחת העץ ; קובץ דרשות והספדים (שאלוניקי תרל"ו) ;
ב. מעט מים, תשובות ; התחבר אליו „שארית הפלטה”, כולל גם הוא תשובות (שם

[563]

תרל"ז; ג. טהרת המים, כולל ח"י דינים על הש"ס והפוסקים וכל מיני דאגדתא כסדר א"ב (שם תרל"ט); ד. יקח נא, ח"י לטור אורח חיים; הצטרף אליו ספר „סעדו לבכם“, ח"י על הש"ס (שם תרמ"א). כל הספרים האלה נדפסו בדפוס עץ החיים. למרות ריבוי כתביו, ר' אברהם הכהן לא הצטיין כסופר וכפוסק בעל ערך. ר' שמעון מנשה דרש עליו בשבת שבעה ובתשלוש שנת אבולו (אברהם את ידו, חלק ב, דרוש ט לשבת כלה).

1519. [ג שבט תרמ"ו]

ציר הצירים כמים המארר' קול יללה
ציר וצוחה ותהי צעקה גדולה
ציר חדש הוצר זו רעה חולה
כבוד גדול עשו לו מאד נעלה

ה'ה' הגביר המרומם המדוכה ביסורין זקן ונשוא פנים הנכבד
סי' יוסף משה סאאיאס מ'כ'
נפטר לבית עולמו יום ג' לחדש שבט יום שבת קדש שנת ת'ר'מ'ו
ת'מ'ר'ר' לפ'ק' אל המנוחה ואל הנחלה ת'נ'צ'ב'ה' 5646

מיקירי העיר ועשיריה. אביו, משה, נפטר בשנת תר"ו (מס' 1439). יוסף משה סאאיאס הוא אבי משפחת סאאיאס רבת ענפים בשאלוניקי. לו נולדו חמשה בנים, מלבד הבנות: משה (נולד בשנת 1840), חיים (בשנת 1842), שמואל (בשנת 1848), אליהו (בשנת 1856), אברהם (בשנת 1859). אחיו, שלום, מת חשור בנים. משה אוטולינגי שהספידו (צמח צדיק, סי' לו) כתב עליו „מיום הולדו עד קץ ימיו / גבר טובו חסדו על אביונים / בדרך ישרה שם פעמיו / בין טובי העיר ישב לפנים“. כתשלוש חודש אבולו, ראש-חודש אדר ראשון, „נערך לו הספד גדול בק"ק פוליא"א.

1520. [כו אדר-ב תרמ"ו]

כל עוברי דרך יבכיון מר רוש ולענה ישאו קינה
כל שומעיו תצלנה שתי אוניו אז יצוח קינה ודמעונה
מאי דקמן נטע נעמן פתאום בא אידו חמרמרו מעיו
אחריתו מר ביסורין קשים ומרים הלא הח' המ' נ'י'
כהר בנימין ב' יוסף צהל נ'ע' ויהי היום כ'י' לח' אדר ב' מ'ש'
התרמו ליצי' תנצבה לפני שוכן מעונה

על מצבת קבורת היקר נכבד כה"ר אליהו
פ'רנאנדיס נ"ע נלב"ע ביום כ"ג לח' רחמים
ש' התרמ"ו
(משה יעקב אוטולינגי, צמח צדיק, עמ' 65)

[564]

1521

תוך ציון זה איש זך נקי נטמן
אוהב היושר עדי סוף ימיו
חכם לבב היה אף נאמן
בעדן גן עתה שם פעמיו
אמו אחיו אשתו עם בנותיו
תחשכנה עיניהם מהדמעות
האל ישלם לו עלילותיו
תהי נפשו במעון התשועות

כנראה שהוא בנו בכורו של שלמה פירנאנדיס דיאס בן אליהו. אמו ביינבינידה היתה בת לאזארו אלאטיני (מס' 1418). נולד בשנת 1837 ובערך בשנת 1856 נסע משאלוניקי כדי להשלים את לימודיו באוניברסיטה של ג'נווא.

1522. [יד אב תרמ"ו]

בכי תמרורים וציר בצירים קינה ודמעונה
בכי וצירות אשכולות מרורות אנה פנה

דיינא בארעא דיטיב בנהרדעא מר דיינא
הלא זה הוד והדר הרב המובהק ואח לברק

מר ניהוא רבה מדוכה ביסורין קשים כ'מ'ו'ה'ר'
משה ב' אברהם קאשטרו ו'ל'ה'ה' ויהי היום

י'ד' לחדש מנחם משנת ה'ת'ר'מ'ו' ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'
לפני שוכן מעונה

5647

מרבין תורה בתלמידים בכיתה המכינה לתלמוד בבית אולפן ת"ת הגדול. בשנת תרכ"ב חתם על פסק בעניין ירושה עם רבני העיר; בשנת תרל"ט חתם כדיין על קבלת עדות עם ר' דניאל די בוטון ור' יצחק בכור שם טוב ארדיטי (צל הכסף, ב. אבן העזר, סי' ה). חיבר ספר ירים משה (שאלוניקי תר"ז). כולל: תשובות, חידושי הלכות גיטין ודרשות.

על מצבת קבורת החכם השלם כה"ר
בכור יצחק אירירה נ"ע נלב"ע ביום כ"ו
לח' חשון שנת התרמ"ו
(משה יעקב אוטולינגי, צמח דוד, עמ' 65—65).
„צמח דוד“, עמ' 65—65.

[565]

1523

איש טהור לב למולדתו תפארת
יורה דעה חוקר על דת צורנו
זכה את הרבים הן פה נקברת
אך דמותו על זה דוה לבנו
בצל חכמתו חמדו ישבו
נערים בחורים ולא כשלו
מלחמו קדש אכלו שאבו
בששון את מימיו ולא מעלו

נסה באחרית ימי חייו
בתלאים רעים עד רדתו שחת
יושב בשמים יצחק רוחו
בקהל רפאים תתעדן בנחת

שם פרי צדקתו תאכל לנצח
תהיה כגן רוה כמוצא מים
הצור תמים אשר לו הוד ונצח
יפיץ עליו הודו עשר ידים

1524. [אב תרע"ז]

מצבת קבורת
האיש היקר מגזע אנשי אמונה
בועדי עירנו היה יסוד ופנה
כהר אשר משה טיאו
נ'ל'ב'ע' בן נ'ח' שנה לחדש מנחם ש'
ה'ת'ר'ע'ז' ת'נ'צ'ב'ה' 5677

Ci—Git

Acher M. Tiana. Mé le Juillet
1859 decede le 20 Juillet 1917

כתובת זו נדפסה בטעות שלא במקומה.

1525. [ה אלול תרמ"ז]

יעז'ב בד'ה יע'מ
קול נהי בכי תמרורים נפל ממנו רב וילך שמואל
קול בכי במחנה העברים ויצעקו בני ישראל אל שמואל

[566]

קול מרים ציר הצירים נפקד ממנו מר שמואל
קול נתנו ציר הצירים דן ידין עמו משפטי שמואל

דין הוא הדר בקדש נהדר מר ניהו רבה בעמיה ומדברנא דאומתיה
מוריננו הרב הכולל הנשמה תהלה כמה'ר שמואל בן יעקב ארדיטי
זל'ה'ה אך זה היום ה' לח' אלול מש' תרמ"ז יהא רעוא נב'ת עם רב ושמואל

זקנו היה "הגו"מ כה"ר שמואל המכונה בכור ארדיטי, שעל פטירתו דרש בשנת
תקצ"ב (דברי שמואל, דרוש א). דודו, אח אביו, היה "הגו"מ דוד ארדיטי" (שם,
דרוש ב). שמואל ארדיטי היה חבר השלישייה הרבנית שנבחרה בחודש שבט תרל"ד
וכיהן פאר עם הרבנים אברהם גאטיניו, בעל צל הכסף (מס' 1503), ור' מאיר יעקב ו'
נאחמיאס (מס' 1526). ר' אברהם גאטיניו היה הרב מטעם. אולם לרגל פירודי דעות
שפרצו בינו ובין קברניטי הקהילה בשנת תרל"ז, ניטל ממנו התואר של חכם באשי
וניתן לחברו ר' שמואל ארדיטי, שהיה יותר נעים במידותיו ודעתו מעורבת עם
הבריות (דוד פיפאנו, שלשלת רבני שאלוניקי, סי' יב). כנראה שהוא הרב הראשון
בשאלוניקי שזכה באות כבוד ותואר של קאימאקאם מטעם השולטן. שרת בקודש
כעשר שנים ונפטר בגיל שבעים וחמש. השמיעו דברי הספד בשעת ההלווייה:
ר' אלעזר מולכו ור' יעקב קובו. הגביר יוסף מודיאנו נשא נאום הספד בשם וועד
הקהילה. השתתפו בהלווייתו רבתי עם: שר העיר, שר הצבא של הווליאייט ופקידים
גבוהים אחרים של הממשלה התורכית. בשבת של שבוע אכלו דרש על מנוחת נפשו
ר' שאול קאשטרו בק"ק אשכנז. ר' משה אוטולינגי, מנהל ת"ת הגדול, חיבר שיר
קינה על פטירתו (כתב-עת לה איפוקה, שנה יג, כ באלול תרמ"ז, מס' 603). ר'
שמעון מנשה דרש עליו בשבת של תשלום חודש אבולו (שם משמעון, דרוש טו) ובן
אחיו ר' חיים אברהם ארדיטי בתשלום שנתו. חיבר ספר מדבר שמואל (שאלוניקי
תרנ"א, כולל תשובות ודרושים. אשת הרב ארדיטי, "שרביטו של מלך", הרבנית מ'
רחל, נפטרה בחודש אדר-א תרנ"א. נקברה על-יד בעלה ומצבה אחת הונחה על
שני הקברים.

1526. [טו טבת תרמ"ח]

קול דברים מספד תמחורים במחנה העברים אבל גדול
קול יללה צעקה גדולה מישראל גלה שר וגדול
קול צוחה מספד וקרחה כי נסע למנוחה מלך גדול
קול שבר כי פה נקבר נקי ובר ישראל גדול
מצבת קבורת עט"ר מוריננו ורבינו הרב הגדול מעוז ומגדול
סבא דמשפטים חסיד ועניו כ'מ'ו'ה'ר' מאיר יעקב ו' נאחמיאס
ז'צ'ו'ק'ל'

ו'ה'מ'ך' ביום הששי ט"ו לח' טבת משנת ה'ת'ר'מ'ח' ל'ב'ע'
ישב על כסא הרבנות בשנת תרל"ד וכיהן פאר עם ר' אברהם גאטיניו ור' שמואל

[567]

ארדיטי (ד' פיפאנו, שלשלת רבני שלוניק, אות יב). הספידוהו לפני ארונו ר' יעקב קובו ובשם וועד הכולל יעקב קאזיס. בן 84 שנים היה במותו.

1527. [כב טבת תרמ"ח]

ב ד ה

י' שאו קינה כבנות יענה עוברי דרך הציון
ה' רימו קול הספד ויגון ועיני כל מר יבכיון
ויללה נהי וקינים ערכו נא אלמנות ויתומים
ד' ורש שלומכם פנה מאסיפכם הורד אל קבר
ה' וסר הצל מעליכם מעבירים צעקת שבר
ק' ול נשמע ברמה הבת שאלוניקי במר צווח
ו' בכל עבר ופנה זה מר יבכה וזה יתפח
ב' ני ציון היקרים איכה גועו נאספו
ו' ו' את ל' יהודה' השקנו ראש פתנים ולענה
נפשו תלין במנוחת ע' דן ורק נפשנו נענה
מצבת קבורת הדיין המצויין כמוה' יאודה ב'
אברהם קובי נ' ע' עלה לשמים ביום ב'ך
לחדש טבת מש' ה' ת' ר' מ' ח'
לב' ע' תנצ' בה

מיוצאי חלציו של הרב הגדול ר' רפאל חיים אברהם קובו (מס' 1374), קרובו ושאר
בשרו של ה' חכם באשי' ר' יעקב קובו (מס' 1553). חיבר ספר יתודה יעלה, כולל
תשובות ודרושים (שאלוניקי תרנ"ח). בן נ"ו שנים היה במותו.

1528. [כד ניסן תרמ"ח]

אוי ואבוי נהי וקינים מספד כיענים בכי תמרורים
אוי ואויה תאניה ואניה נהי נהיה ציר הצירים
אוי ואבל וקינה כבנות יענה מי המרים
על זאת תאבל והוא לקברות יובל הלא הוא
הח' הש' הישיש ונכבד זקן שקנה חכמה כ' ה' ר'
יצחק המ' בכור אמראש ויהי היום כ' ד' לח' ניסן
ש' ה' ת' ר' מ' ח'

מצאצאי, אביר הרופאים" משה אמאראג'י (מס' 953). נולד לאביו משה אמאראג'י,
בעל בית צנוע. תירגם ליהודית-ספרדית את „בן המלך והנזיר" (שאלוניקי תר"ט);

„כתר שם טוב" לאברהם מנחם מענדיל (שם לערך תר"י). הוא כולל גם „תפארת
ישראל", תולדות בית רוטשילד, ו„מעשה ארץ ישראל" (פרק מ' תבואת הארץ" לר"י
שווארץ), שניתרגמו ללאדינו; „שבילי עולם" לשמשון בלאך (שם, חלק א, תרי"ג;
חלק ב, תרי"ד); „חוט המשולש", לאברהם מנחם מענדיל מאהר (שם תרי"ז, בלא
הזכרת שם המתרגם). גם תירגם ליהודית-ספרדית בשיתוף פעולה עם יוסף בכר מאיר
ששון קטעי מוסר מלוקטים מספרים שונים בשם „מוסר השכל" (שם תר"ג); „דרכי
האדם", ש„רוב דבריו הוא מספר הברית, חלק ב, מאמר יג, הנקרא אהבת רעים...
וקצת מוסר ואיזה מעשיות מסדר הדורות, שבט יאודה...". (שם, מהדורה שנייה,
תרנ"ב), ועוד ספרים אחרים.

1529. [כד תמוז תרמ"ח]

מצבת
קבורת האיש הנעלה ר' צ'י'
הישיש הנכבד
כ' ה' ר'
דוד משה מורפורגו
נ' ל' ב' ע'
ביום כ' ד' תמוז
ה' תרמח ישי עמ' ה' נ'

משה, אבי דוד מורפורגו, נולד באיטליה בשנת 1823 ונדד מליוורנו לשאלוניקי
בשנת 1846. דוד מורפורגו, „מגזע היחס והמעלה", היה נשיא ועד בתי-הספר של
כ"ח בשאלוניקי בשנת תרל"ה והיה עסקן ציבורי פעיל. הספידוהו לפני ארונו: הרב
הראשי ר' יעקב קובו, הקבלייר ד"ר איגריקו פירירה והקונסול של איטליה בשאלוניקי.
ר' משה אוטולינגי חיבר קינה על מותו המתחילה „בית יעקב לספור בא הסתפח"
(מכתב-עת „לה איפוקה", לוליי 1888).

1530. [יג אדר-ב תרמ"ט]

ב ד ה

יתום ואלמנה בכיון מר צועקים בלב המרמר כי מת גבורת אביר יעקב
על צחיה סלע זה נטמן לחם קדש צנצנת מן חסין קדוש: קדוש ביעקב
קול ונהי בכי תמרורים הורידו דמעה מי המרים כי אש יצאה ויבער ביעקב
ביום ש"ק השקנו רעל כי נקרא אל השמים מעל ויקרא ה' אל יעקב
מצבת קבורת החכם הש' דבר"י מר דיינה וחסיד ועניו כ' מ' ו' ה' ר' ר'
יעקב המ' בכור נ' נאחמיאש נ' ע' ו' ה' מ' י' ביום יג' לחד' אדר ב' מש'
ה' ת' ר' מ' ט' לב' ע' ת' נ' צ' ב' ה' אל המנוחה ואל הנחלה „נחלת יעקב"

1531. [ניסן תרמ"ט]

תמונת כתר תפארת מלכות הנתן

להעלות הזה

על ציון הלז צועק כיענים

האב על בנו בנהי וקנים

ואשת נעורים ביללה ממררת אמריה

תבכה ותתיפח כי חשכו מאוריה

בהעלות על לבבנו עת הופעת

בבית הספר יום יום דרכת

משדי חכמת הרפואה מאד ינקת

עם רופאי המלכות יחד נעלית

כתר תפארת מלכות על לבך נשאת

לרפאות חולים דלים כארי רצת

אך מיטב ימיד כעוף פרחת

דמעות שליש תרד בת עינינו

מרתת וחיל יקרע סגור לבנו

בלהות צלמות יבהלנו ירעדו עוריקינו

אהה איכה הלכת מחמד עינינו

מצבת קבורת הרופא המובהק מוכתר

בכתר תפארת מלכות אוטומאן כהר

סי' בינביניסטי מרדכי איסטרומוסא

נ'ע' נ'פ'ל'ע' לחדש ניסן מש' ה'ת'ר'מ'ט'

ת'נ'צ'ב'ה'

אביו מרדכי (מינטיש), עורך דין בערכאות של התורכים, נתן לו חינוך מהוגן. למד חכמת הרפואה בפאקולטה של קושטא ושימש רופא בצבא התורכי. הצטיין בהתמסרותו למולדת. בשנת 1888 הועלה לדרגת קול אגאסי וזכה לאות הצטיינות של מיג'ידיאי מחלקה חמישית. בשנת 1889 כיבדהו הסולטן גם באות הצטיינות אחרת של מיג'ידיאי מחלקה שלישית, שצורתה נחרתה על מצבת קבורתו אחר השורה השנייה.

1532. [כט סיון תרמ"ט]

חולי ארץ ושאי קינה

על מות נקי כפים

איך אבד איש תבונה

טהור לב ארך אפים

איך קדר אור עינים

אנה הלך כליל ונזר

איך נלקח מחמד עינים

ולתלמידיו היה רב עזר

ה'ה' החכם השלם בעל ספר מעשה חושב על חכמת

הדקדוק כ'מ'ו'ה'ר' יצחק בינביניסטי גאטיניו נ'ע' נפ' לב'ע'

ביום כ'ט' לח' סיון ש' ה'ת'ר'מ'ט' ת'נ'צ'ב'ה'

[570]

נכדו של הרב הכולל ר' אברהם גאטיניו. אביו בינביניסטי נהרג בכ"ב בתמוז תרי"ט בידי לסטים מזוינים. יצחק גאטיניו חיבר ספר „מעשה חושב" ביהודית-ספרדית על הדקדוק העברי (שאלוניקי תרל"ו). ספרו האחר „תפארת לשון הקדש", גם הוא על נושא זה, נשאר בכתב-יד (ראיתיו ביד בנו).

1533. [ל אדר"א תרנ"א]

ש'פעת דמעות תולנה עיני עוברי דרך

שב גם ישיש עליו יספקו כף על ירך

מ'מקומו נעתק צור והאדמה היתה שממה

משק הזרע נושא מלא רוח חכמה

ו'במוש זקנים ישב לו עצה וגבורה

ויהי ידיו אמונה כי ממנו תצא תורה

א'זי לך ארץ מלאתי משפט קריה נאמנה

איה ראשי ישיבות רבת עם היתה כאלמנה

ל'בשי שק ואפר כי אבדת חמדת כל שואל

לא תוסיפי לדאבה עוד עד כי יבא גואל

מצבת קבורת הרב המ'פ וכ' ה' מלא סבא דמשפטים

כמהר'ר שמואל מאטאלון ז'ל'ה'ה'

נקרא אל השמים ביום ל' לח' אדר א'

שהוא ר"ח אדר ב' מש' ה'ת'רנא לב'ע'

ת'נ'צ'ב'ה' עם רב ושמואל

בשנת תר"ו חתם כדיין על קבלת עדות בעניין עגונה עם ר' שם טוב בכר יצחק ארדיטי ור' דוד יוסף (עבודת השם, אבן העזר סי' ז). בשנת תרכ"ב חתם עם רבני העיר על פסק בעניין ירושה. חיבר ספר „עבודת השם" (ר"ת: „הרב שמואל מאטאלון"), קובץ תשובות ומקצת הספדים (שאלוניקי תרנ"ג). שני בניו, חיים ויעקב, השתדלו בהדפסתו. אחד מפסקיו נדפס בספר „צל הכסף" לר' אברהם גאטיניו, חלק ב, אבן העזר, סי' י (ע"י „שמש ומגן", דף קפו, ב).

1534. [ה' תמוז תרנ"א]

ב'ד'ה'

על ההרים שאו קינה

במר יבכיון ראש ולענה

כמים המרים הציר קינה

[571]

במספד מר תחת רינה
אוי מה היה קול יללה
גברא דחשיב כל פינה
בחור כארזים קראו רבו
רך וטוב כגן רטוב מבקר
חולים בקש רואה וחיים
הלא הוא הנבון הרופא המ'
כ'יצחק ב' דניאל
יאודה הנה מיתתו סמוך
לחופתו ביום השבת ה' לח'
תמוז שנת ה'תרנ"א ת'צ'ב'ה'

נצר משפחה רמה בשאלוניקי. למד רפואה בצרפת ומת במיטב ימי עלומיו מרוב שקידה בלימודים.

1535. [כט אדר תרנ"ב]

ב'ד'ה'
ש'או על החרים קינה ועיני כל תדמענה
אל שאול בסי בכה כי הנה עוד אינינה
ו'נהי וקינה ומספד שפתי כל תבענה
ל'גבר זה כי נאסף ממנו ויחשכו עינינו
ק'ראו לנו המקוננות הוי! הוי! תענינה
א'וי נא ליום הזה כי בא לנו השוד והשבר
ש'אלוניקי ויושביה אל שאול בכנה
ט'רם השלים שנותיו הובל והורד אל קבר
ר'אש אב' בית-דין היה מלא דעת ותבונה
ו'לשואל כענין היה משיב כהלכה
ז'ריו היה במצות לעשותם באמונה
ל'עד שמו ינון כי זכר צדיק לברכה
מצבת קבורת
איש אמונים מגזע האיתנים סיני ועוקר הרים
הרביץ תורה ברבים הרב המוכה את הרבים כ'מ'ה'ר'
ש א ו ל
קאסטרו ז'ל'ה'ה' ג'ל'ב'ע' כ'ט' אדר משנת ה'תרנ"ב'
ת'צ'ב'ה'

היה ראשונה מורה לתלמוד בבית-הספר ת"ת. אבא מארי ר' שלמה מולכו (מס' 1606) נמנה בין תלמידיו.

[572]

1536. [ב אלול תרנ"ב]

בכי יותן עורר לויתן הולך ערירי עליו ישאגו
בקול תרועה אוי כי פנה חכם לבב בחכמת התיכונה
אין לנו חליפתו אוי מה היה זרע אין לו ימיו
מכאובים ועמו תמות חכמת מאי דקמן זרע
רב יראת ה' היתה אוצרו משים עצמו כמי שאינו
הח' הש' והכולל מר קשישא כמהר דניאל ב' יצחק מורדוך
נ'ע' ביום שנים לח' אלול שנת ה'תרנ"ב'

ר' יצחק מורדוך נפטר ביום כח אדר"א תרמ"ז. ר' דניאל מורדוך הוציא משנת תר"ח עד שנת מותו לוח שנתי (קאלינדאריי) בהקבלה עם התאריכים של המושלימים, היוונים והנוצרים. אחר מותו המשיך את הוצאתו, עד שנת תרפ"א (1921), ר' שאול ב' יצחק אמארייליון, שהשתמש בכללים שמורדוך הניח בכתב-ידו.

1537. [יט כסליו תרנ"ג]

גוף איש אמונים
אברהם משה
מזרחי נ'ע'
פה נטמן
ויהיו ימי חייו שנים
ושבעים שנה
רצוי לכל אחיו
כי היה נאמן
ביום י"ט' כסליו
במספד מר:
ה'תרנ"ג' נקבר
מותו יגון לכל
רק לו חלק נעמן
1892

אברהם מזרחי היה חוטר ממשפחה רמה ואצילה שמוצאה מליוורנו. הוא נשא לאשה את בת הרופא אלעזר אלאטיני ומימיקה (מרים). והיו לו ארבעה בנים: א. משה (מואיז), נולד ביום 26.8.1853. ביומנו הוקם בשאלוניקי בית החולים "הירש"; ב. אלעזר (לאזארו), נולד בשנת 1855, עסק בשאלוניקי ביבוא וביצוא סחורות. ג. איגריקו, נולד בשנת 1858, ייסד בעיר שאלוניקי חברה לעסקי טבק בשם "קומיר-סייאל קומפאני". נפטר בפאריס בחודש פברואר 1940; ד. לודוביקו, נולד בשנת 1861, (מת בן כ"א שנה בחודש אדר תרמ"ב 1882), ומשה אוטוליני, מנהל בית אולפן תלמוד-תורה, הספידו בחרוזים (צמח צדיק, שאלוניקי תרמ"ז, סי' יו).

[573]

1538. [יב אייר תרנ"ג]

ב'ד'ה'

ציון אשת חיל חסד אהבה
לבשה חן שכל נזר בניה
רום בתי ספר כבעלה חבבה
בטח בה לב בעלה כל מעשיה
לשוב עמה היו כבוד מאסה
לכן רוחה ברה במרום נסה
מצבת קבורת

האשה הכבודה מזרע הפרטמים נטע נעמן

מרת רוזא מורטירה אלאטיני נ'ע'

אשת הרופא המובהק כ'ה'ר' משה אלאטיני נ'ע'

נולדה בליוורנו בחדש רחמים שנת התקעט

ותמת פה ביום י'ב' אייר ש' התרנג ת'נ'צ'ב'ה'

בעלה, משה, נפטר בשנת תרמ"ג (מס' 1511). צילום מצבתה הופיע בספרנו, עמ' 74.

1539. [כה ניסן תרנ"ד]

ב'ד'ה'

שאו קינה מרה תקיעה שברים ותרועה

מי יתן ראשי מים ועיני מקור דמעה

עודנו באבו נקטף מר דיינא בארעא

וכל בית ישראל יבכו כנחל דמעה

נפקד ממנו עין הבדלוח גדול דעה

מר ואהלות שמן הטוב מר וקציעה

נודע בשערים שמו יבין שמועה

שק חוגרת תורתו שופרא דבלי בארעא

זכרנו לברכה נגוע מוכה אלהים ומעונה

לא הלך בגדולות הוא צוה ויעמד

לתוארו כתואר הזה הלומד בתורה

כ'ה'ר' שמעון א. מנשה ז'ל'ה'ה'

ויהי היום כ'ה' לחודש ניסן משנת ת'ר'נ'ד'

ובא השמש ל'פ'ק' ת'נ'צ'ב' בעדן גן אלודי'

אלהא דשמיא וארעא כ'ר'א'

5654

אביו, ר' אברהם, נפטר בשנת תרכ"ד (מס' 1478). ר' שמעון היה חכם מובהק ודרשן.
הגיה את הספרים: תפארת אדם, לרבו חיים אברהם בר דוד (שאלוניקי תרכ"ז); עין
המים, לזקנו ר' יעקב מנשה (שם תרי"ח); רב דגן, לר' יצחק הלוי (שם תרכ"ב);

צל הכסף, חלק ב, לר' אברהם נ' בינבינשטי גאטיניו (שם תרמ"א). ספרו "שם
משמעון" (ירושלים תרס"ו) כולל פסקים והספדים. בנו ר' חיים הספידו ביום פטירתו,
בתשלום החודש ובתשלום שנת אבולו (שם משמעון, דרושים כב, כד).

1540.

קול זעקת שבר: נשמע בכל עבר: יום רד אלי ארץ: ויגוע יצחק
כי שר וגדול סר: קציר וגם טפסר: מוכתר בכתר שם טוב ויעטר יצחק
זהב ורוב הוננים: פזר לאביונים: כל חפציהם ישרים ויצ'לח'ם יצחק
נפשו ברום חביון: נגד פני עליון: בחר אלדים בו: ויאהב יצחק

1541. [כט אלול תרנ"ד]

לזאת יקרא אבן שלמה: אבן יקרה היא מפנינים
תחתיה תעמוד נפש יקרה: גדול העצה ורב סגנון הפחות והסגנים
חכו ממתקים להחיות רוח שפלים: היהודים האמללים ונפשות אביונים
בכ"ור קריה לעדן גם אלודי"ם: אל הקדש פנימה על גפי מרומים ונחלי עדנים
הלא הוא הגביר המרומם וש'ר' בש'ר'ים כמ'וה'ר יצחק בורלה
ו'מ'ד' ביום כ'ט' לחדש אלול שנ' בעדן ג'ץ' א'ל'ק'י'ם' ה'י'י'ת' לפ'ג' [תרנ"ד]
בן מנחם בורלה ואחי הדיין המצוין ר' דניאל בורלה שמת בשנת תרס"ה (מס'
1570). בנו, שמואל, סוחר באבנים טובות ומרגליות, הקים בית כנסת בשוק היהודי
על שם בנו שנקטף במיטב ימי עלומיו; אברהם, בנו האחר של שמואל, פעל כרופא
שינים בפאריס.

1542. [ז אייר תרנ"ה]

ב'ד'ה'

רופא מובהק גדול עצה טמן

פה עצמותיו. היה נטע נעמן

חכו מתוק לכל חסד רדף

תוך מאתו זנח כקש נדף

לשוב אחיו טובות רבות פעל

מאס גבהות לבב רשע געל

בחכמתו רמה בנה ביתו

רדף השיג ישר עד יום מותו

לסוף ימיו שתה כוס תרעלה

כי חלי רע על יצועו עלה

אך בשחק אשר תמצא רוחו

בית אביה תשיש תגיל נכוחו

מ'ק' הרופא המובהק הקאבאלייר

אוריאל אברהם

לופיס פירירא נ'ע' ביום ז'
לחדש אייר שנת ה'תרנ"ה'
ת'נ'צ'ב'ה'

Cav. dott. Enrico Lopez
Livornese
Maestro e duce via medci chirurgi e Salonicoo
visse 58 anni
morbo letale lo afflisselo spense
spiro il 2 maggio 1895
presidente de varie associazioni umanitarie
ne fu il campione il sostegno la vita
molte aproi (?) col senno e col cuore
idea ed ottenne ricovori ospitalierei
incoraggio con indefesso zelo
sodalizi ed
la sua morte fu un lutto nazionale
ed eternare su venerata memoria
consorte fratello sorella congiunti
inconsolabili

עוב עשרת אלפים פר' זהב לבניין בית החולים „הירש“ בשאלוניקי. בשנת 1888
העניק לו השולטן אות הצטיינות של אוסמאניאי מחלקה שלישית ובאותה שנה
כיבדתה ממלכת איטליה בתואר של „קצין כתר מלכות של איטליה“.

1543. [כ אב תרנ"ה]

ב'ד'ה'

מה אעידך ומה אדמה לך
רעות רבות וצרות באו לך
ויצעקו צעקה גדולה אנה הלך
יגון ואנחה נדבקו במיתך
קול יללה יריעו כורתי בריתך
ולבן כים יהמה על אבידתך

הלא הוא ה'ה' הח' הש' והכולל מזכה את הרבים ומכניסם
תחת כנפי השכינה כ'מ'ו'ה'ר' דוד המ' בכור יוסף ארדיטי נ'ע'
ויהי ביום עשרים לח' אב הנחמות מש' התרנ"ה שבת וינפש
ת'נ'צ'בה אל המנוחה ואל הנחלה צ"ר המעלות לדוד

1544. [כא ניסן תרנ"ו]

ב'ד'ה'

רודף החסד והצדקה
בארח נכונה הדריך בניו

[576]

לעלות שחק רוחו חשקה
אחרי סבלו חלי לסוף שניו
מ'ק הרופא המובהק
ישיש ונכבד כהר
דוד יעקב שאקי
נ'ל'ב'ע' בליל ש'ק' א'ד' לח'
האביב ש' ה'תרנ"ו' ת'נ'צ'ב'ה'

Qui giace
Sciaky Dott David
Consorte padre affettuoso
Modelo di virtu
Visse 72 anni
Spiro le 4 Aprile 1896

בנו אלבירטו שאקי היה רופא מומחה ראש הרופאים בבית החולים הצרפתי
בשאלוניקי. זכה לאות הצטיינות מהממשלה הצרפתית. נכדו אנרי בן אלבירטו למד
רפואה באיטליה ונעטר שם בתארים. היה רופא מנתח ב"בית החולים הירש" בשא-
לוניקי. המוות חטפהו באיטליה במיטב ימיו, עודנו שופע כוח עלומים.

1545. [ו תמוז תרנ"ו]

ג'דול המשפחה נעדר ואיננו
ד'לים ריחם בחמלה וחסד
ל'קרוביו היה חומה ומבצר
י'דע להאיץ אותם ביושר
ה'ה יאמרו אבד איננו

א'זי מה עלה בגורל ביתו
ב'מר יבכו על מותו
ר'יע ואח יאחזמו רעד
א'ין מנחם להם בעד
מ'ותו עד שתנוח בעדן נשמתו

א'ב יקר לבנים היה
י'דיהם הרימו בקול מר
ר'או הורם שנגוע רימה
י'ללה ובכי בביתו היה
ר'עש גדול בארמונו נשמע
ה'ר גדול נפל ונגדע
מ'ק' הג'ו'מ

[577]

כ'ה'ר' גדליה אב' איריה נ'ע'
נ'ל'ב'ע' ביום ו' לח' תמוז ש' ת'ר'נ"ו
ת'נ'צ'ב'ה'

סוחר חשוב, בעל עמדה כלכלית איתנה ומבוססת. הוא נמצא רשום בארכיון קונסול טוסקאנה בחודש ספטמבר 1858. בניו: דוד, שהיה בעל כשרונות, ואברהם, הקימו בשאלוניקי בית מסחר שעסקיו הגדולים התפשטו בכל ערי תורכיה. סניף איזמיר, היה חשוב מאוד. הם ובניהם יצרו ראשונה בשאלוניקי ואחר כך באיטליה, בתי חרושת לסריגה, לתפירת בגדים, ועוד.

1546. [יו מרחשון תרנ"ז]

יעקב הלך לדרכו דרך שמי מרומים
עזב אותנו לאנחות ויגונים אין נחומים
קצף רב סבל יעקב כל הימים
בלי פגע לא היה רגע עתותיו ועומים
קרא ושנה מתוך לחצים ומכאובים
ב'ר' וז'ך' הלך לו למקום ברוכים
מצבת החכם השלם והכולל המדוכה ביסורין
כ'ה'ר' יעקב יצחק קובו נ'ע'
נ'ל'ב'ע' י"ז חשון ה'ת'ר'נ"ז ת'נ'צ'ב'ה'

אביו, "הרב המובהק" ר' יצחק קובו נפטר בשנת תרמ"א.

1547. [א טבת תרנ"ז]

קול בוכים יורידו כנחל דמעה כי המר שדי כמי המרים
קול מרים חכם שמת יראת ה' אך שנים רבות כלוא בביתו
קול ושוברו תקיעה שברים נגוע ומעונה ביסו' קשים ומרים
ויספדו לו מספד גדול יודעו ומכירו על אבדן תורתו
אנה פנה חמדת הלבבות מגוע היחס והמעלה הח' הש' והכולל
כ'מ'ה'ר' עזריאל ב' דוד מאטאלון ז'ל'ה'ה' א'ז'ה' א' לח' טבת ש'
ה'ת'ר'נ"ז ליצי' נפשו בטוב תלין אל המנוחה ואל הנחלה כ'ר'א'

1548. [ב אב תרנ"ז]

ב'ד'ה'
ש'או על שפיים קינה ומספד מר כתנים
ל'מקוננות קראו תעננה הו ! הו ! בכל עברים
ו'בכו בכה הה ! להולך בלא בנות ובנים
מ'י לא יריע על זה הגבר תרועה ושברים

[578]

ס'ומך נופלים מאמץ ברכים כורעות
א'יש חיל רב פעלים לאביונים ולדלים
י'ה שמו לעולם כירח יכון לעד לאות
א'מום ס'קל המסילה לילך למקום חשמלים
מצבת קבורת
הביטו וראו זאת המצבה בה טמון גוית נפש
נשגבה ה'ה' ה'ג'ו'מ' הישיש הנכבד השר והטפסר
כ'ה'ר' שלום משה סאאיאס נ'ע'
נ'ל'ב'ע' יום שבת קדש ונקבר למחרתו ג' מנחם
ה'ת'ר'נ"ז 5651 ת'נ'צ'ב'ה'

בן „הגביר המרומם” משה סאאיאס (מס' 1439) ואחי „הגביר המרומם” יוסף סאאיאס (מס' 1519). ח' שלום סאאיאס (נולד בשנת 1824), היה נדבן ועסקן ציבורי נעלה. במשך הרבה שנים היה נשיא וועד הקהילה, חבר וועד הנהלת בתי ספר האליאנס והתעניין במיוחד בבניין בית-אולפן ת"ת הגדול שהוקם בשנת 1904. כל מוסדות הצדקה שהתקיימו בשאלוניקי נהנו מצדקת פזרונו. הוא תמך גם בידי לומדי התורה וייסד בביתו ישיבה שבה למדו יום-יום תלמידי-חכמים.

1549. [יד כסליו תרנ"ח]

ב'ד'ה'
אליכם אישים אקרא
שאו קינה מרה והנני יונה שחורה
פסידא דלא הדרה
ה'ה' הישיש ונכבד הרופא כ'ה'ר'
משה מנחם חנן נ'ע'
ביום י'ד' לחדש כסליו שנת 5658

אפשר והיה מצאצאי „הרופא המובהק” ירמיה חנן שנפטר בניסן תקפ"ב (מס' 1408). עוד ידועים לנו ממשפחה זו: „הרופא המובהק” יעקב חאני(ן), שנפטר בשנת תקי"ז (מס' 1263); „הרופא המובהק” רפאל המכונה חכם חנן, שמת בשנת תק"ל (מס' 1295). אין ספק, שמשפחה זו הקימה מתוכה רופאים אחרים שנעלמו ממנו. היא היתה בשאלוניקי כעין דינאסטיה של רופאים מומחים.

1550. [יג תמוז תרנ"ח]

קול בכיה
א'זעק תאניה אספוק כפים
ה'יום על נפשות תוגות נוספו
ר'ד השמש סתר התום כפים
נ'דיב לב פס כפיו מפשע הפו

[579]

נ'פשו היקרה מרומים עלתה
ח'סדים עשתה תגמול לקחת
מ'חזיק בתורה הרחיק עולתה
ה'ורד רק בשרו אלי בור שחת
מ'עון לצדקות ביתו הנהו
ל'אביונים רחם במתן בסתר
א'זרח רענן חסיד עם קונהו
כ'בוד אשר נחל שדי לו סתר
מצבת קבורת
האיש בעל צדקות אהב התורה
כ'ה'ר' אהרן נחמה מלאך נ'ע'
נ'ל'ב'ע' י'ג' 13 תמוז ה'ת'ר'נ'ח' 5658
ת'נ'צ'ב'ה'

3 Juillet
1898

אהרן מלאך היה בעל בית צנוע ואמיד. נולדו לו שבעה בנים, שכולם קיבלו חינוך דתי, כמנהג הזמן: נחמה, משה, מרדכי, יעקב, שמואל, אברהם ואליהו. הבן הראשון נחמה היה מיקירי העיר, בעל עמדה כלכלית איתנה מאוד. הוא היה אהוב ורצוי לשלטונות העיר ובמשך הרבה שנים היה חבר וועד העירייה. בניו, אנרי ופיפו, היו בעלי עסקים גדולים. פיפו זכה להיות שר הכספים בזמן שלטונו של ראש הממשלה גונאריס עד תבוסת צבאות יוון באסיה הקטנה בשנת 1922. הוא מונה למיופה כוח של יוון בישראל. הבן השני, משה, היה תלמיד-חכם מעמיק ועסקן ציבורי (עיין מס' 1627). בנו אהרן ניספה בפולין. לבן השלישי, מרדכי, נולדו חמישה בנים: אהרן, רופא מצויין בצרפת; רפאל רופא שיניים בפאריס; חיים דוד, גם הוא רופא שיניים בפאריס; שמואל, גדבן ועסקן ציבורי נלהב בבואינוס אייריס; ליאון, יהודי מסור לעמו ולכל קדשי העם. לבן הרביעי יעקב נולדו: אשר, ליאון ומאריין. הבן הראשון, מומחה במשפט והתורכי, שימש סינאטור במורשון היווני ושופט בארץ בהיותה תחת חסות אנגליה.

1551. [ט כסלו תרנ"ט]

ב'ד'ה'
מצבת קבורת
הרופא המובהק מדוכא ביסורין
כ'ה'ר' נסים ב' יעקב דוד נ'ע'

[580]

נפ' ל'ב'ע' ביום תשעה לח' כסלו
ש' ה'ת'ר'נ'ט' ת'נ'צ'ב'ה'
November 1898

„בן „הרופא המובהק“ יעקב דוד, שמת בשנת תרי"ח (מס' 1467) ואבי הרופא המפורסם ז'אק נסים פאשה, „אביר הרופאים“ בצבא התורכי. גם יתר בניו: אברהם, אליהו, משה ודניאל היו רופאים מוסמכים שפעלו בצבא התורכי.

1552. [טז שבט תרנ"ט]

ב'ד'ה'
יום זה שאו קינה נהי ברעדה
ה'לילו על מרגלית זו אבודה
ו'לב כל יבכו ליום הפקודה
ד'ע שר וגדול נפל יאודה
ה'וי נא על נפש זכה וחסידה
י'ללת אבל ותרועת שברים
ע'נו ברמה על גבר עפרים
ק'ול יעקב נשמע ספו הישרים
ב'ת יאודה תילל על משברים
נ'חלי דמע ישפכו עינינו
ח'מדת יאודה פנה ואינו
מ'י ינוד לנו מי ינחמנו
ה'כי יצעקו אבינו רוענו
ת'ורת יאודה חרותה על לוח
נ'ר אלקים נפשו באור זרוח
צ'בי ישראל גן עדן ינוח
ב'אה'לי ישרים תנחהו הרוח
נפטר ט'ז' לח' שבט ת'ר'נ'ט'

ר' יהודה נחמה היה מחלוצי ההשכלה בשאלוניקי. שימש נשיא וועד בית ספר כ"ח מראשית הווסדו בשנת 1873 עד יום מותו. בשנת 1877 נבחר לחבר הוועד הראשון של בית האולפן ת"ת, שביזמתו הכנסו סדרים חדשים בלימודים ובתקציב. היה מן העסקנים היותר פעילים להקמת בית ספר לאומנות. השתתף בהנהלת מוסדות צו"ח וגמ"ח. בהשתדלותו נוצרה בשנת תרנ"א חברה „שפת אמת“ להפצת הלשון העברית החדשה בין הדור החדש.

פעולתו בשטח הספרות היא בעלת ערך. הוא פרסם חיבורים שונים, מהם מקוריים ומהם תרגומים משפות אחרות. הוא ערך בלאדינו, לצורך העם שאינו קורא עברית, „זכרון טוב“, או תולדות ד"ר אלבירטו כהן, הרב הפרטי של לורד ג'ימס רוג'ילד

[581]

(שאלוניקי תרכ"ב); "היסטוריה אוניב'ירסאל" (היסטוריה כללית), ספר לימוד בלא-דינו לצורך בתי ספר האליאנס, שהוא תירגם מן השפה האנגלית (שם, תרכ"א, תרכ"ב). בשנת תרכ"ו הוציא את הירחון "איל לונאר", הקובץ הספרותי הראשון שהופיע בלאדינו בשאלוניקי. נאזמו על לימוד אומנות, מלאכת יד והדת נדפס בשאלוניקי בשנת תרנ"ו.

ספרו החשוב ביותר מצד תכנו הוא "מכתבי דודים מיין". כולל העתקות מכתבים שהריץ לחכמי זמנו בשנות תרי"א—תרל"ג והתשובות שקיבל מהם (שם, תרנ"ג). רבות מאגרותיו כוללות חומר היסטורי חשוב. המכתבים ששיגר בשנות תרל"ד—תרנ"ה הופיעו בשנת תרצ"ו בדפוס האחים ביזיס בשם "מכתבי דודים מיין, מחברת שניה". אולם החלק הזה לא יצא לשוק כי טרם נגמרה הדפסתו הכרו משטר הדיקטטורה ביוון; לרגל המשטר החדש התקיימה ביקורת ספרים, שהיתה צריכה לבדוק כל כתב-יד לפני פרסומו. כל הטפסים שנשארו בבית הדפוס אבדו אחר גלות היהודים לפולין. כעת אין במציאות אלא טופס אחד שראיתי ברשותו של אחד מצאצאי המחבר.

ר"י נחמה גיסה את כוחו בשירה העברית. הוא חיבר שיר תהילה לכבוד השלטון עבדול מיג'יד לרגל ביקורו בשאלוניקי בכ"ה בתמוז תרי"ט (1859); כתובת מצבתו המליצית של השר ד"ר משה אלאטיני (מס' 1511): קינה על פטירת הבארון מוריס די הירש, ועוד. סגנונו בשירה ובפרוזה מתובלת במליצות מקראיות, כמנהג וכטעם הזמן, אך הוא צח וברור.

יום פטירתו היה יום אבל כבד ליהודי שאלוניקי. בלווייתו רבת העם השתתפו רבים מעמי הנכר. בהספד שנערך לכבודו בק"ק סיציליה דרש ר' רפאל ן וינסטי, שדיבר בשבחיו על פעולותיו הרבות להפצת ההשכלה בין יהודי שאלוניקי.

הוא הניח במוותו שלוש בנים ושלוש בנות. בנו הגדול, הגביר המרומם בכור יעקב יאודה נחמה" נפטר בשלושים באב תרצ"ה. אחד מנכדיו מצד אחת מבנותיו, שאול ישראל, מכהן במכללת רומא כפרופיסור לפתולוגיה כללית.

1553. [יו תמוז תרנ"ט]

ב'ד'ה'

ימס כל לב ירפו כל ידים וכל עין יול כמים כי עת צרה היא ליעקב
עדות ישראל יבכו תמרורים כמים הנגרים כי גלה כבוד מבית יעקב
ק'דשו צום בעיר קראו עצרה לספוד לצרה אחת אך יצא יצא יעקב
ב'צל החכמה והמשפט שם כל מעיניו עדי הלך לגן עדניו ויצא יעקב
ק'ול ב'י'כים בתרועה ושברים נשמע מכל עברים בקהלת יעקב
דין הוא הוד והדר בקדש נהדר תחכם השלם והכולל בישראל להלל
הדיין המצויין ולדון ולהורות משפטים ותורות כמוהר"ר יעקב יוסף קוביץ
ז'ל'היה' הלך למנוחות ביום שבעה עשר לח' תמוז משנת תר'נ'ט/ ת'נ'צ'ב'ה'

[582]

מצאצאי ר' רפאל חיים אברהם קובו, בעל, "חיי אברהם" (מס' 1374). דודו היה הרב הכולל ר' אשר קובו, בעל, "שער אשר" (מס' 1496).

1554.

ברוך הגוזר

א'יש נכבד ומשכיל ינוח פה גזע נאמן
ב'חר צדק מאס חמס לעמו ודתו נאמן
ר'בות פעל במוסד בקור חולים בחבה יתרה
ה'זילו דמעות צאצאיו כי אבדו עטרת תפארתה
מעשי צדקותיו ישאירו זכרו לברכה פה בארץ
נשמתו תתלונן בצל שדי במרומי ערץ
מ'ק'

האיש הנכבד רודף צדקות

Ici repose

Abram Moise Bensussan

Notre époux et père cheri dont
la vie fut un perpetuel sacrifice
pour les siens et dont l'infatigable
dévouement au sort des malheureux
fut le constant souci de ses jours.
A lui nos regrets et nos larmes
eternels

1555. [כד אדר"א תר"ס]

מ'ה אעידך מה אדמה לך הבת שאלוניקי המאודרת
יום ליום תבכה ותתיפח באבידה שאינה חוזרת
כ'ף אל כף תכה ולא תמצא מזור תעלה הנכרת
א'ל הלקח ממנו ארון האלקים כולו כאדרת
ל'ילה ויום ביתו פתוחה לדון דין אמת כמלאך משרת
ב'קולו יחתו מריביו על ריב בני ישראל ועל נצותם
כ'ביר מצאה ידו לא נפחד מאדם מחרב וחניתותם
ו'כל בית ישראל בראותו קטון וגדול רעדה אחזתם
ר'אש הדרשנים בשבתות ומעדים ובכל יום במנוחתם
מ'עלותיו מי יספר גדולה ענוה היה נחשב כמים
ו'כל בית ישראל יבכו השרפה אשר שרף אבינו שבשמים
ל'עולם זאת על ישראל לא תשכח רפו כל ידים

[583]

כ'לביא יקום ויעמד מיכאל בתפלה יפקוד ה' מנה אחת אפים
ו'הלכה והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים נצחיים
הל' הוא הרב הישיש המזכה את הרבים ז'ר'ק' כ'מ'ה'ר'ר'
מיכאל המכונה בכור מולכו ז'צ'ל' נתבקש ב'ש'ב'
ביום כ'ד' לחד' אדר א' משנת ה'ס'ת'ר' ת'נ'צ'ב'ה'

נכד הרב הגדול ר' שאול מולכו (מס' 1499) וסבא של מחבר הספר הזה. היה אחד
הדיינים היותר מכובדים ונערצים שבדורו, על התמסרותו לטובת העם, צניעותו
ואומץ לבו. מרגלא בפומיה היה: "את האלהים אני ירא" ומי שהיה לו ריב עם איש
אלם ובעל זרוע פנה אל ר' בכור שדן דין אמת, שפט בצדק את עמיתו ולא הכיר
פנים במשפט.

1556. [תרס"א]

משה יעקב אוטולינגי
נ'ע' נ'ל'ב'ע'

ש' 5661
Moise Ottolenghi
Nato à Livorno
il 10 Settembre
1840
Decesso a Salonicco
il 12 Dicembre
1900
Fu rabbino maggiore
direttor insegnante
fu relante
amante del progresso
Nemicco acerimo
Del fanatismo
La famiglia desolata
O.M.P.

משה אוטולינגי נולד באיטליה בשנת 1840 והוזמן לנהל אולפן ת"ת הגדול בשנת
1880 ביוזמתו והשתדלותו של הרופא משה אלאטיני (מס' 1511), שדאג לחינוך בני
דלת העם. הוא חיבר ס', "צמח צדיק"; שירים לעת מצוא, קינות וכתובות מצבות;
ספר "משפט ליעקב" בשני חלקים, "למודי דת באורח ויכוח" לתלמידי בתי הספר
שבשאלוניקי. שני ספרים אלה נדפסו בדפוס, "עץ החיים", הראשון בשנת תרמ"ז
והשני בשנת תרנ"ב — תרנ"ה. הנפטר חיבר בעצמו לפני מותו את כתובת מצבתו,
כמו שהיה המנהג באיטליה (גירונדי, דף קלה, ריח).

[584]

1557. [טז אייר תרס"א]

כל פה מר יצריח ועיני עובר ידמעו
כי איש אמונים אפס באבו עודנו
עדי ישורון מצוף לקחו שבעו
מורח תמים דעים חלף איננו
רעיתו הגלמודה מר תתיפח
לקח בחיר נפשה בדמי ימיהו
אך נפשו בעדן גן עתה פורח
ה'ה' יקר ומשכיל וידאל יאודה הלוי
לאנדו נ'ע' ביום 16 אייר ש' 5661

בן, "הרופא המובהק" יאודה הלוי המ' לאנדו (מס' 1500). וידאל לאנדו, היה אחד
המורים הראשונים שהפיצו את הלשון הגרמנית בשאלוניקי, ביחוד בין היהודים.

1558. [ד מרחשון תרס"ב]

ב'ר'ה'
א'שיחה במר נהי בכי תמרורים
ל'שבר זה הילילו הה! בקול מרים
פ'אר משפחת אלאטיני הובל לקברים
ר'ועה התרועעה הארץ בקול יללה
י'קר רוח עודנו באבו לשמים עלה
ד'יה לבנו נמס כדונג ברתת וחלחלה
ו'כל באי שער עירו נשאו קינה
א'הה! צבי חמדת לבנו אנה פנה
ל'שחת ירד במיטב ימים כבן שנה
א'יש שר ואוהב מגזע היחס והמעלה
ט'רף טורף איש משכיל ממנו הוגלה
י'קר מחרוץ מנכבדי ארץ מאד נ'עלה
מצבת קבורת איש גדול ורם כבוד שמו
משה המכונה אלפ'ר'ידו נ'ע'
נח נפשו ביום ד' לח' חשון ש'
יושב ב'ס'ת'ר' עליון לפ'ק'
5662

Alfredo Allatini
Nato il 2 Giugno 1849
Morto il 17 Ottobre 1901

[585]

בן דארייו וגנר לאזארו אלאטיני (מס' 1418). הוא חונך באיטליה והקים בשנת 1898 את הטחנה המודרנית הנושאת עוד היום את שם המשפחה אלאטיני. זכה לאותות הצטיינות מצד ממשלות תורכיה, אוסטריה ואיטליה וכבוד גדול נעשה כשהובל לקבורה.

1559. [ד שבט תרס"ב]

ב'ר'ה'

שפעת רביבים הוילו לרגלי זה הקבר
פה אבן-קדש בין רגבי עפר שוכנת
משכיל נבון רב שמואל ארי בחבר
במיטב ימיו טרף בעוד ידו חוננת
וערבה כל שמחה כל לבב נשבר שבר
יום נפל שר וגדול לתורת אל משענת
איך לא נבכה על "פלא יועץ" עשה לו אבר
ביראת שדי ישגה נפשו נאמנת
לכל ועד טוב היה אבי כל בני עבר
לקח נפשות בצוף דבשו כמו צנצנת
שמחה לתוגה הויה יום נאסף הגבר
בהיותו בבנין ת"ת הגדול אבן בוחנת
מצבת קבורה
הוד הרב המובהק הגו כברק הגדיל תושיה
כגפן פוריה מפקה על העם בטוב טעם כ'מ'ו'ה'ר'ר'
שמואל ב' יוסף שמחה
ז'צ'ל' ויהי חשך אפלה בארבעה לחדש שבט
שנת : יושב ב'ס'ת'ר' עליון לפ'ק' (תרס"ב)
5662

תלמיד חכם ועסקן ציבורי, "תורה וגדולה" במקום אחד. שימש ש"ץ בק"ק אשכנזי, זעליו נמנתה משפחתו. בנו היחידי, ר' אשר, חתן הרב הגדול ר' יעקב קובו (מס' 1171). גם הוא תלמיד-חכם ועסקן ציבורי. הוא השתדל לבנות, אחר התבעירה של שנת תרע"ז, את "בית כנסת אשכנזי", שהוקם על יד השוק היהודי. אחי ר' שמואל, יצחק שמתה, היה מיקירי העיר.

1560. [9.7.1912]

Hier Ruht

Herr

Emmanuel Steiner

Ober-inspektor

[586]

der
Orientalischen eisenbahnen
geboren
6 November 1843
gestorben
9 Juli 1912
Friede seiner asche

עמנואל שטאינר

מפקח קו מסילת הברזל Oriental בשאלוניקי. ממשלת אוסטריה כיבדו בשנת 1898 באות כבוד Cavalier de l'ordre de Francois Joseph בשנה זו זיכתהו גם הממשלה התורכית באות כבוד של אוסמאניאי מחלקה שלישית. גם פקידי התחנה שאלוניקי-דידיאגאג, ביניהם השאלוניקאים גאטיניו (?) וארדיטי (?) קיבלו אז כל אחד אות הצטיינות של מיג'ידיאי מחלקה חמישית. בתה, אדיל שטאינר, נישאה לרופא עינים אלכסנדרו אלפ'יירי.

1561. [כא מרחשון תרס"ג]

ב'ר'ה'

כל עוברי דרך שאו
קינה על היקר ונבון
שהלך על א' ההרים
ר' פנחס מאיר הלוי נפ'
ביום כ'א' לח' מרחשון ש'
ת'ר'ס'ג' ת'נ'צ'ב'ה'

Hier ruet Pinkas
Meyer Teier gebor
1848 gestorb 1962
21 November

1562. [כג ניסן תרס"ג]

למי אוי למי אבוי למי הגה ולמי קינים
לשוכן פה אשר ישב בדד שבע לענה ויגונים
בלי בנים בלי בנות בלי נכד בלי נינים
אך קדש ימיו בדת אל היקרה מפנינים
וממנו תורה יצאה וכל חכמה והגיונים
ולמשפט הוא ישב להורות דת ודינים
ולעת זקנתו גלה צדקתו והקדיש כסף ודרכונים
אשר פרוותיו ינתנו ללמוד תורה ועיונים

[587]

לכן ינון שמו לעד זכר עולם מבנות ומבנים
ונפשו תתעדן בצל שדי שוכן מעונים
ה'ה' הרב המובהק מר קשישא
כ'מ'ה'ר'ר' יעקב המ' מירקאדו ברכה ז'צ'ו'ק'ל'
נ'ב' ש'מ' ביום כ'ג' ניסן שנת 5663
ת'נ'צ'ב'ה'

אחד הרבנים המשכילים המעטים שקמו בשאלוניקי בנאה הי"ט. לבו היה ער
לכל רעיון חדש ובמסתרם נטה אחר ביקורת המקרא ברוחו של אברהם אבן-עזרא.
שבפרושו היה מעיין תמיד. הוא קבע בצוואתו שעזובונו, שעלה לסכום של 250 ל"ת,
ינתן למוסדות צדקה וללומדים בתורה.

1563. [ט אלול תרס"ג]

ב'ד'ה'
ה'ה' שר וגדול נפל בלאום
רופא מובהק רשום בחכמות
במיטב ימיו עזב את משפחתו
ויעבר והנה איננו פתאום
אהוב לכל אוהב ביתו ועמיתו
ויהי איש מצליח ותרב גדולתו
זה יעקב בחר המלך בפעולתו
נהיה שר וקצין פחה במשרתו
אנה הלך נשיא אוצר מלא אשר
אנה פנה משגיח דלים, איהו ?
או ! כי חלף הלך שמם נוהו
שבת גיל ושמחה חדל האשר

מצבת קבורת
השר וטפסר הדוקטור הבקי המפואר והנעלה
כ'ה'ר' יעקב נסים נ'ע'
נ'ל'ב'ע' ביום ט' לחדש אלול שנת ה'ת'ר'ס'ג'

Ci — Git

Son excellence Jacpue pacha
Général de division medecin
opérateur du IIIem corps d'armée
et inspecteur en chef sanitaire
victime de sen devoir en
donnant de ses soins à un soldat
attcint d'una blessure mortelle.
11 fut cruellement arraché à

l' affection de sa famille le 22 Août
1903 à l'âge de 53 ans'
Priez pour lui

ז'אק פאשה (כך נקרא בפי העם) נולד בשנת תר"י לאביו נסים בן יעקב, שנפטר
ביום ט כסליו תרנ"ט (מס' 1551). גם הוא רופא. זקנו, יעקב בן דוד, שמת בראש חודש
אייר תרי"ח (מס' 1467), היה, לפי ציונו, „רופא מובהק שאחריו לא קם כמוהו". ז'אק
נסים פאשה וארבעת אחיו: אברהם, אליהו, משה ודניאל, למדו בקושטא רפואה,
שהיתה להם ירושת אבות. בהיותו רופא מנתח בעל כשרונות, מצליח במקצועו
ומחונן במוג נעים ובתואר פנים מושך את הלב, עלה במהירות לדרגה היותר
עליונה בצבא התורכי וזכה לתואר פריק General de division, שלא השיג
שום רופא צבאי, אפילו תורכי מלידה. שמו של ז'אק פאשה היה לתהילה ולתפארת
לקהילת שאלוניקי שהתגאתה באחד מבניה היותר נעלים ומצויינים שקמו במחצית
השניה של המאה התשע-עשרה. המות חטפו במחצית ימיו ובעצם עבודתו, כשהוא
צלח ורכב. הוא מת מחמת מורסה ארסית שהוא נתח בגוף חייל תורכי. כל קונסולי
העיר ומסלתה ושמנה של תושביה והמון רב של יהודים נהרו אחר מיטתו. (עיין
In Memoriam, חלק ג, עמ' 76—78). הממשלה התורכית שילמה את הוצאות
קבורתו, לאות כבוד והשתתפותה באבל אחד מבניה היותר נעלים.

1564. [ט שבט תרס"ד]

ב'ר'ה'
י'ללה ונהי ובכי תמרורים
א'ללי ומספד מכל עברים
ו'י חלף פתאום והובל לקברים
ד'אבה נותו ונשארה גלמודה
ה'ה שאה ומשאה וירד יאודה
י'אודה אתה יודוך צור תעודה
י'זהירו מעלליך צדק ומישרים
נ'גה שמך יזכר לדור דורים
י'שירו צדקותיו בגני מרומים
מ'ק'

היקר רוח איש תבונה מליץ משרים
וגו"מ כו"ר יאודג'ון שמואל ייני נ'ע'
נ'ל'ב'ע' ביום 9 לח' שבט ש' ה'ת'ר'ס'ד'
ת'נ'צ'ב'ה'

מעורכי הדין הראשונים שקמו בשאלוניקי אחר שהוקמו בתי המשפט בתורכיה.
אביו שמואל היה מתורגמן הקונסול האיטלקי. הממשלה התורכית זיכתו בשנת 1906
באות כבוד של אוסמאניאי מחלקה רביעית. אחיו, חזקיה, היה דרוגמן קונסול צרפת.
אביו שמואל אינו ידוע לנו.

1565. [כד אדר תרס"ד]

ב'ד'ה'

איש אמונים מבני אדם במ
כל ראש לחלי וכל לב נשבר
כל שאון בעיר וקול ששון הס
טרף טרף יוסף תמים גבר
אך נפש היקרה עתה שוכבת
במקום השרפים שם מתענגת
בעדן גן לעולמי עד יושבת
עד בא יום גאולה לצאן דואגת
מצבת קבורת
ה'ה' החכם השלם והכולל חסיד ועניו
כ'ה'ר' יוסף ב' שמואל נ'ע'
נ'ל'ב'ע' ביום כ'ד' לחדש אדר שנת ה'ת'ר'ס'ד'
ת'נ'צ'ב'ה'

1566. [ז אב תרס"ד]

י'ח'ב' י'ע'מ'

פה נטמן נטע נעמן ישר ונאמן נקי כפים
סופר מהיר אור בהיר כוכב מזהיר אור בשעתים
נזרו נפל אורו אבל כוכבו שפל לארץ משמים
ביום עברה מר ונורא חשך אורה בעת צהרים
לכן יושב עובר ושב עלם ושב בפיק ברכים
לתנות במר חסיד גמר צדיק כתמר מזוקק שבעתים
ועין דומע כנחל נובע פולח ובוקע נחלי מים
אנה פנה ראש פינה מגן וצינה טהור עינים
ה'ה' הוד והדר ספרא רבא ויקירא החכם
השלם והכולל המזכה את הרבים כ'מ'ו'ה'ר'
דוד יצחק אמארייליו זל
נתבקש ב'י'ש'מ' ביום ז' לח' אב שנת ה'ת'ר'ס'ד'

1567. [21.8.1904]

ברוך אומר ועושה
רוממותו עולה כשה
כליל לאל עליון נושא
תהי נפשו בצה תצה

[590]

ח'כס משכיל ועניו

י'טב כל איש בעיניו

י'מירו לכל פנינו

מ'וצאיו מצא חיים

ש'רש בלב תלמידיו

ל'עשות חסד לגדודיו

מ'חסה מעוז לידידיו

אנה אלהי ש'ל'ם'

עודנו באבו זיוו פנה

כי לחדש רחמים רום פנה

בן שתים וששים שנה

שנת 5664 ה'ת'ר'ס'ד'

21 אגוסטו 1904

מחלוצי ההשכלה בשאלוניקי. ר' חיים שלם קיבל חינוך מודרני בעיר מולדתו
בבית ספרו של יוסף ליפמן מסטראסבורגו והוא בעצמו ייסד שם בית ספר מודרני
ביחס לזמנו בו למדו התלמידים תורכית וצרפתית וגם עברית. הוא כתב באיספאניולית
לצורך תלמידי בית ספרו „לוס פרינסיפיוס דיל סאב'יר“ (יסודי הלימוד), שנדפס
בשאלוניקי בשנת תרל"ו.

1568. [ח טבת תרס"ה]

השוכב במסתרים

היה ראש משוררים ועשה כמה

שירים בביאת המלך והשרים ושיר

שיחות לפורים ורוב שבתות לאל

נעים זמירות ישראל בכל כנסיה

לשם שמים בכל כוח ורגלים היה רץ כצבי

זה האיש סעדי הלוי

פה הושט אבן פינה

על גבר מלא בינה

ממנו דעה עצה ותבונה

צדק אזור מתניו ואמונה

ה'ה' הנו"מ סעדי הלוי אשכנזי נ'ע'

הוא היהודי הראשון המו"ל עתונים בזאת העיר

בשנת ה'ת'ר'ל'ה' הו"ל עתון בלשון ספרדי העתון

לה איפוקה

[591]

בשנת ה'תרנ"ו ה'ל בלשון צרפתי העתון

"ז'ורנאל די סאלוניקי"

נ'ל'ב'ע' ביום שמונה לחדש טבת שנת ה'תרס"ה

תנצבה

אביו של סעדי הלוי, של הכתובת שלפנינו, הוא בצלאל הלוי אשכנזי, נין ונכד להמדפיס המפואר בצלאל הלוי אשכנזי נ"ע, שנדד מאמשטרדאם לשאלוניקי בערך ש' ת"ק (1740). בצלאל השני נפטר בסיון תקפ"ה והניח במותו שלוש בנות, בן אחד, סעדי, שהיה אז בן שבע, ובן במעי האם שנקרא יהודה. האלמנה האומללה אזרה את כל אונה, כדי להמשיך את מלאכת ההדפסה ולפרנס את בניה הקטנים. בשער הספר, "אגדת אליהו", חלק ב, לר' אליהו ב"ר שלמה אברהם הכהן, שיצא בשנת תקפ"ה, נרשם: "בדפוס יתמי בצלאל הלוי נ"ע", בעוד שבספר, "קהל יאודה" לר' יאודה אשכנזי, שנדפס באותה שנה, כשהמדפיס בצלאל היה עוד בחיים, צויין "בדפוס בצלאל הלוי הי"ו". אולם העבודה הקשה פרכה את גופה של האלמנה ובריאותה התמוטטה. פתיל חייה נפסק באלול תקצ"ז בהיותה בת ארבעים ושבע והספר האחרון שנדפס בדפוס בעלה תחת הנהלתה והשגחתה היה "נשמת כל חי", חלק ב, לר' חיים פאלאג'י. בנה סעדי — השני בשם זה בשושלת של המדפיסים לבית הלוי אשכנזי בשאלוניקי — היה אז בגיל שמונה-עשרה, צעיר מלא כוח-עלומים ורצון כביר. הוא כבר ידע על בוריה את אומנות ההדפסה, שבה עסק עוד בהיותו נער. במות אמו לקח את רסן הדפוס בידו והספר הראשון שהוציא היה "אביר יעקב" לר' אברהם גירון מאידירגו בשנת תקצ"ח. על השער כתוב: "בדפוס הבחור סעדי בן להמנוח כה"ר בצלאל הלוי אשכנזי נ"ע. משנת ת"ר ואילך הוא משמיט את המלה, "בחור" ורושם את שמו ותכונתו של המדפיס באופנים שונים: "בדפוס סעדי הלוי", "בדפוס סעדי הלוי", "בדפוס הנ"מ סעדי בכר הלוי אשכנזי", "בדפוס הנ"י (נעים זמירות ישראל) סעדי הלוי אשכנזי", "אין לה אימפרימיריאה איסטא בילידה", על שערי ספרי לאדינו.

בשנת ת"ר הכניס סעדי הלוי הרבה שכלולים ושיפורים בבית הדפוס הישן והחליף האותיות הישנות והמשוחקות בחדשות ויפות שהביא מן החוץ. על שער הספר, "תוכחות חיים" לר' חיים פאלאג'י, שנדפס בשנה זו בחומר ההדפסה החדש, רשם בקורת-רוח: "בדפוס חדש שהוקם על ידי בה"ר סעדי הלוי אשכנזי". סעדי הלוי הדפיס מלבד ספרי ראשונות, ספרי מוסר ודרוש, מחזורים, ועוד, הרבה ספרים וחבורות לעם באיספאניולית. הוא בעצמו חיבר ותירגם ספרים שונים בניב זה. שיריו ההיתוליים והעממיים על חג הפורים, על חג הפסח ועל חג השבועות זכו להרבה הוצאות.

כדאי לציין, שהמדפיס הלוי לא הצטמצם בתחום אומנותו. הוא פעל הרבה לטובת אחיו בני עירו והיה מחלוצי ההשכלה בשאלוניקי, ושלוש בניו שמואל, דוד (דאט) ובצלאל היו לו בעוזריו. הוא הוציא בשנת תרל"ה (1875) בהשתתפות בניו את השבועון "לה איפוקה" (התקופה) ביהודית-ספרית — שהפך יומן בשנת 1908 — ובשנת תרנ"ו (1896) את כתב העת Journal de Salonique בצרפתית. שניהם

עזרו במידה רבה לאמנציפציה של יהודי שאלוניקי. לרגל כיבוש העיר על ידי צבאות יוון, הפסיקו שני העיתונים הנזכרים את הופעתם בשנת 1913 וגם בית הדפוס נסגר, לאחר שהתקיים כמאה שבעים וארבע שנים. בן שבעים וחמש שנים היה במותו.

1569. [כד תמוז תרס"ה]

מ'ק'

פה שוכב חכם גדול אהב יושר

תורה ודת אהב כעל כל עושר

פה מדות טובות לנצח נסתר

פה ענוה חכמה לעד נקברו

הרביץ תורה ודת תלמידיו רבה

בצל חכמות חמדו ישובו

רוח הבריות נוחה הימנו

לכן עלי מותו מרה יקוננו

סבלן גדול נסה בימי חייו

עמד בכל נסיונותיו בעוז רוחהו

צרות רבות אללי אפפוהו

עדי מותו ולא הרפוהו

כ'מ'ז'ה'ר חננאל בכור הכהן י'

ארדוט נ'ע' ביום כ'ד' לח' תמוז

ה'תרס"ה ת'נ'צ'ב'ה'

חכם מעמיק וכליל המידות הטובות. הרביץ תורה בתלמידים במוסד ת"ת. את תורתו נתן במאור-פנים ובלב-טוב ומעולם לא נשמעה נימת-רוגז בשיעוריו. כארבעים בחורים למדו במחיצתו ורבים מהם היו מורי-הוראות. גם אני הכותב שמעתי לקח מפיו במשך ארבע שנים. נפטר בשנות העמידה.

1570. [כט אב תרס"ה]

ב'ר'ה'

איש זך חכם ישר עלה שמים

אחרי סבלו חולי כבד בארץ

הן צוחה בעיר הזאת ופרץ

ולב כל אוהביו נמס כמים

נר אלוהים כבה אויה נא לנו

עוזר דלים היום פנה איננו

כשר ועניו תמים אין אתנו

ששון ורנה אין עוד על שפתנו

בעדן גן לעולמי עד נפשו יושבת

בית העלמין של יהודי שאלוניקי

במקום השרפים שם מתענגת

מצבת קבורת

החכם השלם הדיין המצוין עצום ורב

כיה'ר' דניאל בורלה נ'ע'

נ'ל'ב'ע' ביום כ"ט' לחדש מנחם ש' ה'ת'ר"ס"ה'

5665

נצר משפחה מהוללה בשאלוניקי ששרשיה נעוצים באיטליה. נולד לאביו מנחם בן
משה בורלה. אחיו היו: יצחק, עובדיה (רופא), יוסף ויעקב (רופא). הגיח במותו שני
בנים: מנחם ויוסף.

.1571

דוד סאאיאס

5627—5666

Qui Giace

David Saias

d'anni 39

Probo y virtuoso

Cittadino Italiano

Rapito oi suoi cari

il 11 Febraio MEMVI

Che

Q.L.P

Ci—Git

Aavid Saias

Directeur

de la filature

Scialom Saias et Nipoti

בן חיים (מס' 1610) ונכד יוסף סאאיאס (מס' 1519), למד באוניברסיטה באיטליה
והיה מנהל בית החרושת לטווית צמר-גפן, הראשון שהוקם בשאלוניקי.

.1572 [20.8.1881]

Hier ruht

Frau

Adel Alfieri

geboren

Steiner

[594]

מיכאל מולכו

20 August 1881

gestorben

27 Marz 1906

Friede ihrer asche

בת עמנואל שטאינר, מפקח קו מסילת הברזל Oriental, שנפטר בשאלוניקי
בשנת 1912 (מס' 1560). נישאה לרופא אלכסאנדרו אלפייירי, נוצרי-איטלקי, אולם
היא לא המירה את דתה. הרבנות הראשית התירה את קבורתה בבית העלמין של
היהודים, כרצון משפחתה.

.1573 [כד אייר תרס"ו]

ב'ד'ה'

ידיד יה רב הפעלים יצא לנוח

ויהיא יוסף עניו מאד ושפל רוח

סוחר נכבד תהלתו לכל רוח

פור נתן לכל עני ונכסי רוח

שוחר דעת הרבה צדקה כל ימיו

מטוב לבו אהב עמו וחכמיו

ולדל שואל חננו ברוב רחמיו

אל רעב וצמא הרוה מעין מימיו

מפעליו הטובים יאירו כאורה

זהב טהור הרים להרביץ תורה

רוחו נדבה לקרן תלמוד תורה

חיי נפשו בצרור החיים צרורה

מצבת קבורת

מהאיש היקר ונעלה

מגזע היחס והמעלה

ה'ר' יוסף שמואל מזרחי נ'ע'

נ'ל'ב'ע' ביום שבת קדש ארבעה ועשרים

לח' אייר ונקבר למחרתו כ'ה' בו

שנת ה'ת'ר'ס"ו' לפ'ג'

ת'נ'צ'ב'ה'

נפטר בגיל 88. אחד מיוצרי בית-חרושת לאריגים "טוריס מרחי אי קומ" ומנהל
חברת La Comercial, לפני מותו תרם 200 ל"ת למוסד החינוך ת"ת ו-50
ל"עשרה בטלנים". גם מוסדות אחרים נהנו מצדקת פזרונו.

[595]

1574. [יח שבט תרס"ז]

ב'ד'ה'

כנחלים עיניכם דמעות יזילו
ובאין פוגה נהי ובכי הגדילו
תופס התורה מורה לעם את חקי אלקים
חלף הלך ועזבנו בדרך השכל תועים
תורה תמימה היה לו ממטמונים נאהבים
ואהבת ה' היתה בחובו כאש שלהבת
שפל ברך מדוכה ונענה ביסורים
מעודו רדף צדק חסד ומישרים
נפשו ישכון בעדן גן עם שנאנים
ירוה מי מנוחות ושובע מעדנים
מצבת קבורת

הרב העצום הדיין המצוין כ'מ'ה'ר'ר'
יוסף בכור הכהן נ' ארדוט
נ'ע' נ'ל'ב'ע' ביום י'ח' שבט ה'ת'ר'ס'ז'
ת'נ'צ'ב'ה'
5667

אחיו של ר' חננאל בכור כהן נ' ארדוט.

1575. [כט אדר תרס"ז]

ע'מ'ה'ן'

ירימו כל בכיה כל אנשי קריה כי נדיב היה
צדיק וישר אוי כי נאבד חלף הלך לשמי עליה
חכם לבב שופט צדק ומישרים לו עין ותושיה
כל העם נאנחים צועקים מר ובוכים בייא בייא
דין הוא הוד והדר בקדש נהדר הח'ה'ש' והכולל
בישראל להלל אבי יתומים ודיין אלמנות
כ'מ'ו'ה'ר'ר' יצחק לבית חזן ז'ל'ה'ה'
נתבקש בישיבה של מעלה ביום תשעה ועשרים
לחדש אדר מש' ה'ת'ר'ס'ז' נפשו תשבע מעדנות
ותשיג מנוחות שאננות

1576. [כו ניסן תרס"ז]

ב'ד'ה'

גדול היום שהוא חשך ואפלה ותהי צעקה גדולה
פה ! פה ! במקום עפר ואפר תורה ותעודה נגנזו

[596]

איש חיל רב פעלים אשר כמוהו מעולם לא חזו
נשיא עמו אבי התעודה יועץ פלא ויקר הערך
לפני תורתו ומועצותיו שרים ונכבדים כרעו ברך
עשרים שנה ביושר ובתבונות כפים נהל עמהו
שפט דין עני רב ריב אביון ויצילהו
ויתמוך את התורה ויעש משמרת למשמרת
וירם קרן עדתו על גפי מרומי קרת
ויבנה לו תלמוד תורה אשר לפלא שמהו
בכל ערי המזרח לגדל וליופי אין כמוהו
וביתר מוסדי חמד אשר ידו יסדה
בתי ספר עץ חיים בית יוסף חכמתו לימינם עמדה
לזכר עולם יהיו מפעליו ספורות אין למו
עד דור אחרון חכמי לב יתמהו וידברו במו
כל מעשיו וצדקותיו אשר ידיו הטהורות פעלו
לפני אל אלהי יעקב לריח ניחוח יעלו
מצבת קבורת
הודנו והדרנו נשיא אלהים בתוכנו מורנו ורבינו
הרב הגדול מעוז ומגדול מר קשישא
כ'ק'ש'ת' יעקב חנניה קובו ז'ל'ה'ה'
עלה לשמים ביום כ'ז' ניסן
ה'ת'ר'ס'ז' 5667 ת'נ'צ'ב'ה'

נצר רבנים ומחברים בעלי עושר וכבוד ומצאצאי ר' רפאל חיים אברהם קובו
(מס' 1374). אביו, ר' חנניה קובו, מת בחצי ימיו, בשנת תקפ"ח. ר' יעקב קובו זכה
לשני שולחנות ונתאחדו בו תורה וגדולה. הוא נתמנה לחכם באשי בשנת תרמ"ח ונהג
את נשיאותו ברמה בזמן שקהילת שאלוניקי המהוללה הגיעה אל פסגת תפארתה
והצלחתה. הממשלה התורכית זיכהו בארבע אותות של הצטיינות ובתואר של
קאימאקאס. בן שמונים ושתיים היה במותו וכבוד גדול נעשה לו כשהובל לקבורה.
ביום פטירתו הספידו ר' יוסף מולכו ובתשלום חודש ושנת אבלו דרש עליו ר'
שלמה בכור מולכו בבית הכנסת ת"ת בפני קהל גדול. הוא נספד לשמועה בקושטא.
איזמיר, אדריאנופול, ירושלים ובערים אחרות של תורכיה הרחבה. המספידים הרימו
על נס את מפעליו הגדולים להתפתחותה והתקדמותה של קהילת שאלוניקי היותר
גדולה בממשלת תורכיה. ר' יעקב קובו חיבר ספר, "כוכב מיעקב", קובץ תשובות
(שאלוניקי תרע"ה).

1577. [תרס"ז]

תרגום עברי

הוועד של

חסד ואמת

איל קומיטאטו

חסד ואמת

[597]

בית העלמין של יהודי שאלוניקי

אונורה לה מימוריה	מכבד זכרונו
די איל ריגריטאדו	של הנפטר
סי'	מר
לודוביקו א. מזרחי	לודוביקו א. מזרחי
פור איל אגואה אי לה	על הזרמת המים
ג'יפיה דונאדו די פארסי	והבריכה שנדבו
לוס מיימברוס די סו	בני משפחתו הנכבדה
ריספיקטאדה פ'אמיליה	
אנייו	שנת
5667	5667

(כתובת אחרת באישפניוילית באותיות רומיות)

Alla / Memoria / Abraham / Mimica / e /
Ledovico / Mizrahi / La / Societe / Hessed
ve / Emeth / Dedica / 1907

לודוביקו מזרחי, בן אברהם ומימיקה, ואחי הרופא סי' מואיזי מזרחי, מייסד בית החולים „הירש“, מת בן כ"א בחודש אדר תרמ"ב והמשורר אוטולינגי חיבר עליו קינה (צמח צדק, סי' יו). לזכרו ולעילוי נשמתו נדבו הוריו את הכסף הדרוש כדי לעשות בריכה בבית הקברות, שאליה הזרימו מים חיים מבאר שכרו סמוך לה. המבקרים בבית החיים והמלווים את המת יכלו עכשיו להרוות את צמאונם ולרחוץ את ידיהם ופניהם, בייחוד בחרבוני קיץ. חברת „חסד ואמת“, שנוסדה לפני שנת 1900, כדי לתקן את המצבות הנהרסות מתגרת יד הזמן ולהקיף במחיצות את בית העלמין, חרתה על עמוד אבן לזכר עולם את הטורים שלמעלה.

1578. [30.7.1907]

A Notre très aimé et cher père
Salomon Lobel
né en 1839
Décédé le 30 Juillet 1907
Les enfants éplorés

1579. [יא סיון תרס"ח]

ב'ד'ה'
יום צאת חמדה קדושה בקבר
צ'עק צעקו בגים דמעתי על לחי
ח'שך בכל פנה ויללה בכל עבר
ק'ינה נשאו חמרמרו עינם מבכי

[598]

מיכאל מולכו

יושב ע'ליון ק'בל ב'זבול קדשו תם רוח
ע'ניו וחסיד ופועל צדק ויושר
ק'רוב היה לעני ולכל נכה רוח
ב'מצות אל רדף ובמשפט עשה עושר
ב'נוה ישרים חשב שם בעדן גנים
ש'י'כן ש'חקים נ'פשך בטוב ישביע
שם בשלום מקום ינוחו שאננים
נוכח שופט צדק במרחבי רקיע
5668

מצבת קבורת
מהאיש היקר מכל
תהלה מגזע היחס
והמעלה זקן ונשוא
פנים ומאד נעלה ה'ר'
יצחק יעקב נ' שושן נ'ע'
נ'ל'ב'ע' בן פ'ב' שנה י"א סיון
ה'ת'ר'ס'ח' ת'נ'צ'ב'ה'

1580. [כו אדר-א תרס"ח]

עובר אורח במר יהמה אנה הלך מחמד עינים
יזעק בתאניה ולא ידמה איך קדר אור עינים
טהור לב אנה פנה נקי כפים אוהב כושר
צדק מידיו אמונה תמד הלך בדרכי יושר
מצבת קבורת הנבון ומעולה גומל חסדים טובים
כ'ה'ר' זכריה שלמה נהר נ'ע'
נ'פ'ל'ב'ע' ביום ששה ועשרים לח' אדר א' ש' 5668
ת'נ'צ'ב'ה'

בניו היו יוסף ומאריוס נהר (נאר), שניהם מיקירי העיר ונכבדיה. יוסף היה עורך-דין. במשך כמה שנים היה סגן ראש העיריה. גם מאריוס היה עורך-דין וגם יועץ הקונסול הספרדי. שניהם פעלו לטובת הקהילה.

1581. [יב ניסן תרס"ח]

י'רא האל וסר מרע איש תם וישר
ע'זב את עולמו עבד השם באמונה
ק'נה כבוד קנה הון לו ויהי מאושר
ב'בקור חולים היה רופא מ' שנה
צ'דק אהב גם טוב כל איש ועמיתו

[599]

ד'בקה נפשו במצות אל בעבודתו
ו'ידא על לשכון כבוד במרומים
ק'ציר טובו לקצור זקן ושבע ימים
נ'שמתו תהא צרורה בצרור החיים
ע'ם אראלים וחשמלים במקום החיים
מצבת קבורת
הרופא התמים כ'ה'ר' יעקב צדוק נ'ע'
נ'ל'ב'ע' ביום י'ב' לח' ניסן
שנת ה'ת'ר'ס'ח'
י'רא האל וסר מרע איש תם וישר

יעקב צדוק שימש רופא שלמד מן הנסיון. בנו איזאאי (ישעיה) הוא מן היהודים הראשונים שלמדו תורת הרפואה במערב אירופה. רופא מוסמך ומובהק. סי' א' צדוק היה מטפל כמו אביו בחולים של כת השבתאים (הם נקראו גם מאמינים ודונמים). שישבו במרכז העיר. הוא ידע את מזגם של בני כת זו שהתחתנו ביניהם (השבתאים נחלקו בשאלוניקי לשלוש כתות ומי שנמנה על כת אחת, לא יכול להתחתן עם הכת האחרת) ואת המחלות, בייחוד מחלת העצבים, שהיו מתהלכות בהם. בשביל זה נתנו לו אימון רב והזמינוהו לרפא את חוליהם, אף-על-פי שנמצאו ביניהם רופאים מומחים. הרופא משה (מואס) בורלה, שלמד בפאריס, היה מטפל בשבתאים שישבו במגרשים. א' צדוק התאזרח בפאריס אחר שהשבתאים נסעו לתורכיה בשנת 1924, לרגל חליפת האוכלוסין. גם בנו עוסק שם במקצוע הרפואה. שמואל דוד צדוק, מנהל סניף הבאנק העותומני בשאלוניקי בשנת 1913, הוא ממשפחתו.

1582. [כג תמוז תרס"ח]

תחת העפר הזה ינוחו עצמות הבחור
והנעלה אשר נכרת בעצם עלומיו עודו
הוגה רעיונות נשגבים לחרות עם ישראל
ושפתו וייגע שנים רבות לתחית שפתנו
בעירנו ולמטרה זו עבד בלי לאות
בחק החברה "קדימה" שהוא נחשב
ממסדיה הראשונים ה'ה' המשכיל המצוין
משה אהרון הכהן נ'ע'
נפטר לעגמת לב הוריו וחבריו ומכיריו
ביום כ'ג' תמוז ה'ת'ר'ס'ח'. היום ההוא יהי
חשך אל ידרשנו אלוה ממעל
ואל תופע עליו נהרה
ת'נ'צ'ב'ה'

איש נבון ומשכיל, משופריה דשופריה של מורי תלמוד-תורה הגדול בשאלוניקי. הוא השתתף בשנת תרנ"ט בייסוד חברת "קדימה" להפצת הלשון העברית וחכמת

ישראל. למדנותו ושקדנותו הפליאו את חבריו שניבאו לו עתיד מזהיר בשטח החינוך. הוא שם לילות כימים כדי לאצור ידיעות רחבות ועמוקות בכל מקצועות המדע ובמיוחד בחכמת ישראל. הרצאותיו המלאות תוכן ועניין, שהשמיע באולם חברת "קדימה", משכו המון רב של מקשיבים ששתו בצמא את דבריו. הוא שבק חיים במיטב ימי עלומיו מרוב שקדנותו בלימודיו. מיתתו החטופה היתה אבידה שאינה חוזרת ליהדות השאלוניקאית.

1583. [כד תשרי תר"ע]

ב'ד'ה'
בכה עובר על רפאל ירא האל
פה צפון טוב נשיא בית אב ומנהל
מלא חכמה לו בין השכל כדניאל
קנה שם טוב בעין אדם הוא חננאל
בתוך לבו בוערת אש דת נחליאל
בעת שלוח קטרג עליו בגעיאל
במר נפשו שמע קול עלה בית אל
וכל בניו בוכים עליו אוי פלטיאל
ותדאה על נפשו זכה לשכון בצל אל
שם יתחנן יחיש אל יום יקבץ אל

מצבת קבורת
החכם השלם והכולל אחד מן הנאורים
המאירים שלם במדות טובות משכיל
ונחמד מבני עליה בועד הרוחני
בין יושבי על מדין כ'מ'ו'ה'ר'
רפאל מאיר נ' ויניסטי ז'צ'ל'
ויעל השמימה ביום כ'ד' לחדש תשרי
ונקבר ביום כ'ה' שנת 5670
(אחר כתובת זו נחקק על המצבה מזמור סו שבס' תהלים).

נצר משפחה אצילה בשאלוניקי. ר' רפאל מאיר נ' ויניסטי היה מן הרבנים הנאורים המעטים שקמו בזמנו. דבריו, שנאמרו תמיד בטוב טעם ודעת, היו לעינים לחבריו הרבנים. הוא סידר את תפילות החגים וימים נוראים בצורה חדשה ובהירה, בלא דילוגים וקפיצות, עם תיקונים, הארות וביאור מלוקט למלים הקשות, בעברית או ביהודית-ספרדית. הסדור החדש, שהופיע בהרבה מהדורות בדפוס, "עץ החיים" שבשאלוניקי שימש דוגמה למדפיסים אחרים בעיר, בירושלים ובאיטליה, וקובל ברצון בהרבה מקומות שבמזרח ובארצות אמריקה. הוציא ספר, "תיקון שבת", שנדפס בשאלוניקי בערך בשנת 1902 (זה מסר לי בנו). הוא ליקט וסידר את החומר ל,מעם לועז רות" (שאלוניקי תרמ"ג), בו, מבאר את מגלת רות ע"ד הפשט והדרש והתועליות היוצאות מכל ענין וענין בשיחות נעימות ומפורטות, שכל אדם שיקרא בו יוכל

להבינו היטב". תירגם ללאדינו את „ספר הברית" (שם תר"ס) וספרים אחרים. בנו הגדול, מאיר (נפטר בפאריס) בעל עמדה כלכלית איתנה, היה עסקן ציבורי נעלה ובמשך הרבה שנים פעל לטובת הציבור. היה חבר פעיל בוועד הקהילה, וועד החינוך של בית אולפן ת"ת, ועוד.

1584. [כד שבט תר"ע]

ציר הצירים כמים מאררים קול יללה אנה הלך בדופן עקומה וילך משה
ציר וצוחה ותהי צעקה גדולה אנה פנה ירד לשברים שבר משה
ציר חדש הוצר זו רעה חולה איכה נשבר מטה עז מטה משה
כבוד גדול עשו לו מאד נעלה שרים ואילי הארץ וכל בית משה
ה'ה' הגביר המרומם המדוכה ביסורין זקן ונשוא פנים הנכבד
סי' משה יוסף סאאיאס מ'כ'

נפטר לבית עולמו יום ה' כ"ד' לחדש שבט שנת ה'ת"ר"ע' אל המנוחה
ואל הנחלה ת'נ"צ'ב'ה'

נולד בשנת 1840. אביו, יוסף, נפטר בשנת תרמ"ו (מס' 1519). למשה נולדו
ארבעה בנים: יוסף (1862), יהודה (1866), יצחק (1868), יעקב (1870).

1585. [ט אדר"ב תר"ע]

אקי ריפוזא איל פואירפו
דיל סאבייו אי קומפלידו
פרופיסור די איל תלמוד
תורה הגדול ר' אברהם
יוסף הכהן ׳ן ארדוט נ'ע'
קי מורייו איל 9 ואדר ש'
5670 תנצבה

התרגום

פה מצא לו מנוחה/החכם השלם/מורה בבית ספר תלמוד/תורה הגדול ר' אברהם/
יוסף הכהן ׳ן ארדוט נ'ע'/. נפטר 9 ואדר ש' תר"ע תנצב"ה.

1586. [כב טבת תר"ע]

לגברת פקימה
אשת השר המנוח שאול מודיאנו
נפטרה בעשרים ושנים לטבת התרעא
מת בשבה טובה ושבעה ימים
ועד רגעך האחרון רעבת לטוב ולהסד
אם היית לחולים וליתומים
משען לאביונים ולאמללים

[602]

היכל לתפלה כוננת
ילדי עניים בתלמוד תורה חנכת
לא מת את אשת חיל!
חיה את בלבות אלפי מעריציך
חיה יחיו נצח מעשיך הטובים
צדיקים במותם קרואים חיים
שלום לעפרך יהי זכרך ברוך

A Madame Fakima

Epouse de feu le chevalier Saül Modiano

Décédée le 22 janvier 1911

Tu est mortedans une belle vieillesse et rassasiée de jouir,

Cependant jusqu'au dernier moment tu etais affamee.

Tu étais une mère pour les malades et les orphelins,

Un soutien pour les indigents et les malheureux;

Tu a erigé un temple pour la priere,

Tu a élevé des enfants pauvres dans l'esprit de la loi.

Tu n'est point morte, o femme vertueuse!

Tu vis nans les coeprs de milliers d'admirateurs.

Tes bienfaits vivront eternellemenent.

Les bienfaiteurs ne meurent point.

Paix a tes cendres, benie soit ta memoire!

אשה בעלת חסדים ומעשים טובים, שכמותה לא קמה בקהילת שאלוניקי מיום
הווסדה. בעלה היה עסקן-ציבורי ונדבן גדול סי' שאול מודיאנו, שמת בחייה (מס'
1429). בית פאקימה היה פתוח לרווחתה לכל אומלל וקשה-יום. היא היתה
אם רחמניה למספר גדול של יתומות והרבה משפחות נצרכות נהנו מתמיכתה הכס-
פית הקבועה. היא הקימה בכספה במגרשים בשנת 1896 בית-כנסת נהדר, שנקרא
„בית שאול", על שם בעלה. בית-תפילה זה, שהתנוסס לתפארת היהדות השאלוניקאית
ברובע אריסטוקראטי, נהרס בזדון לבם של הנאצים בשנת 1944. היא זכתה לאריכות
ימים ונשמתה הטהורה עלתה לשמים בהיותה בגיל המאה.

1587. [כה מרחשון תרע"א]

ב'ד'ה'

יאבד יום הניף מות מגלו לכרות מחמד כל עין
ולב כל שומע התפוצץ לרסיסים איך לפתע היה לאין
סגולת העם רכב ישראל ופרשיו קרבן על מזבח המות
פי צדיק לשון זהב לוחכת העפר בארץ חושך וצלמות
איש נעים נחמד למראה גם הוא בדמי ימיו נחטף

[603]

שכול וגלמוד אהה ! כל בניו וכל בנותיו מות אכזרי קטף
רבות רעות צדיק כמי נהר עצומים והרבים עבר ושטף
קדרו שמים מעליו רגזה הארץ מתחתיו דרך קדש שם למטרה
וביושר לבבו התנדב רב הונו לכל דורש עזרה וללומדי תורה
בכל מוסד טוב היה לראש פינה והכל בסתר וביראת ה' טהורה
והרביץ תורה ברבים הלביש ערומים זאת חמדתו זכה וברה
ועתה איפה אוהב תורה ולומדיה ראש מחזיקיה ותומכיה
יוסף איננו כי לקח אותו אל אלים
וישימהו בגן עדן במקום אראלים וחשמליים
מצבת קבורת

היקר והנעלה מגזע היחס והמעלה צדיק חי באמונתו
ה'ח'ה'ש' כ'ק'ש'ת' יוסף המכונה חיים קוביץ ז'ל'ה'ה'
בן הרב הגדול מעוז ומגדול נשיא אלוקים בתוכנו כ'מ'ה'ר'ר'
אשר קוביץ ז'ל'ה'ה' ב'ע' המה' ספר היקר שער אשר נ'ל'ב'ע'
כ'ה' חשון ה'ת'ר'ע'א' ת'נ'צ'ב'ה'

בן ר' אשר קובו (מס' 1496), בעל הון עצום ונדבן גדול שלא קם כמוהו בשאלוניקי.
הוא תמך בכל מוסדות החינוך והצדקה בעיר : ת"ת, עץ החיים, ביקור חולים, בית
החולים הירש והרבה נתן בעילום שם. בעזבונו נוצרה קופת הלוואות חן וחסד, שבאה
לעזרת סוחרים זעירים, חנוונים ורוכלים שומרי-שבת. בישיבתו הגדולה ועשירת
ספרים למדו עשרות תלמידי-חכמים שנהגו ממידת פורונו ; גם ייסד בעודו בחיים
ישיבה מכינה שבה למדו כעשרה בחורים תלמוד ושפת המדינה.

1588. [יז שבט תרע"א]

ב'ד'ה'

י'בכיון מר מלאכי שלום בזה הקבר
ע'שה עשו מספד בכל פנה ועבר
ק'טף מות איש חיל חכם בעוז כגבר
ב'תורה אל חפצו מה נורא זה השבר
ד'אג לטוב עמו ובלבו בערה
י'ראת השם טהורה זכה וברה
ב'כל לבו אהב את כל הוגי התורה
ו'עשות חסד נבחר לו מכל סגולה
ט'הור נפש תעלה אמנם לשמי מרומים
ו'שם תתעדן ותשבע בצחצחות ונעימים
נ'זכח פני עליון כי כל פעולתו תמים
מצבת קבורת החכם השלם והכולל
רב ועצום מהשרידים אשר ה' קורא כ'מ'ה'ר'ר'
יעקב ב'כ'מ'ה'ר'ר' אברהם די בוטון

[604]

עלתה נפשו הטהורה ביום שבעה עשר
לחדש שבט ה'ת'ר'ע'א' ת'נ'צ'ב'ה'

ר' יעקב די-בוטון עסק גם בענייני חול ולא עשה את התורה קרדום לחפור בו.
הוא עסק בפעולות ציבוריות והיה שנים רבות חבר וועד ת"ת. בניו היו סוחרים
באבנים טובות ובמרגליות בשאלוניקי.

1589. [ו אב תרע"א]

ב'ד'ה'

י'שן שקט פה נדיב לב שפל רוח
ע'ין יעקב פה תדום פה שלום ינוח
ק'זל מר אוהביו יתנו בכה ובכיון
ב'ניו ואשת חיקו בצר להם יהמיון
מ'הר ש'לל ה'מות חמדת העין בין ליל
פ'אר הדור רב פעלים איש חיל
ל'ב טהור מלא אמונה חמלה וחנינה
ו'רוחו אוצר חמדה לכל תכונה נכונה
ר'ב הון פור להשקיט דמעת אומללים
י'די תופשי תורה החזיק הושיב אהלים
נ'חלת עולמים הנחיל לתלמוד תורה
ת'רם מעשר מכל להקים דגל התורה
י'זהיר רוחו חלף צדקתו מזיו השכינה
נ'פשו תשכון כבוד שם במנוחה נכונה
מצבת קבורת

הגביר הנעלה ר'צ'ו' מדוכה ביסורין

ה'ר' יעקב משה פלורינטין

נ'ל'ב'ע' בששה לחדש מנחם ש' ה'ת'ר'ע'א' ת'נ'צ'ב'ה'

5671

איש היחס והמעלה, נדיב לב וכליל המדות הטובות. י. פלורינטין היה רגיל לתרום
מכספו בכל שנה למעשי צדקה וגמילות חסדים, להפיץ תורה בתלמידים ולהחזיק
בידי לומדי התורה. בהיותו עושה ומעשה, הוא ושותפיו יצחק פלורינטין ויצחק שמחה
הפרישו מקופת חברתם סכום גדול של כסף לטובת בית אולפן ת"ת. בנדבה זו הוקם
בניין להכנסות במרכז המסחרי של העיר ובקיר שלפני פתח הכניסה נקבע לוח אבן
שעליו נחרתה הכתובת שלהלן ביוונית :

אין מימורייה איטירבילה

לה פ'ראגואה פואי אליבאנטאדה קון מונידה

אין פ'אבור די לה איסקולה תלמוד תורה פור לה

[605]

קומפאניאה קומירג'אלה יעקב פלורניטין אי קומפאנייה
קומפואיסטה די לוס סיס:

יעקב משה פ'לורניטין

יצחק יעקב פ'לורניטין

יצחק יוסף ש'מחה

קי סוס איגזימפיו סיאה אימיטאדו, או ישראל!

1925

תרגומו: לזכר עולם. הבנין הזה הוקם בכסף גדבה שהורם לתועלת בית ספר תלמוד
תורה על-ידי החברה המסחרית יעקב פלורניטין ושותפיו, שחבריה הם: יעקב משה
פלורניטין, יצחק יעקב פלורניטין, יצחק יוסף שמחה. מי יתן וירבו כמותם בישראל!

5685

1590. [טז תמוז תרע"א]

ב'ד' הא'

ש'או על ציון זה קינה מרה כל עוברי דרך

מ'קום זה ינוח חכם נכבד עניו ושפל ברך

ו'יותר מך' שנה הורה תורת התלמוד בתלמו' תו'

א'ך בעת הגיע להוראה לשפוט שמואל כתורה

ל'ו חצי שדי נחתו רוחו חבלה ימיו נזעכו

ב'שרו ו'עורו נמוגו עצמותיו על מטתו נטוהו

ט'הורה ו'אכה נפשו עפה מכור הברזל אל הנחלה

נ'עם אלוקים לחזות ולבקר זיו היכלה

מ'ק'

מהדיין המצויין רב ועצום מדוכה ביסורין

כ'מ'ה'ר' שמואל יאודה די בוטון נ'ע'

נ'ל'ב'ע' ט'ז' תמוז ה'ת'ר'ע'א'

אולי היה מצאצאי ר' דוד יאודה די בוטון, בעל "יד דוד", שנפטר בשנת תקפ"ג.

1591. [20.8.1912]

Johon David Fernandez

Docteur en medcine et chirurgie

Diplômé né à Salonique le 22

Septembre 1834 et décédé à

Salonique le 26 août 1912

[606]

י'ד'ד'

אקי ריפוזאן לוס ריסטוס מורטאליס

די איל דוקטור משה המ' ג'ון ב' דוד

פ'ירנאנדיס דיאס נאסידו אין סאלוניקו

איל 22 ספטמבר 1834

מואירטו איל 26 אגוסטו 1912 14 אלול

דוקטור דיפלומאדו

ואל ברוך גדול עצה

יצו כבוד מנוחתו וצחצחות בעליה

ויוצר רום ותחתיה

נקרא אל השמים מעל ביום לחדש

טבת (?) שנת ... ליצירה ת'נ'צ'ב'ה'

לפי הארכיון של הקונסול האיטלקי בשאלוניקי, קיבל דרכון איטלקי כדי ללמוד
חכמת הרפואה באיטליה.

1592. [כ אלול תרע"ב]

י'ש' ע'מ'ה'ך'

ב'ד'ה'

הלילי עדת שאלוניקי שפכי לבך כמים

אל הלקח ממך כלי חמדה יקר מזהב פרוים

דיין אמת שופט צדק חסיד ועניו נקי כפים

אור תורתו הופיע עליך כאור חמה שבעתים

עתה אהה! פנה זיוך הודך והדרך חשכו עינים

דין הוא הוד והדר בקדש נהדר ראש

אב בית דין אבי יתומים ודיין אלמנות

בנן של קדושים סבא דמשפטים

הרב המובהק

כ'מ'ה'ר'ר' בינביניסטי ב'כ'מ'ה'ר'ר'

שמואל יוסף ז'ל'

נתבקש בישיבה של מעלה ביום שבת קדש כ'

לחדש רחמים ש' ה'ת'ר'ע'ב' יושב בסתר עליון ב'ש'י'

5672

אביו, ר' שמואל בן יוסף דוד, חתם בש' תרכ"ב עם רבני שאלוניקי על עניין
ירושה. שמואל בינביניסטי הוא זקנו של דוד שמואל בנבנשטי שעלה בבחרותו
לירושלים.

1593. [יד טבת תרע"ג]

ב'ד'ה'

בכה עובר עלי קבר זה פה טמונים

שני אמללים נאהבים וחברים נאמנים

[607]

אשר נרצחו בידי רוצחים באשמונים
בלי חטאת בלי אשם נהרגו המסכנים
עודם מחכים לשוב ביתם הנשים והבנים
אך הם קומטו בלא עת ושינת עולם ישנים!
רק נשמתם צרורה בין אראלים ושנאנים
ואל שדי ידרש דמם ירדף באף הצפעונים
יתן להם מגנת לב וישמיד את הזדונים

מצבת
קבורת השותפים במותם לא נפרשו ה'ם'
יעקב יצחק פראנסיס נ'ע' ודוד יוסף אמיר נ'ע'
נלבע ביום 14 לח' טבת ש'
5673

כשצבאות יוון כבשו את שאלוניקי באוקטובר 1912, החיילים שיכורי הנצחון והיין
התפרצו בחשכת הלילה לבתי היהודים, חרפו וגידפו, היכו ופצעו, בזו ושדדו ועינו
נשים נשואות וגם בתולות. היהודים נאלצו להיסגר בבתייהם אחר שקיעת החמה.
בימים אלה של איסורים והתקפות, שני חלפנים שותפים נתקפו בערב בלכתם לביתם
על-ידי חיילים יוונים שארבו להם ועקבו אחריהם עד שהגיעו לשביל חשוך, רצחום
ושדדו את כספם. ההלווייה רבתי-עם שנערכה לשני ההרוגים היתה מחאה עזה כלפי
שלטונות היוונים, שלא פעלו במרץ כדי לרסן את השתוללות החיילים.

1594. [8.6.1913]

ב'ד'ה'
אקי ריפוזאן לוס ריסטוס מורטאליס
דיל דיפונטו
אליהו שט ארדיטי נ'ע'
איל פ'ואי אריבאטאדו אלה אידאד די 35 אניוס.
קון לה מואידטי קרואילה איל דישא סו פאמילייה
אין איל לויטו. טודוס יוראן פור לאב קוזאס
בואינאס קי איל אזיאה. רוגאמוס אל טודו
פודירונו קי מאנדי אפ'אלאגו אה טודה סו
פ'אמילייה אי טו אלמה ריפוזו אין איל פאראדיוו
אמן

Qui giase Elia S. Arditti
Publicista emerito
Gran difensor di poveri 8
opere
Benetiche

[608]

Morto alla trite eta di 35
anni
Una prece Salonic 8 giugno
1913

הוא קיבל את חינוכו בבית ספר תיכוני איטלקי. היה עיתונאי מחונן, בעל סגנון
עשיר ורענן. ייסד את היומן "לה ליברטאד" (החרות) באיספאניוולית והשתתף
בעריכת כתבי-עת שונים בצרפתית ובאיטלקית. אביו, שם טוב אליהו ארדיטי, נפטר
בכ"ב בניסן תרפ"ז. בן משפחתו, אברהם יצחק ארדיטי, היה מיוצרי מוסד "מתנות
לאביונים", שנתן ארוחת צהרים לתלמידים עניים שלמדו בבתי ספר הקהילה. נפטר
במרחשון תרע"א.

1595. [ט אדר"א תרע"ג]

ב'ד'ה'
נ'דיב לב ואיש גדול באומתו
י'רא האל עושה חסד לעמיתו
ח'לף הלך וישב אל אדמתו
ויהי סוחר ישר אמונתו כגדולתו
מ'ותו הדאיב בניו ומשפחתו
ומעריציו עמו ועדתו
ה'לא נבכה במר נפש עלי צרה
ביום נאסף פאר עדה ביום עברה
מ'י ישקה אשתו ובניו כוס נ'ח'מ'ה'
ל'א תבכו בנים רק פה נקטף נדמה
א'ך בגן אל תגל נפשו קרנו רמה
ה'ה' איש חיל רב פעלים שמו כשם הגדולים
ירא ה' ולאומי נלהב הגביר המרו' האדון
נחמה אהרן מלאך נ'ע'
נ'ל'ב'ע' בן ס'ב' שנה ט' לח' אדר א' ה'ת'ר'ע'ג'
ת'נ'צ'ב'ה'
N.A.M.
Décédé le 16 Fevrier 1913

1596. [תשרי תרע"ד]

ברוך הגוור
פה תנוח גוית נפש תמה זכה וברה
מעוז לדל ואביון ולכל דורש עזרה

[609]

מצבת קבורת איש הנכבד כהר
אליהו יעקב סידים נע
נלבע בן עד שנים תשרי התרעד

Ci — Gît
Elie Jacob Sides
Arrache a l'affection des siens a
l'age de 74 ans decede le 4 octobre

1913

בנו יעקב היה בתחילה פקיד בחברת מסילת הברזל, אחר-כך התמסר למסחר תבואה
ובמשך שנים אחדות צבר הון רב.

1597. [י מרחשון תרע"ד]

ב'ד'ה'
קלארה ספיאירר
בת שונבק
נולדה בפלוצק פולוניה מרוסיה
ביום שמונה לחדש אב שנת התרמ"ז
מתה בשאלוניקי
ביום עשרה לחדש חשון ש ה'תר'ע"ד
ת'נ'צ'ב'ה'

Clara Spirer
Née Schoenwitz
Née a Plock Pologne-Russie
le 29 Juillet 1887
Décédée a Salonique le
9 Novembre 1913

1598. [ד ניסן תרע"ז]

י'ח'ב' י'ע'מ'
י'דמה יבכה בעמק הבכא על ציון זה כל גבר
וילב כל איש ימס יביע קינה פה עלי קבר
ס'פוד הציר ספוד על מות חכם יושב בשבת תחכמונים
פ'אר החכמים מורע המלוכה זקן העדה ונשוא פנים
מ'זר דיינא דנחית בעמקא דדינא חכו ממתקים

[610]

ל'שוננו למורים... את יעף דברים רכים
כ'לו מחמדים מזכה הרבים במדרשות מרבה מתוקים
ו'גם עד זקנה ושיבה יגע התורה להורות דת וחקים
ז'כר פעולותיו וצדקותיו בקהל רב לעד יהיו חקוקים
ל'אור באור החיים נשמתו תהיה צרורה בשחקים
מ'ק'
הדיין המצוין מ'ז'ר' קשישא רב משרישיא מגזע
היחס והמעלה הרב המובהק רבי יוסף ב'כ'מ'ז'ה'ר'ר'
אברהם מולכו ז'ל' עלה לשמים ביום ד' לח' ניסן ה'תר'ע"ז
ת'נ'צ'ב'ה'

אביו ר' אברהם מולכו היה בן ר' שאול מולכו (מס' 1445). ר' יוסף שירת בקודש
בקסטוריה בשנות 1870—1877 (מ' מולכו, Histoire des Israelites de Castoria, p. 111)
אחר מות ר' שמואל בינביניסטי בשנת תרע"ב (מס' 1592) נעטר בתואר

1599. [כז אדר תרע"ה]

אלפ'ר'ידו יעקב ז' שושן 27 אדר 5675
Des yeux aux tons passés aux regards incertains
Lassés de n'avoir vu que misères et souffrances
Où les espoirs decus et les rêves sans fin,
Ont laissé dirait-oné leur trace encore intense.
Des yeux que pour jamais a quitté l'esperance
Yeux qui ont ignoré la clarte du matin
Qui n'ont vu que les maux dont l'Univers est plein.
Alfred Bensusan

בן יעקב ז' שושן (מס' 1579). מת בשווייץ ועצמותיו הובאו לקבורה לשאלוניקי.
לפני מותו חיבר הנפטר את כתובת מצבתו, כמנהג יהודי איטליה.

1600. [כז אלול תרע"ה]

ד'מעזת כמים הוזה בציון זה עובר דרך
ו'לן נח פה חכם גדול שפל ברך רב הערך
ד'יין אמת נחית לעומק הדין יושב אהלים
ד'רך אמונה בחר אוהב צדקות רב פעלים
י'דיו רב לו בתורה תמיד לא זו מחבבה מאהבה
ב'נים לא השאיר מעשיו הטובים יזכירוהו לטובה

[611]

ו'אלמנתו לשבר זה בירכתי ביתה צועקת ובוכיה
ט'וב מבנים לי היית עתה נשארתי גלמודה עניה
ו'האל הטוב ישלח לה נחמה ישועה ור(ח)מים
נ'פשו בטוב תלין תסתופף בצל שדי במרומים
מ'ק'

מהדיין המצוין הרב ועצום חסיד ועניו
רבי דוד אהרן די בוטון זל
נ'ל'ביע' כ'ו' לחדש אלול ש' ה'ת'ר'ע'ה'
ת'נ'צ'ב'ה'

1601. [ניסן תרע"ו]

פה קבור יקר רוח איש תבונה
עבד בצרכי צבור באמונה
לוועדי עירנו היה אבן פינה

מצבת קבורת הנכבד כ'ה'ר'
ניקן משה שאלתיאל
נולד בשנת ה'ת'ר'כ"ח מת בניסן
משנת ה'ת'ר'ע"ו תנצבה

אחיו של העסקן הציבורי בינקו שאלתיאל (מס' 1624). בנו אדוין שימש לפני
מלחמת העולם השנייה קונסול בשאלוניקי.

1602. [ל סיון תרע"ו]

מצבת קבורת
הרופא הבקי אוהב התורה ולומדיה
כ'ה'ר' אברהם שלמה ׳ יעיש נ'ע'
נ'ל'ביע' ביום ל' לח' סיון ה'ת'ר'ע"ו
ת'נ'צ'ב'ה'

1603. [ז כסליו תרע"ז]

ב'ד'ה'
פה נטמן נטע נעמן מחמד עינים
טהור לב אוהב כושר נקי כפים
פתע אורו קדר בא השמש בצהרים
חלף חלך כליל זהב פרוים
לזאת עובר ושב הורידו דמעות כמים
שפכו שיחה לאל גורא רוכב שמים

[612]

נפשו תנוח בעדן גן יושב שמים
מצבת קבורת האדון
ה'ר' שמואל שאול מודיאנו נ'ע'
נולד בשנת ה'ת'ר'כ"א ונ'ל'ביע' ביום שבעה
לחדש כסליו שנת ה'ת'ר' ושבע ושבעים
ת'נ'צ'ב'ה'

בן השר והטפסר ס' שאול מודיאנו (מס' 1514). על נשואיו עם העלמה ויטוריא
,,בת האיש הנעלה ומרומם סה"ר ברוך הכהן" בט"ז מנחם-אב תרמ"ג, חיבר משה
אוטולינגי שיר זהב (צמח צדיק, ס' כו). הוא ואחיו ס' יעקב וס' לוי מודיאנו היו
באנקאים חשובים בשאלוניקי. בתו אילדה שיחקה בראשון לחדש ינואר 1907
בתיאטרון אידין שבשאלוניקי קומדיה במערכה אחת שחיברה היא בעצמה.

1604. [י טבת תרע"ז]

ב'ד'ה'
מ'שה עלה למרום בן שבעים ושש שנה
ש'קדן בתורה בעיון וסברה זה היה לו למנה
ה'תום והיושר בלבו נצמדו ויראת ה' ואמונה
א'יש יקר רוח לבית-ספר קאלאמאריה היה לעינים
ר'ועה נאמן לבתי עניים השגיח בהם לשם שמים
ד'מע י'דמעו כל מכירי חסדו וטובתו
ט'הור י'דים ברום ערץ תשכן נפשו חלף עבודתו

מצבת קבורת החכם השלם ישיש ונכבד
כ'ה'ר' משה יצחק ארדיטי נ'ע'
נ'ל'ביע' עשרה בטבת שנת ה'ת'ר'ע"ז ת'מ'ך'
5677

תלמיד-חכם בעל נפש אצילה ועסקן ציבורי פעיל ובעל אופי מוצק. היה חוטר מגזע
משפחה יחסנית ובעלת עמדה כלכלית מבוססת. קיבל מהוריו חינוך דתי ואנושי
הגון. הוא דאג במיוחד לטובת העניים ופעולתו היתה פוריה בשטח החינוך של ילדי
ישראל העניים. נכדו מצד בתו, שמתה בדמי ימיה, הוא יוסף עוזיאל, לשעבר מזכיר
הרבנות הראשית בתל-אביב. (עיין עליו בס', "המגדל הלבן", עמ' 89—94, שבו מתאר
עוזיאל את דמותו הרוחנית).

1605. [יג טבת תרע"ח]

יצחק גבריאל קאקי נ'ע'
נח נפשו י'ג' לחדש טבת ה'ת'ר'ע"ח

[613]

Ci — Gît
Isac G. Kaki
A l'âge de 62 ans
Décédé le 28 Decembre 1917

בנו גבריאל נפטר ביום ה' במרחשון תרצ"ז.

1606. [ב אדר תרע"ח]

ש'ם משמן טוב קנה לו בעולמו,
ל'מורה הוראות היה ר'ב ימיו בעמו,
מ'זרע יוחסים עד חמשה דורות לפנים,
ה'זע היה בן לאבות רבנים ודיינים,
ב'ניו ואשתו חיבב כאישון עינו,
ב'ם תמיד מעיניו ועליהם הקדיש כל ממונו.
כ'בו'ד שנא בחייו והוא צוה במותו,
ר'ב ומורה אל תקראו אחרי מטתו.
מ'ות קדמהו והוא לא ראה טובה,
ל'ילות היו ימיו יסורים מאהבה,
כ'בוד תהיה מנוחתו בגן הנשמות,
ו'הוא ימליך על בניו ויראו בנחמות.

הלא הוא הדיין המצויין כ'מ'ה'ר'ר'

שלמה בכור מולכו

שנפטר לבית עולמו בשני לחדש אדר

ה'ת'ר'ע'ח' תנצבה

מצאצאי ר' שאול מולכו (מס' 1499), נכד הדיין ר' שלמה מולכו (מס' 1474), בן
ר' מיכאל המ' בכור מולכו (מס' 1555) ואבי כותב הטורים האלה. היה ראב"ד, אחר
פטירתו של בן משפחתו ר' יוסף מולכו (מס' 1598). ר' שלמה מולכו הצטיין בעדינות
רוח וענוותנות והאמת היתה נר לרגליו.

1607. [1908]

מירקאדו אוגאלבו

1908

Mercado Ugalvo

1908

כנראה שהיה מצאצאי אנוסים שביקר או קבע את דירתו בשאלוניקי ונפטר שם.
שם משפחה אוגאלבו בלתי ידועה בשאלוניקי. כתובת קצרה זו היתה חקוקה על עמוד
קטן של שיש.

[614]

1608. [ט מרחשון תרע"ט]

ברוך דיין אמת

י'דמה יבכה בציון זה עובר דרך
ע'ין יעקב ינוח פה איש תמים דרך
ק'ול יעקב נשמע בתורה ובעבודה
ב'ית ספר יסד לחכמה תורה ותעודה

א'ל לב תלמידיו השריש דת והשכלה
ל'בו נלהב לכל צדק מה מאד נעלה
ש'מו הטוב בפי תלמידיו יהי לברכה
י'תהללו בו צאצאיו וכל המשפחה
ך'בודו ירד אחריו ורוחו תלין במנוחה

מצבת קבורת

היקר ונעלה ירא ה' ומכבד התורה

כבוד יעקב יצחק אלשיך נ'ע'

מנהל בית ספר המעשי למסחר

נלב'ע' ביום תשעה לח' חשון התרע'ט'

וגם אחת מ'ז' לגלותנו

תנצב"ה

נלב"ע בן 55 שנים

בניו, יצחק ואלבירטו, הקימו בית-ספר תיכוני שהתקיים במשך הרבה שנים. רוח
מסורת עם ישראל שלט בבית הספר. למעשה הבן הגדול יצחק היה המנהל. ניספה
בפולין. בנו השני, אלבירטו, קבע את מושבו בתל-אביב אחר שנסגר בית-הספר
ונפטר שם.

1609. [יג אדר-ב תרע"ט]

ציון הלז

לעלוי נשמת החכם הישיש רב טבחיא

כ'מ'ו'ה'ר' חיים ב'כ'מ'ו'ה'ר'ר' שאול מולכו

נתבקש בישיבה של מעלה ביום י'ג' ואדר

ש' ה'ת'ר'ע'ט'

חבר היה לשוחרי משנה

יום יום בשקדנות והתמדה

מטהר כל בשר על פי התורה והקבלה

מאז היותו עלי אדמות

לא דיבר פיו רוממות

כרע ברך לפני כל בעל חכמות

[615]

ואולם הוא הגדול להאיר ספקות
נוכח פני אדם ואלקים
עד הויתו כבן שבעים וכשמונים
חבל על דאבדין ולא משתכחין
אביו, ר' שאול מולכו, היה נכד ר' שאול מולכו (מס' 1445). אחיו שלמה נפטר
בכ"ו בטבת תרנ"ד. נכדו, יצחק רפאל מולכו, בירושלים.

1610. [ו כסליו תר"ף]

ב'ד'ה'
ח'ונה שוכב פה איש אמונים ממשפחה רמה
י'מי חייו הקריב קרבן להרים קרן העדה
י'דיו אמונה לכל מוסד חסד שהיו בונים
מ'ועצותיו כדת נתונות באסיפת מושב זקנים
ס'וחרה וצנה לעדתו נגד הבוגדים והמהרסים
א'מיץ לבו בגבורים להציל עשוק מיד חומסים
א'זר כגבר חלציו בבנין ת'ת' וקהלת פוליה
י'זכר לדור דורים כל אשר פעל בעין צופיה
א'לה תולדות מעשיו הטובים אשר עשה בחיים
ס'גולה ומשכורת לנפשו לאור באור החיים
מ'ק'

הישיש הנכבד עוסק בצרכי צבור האדון הגביר
חיים יוסף סאאיאס נ'ע'
נח נפשו בששה לחדש כסליו ה'ת'ר'ף'
ת'נ'צ'ב'ה'

Qui Giace
Haim Giuseppe Saias
Cavallero della corona d'Italia
1834—27 Novembre 1919

אביו, יוסף, מת בשנת תרמ"ו (מס' 1519). בנו אלעזר (לאזארו) היה מן הרופאים
הגדולים שקמו בשאלוניקי. קבע את מושבו בפאריס אחר מלחמת העולם הראשונה.

1611. [כו שבט תר"ף]

ב'ד'ה'
א'יך שכב פה איש ממשפחה נכבדה
ב'ימי חייו הקריב קרבן להרים קרן העדה
ר'דף באמונה לכל מוסד חסד שהיו בונים
ה'יו ימיו בגמילות חסדים ומעשה רעננים

[616]

מ'ועצותיו כדת נתונות באסיפות זקנים
ס'וחרת לעדתו נגד הבוגדים והמהרסים
א'מיץ לבו בגבורים להציל עשוק מיד חומסים
א'יש יקר ונכבד חסד וצדקות עשה
י'זכר לדור דורים כל אשר פעל בעין צופיה
א'לה תולדות מעשיו הטובים שעשה בחיים
ס'גולה ומשכורת לנפשו לאור באור החיים
מ'ק'

האיש הנכבד הגביר המרומם האדון
אברהם יוסף סאאיאס נ'ע'
נח נפשו בששה ועשרים לח' שבט ה'ת'ר'ף'
ת'נ'צ'ב'ה'

Qui Giace
Abramo Giuseppe Saias
Nato il 1856, spiro il 15 Febraio 1920

אחיו של חיים יוסף סאאיאס במס' הקודם.

1612. [2.3.1920]

ב'ד'ה'
יוסף אבינו רועינו פה מצא מנוחה
צ'דק ומשפט רדף עדי הלך לשוחה
ר'בות סבל באחרית ימיו קבלן בשמחה
פ'ני דל ואביון נשא הלך בדרכי התורה
ת'ען לשוננו מר כי חשך לנו האורה
י'הי רצון שתהי נפשו בצרור החיים צרורה
מצבת קבורת
האיש היקר זקן ונשוא פנים
כ'ה'ר' יוסף שלמה צרפתי נ'ע'
ה'ת'ר'ף' ת'נ'צ'ב'ה'

Ci — Git
Joseph S. Sarfati
Décédé le 2 Mars
1920

איש עתיר נכסים. בנוי, הישיש ונכבד שלמה" (מת ביום כח בתמוז תר"ץ) ו, האיש
היקר נגדע בן 58 שנים" (מת ב' אלול תרפ"ד) היו גם הם נדיבי-רוח, תמכו בידו
לומדי התורה ובאו לעזרת דלים ואביונים.

[617]

1613. [ד אייר תרפ"ב]

א'ברהם איש החסד נודע בשערים
ב'השתדלותו נוסדו בתי חסד היקרים
ר'אשון לכל מתנות לאביונים
והן שני בית מחסה ליתומים
ה'רעבים יאכלו לחםם תמיד כל הימים
מ'קור לכסף עשה למען יעמדו עוד רבות בשנים
ח'סרון גדול למשפחתו ולכל בתי החסד הגדולים
י'בכיון מר וקול יללה נשמע מפי עוללים
י'ורידו דמעה הלך לו תחת אחד ההרים
מ'פעולותיו היקרות לזכרון לדור דורים
ר'יוח והצלה בעדן אלקים נחלת עולמים
י'אכל וישבע מפרי מעלליו קדש הלולים
ו'עם צדיקים תנוח לפני שוכן מרומים
ח'לק ונחלה עם אנשים ישרים ותמימים
מצבת קבורת
האיש יקר ונעלה רודף צדקה וחסד
המנוח אברהם ריוח נ'ע'
נ'ל'ב'ע' ביום ד' לח' אייר שנת ה'תרפ"ב'
ת'נ'צ'ב'ה'

Ici repose
Abram
Haim Revah
Arraché à l'affection
des siens
le 2 Mai 1922

בפורים שנת תרס"א הוקם "מתנות לאביונים" ביזמתו של חבר אנשים בעלי חן
וחסד, שבראשו עמד נדיב הרוח אברהם ריוח. מוסד זה הציב לו למטרה ליתן ארוחת
צהרים לתלמידים יתומים ועניים שבבתי ספר הקהילה. התמחוי הראשון הונח ברוב
פאר והדר בחודש שבט תרס"ב (פברואר 1902) בבית הספר ת"ת הקטן שבשכונת
"הירש". ה"מתנות" הרחיב לאט-לאט את מסגרת מפעלו עד שבש' 1941 נהנו מצדקת
תיו כאלפים וחמש מאות ושמונים תלמידים שלמדו בבתי-ספר שונים של הקהילה.
בש' 1942, שבה הורגש מחסור גדול של צרכי אוכל לרגל פלישת קלגסי הנאצים
עד שרבים מדלת העם גוועו ברעב, ה"מתנות", במקום לכווץ את שטח פעולתו הרחיבו
עוד יותר, הרף קשי השעה. א' ריוח שימש יושב-ראש וועד הפועל והרווח החיה של
המוסד עד יום מותו ואת מיטב זמנו וכוחותיו הקדיש לקיומו, התפתחותו וביסוסו
(עי' בספרנו In Memoriam א. עמ' 8 ואילך).

[618]

1614. [ג כסליו תרפ"ג]

ב'ד'ה'
ע'ודנו מלא כח בן חמשים הלך למנוחות
מ'ות אכזרי קטפו ועזב משפחתו לאנחות
נ'צר משפחת חכמים היה מזרע המלוכה
ז'עדו מקרבו מדות יקרות אמונה והבטחה
א'שת חיקו בניו ובנותיו אחותם פחד ורעדה
ל'בש קדרות חשך שמשם כי אבדו בלי חמדה
מלא מצות היה שוחט מומחא מוהל בקי
לא עשה לרעהו רעה בר לבב זך ונקי
כבוד לעפרו שלום לנפשו זכרו לברכה
והאל הטוב ישלח יש"ו ונחמנה לכל המשפחה
מ'ק'
החכם הנכבד שוחט ומוהל מובהק
ה'ר' עמנואל חיים מולכו נ'ע'
נח נפשו ג' לחדש כסלו ש' ה'תרפ"ג' ת'נ'צ'ב'ה'

1615. [ג שבט תרפ"ד]

ברוך הגורר
א'יש נחמד ומשכיל ינוח פה גזע נעמן
ב'חר צדק מאס בצע לעמו ודתו נאמן
ר'בות פעל במוסד בקור חולים ברכה יתרה
ה'זילו דמעות צאצאיו כי אבדו עטרת תפארה
מ'עשי צדקותיו ישאירו זכרו לברכה פה בארץ
נשמתו תתלונן בצל שדי שם במרומי ערץ
מ'ק'
האיש הנכבד רודף צדקות
כבוד אברהם משה נ' שושן נ'ע'
נח נפשו ג' לחו' שבט ה'תרפ"ד' תנצבה

Ici repose
Abram Moise Bensussan
Notre epaux et père cher dont la
vie fût un perpétuel sacrifice pour
les siens et dont l'infatigable dévouement
au sort des malheureux fût le
constant souci de ses jours
Priez pour lui

[619]

עסק במסחר תבואה עם אחיו יוסף, שהיה איש מחונן. זה האחרון היה עסקן ציבורי פעיל. לא חס על זמנו למלא את חובתו כלפי הציבור. היה חבר ועד האליאנס.

נוסח מצבתו של דוד פיפאנו ז"ל
נעתק מבית הקברות של סופיה

1615. [ב כסליו תרפ"ה]

ב'ד'ה'

שאו קינה וקול צרה כמבכירה

דוד מלכנו איננו למי נפנה לעזרה

רעה צאן קדשים הנהיג עמנו בדרך ישרה

מתנינות וענוה לבושו ומדו יראת ה' טהורה

ידיו רב לו לחבר הרבה חיבורים

פלגי תורתו נפוצו מכל פנה ועברים

נשמתו תהי צרורה עם נפשות טהורים

מו"ר ה'ר' המ' כ'מ'ו'ה'ר'ר'

דוד אברהם פיפאנו

ז'ל'ה'ה'

נ'ל'ב'ע' ב כסלו 5685 — דיקמברי 1924

בן אבות נכבדים, ר' דוד פיפאנו נולד בט"ו באדר"א תרי"א. אביו, ר' אברהם פיפאנו. עלה לירושלים כדי לבלות את שארית ימיו בתורה ובעבודה ונפטר שם. בן ע"ד ביום כח באייר תרמ"ח. זקנו, ר' אהרן פיפאנו, זכה גם הוא לאריכות ימים ונפטר יד בסיון תרכ"ח. אבי ר' אהרן "הרב המופלא" ר' חיים חנוך פיפאנו, שבק חיים בן פ"ז ביום א בטבת תקע"ט.

עוד בהיותו תלמיד נתגלתה בר' דוד נטייה לעיון ולהתבוננות וכשרון סופר וכשהיה בגיל ט"ו שנים התחיל לחבר פסקים, בשנות העמידה יצאו לו מוניטין כרב מובהק ופוסק. היה דרשן נאה. באלול תרנ"ט [1899], הוזמן לשרת בקודש בעיר סופיה וכיהן בעיר זו כראב"ד. משנת תרפ"א [1921] ואילך עד יום מותו היה ראש רבני בולגאריה (עיינן מאמרו של בנו אברהם פיפאנו בכתב-עת "ישראל", שאלוניקי, תשרי תרצ"ה, עמ' 23 ואילך). הרב דוד פיפאנו היה סופר פורה וחיבר ספרים רבים.

1616. [ח אדר"א תרפ"ד]

ב'ד'ה'

מ'איר עינינו היית אבינו ועתה עינינו חשוכות

א'תה נסעת למנוחות ואותנו עזבת לאנחות

יומם ולילה תרד עינינו בלי הפוגות

ר'בו דמעות כי אנחנו בצרות לתומות

[620]

ב'כל לבבך את ד' אהבת

כ'ל ימך על אדמתך אותו דרשת

ו'בעזרת האל אשר עבדת

ר'ב ברכות לבניך הנחלת

א'ב יקר ! נחנו נתפלל לאל עליון

ו'אף נבקש שישכינך בג'ע' עליון

ב'מנוחות צדיקים ישרים בסתר עליון

מצבת קבורת הנבון ומעולה

כ'ה'ר' מאיר יעקב המ' בכור אבואב נ'ע'

נ'ל'ב'ע' ביום ח' לחדש אדר הראשון ה'ת'ר'פ'ד'

איש עתיר נכסים ובעל עמדה כלכלית איתנה. בהשתדלותו הנמרצת של אברהם ריקאנטי, היורשים הפרישו מעזבונו תרומה של אלף לירות זהב כדי להקים בית מחסה ליתומים. יותר ממאה יתומות קיבלו בו חינוך הגון ברוח המסורת וגם למדו כל עבודות הבית באופן שיטתי ומדעי. כל חניכה עזבה את המוסד כשנישאה.

1617. [יח אדר"ב תרפ"ד]

י'נוח ישכב פה איש רב פעלים דגול מרובה

צ'דיק וישר נאמן לעמו ולתורתו גדולה אהבה

ח'בר טוב למוסדי החסד מיחידי סגולה שבאומה

ק'רבנותיו לעמו רבו עסקן צבורי באהבה נעימה

י'וחקו פה בעט ברזל פעולותיו לטובת העדה

ע'בודתו בהשכל ולכל בניני העדה עמוד העבודה

ק'ניני העדה תחת השגחתו רבו ויפרצו במהרה

ב'בתי ספר תלמוד תורה הפליא לעשות רחבה יתרה

פ'על בגופו וכספו להפיץ בין הילדים מדע ותורה

ל'קרן קיימת הקדיש סך הגון להגדיל תורה ולהאדירה

ו'בקהלת איטליא היה פלא יועץ ועטרת תפארה

ר'וב ימיו בלה בעבודות צבוריות במסירות כבירה

י'זכירו פעולותיו שמו לברכה בקרב הארץ

נ'שמתו תתלונן תנוח בצל שדי במרומי ערץ

ת'קצור פרי צדקותיו שם בין מלאכי רום

י'נ'ון שמו לדור דורים יורעו בכבוד ירום

מ'ק'

הישיש הנכבד משכיל ונדיב עסקן צבורי

כבוד יצחק יעקב פ'לורינטין נ'ע'

נח נפשו ב'י'ח' לחדש אדר שני ה'ת'ר'פ'ד'

ת'נ'צ'ב'ה'

[621]

היה יושב-ראש המיג'ליש גשמי בשנת תרס"ז (1907) וממלא מקום (Iocum tenens) של הרב הראשי אצל השלטונות אחר מות החכם באשי ר' יעקב קובו בכ"ב בניסן ש"ז.

1618. [יח תשרי תרפ"ה]

ב'ד'ה'

אמיץ לב חרוץ אין בו כל מרץ
בשקידה רבה יומם וליל
בעולם הרפואה סלל לו דרך
ויצליח הלך מחיל אל חיל

מ'ק'

האיש הנו"מ רופא מומחה

ד"ר סאנדרו ג'וזיפוביג' נ'ע'

נ'ל'ב'ע' בן נ'ד' שנה ביום י"ח תשרי 5685

ת'נ'צ'ב'ה'

Docteur Sandrau Josepovici

Décédé le 16 Octobre 1924

à l'âge de 54 ans

Priez pour lui

1619. [ה כסליו תרפ"ו]

ב'ד'ה'

איש מלא חכמה ותבונה

לב רחב בשכל ובינה

יראת ה' בלבו נקשרה

בתורה ומצוה לשמור משמרת

והוא חונן אביונים ודלים

מחזיק אנשי תורה לומדים

לו תפארת ורב תהילה

הוד והדר ורום מעלה

מ'ק' זקן ונשוא פנים כ'ה'ר'

אליאג'י דניאל מודיאנו

נפטר ביום ה' לחדש כסליו

ש' ה'ת'ר'פ'י' ליצי' ת'נ'צ'ב'ה'

Avv. Elia Modiano

Deceduto le 25 Novembre

1915

[622]

1620. [ה טבת תרפ"ו]

י'ש'י' ע'מ'ה'י'

ע'ת נלקח ארון הקדש כליל תפארת

מ'ורשי לבב נתקו כל העם מקצה קראו עצרת

נ'ר ה' נשמת אדם האיר עינינו כלהב בוערת

ו'י לנו כי הועם זהב אוי ואבוי נפלה עטרת

א'נה הלך אנה פנה חמדת ישראל גולת כותרת

ל'ב טהור נשמה נקיה רוח זך נפש נהדרת

הרב הגדול דן ידין עמו צדק משפט ומישרים

דרשן מומחה מוכה את הרבים בנועם מוסרים

מורנו ורבנו עמנואל יצחק ברודו ז'ל'

נקרא אל השמים מעל לישב בסתר עליון

ביום ה' לחדש טבת ה'ת'ר'פ'י' ת'נ'צ'ב'ה'

נולד הרב י'ד' אדר ה'ת'ר'י'י'

דרשן ומטיף עממי בעל כשרונות. הרב ברודו הצטיין במתק-שפתיו, בדיבורו החי והשוטף ובקולו הנעים ומצלצל. אל דרשותיו, שנשדדו בפיו בטעם טוב, נהר המון רב של מקשיבים, ששמעו בעונג רב את דבריו. גם התחבב על כל שדרות העם בנועם מידותיו ובנקיון לבו. היה באמת פועל צדק ומגיד משרים. ישב על כסא הרבנות הכללית בשנת תרפ"ג — אחר שהרב הראשי ר' בן-ציון חי עזיאל שב לארץ הקדושה על-פי בקשת וועד הקהילה ביפו — ונהג את נשיאותו ברמה עד יום מותו. פטירתו היתה ליהדות השאלוניקאית אבדה שאינה חוזרת.

1621. [כז שבט תרפ"ו]

י'ח'ב' י'ע'ם'

א'יש קדוש דגול מרבבה בציון זה ינוח

ב'וצינא קדישא רב משרשיא שפל רוח

ר'ב טבחיא בטרפיות העמיק לגדיל תושיה

ה'ליכותיו בקודש שנה ופירש כאחד מקאמיא

מ'זכה הרבים ומוסריו כרביבים עלי עשב היה

ב'יום צרה עמד ויפלל לפני שוכן מעונים

ר'בים השיב מעון ובתחנוניו השקיט אף וחרונים

כ'בוד ושלום לעפרו וזכותו מגן לכל המשפחה

ה'נשמה בטוב תלין ומיתתו לכל ישראל סליחה

מ'ק'

הרב המופלא וכבוד ה' מלא חסין קדוש

כ'מ'ה'ר'ר' אברהם יצחק ברכה ז'צ'ל'

[623]

בית העלמין של יהודי שאלוניקי

וימת אברהם זקן ושבע ימים ז'ך' לחדש שבט

ה'ת'ר'פ"ז

נ'ב'ג'ס'

זקנו היה "הרב הכולל החסיד העניו" ר' משה ברכה שנפטר בשנת תקצ"ה (מס' 1421). ר' א"י ברכה היה מומחה בהל' טרפות והניח בכתב-יד קובץ חי' דינים בשטח זה. גם בנו הגדול ר' יצחק, רב מובהק בדיני טרפות, היה אחר מות אביו ראש השוחטים בשאלוניקי. קבע את דירתו בתל-אביב לפני מלחמת העולם השנייה ונפטר שם. בנו השני, ר' מרדכי, סיני ועוקר הרים, היה חבר בית הדין, גלה לפולין ונספה שם.

1622. [יט אב תרפ"ז]

ברוך דיין האמת

מ'ה לכם בנים כי תבכו תצעקו מרה
א'ב יקר ממנו פנה חלף הלך הוסרה עטרה
י'דים היה לדל ולכל שואל עזרה בצרה
ר'דף חסד אהב צדקות בדרך ישרה
ג'מול טובותיו אשר עשה ברוח יקרה
י'איר בשמי רומה כמו כוכב וחמה ברה
נ'פשו תהיה במנוחה בצרור החיים צרורה
י'שועה ורחמים לאביונים וחולים בעת צרה
א'ל המפעל הקדוש הזה בכח נאור וגבורה
ו'יהי לדל תקוה מגן ומעוז סתרה וסוחרה
מצבת קבורת
הנבון ומעולה אהב התורה ולומדיה נכבד
ונשוא פנים כהר מאיר אברהם ג'יניאו נ'ע'
נ'ל'ב'ע' ביום תשעה עשר לחדש מנחם ה'ת'ר'פ"ז
נפשו בטוב תלין אל מקום המנוחה והנחלה

Mair A. Tehenio

Homme de Bien

Décédé le 17 Août

1927

כנו הגדול, אלבירטו, היה עסקן ציבורי. נספה בפולין.

1623. [כו מרחשון תרפ"ט]

ב'ד'ה'

י'שן שקט פה איש רב פעלים דגול מרבבה
ע'ין העדה עוסק בצרכי צבור בחבה ואהבה

[624]

מיכאל מזלכו

ק'רבנותיו לעדתו עצמו מיחידי סגולה שבאומה
ב'מוסד הקור חולים הגדיל לעשות באמונה שלמה
י'ותר מעשרים שנה נהג נשיאותו בדעת ובחכמה
ה'וא נבחר לראש באסיפה הכללית של העדה
ו'לכן בוכים מרה בני משפחתו לזאת האבדה
ד'ור ישרים יבורך וצדקתו לעדתו בנו שמורה
ה'גוף בשלום ינוח ונפשו בצרור חיים צרורה
מ'ק'

האיש המשכיל ונכבד

כבוד יעקב בכר יאודה נ'ע'

נח נפשו כ'ו' לח' חשון ה'ת'ר'פ"ט'

ת'נ'צ'ב'ה'

Jacob Bahar Juda

Décédé le 9 Novembre

à l'âge de 57 ans

מנכבדי הציבור היהודי בשאלוניקי. במידותיו הטובות ותכונותיו עורר בלב כל
הקרב אליו רגשות חיבה והערצה. הוא נתן מכוחו, ממירצו ומזמנו למוסד "ביקור
חולים".

1624. [כה שבט תרפ"ט]

ברוך דיין אמת

ב'ת שאלוניקי בוכה בקול קינה

י'חיד סגולה חלף נפש עדינה

נ'ודע בשערים שמו מלא דעת ותבונה

י'שב בועד הגשמי כמו ארבעים שנה

ק'דש את כתו וזמנו ברוח אמונה

ו'הרבה חסד וטוב לעדתו היה למנה

מצבת קבורת

הגביר המרומם רודף צדקה וחסד אהב

התורה ולומדיה רב פעלים בכוללות העיר

ובית החולים הירש השתדל בעוז ותעצומות

ס'י ביניקו משה שאלתיאל נ'ע'

נ'ל'ב'ע' ביום כ'ה' שבט ה'ת'ר'פ"ט' ת'נ'צ'ב'ה'

Ici repose

Benico Moise Saltiel

Décédé à l'âge de 68 ans

le 24 fevrier 1929

[625]

עסקן ציבורי, חבר וועד הקהילה במשך הרבה שנים ומעוזריו היותר פעילים של הרופא מואיסי מזרחי בהקמת בניין בית החולים הירש. בש' 1900 היה חבר המיג'ליש של מחוז שאלוניקי והממשלה התורכית כיבדהו בתואר של סאליסי בצירוף אות-כבוד.

1625. [ה מרחשון תר"ץ]

ב'ד'ה'

פה מצא מנוח גוף אשת חיל
איריני מורפורגו לבית מודיאנו
חולי כבד סבלה יומם וליל
וכל מדות טובות בלבה שכנו
ש'מרת דת ג'מלת דל מעודה עד
עלתה שמים בת 72 שנים
בעזבה בניה ומכירה ביגונים
נ'ל'ב'ע' ביום 5 לח' חשון ש' צרת
8 נוב'מבר 1929

1626. [יג מרחשון תר"ץ]

ב'ד'ה'

רבו ידיים חשך השמש בצהרים
פרח נחמד יקר מן זהב פרוים
אהב תורה פנה להם שמים
לשבר זה נמס הלב צללו אונים

מצבת קבר

הרופא המהולל משכיל במעללי
הלך לעולמו במבחר ימיו
דוקטור רפאל בן אוזיליו נ'ע'
ויהי היום 13 לחדש חשון ה'תר"ץ'

Ci — gît

Docteur Raphaël S. Benosilio
Mort a l'âge de 50 ans
le 16 Novembre 1929

1627. [יז אדר תרצ"א]

ב'ד'ה'

בכה עובר כי רב וגדול נפל בישראל
לבו רחמן שכלו ישר עלה גבוהים

[626]

פלא יועץ רשום בחכמת תורה אל
חלף הלך ומשה עלה אל האלהים
זקן ונשוא פנים בכל אשר יפנה יצליח
עמוד הימיני ושורש לקופת עץ החיים
בועד הרוחני כארי יריע אף יצריח
ולועד ת'ת' היה פנה ויחד באור החיים

כי זה משה האיש חנן במענה לשון

לאהב את הבריות ולקרבת לתורה

צדקת ה' עשה ולהיטיב יצא ראשון

ויגוע וימת לשכון במקום אורה

ספדי תורה כי פס ראש החכמים

הורה דרך לנבוכים האיר חשכים

חסדיו הרגינו דלים ואביונים

ויעף פתאום לבוח בין מלאכים

א"י מ'ק'

ראש החכמים מפורסם בתורה וביראת שדי

כ'מ'ו'ה'ר' ר' משה אהרן מלאך ז'צ'ל' נ'ל'ב'ע'

17 לח' אדר ונקבר 18 בו ש' 5691

תלמיד-חכם צנוע ועני. בהיותו אמיד-נכסים, הקדיש את כל ימיו לתורה ולעבודה
ציבורית בתחום המסורת והדת. פעולתו הציבורית הקיפה במיוחד את מוסדות
החינוך, הצדקה וגמילות חסדים שנוצרו בעזבונו העצום של הנדבן הגדול חיימוג'ו
קובו (מס' 1225). התעניין בכל חום לבו בגורלם של תלמידי חכמים שתורתם אומנו
תם. אביו נפטר בשנת תרנ"ח (מס' 1550). פרטים על חייו ופעולתו הציבורית ימצא
הקורא בקונטרס "זכרון משה", באישפניולית, שאלוניקי תרצ"ד.

1628

ב'ד'ה'

אין איסטמה ריפוזאן לוס ריסטוס

מורטאליס דיל ריגריטאדו דיפ'ונטו

יעקב משה אברבנאל נ'ע'

מואירטו אה לה אידאד די 82 אניוס

פירסונה די ביין אי די ב'רטוד איל קונסאקרו

סו ב'ידה אה סולאז'אר לה סופ'ריאינסה די

לוס קי סי אדריסאב'אן אה איל אי מיליס סון

לוס קי ליוראן איל דיספאריסידו אי ביזאן

סו טומבה אין רוגאנדו אל טודו פוטינטו קי

סו אלמה ריפוזי אין איל פאראדיוזו אמן

[627]

התרגום

בקבר זה מצאו מנוחה עצמותיו של הנפטר
יעקב משה אברבנאל נ"ע
שמת בן 82 שנים. היה איש בעל חסדים ומידות געלות
הוא הקדיש את חייו להקל את סבלם של האומללים
שפנו אליו לעזרה ורבים הם הבוכים על האבדה
וחוננים את עפרו ומתפללים לאל שבשמים
שנפשו תנוח בגן עדן, אמן.

כתובת זו היא מן המעטות שנכתבו באישפאניולית בתקופה האחרונה (עיין מס'
1831).

י' אברבנאל, חוטר ממשפחה מיוחסת בשאלוניקי, היה עתיר נכסים. הקדיש את
מיטב זמנו למעשים טובים. בהשתדלותו הוקם על תלו בשכונה עממית בית-הבנסת
„בית אל“, אחר שעלה על המוקד בתבערת שנת תרע"ז.

1629. [כ תמוז תרצ"א]

ברוך דיין אמת
שר וגדול נפל ראש עדת ישראל
מנהיג נאמן רב פעלים מקבצאל
ושמואל מת אחרי סבלו מר המות
אין גהה לשברו עדי הובל גיא צלמות
לכן צדקותיו ימליצו שם גבוהה
ושכר פעולתו יקח מידי אלוה
פה נטמן
הגביר הוקם על זקן ונשוא פנים ממשפחת רם
שמואל דניאל מודיאנו נ"ע
נ"ל ב'ע' ביום עשרים לחדש ש' ה'תרצ"א
ת'נ'צ'ב'ה'

שימש שנים רבות נשיא וועד הקהילה.

1630. [כו תשרי תרצ"ב]

David Jacob Matalon
Député de Salonique
Decede a l'âge de 57 ans le 6 Octobre
1931

דוד יעקב מאטאלון
דיפוטאדו די סאלוניקי
מואירטו אלה אידאד די 57 אניוס
26 תשרי 5692

עסקן ציבורי בעל מרץ. ד' מאטאלון פעל לטובת הרעיון הלאומי והציבורי במשך
כל ימי חייו. יצר בש' תר"ע את המועדון „נואיב' קלוב“ (הקלוב החדש). שרחש
אהדה לתנועה הציונית והוציא את הבטאון של הקלוב טריבונה ליבירה (במה חפשית).
שהיתה לו נטייה לאומית וציונית. בניגוד לביטאון לה נאסיון (הלאום) שהוציא
הקלוב דיוניטים. בשנת תרע"ט בערך נוסד ביזמתו איל נואיבו קלוב ציוניסטה והיה
נשיאו עד יום מותו. כן היה נשיא הסתדרות „בני ברית“ מיום הווסדה בשנת תרע"ד.
בשנת 1922 נבחר ציר בית-הנבחרים היווני ולא הניח כל הזדמנות, לא בשטח
הפוליטיקה ולא מחוץ לו, כדי לתבוע את זכויותיהם ועלבונם של יהודי יוון בכלל
ויהודי עיר מכורתו בפרט.

1631. [ד מרחשון תרצ"ב]

ב'ד'ה'

אקי ריפוזת איל אמאד'ו אי ביניראד'ו
אומברי בואינו אקטיב'ו אי דיב'ואד'ו
פור סו אינטרימיזה סובבאנסיונים אקורדאד'ו
אה אוב'ראס פ'לאנטרופיקאס איוד'אד'ו
קאזה די סאלוד אי דיל מתנות פאסינאד'ו
אילאורפ'ילינאטו אי תלמוד תורה פרוטיו'אד'ו
איל מווי ריגריטד'ו
יאודה יוסף אאיליון
מואירטו אה לה איד'אד'ו די 62 אניוס
אין איל 4 חשון 5692
15 אוקטוברי 1931
קי סו אלמה ריפוזי אין פאס אמן
ת'נ'צ'ב'ה'

התרגום

פה מצא לו מנוחת עולם האהוב ונכבד
איש טוב, רב פעלים ובעל חסדים
שבהשתדלותו אחרים נתנו תרומות
למוסדות צדקה, בית מחסה לתולי הרוח
מתנות [לאביונים], בית חינוך יתומים
בית אולפן תלמוד התורה — המנוח
יאודה יוסף אאיליון
שנפטר בן 62 שנים לימי חייו בארבעה
לחודש חשון, התרצ"ב.
תהא נפשו צרורה בצרור החיים, אמן.

1632. [י שבט תרצ"ג]

אספו נא מקוננים שאו על שפיים קינה
שוד משדי בא על בית יעקב כאש להבה
ויחרד כל לב בהלקח ממנו רב תבונה
אוצר יקר טמון פה תחת זו המצבה
דורש טוב לעמו ולוחם כביר רוח בקמיו
רועה נאמן לילדי ישורון וידריכם בדרך ישרה
ומנהל ישר היה למורי העם בחכמתו המאירה
על כן על שבר זה נוריד דמעות כמים
ונשפך תחינה עליו לאבינו שבשמים
ה'ה' המפקח לבתי ספר העדה

כ'ה'ר' יעקב מאיר כהן נ'ע'
המכונה ז' קון
נ'ל'ב'ע' ביום שני י' לחדש שבט ה'ת'ר'צ'ג'
Jacque Mair Kohnn
Inspecteur des ecoles communales juives
Né en 1876
Enleve a l'affection des siens
le 6 fevrier 1933
Que son âme repose en paix

נולד ברומניה במשפחה אשכנזית ולמד בצרפת תורת החקלאות. התיישב בשאלוניקי בזמן שלטון תורכיה. מתחילה הורה גרמנית וצרפתית בבתי-ספר תיכוניים שונים בעיר. בשנת 1926 בערך מונה מפקח על בתי-ספר הקהילה בזכות ידידיו שבלשכת "בני ברית", שהוא היה סגן-הנשיא.

1633. [ד סיון תרצ"ה]

ברוך דיין האמת
י'ועץ ונבון דבר לזקנים תפארת
ע'וזר דלים דורש טוב לעמו
ק'נה שם טוב לעדתו עטרת
ב'ית-ספר "קאזיס" הקים לבנינו
י'לדי ישורון בית תורת אלוהו
צ'בי וכבוד ינחלו לנצח
ח'כם לבב היה מכל העם גבוה
ק'ר רוח משכיל תו חיים על מצח

[630]

ק'הלת שאלוניקי בשמו יעריצו
ז'כרו וצדקותיו דור דור י'ביעו
י'קייץ עת שוכני עפר יקיצו
ס'וף אדם ישר זה הכל יודיעו
פה נטמן גדול ליהודים
נשיא וראש לקהלת ישראל בשאלוניקי
לכל ימי חייו
יעקב יצחק קאזיס נ'ע'
נ'ל'ב'ע' ארבעה לחדש סיון שנת ה'ת'ר'צ'ה'
ח'נ'צ'ב'ה'

Ci — gît
Jacob Is. Cazes
Commandeur de l'ordre de
Sauveur de Grèce
President honoraire de la Comunauté
Issaelite de Salonique
Décédé le 4 Juin 1935

איש מורם מעם, עסקן ציבורי פעיל, מדריך בעל כשרונות ואופי מוצק. במשך הרבה שנים שימש יושב ראש לשכת המסחר של העיר ונשיא ועד הקהילה. עצותיו המיוסדות על אדני ההגיון ונסיון החיים קובלו ברצון בסוד חבריו וכולם כרעו לו ברך. ממשלת יוון הכירה לו תודה בעד מפעליו להפרכת מסחר העיר והעניקה לו אות הצטיינות של דרגה גבוהה. לאות הוקרה ומוכרת כבוד על פעולותיו הרבות ושירותיו הנאמנים לטובת הציבור, וועד הקהילה החליט לקרוא בשמו את הפרבר היהודי היותר גדול ואת בית הספר שהתנוסס בו. במותו אבד לקהילת שאלוניקי אחד מקברניטיה ויועציה היותר יעילים.

1634. [כז ניסן תרצ"ו]

ב'ד'ה'
י'עמד חי ויתעדן בשמי מעונים
צ'דק לפניו יהלך לאור בגן עדנים
ח'כם לבב ואמיץ כח מוהל הרבנים
ק'דש הלולים פריו מימיו אמונים
פ'אר משפחת פרחייה המיוחסת שבכהנים
ר'בות סבל בערש דוי בלי אונים
ח'ברה נעימה עם הרמים בחורים גם זקנים
י'נוח ה'גוף והנשמה תתעדן בגן עדנים

[631]

מצבת

החכם השלם והכולל מדוכה ביסורין
כ'מ'ו'ה'ר' יצחק אברהם הכהן פרחיאי ז'ל'
נפטר ביום כ'ז' לחדש ניסן ה'ת'ר'צ'ו'
ת'נ'צ'ב'ה'

ת"ח ומוהל מומחה מצאצאי ר' פרחיה הכהן (מס' 355). נולד בשנת תרט"ז. זרי-
זותו והצלחתו במהילה היו לו לשם ולתהילה בעיר שאלוניקי ואגפיה. בין שנות
תרמ"ז—תרצ"א מל יותר משנים עשר אלף תינוקות. גם תורכים פנו אליו למול את
בניהם. כתב באיספאניולית ס' "אלון בכות", כמתכונת "מעם לוועז", על ספר איכה;
מנחת כהן, דרושים על חגים ומועדים (בעברית); יכין שאר, על דיני שחיטה (גם הוא
בעברית). שלושה חיבורים אלה נשרפו בכתב-יד בדליקה הגדולה שפרצה בעיר בש'
תרע"ו. נדפסו: א. ספורי נוראות, אוסף הגדות (שאלוניקי תר"ן); ב. ספורי נפלאות,
גם הוא אוסף אגדות (שם תרנ"א); ג. מהדורה חדשה של "ספר הישר" בשלושה
חלקים בתוספת באור משלו (שם תרנ"ה).

1635. [ה סיון תרצ"ו]

ברוך הגורר

יקר רוח איש אמונים אותם משרים
וליל כיום ישים לבקור חולים ונשברים
מלאך מושיע לכל שואל נתן במיותרים
טוב ומיטיב היה לאלמנה ויתום וגרים
ועל שבר זה ספדו והלילו קרובים ומכירים
בכו בכח להולך לאיש חיל נודע בשערים
הלא הוא הגביר המרומם
רודף צדקות מגזע היחס והמעלה
חבר למוסד בקור חולים
לזמן עשרים וחמש שנה
ה'ר' יום טוב יצחק סאפורטה נ'ע'
נ'ל'ב'ע' ביום ה' לחדש סיון ה'ת'ר'צ'ו'

Ci — Git

La dépouille du très regretté
Jomtov Isac Saporta
Décédé a l'âge de 70 ans
Le 5 Sivan 5696
26 Mai 1936

קרובו, חיים שלמה סאפורטה, שנקטף בדמי-ימיו, היה משוחרי "תורה ומלאכה".

1636. [י שבט תרצ"ז]

ב'ד'ה'

תוך גושי אדמת עפר זה הקבר
שוכב גופת שאול חכם בעוז כגבר
חושב חשבונות תקופות ומזלות
חוקר קדמוניות ומוציא לאור סגולות
אוהב את הבריות וגומל חסדים
וכל מדות נעלות בו נצמדים
כל העם מקצתו יבכו את האבדה
שאינה חוזרת ואשר שבה אל יסודה
הוא מת אך נשמתו תעלה לשמי מרומים
להתעדן ולשבוע מפרי מעשיו הנעימים
מצבת קבורת
החכם השלם המשכיל המפואר זקן ונשוא
פנים ישיש ונכבד מגזע היחס והמעלה
כ'מ'ו'ה'ר' שאול יצחק אמארייליו נ'ע'
נ'ל'ב'ע' ביום הששי עשרה לחדש שבט
ה'ת'ר'צ'ו' ליצירה

מן הרבנים הנאורים של הדור הישן, בעל הגיון ישר ושכל זך. הוא לקט הרבה
חומר היסטורי בקשר עם עברה של קהילת שאלוניקי המהוללה, במיוחד על כת
השבתאים, מנהגיהם, נימוסיהם, אמונותיהם וארחות חיייהם. הודות לשישיותו, תחושתו
ההיסטורית וסקרנותו, יחסיו עם ראשי ופרנסי הקהילה, ניצלו מכליה הסכמות שונות,
תעודות בעלות ערך והרבה מסורות הקשורות בהיסטוריה של המאות הי"ט והי"ח.
בניו יצחק ואלבירטו העשירו עזבון רוחני זה בחקירות חדשות בספרי רבני שאלוניקי.
גם אני כותב הטורים האלה מסרתי לבנו יצחק הי"ד פנקס של רשימות היסטוריות
שדליתי מספרי שאלות ותשובות. חומר יקר זה הדורש מיון, עיבוד והרצאה, מחכה
לגואל.

1637. [יא כסליו ת"ש]

ב'ד'ה'

ש'או קינה על מות יקר מפנינים
א'ך טוב וחסד אהב רדף כל השנים
ל'ב נדיב פור נתן לעניים ואביונים
ת'למידים לאומנות הרבה ברוב אונים
י'דיו רב לו עם כל קרוב והבנים
א'ל שבר זה ספדו מרה כמו יענים
ל'נצח יזכר שמו יאיר בין שנאנים

מצבת

הנכבד ונשוא פנים

כ"ה'ר' שאלתיאל אברהם צדוק נ"ע'

נפטר ביום י"א' לחודש כסליו

שנת ה'ת"ש'

ת"נ'צ'ב'ה'

1638. [כב שבט ת"ש]

ב'ד'ה'

י'דע דור אחרון כי אוצר פה נגנו שמו יוסף

ויכיר כל עובר כי כאן למנוחות שוכב הנדיב יוסף

ס'לעים והרים ימוטו ולא ימושו חסדי יוסף

פ'יות אביונים יקראו מלב מי לנו גדול מיוסף

נ'רות העלית יאירו אומללים ויאמרו "אלה מעשי נסים"

ס'פו תמו בדורנו כמוהו מרימי תרומות ונדיבים

י'הי שמו הטוב חי וקים לדור דורים

מ'עשי צדקותיו הם תולדותיו טוב מבנות ובנים

מצבת קבורת

היקר יוסף יצחק נסים ז"ל

הגו'מ' שהקדיש רוב נכסיו למוסדות חנוך וצדקה

נלב"ע באתונא בכ"ב משבט

ונקבר בכ"ג בו בתשלוניקי שנת ה'ת"ש'

ליצירה

איש עתיר נכסים ובעל עמדה כלכלית איתנה. בהיותו חשון בנים, הקדיש את אוצרות כספו לביסוס מפעלי החינוך ולמוסדות צדקה וגמילות חסדים של קהילת שאלוניקי: בית החולים "הירש", "מתנות לאביונים", "תורה ומלאכה", ועוד. בתרו- מתו קנתה הקהילה בניין גדול עם חצר רחבת ידיים, ששימש בית-ספר עממי ותיכוני. בית אולפן זה נשא את שם הנדבן. תמך בהדפסת ספרי לימוד לצורך בתי הספר של הקהילה וסידורי תפילת כל השנה.

1639. [יג סיון ת"ש]

ב'ד'ה'

כנר מאיר ונמס האירות נמס

קרבת לב בנים לאביהם אהבת

נסכת דם לבך לעצמך לא חסת

עשית נפשות עד נפשך הקרבת

עף לב טהור, עף מורה ומנהיג לעדתנו

תשלוניקי בוכה עטוית אבל

נמס הנר הזה! חשכה יפעתו

אוי אדם דמה להבל

ה'ה' המטיף המצוין חכם ונבון

בעל רגש עמוק דתי ולאומי

פרופ'יסור להיסטוריה

מירקאדו יוסף קוב'ו ז"ל'

נ'ל'ב'ע' יום י'ג' סיון ה'ת"ש' ת'נ'צ'ב'ה'

נקי-כפים ובר-לבב, יקר-רוח ועדין-נפש. מ' קובו היה היסטוריון שכל שבילי ההיסטוריה הישראלית היו נהירין לו. הוא העמיק חקר גם בהיסטוריה של יהודי שאלוניקי. הרצאותיו על נושאים היסטוריים היו לעונג רב לקהל שומעיו. אחדות מהרצאותיו על יהודי ביוזטיה נתפרסמו בעיתוני שאלוניקי. כתב מאמרים שונים באיספאניולית בקשר לפולקלור השאלוניקי, מנהגי חגים ומועדים.

1640. [יח שבט תש"א]

יבוא שלום ינוח על משכבו

פ'אר וכבוד מעדתו הוא הודה

י'דיו רב לו תורה מסיני אוצר תעודה

נ'ר ישראל מאיר עינים בהלכה ואגדה

ח'כם שמת הכל כקרוביו מלאו חרדה

ס'פקו כפים הלילו מר על גדל האבדה

מצבת

הרב המובהק ונוגה לו כברק

מר דיינא

כ'מ'ה'ר' פינחס עזרא ברזילי ז"ל'

עלה לישיבה עליונה ביום י"ח שבט

ונקבר ביום המחרת שנת ה'ת"ש'א'

ת'נ'צ'ב'ה'

חכם מעמיק ומפולפל, למדן גדול ובעל זכרון מפליא, סיני ועוקר הרים במלוא מובן המלה. גם בהיותו על ערש דוי לא פסיק גירסא מפומיה. בשנת תרע"ט נסמך לדיין. היה מן המקלין בהוראה. בנו, אליהו ברזילי, משמש רב באתונה.

- 24 נבון ונעלה, סוחר טוב, קובע עתים לתורה ר' שלמה אישפאניול. ש"ק כג סיון התע"ג.
- 25 היקר ונעלה כה"ר שבתי אישקאיון. יום ב' אדר התי"ז.
- 26 החכם המרומם, חסיד ועניו כה"ר נתן אישקאלוני. כ שבט התקכ"א.
- 27 החכם הנעלה כה"ר שלמה אישקאלוני. ג טבת התצ"ו.
- 28 החכם המרומם כמוה"ר משה אלב"ז. יום א' של חול המועד של חג הפסח התפ"ה.
- 29 הגביר המרומם כמוה"ר שלמה אלב"ז. יד תשרי התקנ"ז.
- 30 הישיש ונכבד כה"ר משה אלבוחר. ג תשרי התפ"ו.
- 31 היקר ונעלה כה"ר יום טוב אלבורג'י. ב תשרי התפ"ז.
- 32 הישיש הנכבד כה"ר ירמיה אלבורג'י. ו אב. התקמ"ג.
- 33 היקרה ב"רטוד א' היקר כה"ר משה אלדוזה. כג כסלו הת"ם.
- 34 החכם הנעלה אליעזר אלבלה. כא תמוז התי"ב.
- 35 הרופא דוד יצחק אלחנאטי. 17 תמוז 5700.
- 36 הישיש ונכבד כה"ר יוסף אלפ'ראנג'י. ו טבת התפ"ו.
- 37 הישיש ונכבד נר"נ הכל באמונה כה"ר משה בכר אהרן אלימלך. כב אדר התס"ח.
- 38 גביר ומעולה אברהם אלצייג. ז אלול התמ"ג.
- 39 מרים א' כה"ר יעקב אלקלעי יצ"ו. נבק"ש ביום א. ג אלול התמ"ב.
- 40 הישיש ונשוא פנים כה"ר משה אמאדיש. ה אלול תי"ו.
- 41 הישיש, גביר ומרומם, עושה צדקה בכל עת וקובע עתים לתורה כמוה"ר אברהם אמאראג'י. כו כסלו התצ"ד.
- 42 הגביר ונעלה כה"ר יעקב אמאראג'י. כז תשרי התקי"ג.
- 43 נבון חסיד ועניו כה"ר יעקב אמאראג'י. ח אב תקפ"ג.
- 44 הגביר ונעלה כה"ר מנחם בכר אברהם אמאראג'י. ת"ב (תשעה באב) התק"א.
- 45 הגביר, נבון ומעולה יהודה בכ"ר דוד אמארייליו. נבק"ש יא מנחם התקמ"א.
- 46 החכם הנעלה כה"ר יוסף אמארייליו. נבק"ש ביום ב. כ שבט הת"ם.
- 47 הנבון ונעלה כה"ר יעקב בר שם טוב אמארייליו. יום ו, ד' תמוז התל"ב.
- 48 מזל טוב, א' הגביר ונעלה כה"ר קונפראדו אמארייליו. כב סיון התל"ו.
- 49 איש חיל רב תבונה, היקר ונעלה כמה"ר נסים אמארייליו. נפ' בלא בנים יא אלול התכ"ב.
- 50 החכם השלם, חסיד ועניו כמוה"ר שמואל אמארייליו. 9

- 5 Albargi, שם משפחה יהודי בסאראגוסה בימי הבינים.
- 6 יוסף דוד דרש עליו בשבת שבעה, כ"א לחודש כסליו בק"ק קאשטיליא (יקרא ושכבי, דרש קכו). היה מצאצאי הרופא המובהק ר' משה אמאראג'י (עיין אילן יוחסין בספרנו IN MEMORIAM, חלק ג, עמ' 83). אביו מנחם מת בירושלים.
- 7 עיין עליהם באילן יוחסין הנ"ל.
- 8 הוא אברהם אמאראג'י שמת בשנת תצ"ד (עיין אילן יוחסין).
- 9 אחיו הגדול משה אמארייליו, שדרש עליו בתשלום שנת אבולו (יד משה, דף פב, ב). מת על פני אביו הרב הכולל ר' שלמה אמארייליו (עיין מס' 1186).

(רשימה של כתובות נוספות שלא באו בפנים)

- 1 בחור כארזים, הגביר ונבון כה"ר אברהם אבוהב. יא טבת התל"ו.
- 2 הגביר ונעלה כה"ר בנימין אבואב. נבק"ש ש"ק, יא אדר התל"ב.
- 3 החכם, נר"י, כמוה"ר יאודה אבואב. ר"ח אדר ראשון התמ"א.
- 4 הנבון, גביר ומעולה כה"ר משה אבואב. ש"ק יב אייר הת"ם.
- 5 יקר ונעלה כה"ר מצליח אבודאראן. ג מנחם התקמ"א.
- 6 גינטיל, אלמנת הגביר יצחק אבזרגה. כז כסליו התי"ח.
- 7 מרים בת אברהם אבינו. 1. ה אלול התקמ"ד.
- 8 רחל בת אברהם אבינו. 1. ח חשון הת"ף.
- 9 הגביר המרומם דון אשר אברבנאל. 2. נבק"ש טו אייר התקט"ב.
- 10 הגביר ומעולה דון יוסף אברבנאל. יט ניסן התמ"ח. 2.
- 11 הח', הגביר כמה"ר דון ישראל אברבנאל. יט אדר הת"ם.
- 12 ריינא, אלמנת הגביר המרומם כמוה"ר דוד אברבנאל. יא תמוז התל"ו. 3.
- 13 איש חיל, רם ונשא, נר"נ הכל באמונה, היקר ונעלה כה"ר אליהו אברהם. נבק"ש כז תמוז התנ"ז.
- 14 אישטרייליא, א' החכם הנעלה, נר"י ישראל אברהם יצ"ו. נבק"ש ב"ד אייר התצ"ד.
- 15 איש חיל, רב תבונה ובעל צדקה כה"ר אברהם אגושטרי. טז סיון התכ"ו.
- 16 רחל, א' החכם השלם כמה"ר יוסף אדרבי. י בטבת השע"א.
- 17 החכם הנעלה כה"ר יעקב אורטיש. י אב התי"ב.
- 18 ישיש ונכבד, נר"נ הכל באמת ובאמונה כה"ר משה אידיסה. שביעי של פסח התפ"ה.
- 19 הישיש ונכבד כה"ר שלמה אזיק. יום שני של ר"ה התע"א.
- 20 החכם גביר ומרומם כה"ר אברהם בכמה"ר יצחק אישטרושה זלה"ה. מנחם התקכ"ז.
- 21 הבחור נחמד ונעים ה"ר מאיר בן להחכם השלם כמה"ר יצחק אישטרושה. נבק"ש כז חשון התקכ"א.
- 22 החכם המרומם כה"ר יוסף אישפאניול. ב חשון הת"ם.
- 23 ריינא, א' החכם הנעלה כה"ר משה אישפאניול יצ"ו. יום ה, ר"ח תמוז התכ"ז.

- 1 מהמשפחות הרבות שהתגירו בשאלוניקי בכל הזמנים ונישאו ליהודים. (עיין שו"ת רשד"ם, אורח חיים, סי' קצד; שו"ת רש"ך, חלק א, סי' קנח; באר מים חיים, יורה דעה, סי' ד; בית דוד, א, סי' קכה וכו' וכו').
- 2 אולי הוא נכד דון אשר אברבנאל של מס' 1287.
- 2 בש' תל"ו חתם הסכמה בלאדינו כ"אחד מראשי טובי הקהלות" (ספונות, ספר שני, ירושלים תשי"ח, עמ' נט-ס).
- 3 בעלה מת בעשרה לחודש אלול הת"ל (עיין מס' 1060).
- 4 אולי הוא אותו יצחק המ' בכור אישטרושה, שנפטר בק"ש בט"ו לחודש מנחם התק"ד. (עיין מס' 1271).

- 51 החכם המרומם, חסיד ועניו כמוה"ר משה אנאקאבה¹⁰.
ה' כסליו התע"ג.
52 החכם המרומם נז"י כמוה"ר אברהם אנג'יל¹¹. ר"ח תמוז התפ"א.
53 הגביר המרומם כה"ר דוד אנג'יל¹². יב אדר התר"ט.
54 הישיש ונשוא פנים כה"ר סעדי אנג'יל. ש"ק, יא לחדש שבט הת"ל.
55 יקר ונכבד כה"ר יעקב אני (אולי צריך לגרוס שני) חול המועד חג הסוכות הש"ת.
56 בוגה, בת יוסף אניין. התס"ט.
57 לונה, א' הנבון ונעלה כה"ר שם טוב אפי"א נר"ו. טו אלול התכ"ז.
58 החכם הנעלה ה"ר יצחק אקוני. נפ' בחצי ימיו יום ג, יד אב התכ"א.
59 זקן ונשוא פנים, ממשפחה רמה. הגביר המרומם כה"ר חנניא ארדיטי. ד אלול התכ"ד.
60 החכם השלם והכולל כמוה"ר יאודה בכ"ר אליהו ארדיטי. ג שבט התקע"ה.
61 החכם המעולה כה"ר יצחק בכ"ר אברהם ארדיטי. נבק"ש כב תמוז התקמ"ה.
62 ריינא, אל' הגביר המרומם רודף צדקה וחסד כה"ר שמואל ארדיטי. יג כסליו התקמ"ב.
64 וידה, א' הח' המרומם אברהם אשיאו נר"ו. ז תמוז התנ"ו.
65 החכם המרומם כמוה"ר חיים אסיאו. יום ד ט תמוז התל"ה.
66 הנבון ומעולה כה"ר ס' משה יאודה אשיאו. כ סיון התרמ"ט.
67 הנבון ומעולה, נכבד ונשוא פנים כה"ר שלמה אברהם אסיאו. כו כסליו התר"פ.
68 החכם, גביר ומרומם כה"ר אברהם אשיאש. י טבת התקפ"ד.
69 החכם המרומם, חסיד ועניו כמוה"ר יאודה אליה אשכנזי¹³. כה סיון התפ"ט.
70 החכם הנעלה, נז"י, יעקב אשר. ט סיון התכ"ז.
71 ישיש ונכבד נז"נ הכל באמת ובאמונה כה"ר משה באבאני. י כסליו התמ"ב.
72 הגביר המרומם... שנבק"ש כה"ר שלום באייזנה לופיס סילוה. כא טבת התרכ"ג.
73 הישיש ה"ר יוסף די באיסה. אלול השכ"ח.
74 היקר ונכבד חאני באקושו. יום ב יא מנחם הת"ל.
75 יקר ונבון, מאושר בכל עיניו כה"ר משה בארקי¹⁴. ה אייר השמ"ח.
76 החכם הנעלה, נז"י, כה"ר יצחק בדרשי. אדר התפ"ט.
77 יקר ומעולה כה"ר ר' שמואל בדרסי. טו כסליו השנ"ג.
78 הישיש ונכבד, נז"נ באמונה כה"ר משה שלמה בואינו. כא כסליו התע"ה.
79 בנן של קדושים כה"ר חיים אברהם די בוטון. יא סיון התרט"ו.

- 10 בתשלום שנת אבלו, ח"י אלול תע"ג, דרש עליו ר' יוסף דוד (יקרא דשכבי, דרוש טו).
11 ידוע לנו ר' אברהם אנג'יל, מחבר ספר "פתוחי חותם", על כל "תיקון" שבש"ס, שנדפס בשאלוניקי תקע"ט. לא ידענו איזה ייחוס משפחה היו ביניהם.
12 ר' שמואל בן חביב דרש עליו בתשלום שנת אבלו, סוף חשון תר"י, בק"ק לישבון ישן (אמר שמואל, חלק הדרושים, דף סב, א).
13 ר' יוסף דוד דרש עליו בשבת השבעה, כח סיון התפ"ט, בק"ק אשכנזי (יקרא דשכבי, דרוש קט).

- 80 החכם השלם, הן גביר גמיר וטביר כמוה"ר יאודה די בוטון. יום ששי כז תמוז התצ"ו.
81 החכם המרומם כה"ר יעקב, נ' החכם, גביר ומרומם כמוה"ר יאודה די בוטון¹⁴. יום שני של חג הפסח התק"ו.
82 ר' דוד בונין, בנו של ר' שמואל בונין נ"ע. הש"ח¹⁵.
83 החכם השלם, חסיד ועניו יוסף בורלה. יג כסליו תקע"ז.
84 רופא, חכם ונבון עובדיה מנחם בורלה. כג אב 5660.
85 החכם הנעלה שנבק"ש כה"ר אברהם ביב"אש. יא תמוז משנת תהל"ה (ת"ם).
86 היקר ונעלה נז"נ באמת ובאמונה כה"ר אברהם בכ"ר יצחק ביוואש. יום ראשון של חג השבועות התקמ"א.
87 החכם המרומם כמוה"ר דוד ביגה¹⁶. ט תשרי התפ"ז.
88 החכם המעולה כה"ר יוסף ביז"ה. ד תמוז התק"ך.
89 פאזה, א' החכם המפואר משה ביטון נר"ו. ז אלול תנ"א.
90 הנבון ומעולה שנבק"ש כה"ר עזרא ביטון. יז סיון תקפ"ה.
91 איש רב ונישא נז"נ באמונה, איש תם וישר, הגביר ונבון ונעלה כה"ר ששון¹⁷ בישישה. יום ב, כד מנחם ש' תהל"ה (ת"ם).
92 הישיש ונכבד כה"ר רפואל בלול. נפטר בלא בנים, ז אדר התפ"ה.
93 החכם הנעלה כה"ר יהשע בן אדון. נבק"ש ב כסליו תקכ"א.
94 היקר ונעלה אישטרוק בן אוזיליו. נפטר בש' ת"ב תל"ה.
95 איש רם ונישא, נז"נ באמונה, רודף צדקה וחסד, היקר ונעלה כה"ר משה בן אוזיליו. טו סיון הת"ל.
96 החכם המרומם כמוה"ר אברהם בן אלבלא. ח אלול תקל"ב.
97 סוחר, טוב עם אלהים ועם אנשים, הגביר נבון ומעולה כה"ר דון אברהם בן ויניסטי. ג סיון התמ"ו.
98 דונה, א' החכם המרומם כה"ר דון אליהו בן ויניסטי. נבק"ש ב תמוז התקיט.
99 היקר ונעלה שנבק"ש יוסף דון בן ויניסטי. ר"ח תמוז התקנ"ה.
100 הישיש ונכבד, הרופא המובהק הר' נתן המ' מירקאדו בן ויניסטי. ב ניסן תרמ"ד.
101 הנבון ומעולה שנבק"ש כה"ר שמואל בן ויניסטי. ד' סיון התקצ"ג.
102 יקר, נבון ומעולה כה"ר דון שמעיה בן ויניסטי. יג ניסן התקל"א.
103 איש חיל, רב תבונה, יקר ונעלה כה"ר אברהם נ' זמירו. י שבט התי"ח.
104 החכם המרומם כמוה"ר אברהם בן חסון¹⁷. כט אלול תכ"ט.
105 החכם המרומם, נשא ורם כה"ר אברהם נ' חסון. כא ניסן התצ"ט.

- 14 הוא יאודה די בוטון שבערך הקודם, שנפטר בשנת תצ"ו.
15 אפשר שהוא בנו של ר' דוד בון ניו, שמת בשנת רפ"ו (עיין מס' 61) ונקרא בנו כשם זקנו, כנהוג בין הספרדים.
16 בתשלום שנת אבלו, ככה בסיון תפ"ז דרש עליו ר' משה אמארייליו (יד משה, דף קב, ב).
17 שם פרטי ושם משפחה.
17* בשנת תי"א נמנה בין מנהיגי קהילת שאלוניקי. (ספונות, ספר ב, עמ' נג-נד).

- 156 הגביר הנעלה כה"ר אברהם ריבושאלדו. נבק"ש כו שבט התקכ"א.
157 הח' ומצדיק הרבים, נז"י, כה"ר אברהם דניאל. ג כסליו התמ"ב.
158 החכם הנעלה כה"ר יצחק דניאל. כב סיון התכ"ז.
159 החכם הנעלה, נז"י, כה"ר שמואל הבדלה. נבק"ש כז סיון התנ"ז.
160 החכם המאושר כה"ר בנימין הירירה. יום א, ה אדר התל"ח.
161 הגביר המרומם, רודף צדקה וחסד כמוה"ר דוד הירירה. כב טבת התקע"ג.
162 החכם המרומם, חסיד ועניו כה"ר יצחק הירירה ²⁵. טו"ב מנחם התפ"ז.
163 החכם המרומם, חסיד ועניו כמוה"ר משה הירירה ²⁵. כג חשון התפ"ז.
164 הח', ירא ה' וסר מרע כה"ר נסים די הירירה. יום ב, ה מרחשון התי"ז.
165 דורש טוב לעם, הח' הש' כמוה"ר שמואל הירירה. ו חשון התרא"ו (התר"ו).
166 הנער שלמה הלאמון ²⁶. נסים השל"ט.
167 איש רם ונשא כה"ר משה הלס(?) יט שבט הת"ל.
168 החכם המרומם, נז"י, כמוה"ר אברהם ואינה. כו תשרי התצ"ו.
169 החכם הנעלה, נז"י, כה"ר אנגיל ²⁷ וידאל. כח אדר"א התמ"ב.
170 החכם הנעלה כה"ר יאודה זאראדיל. יז טבת התמ"ז.
171 יקר ונעלה כה"ר אברהם זרק. יג סיון, שנת תח"ה.
172 ישיש ונכבד, נז"ג הכל באמת ובאמונה כה"ר אברהם חאיליו. יום שני של חג הפסח התקי"ט.
173 החכם, נז"י כמוה"ר יעקב חאיון. ז"ך תמוז הת"ק.
174 היקר ומעולה כה"ר יצחק חביב. ה אייר השמ"ו.
175 החכם הנעלה, חסיד ועניו כה"ר שם טוב חביב. כז ניסן התע"ב.
176 הגביר ונכבד כה"ר לוי חובה ²⁸. יום אחרון של פסח התכ"ז.
177 החכם המרומם, נז"י, כה"ר רפאל המ' מירקאדו. חוליקי. ר"ח תמוז התקנ"ח.
178 אסתר, א' החכם גביר ומעולה כמוה"ר משה חזן. יום ה, כט שבט התי"ו.
179 חכם, נבון ומעולה כה"ר שמואל לבית חזן. שבת קודש, טו אייר התקכ"ב.
180 חסיד ועניו, החכם הנעלה כה"ר אברהם חייט. ב תמוז תהל"ה ²⁹.
181 החכם המרומם, חסיד ועניו כמוה"ר אנגיל חיים ³⁰. ז אייר התצ"ג.
182 היקר נסים בכר מרדכי חכים. כה אדר השי"ב.
183 גראשייה, בת הח' המ', נז"י, כה"ר דוד חנוכה. יצ"ו. נבק"ש יג תמוז התקנ"א.
184 גראשייה, אל' החכם המ', נז"י, כה"ר יצחק חנוכה. יד כסליו התקמ"ב.
185 רחל, א' הח' הנעלה כה"ר אברהם חנות נר"ו. יב תמוז התי"ט.
186 החכם הנעלה כה"ר אברהם חסון. כג אב תק"ך.

- 25 אפשר שיצחק ומשה הירירה אחים היו.
26 ממשפחת אמון, שמוצאה מאנדלוסיה.
27 שם פרטי ושם המשפחה.
28 דודו של ר' רפאל חיים אברהם קובו (חיי אברהם, חלק הדרושים, דף ג, א).
29 תל"ה אם הוא לפ"ג, ת"ם עם הוא לפ"ק.
30 מחבר בשם זה כתב ספר „עץ חיים" (שאלוניקי תקל"ב), כולל דרשות וטעמי מצוות.

- 187 חנה, א' הישיש ר' משה חסון. יו אב הרצ"ו.
188 ר' משה חסון. י"ד כסליו השכ"ח.
189 החכם השלם, גביר ומעולה כמוה"ר יוסף חסיד ³¹. ג אייר התק"א.
190 החכם המרומם, נז"י, מלמד תלמוד תורה (אולפן) כמוה"ר משה טאבוך. כט מנחם התקמ"ג.
191 צורבא דרבנן, החכם השלם והכולל כמוה"ר משה טאזארטי. ה תמוז התקפ"ג.
192 החכם המרומם, חסיד ועניו כמוה"ר יצחק טובי, המ' בכור. ט חשון התק"י.
193 החכם הנעלה, נז"י, כה"ר אהרון טיבא. ר"ח תמוז התע"ג.
194 רחל, א' הישיש והמעולה כה"ר שמואל טיבא ³². יצ"ו. יום ג, ר"ח ניסן השס"ח.
195 ג'ודיטה, א' היקר הר' יאודה טיליו. ט אדר"ב(?) התקכ"ט.
196 היקר ונעלה כה"ר דניאל טראנגולה. יד סיון התט"ו.
197 פירלה, אשת היקר כה"ר זכריה טרוג'ה יצ"ו. יא תשרי התפ"ט.
198 הנבון וחכם כה"ר יצחק יאודה. ח טבת התכ"ג.
199 החכם המרומם כה"ר יום טוב יאושע, המ' בכור. ה אייר התקל"ב.
200 הרופא המובהק עמנואל יאושע. כו אלול התקפ"ו.
201 איש חיל, רב פעילים, החכם חסיד ועניו כמוה"ר דוד יונה. ב אלול התכ"ג.
202 החכם המרומם, חסיד ועניו כמוה"ר אברהם יוסף. יג כסליו התפ"ג.
203 החכם הנעלה כה"ר מנחם יוסף. יט חשון התק"ב.
204 הנבון ונעלה נז"ג באמת ובאמונה כה"ר דון שניאור יחיא. נפט' במיטב ימיו טו באב התע"ט.
205 החכם המעולה, נז"י, כה"ר יאודה יחיאל. נבק"ש כח אלול התפ"ח.
206 גביר, שר, איש חמודות יצחק ייני. יא שבט התקפ"ו.
207 היקר ונעלה כה"ר אליהו יצחק. יום שני של חג השבועות התמ"ט.
208 הישיש, נבון ונעלה וגם מאד נכבד, תסוישר... כה"ר יוסף יצחק. טו"ב שבט התס"ז.
209 החכם המרומם, נז"י, יוסף יצחק. כו חשון הת"ץ.
210 החכם המרומם כה"ר דוד בכ"ר יצחק יקואל. נבק"ש ר"ח ניסן התקכ"ב.
211 הגביר המרומם, רודף צדקה וחסד כה"ר משה בכ"ר יאודה יקואל. ב אדר
212 איש חיל, רב תבונה, היקר ונעלה כה"ר רפאל ירמיה. ג שבט התכ"ז.
התק"ס.
213 הישיש כה"ר דוד ישקון ³³. יום א של פסח התצ"ב.
214 הגביר המרומם, רודף צדקה וחסד כמוה"ר אברהם ישראל. כו חשון התקצ"ו.
215 החכם המרומם כה"ר יהושע הכהן מעלי. כט שבט התקי"ז.

- 31 פה שם משפחה. מצאנו בשאלוניקי מהמאה השמונה-עשרה ואילך הרבה בתי אבות בשם כהן-חסיד.
32 נפט' ביום ט אייר שע"ח.
33 אולי צריך לגרוס גאשקלון וטעיתי בהעתקה.

- 216 החכם המרומם כה"ר יום טוב ³⁴, בן הרב הקדוש כמוה"ר מיכאל הכהן. ש"ק, כג אייר התפ"ו.
- 218 הגביר, חכם ונעלה כה"ר מרדכי הכהן. יו באב תכ"ז.
- 219 הגביר המרומם כה"ר שמואל הכהן. ב שבט התפ"ח.
- 220 שמחה, א' הגביר ונעלה נסים הכהן יצ"ו. יו אב השצ"ד.
- 221 אברהם בן הרב הכולל יוסף הכהן ו' ארדוט ³⁵. ח טבת התקפ"ז.
- 222 יעקב בן להרב הגדול יוסף הכהן ו' ארדוט. כ"ט אלול התקפ"ד.
- 223 איש רם ונשא, נז"ג באמונה ה"ה כה"ר אברהם הכהן פרחייה. התכ"ז.
- 224 החכם המרומם כמוה"ר חסדאי הכהן פרחייה. י' כסליו התצ"ב.
- 225 החכם הנעלה כה"ר יאודה הכהן פרחייה. נבק"ש ח חשון התצ"ב.
- 226 נז"ג באמונה, הגביר ונעלה כה"ר יוסף הכהן פרחייה. יג שבט הת"ן.
- 227 החכם השלם כמוה"ר יעקב הכהן פרחייה. ט אלול התס"ב.
- 228 הגביר, נבון ונעלה כה"ר מצליח הכהן פרחייה. יו תשרי התקמ"ב.
- 229 שמחה, א' החכם השלם הרופא המובהק כמוה"ר צמנואל בלבו ³⁶. יד סיון התקל"ט.
- 230 דונה ג' אמילה תאסונה ³⁷, א' יצחק כלדירון יצ"ו. יום ג, ד"י יום סיון הרצ"א.
- 231 הנבון, גביר ונעלה כה"ר אהרון לאפה. כז סיון התל"ג.
- 232 הישיש ר' יצחק די לאפ' ואינטי. חשון השי"ן.
- 233 החכם השלם, חסיד ועניו כמוה"ר משה לדידי ³⁸. י תמוז התקכ"א.
- 234 הגביר המרומם כמה"ר יעקב לוביל. יום א, טז טבת, שנת ת'ה"ל אורו (השווה איוב לא, כו) לפ"ק (תל"ה).
- 235 הגביר המרומם, ישיש ונשוא פנים כה"ר אברהם המכונה בכור הלוי קאראטו. כז אדר התקל"ג.
- 236 הגביר, נבון ונעלה כה"ר יצחק בכ"ר שמואל הלוי אשכנזי. כא אדר השפ"ג.
- 237 החכם הישיש ונשוא פנים כה"ר יצחק הלוי. יום שמחת תורה הת"ה.
- 238 ריקה, אל' ה"ר יצחק לולאי. ט תמוז התצ"ב.
- 239 תם וישר נז"ג באמונה, ה"ה היקר ונכבד כה"ר אברהם לומברונו. יז אדר התמ"ן.
- 240 היקר ונעלה ה"ר אברהם לומברונו. כ שבט התכ"ו.
- 241 היקר ה"ר אהרון לומברונו. יד טבת הת"ל.

- 34 הגיה הס', "תורת חיים" לר' חיים שחתי (שאלוניקי תע"ג-תע"ה). על פטירתו דרש ר' אברהם גאטיניו (טירת כסף, דף שו, א). אביו נפטר בשנת תל"ח (עיין מס' 1087).
- 35 ר' יוסף כהן ו' ארדוט מת בכ"ז מנחם-אב תקפ"ז (עיין מס' 1414). לפי זה אברהם ויעקב נפטרו על פני אביהם.
- 36 נפטר בשנת תק"ם. (מס' 1322).
- 37 אביה השתייך למשפחת חסון. עמי ים התיכון נוהגים ליתן לשם המשפחה צורת נקבה כשמשמשים בו לאשה.
- 38 חמיו היה ר' נסים שיולייו, בעל "מעשי נסים" (שאלוניקי תקי"ט), כולל דרושים על "נפשות מת". בו נקלטו גם דרושים משלו וגם כתב את ההקדמה. הגיה את הס' "סם חיי" לר' חיים עשאל (שם תק"ו).

- 242 אסתר, אל' הישיש ונכבד כה"ר יצחק לופיש סילבה. כב אדר הת"ק.
- 243 לונה, א' הגביר ונעלה כה"ר יעקב די לוריאלי נר"ו. ח תמוז התי"ג.
- 244 הגביר, ישיש ונכבד כה"ר אברהם לחמי. ח סיון הת"ל.
- 245 איש רם ונשא, תם וישר כה"ר חיים די ליאון. נבק"ש ח אייר התל"ד.
- 246 הגביר המרומם, נשא ורם, רודף צדקה וחסד כה"ר חיים יאודה ליאוני. יום שלישי של חול המועד של חג הפסח התקי"ט.
- 247 הגביר המרומם כה"ר חנניה ליאונל. יום ראשון, י רחמים התקי"ט.
- 248 החכם מאד נעלה כה"ר אברהם ליג"י. ז תשרי התס"ה.
- 249 היקר ונעלה שנבק"ש כה"ר משה לילו. כח אדר שני התס"ד.
- 250 דולסה, א' ה"ר ישראל לינטיש יצ"ו. ד אדר הת"ה.
- 251 היקר ונעלה, נז"ג באמונה כה"ר יצחק ליניו. כא אב התע"ו.
- 252 הבתולה חנה, בת כ"ר משה ליריאה. א תמוז השפ"א.
- 253 היקר ונכבד משה לירמה. יז אייר התט"ו.
- 254 היקר ונעלה, נז"ג באמונה כה"ר משה מאוזן. טז כסליו התקכ"א.
- 255 ישיש ונשוא פנים כה' אליהו מאטאלון. התק"ל.
- 256 בחור, נחמד ונעים כה"ר מרדכי, בר הגביר ונעלה ה"ר יעקב מאטאלון. נבק"ש יום ב, יח סיון הת"ה.
- 257 מחור, נחמד ונעים כה"ר שלמה מטלון. יום ששי כב מנחם התנ"ד.
- 258 אסתר, א' הרופא, גביר ומעולה סה"ר שמואל מאייסא הי"ו. כט אדר"א התר"ג(?).
- 259 הישיש ונכבד כה"ר יעקב מלהגי ³⁹. יד שבט התקמ"ד.
- 260 הגביר ונעלה ה"ר יוסף מלהגי ³⁹. ז תשרי התל"ח.
- 261 החכם הנעלה, נז"ג, משכים ומעריב בשירים ובתשבחות ⁴⁰ לאל הבורא כה"ר שבתי מאנשו. יב אדר התע"ו.
- 262 הישיש ונכבד כה"ר יאודה מאסקונה. יט סיון התקל"ג.
- 263 לאה, אשת היקר כה"ר שלמה מאסקונה יצ"ו. כה חשון התקמ"ד.
- 264 איש חיל, בעל צדקה, נז"ג באמת ובאמונה, בלא בנים, היקר ונעלה כה"ר יצחק טאראגאן. ר"ח מנחם התמ"ז.
- 265 החכם הנעלה, שנבק"ש כה"ר אהרון מארקיוזאנו. כא חשון התצ"ב.
- 266 ריינא, אל' הגביר ונעלה ה"ר שלמה די מדינה. יז כסליו השס"א.
- 267 דונוא, אל' משה מודיאווטה. כה תמוז התפ"ו.
- 268 החכם הנעלה, גז"ג באמת כה"ר בוגמו בכ"ר יצחק מודיליאנו ⁴¹. ש"ק כז סיון התצ"א.

- 39 על שם העיר מאלאגה בספרד.
- 40 מנהג ישן בשאלוניקי להשכים ביום שבת ולומר פיוטים ממשוררי המזרח לפני הזמירות של תפילת השחר אשר בסידור ספרד.
- 41 לא מעטים היו תלמידי חכמים שעסקו בענייני מסחר.

- 269 חכם, גו"מ, מ' ב' דרבינא כה"ר יאושע בכמה"ר שאול מודיאנו נ"ע. כז כסליו, ש' הברית (התרי"ב).
- 270 הגביר ומעולה רצו"ח כה"ר יום טוב נ"ע בכ"ר שמואל המ' מודיליאנו נר"ו. ז תמוז התקב"ך.
- 271 הגביר המרומם כה"ר מרדכי שמואל מודיליאנו. יד תמוז התקע"ז.
- 272 החכם המרומם שמואל יאושע המכונה מודיליאנו. י אייר התק"פ (או התק"ם).
- 273 הגביר הנעלה שנבק"ש כה"ר שמואל המכונה בכ"ר יצחק מודיאנו. ד אייר התקפ"ח.
- 274 גביר דגמיר וסביר, נבק"ש כה"ר שמואל חיים בן יהושע מודיליאנו. ד תמוז התרכ"ט.
- 275 בולה⁴² אורו, בת הרב הגדול כה"ר אברהם מוטאל ז"ל, א' החכם השלם כמוה"ר משה ביטון ז"ל. ב ניסן התל"ח (התל"ח).
- 276 היקר ונעלה ה"ר יאודה מוטאל. נבק"ש יד אדר התצ"ו.
- 277 הנכבד ה"ר שמואל די מולינה. יום א, יד אב השכ"ו.
- 278 החכם השלם והכולל כמוה"ר אלעזר, בכמה"ר יצחק מולכו זלה"ה⁴³. כז סיון התקס"ב.
- 279 אסתר, החכם השלם והכולל, הדיין מצויין כמוה"ר שלמה מולכו הי"ו⁴⁴. כג טבת התרע"ה.
- 280 החכם השלם כמוה"ר חיים בכמה"ר בכור מולכו⁴⁵. ש"ק, ז"ך מנחש התרע"ג.
- 281 מוהל בקי ובודק מומחה, שליח ציבור ב"ק"ק שלום, ממשפחת רם כמה"ר משה שאול מולכו. ו אלול התרע"ז.
- 282 הישיש ונכבד, ירא ה' כה"ר שלמה דוד מולכו. כג טבת התרס"ט.
- 283 הנו"מ, בנן של קדושים כה"ר שמואל בכור מולכו. ג סיון התרכ"ו.
- 284 היקר, נו"נ באמונה כה"ר מרדכי מונטיונו. נבק"ש כד תמוז התקי"ה.
- 285 היקר, נבון ומעולה כה"ר יצחק המכונה בכור מונסון⁴⁶. נבק"ש ד סיון התקמ"א.
- 286 החכם, גביר ומרומם כה"ר חיים המ' בכור מוצירי. יא תמוז התקפ"א.
- 287 רחל, א' הח' השלם והכולל כה"ר שלמה מוצירי⁴⁷ הי"ו. כט טבת התקע"ה.
- 288 דונה, א' הח' היקר ה"ר שבת מוקאטא. נבק"ש ו אלול התק"ך.
- 289 איש חיל רב תבונה, נו"נ באמונה כה"ר שלמה מורדון⁴⁸. כג ניסן התל"א.

42 כמו סיניורה, גברת.

43 אולי בן ר' יצחק מולכו, שנפטר בשנת תקמ"א (עיין מס' 1327).

44 אמו של מחבר הספר הזה.

45 דודו של מחבר הספר הזה, בן ר' מיכאל המ' בכור מולכו מס' 1555.

46 מונזון, עיר במדינת אראגון.

47 „גין ונכד" לר' חיים נסים רפאל מוצירי, מחבר ספר „באר מים חיים" בשני חלקים.

החלק השני נדפס בתמיכתו הכספית וגם כתב את ההקדמה (שאלוניקי תקע"ד).

48 אשתו מירה מתה ג באב התי"ט.

- 290 שרה, אשת היקר ונעלה כה"ר זכריה מורפורגו⁴⁹. יד תמוז התקל"ב.
- 291 חנה, א' הגביר המרומם כה"ר חיים מורפורגו. כ חשוון התק"ם.
- 292 החכם המרומם, נו"י, כה"ר אהרון מושאג"י. יב אייר התס"ח.
- 293 פרישייוזה, אל' שמואל מזון. כ כסלו התס"ג.
- 294 הגביר ומעולה כמה"ר יעקב מזרחי. ב תשרי הת"ל.
- 295 היקר, סופר מהיר דאורייתא כה"ר יוסף ב"ר משה מיליש יצ"ו. נבק"ש ח אב הת"ף.
- 296 נבון ומעולה כה"ר אברהם בכ"ר שלמה מיראנדה. ש"ק, חי(?) תשרי התקכ"ד.
- 297 מרים, א' היקר ונעלה כה"ר דוד מיטריאל. ד סיון תהל"ה (ת"ם).
- 298 ישיש גביר ומעולה גבריאל מנחם. ה כסלו השפ"ג.
- 299 שמחה⁵⁰, א' החכם המרומם, נו"י, חזקיה מנחם יצ"ו. ג ניסן הת"ם.
- 300 החכם המרומם שנבק"ש לו' בן החכם המרומם כה"ר יצחק מסרן. נ"ע. ד תמוז התק"ם.
- 301 החכם המרומם כמה"ר משה מסרן. ש"ק, ח אב התקי"ד.
- 302 היקר ונעלה משה מציר⁵¹. נבק"ש כג אלול הת"ו.
- 303 החכם השלם אברהם מרדכי. ז תמוז התפ"ח.
- 304 החכם השלם כמה"ר משה מרדכי. ש"ק, כה אב תנ"ח.
- 305 איש חיל יקר ונעלה כה"ר אברהם משה. יג ניסן התס"ה.
- 306 החכם המרומם כמוה"ר אליעזר משה. יום ראשון של חול המועד של חג הפסח התצ"ה.
- 307 הישיש ר' משה בכר משה. ח שבט הרצ"א.
- 308 החכם הנעלה כה"ר רפאל משה. יום א, טו תמוז התכ"ב.
- 309 הרבנית מרת תהלה, א' הרב הגדול כמוה"ר שלמה בכמה"ר משה⁵². ש' ויותר שהיה קו'ה'ל'ת' חכם לפ"ק (תקמ"א).
- 310 אברהם נאג'ארי. ש"ק, טו תמוז התרי"ו⁵³.
- 311 הגביר המרומם, נו"נ באמונה כמוה"ר יוסף נאוארו. כט סיון התע"ד.
- 312 החכם גביר ומעולה כה"ר משה אברהם נאוארו יצ"ו. נבק"ש חדש שבט התכ"ג.
- 313 הגביר המרומם, רודף צדקה וחסד כמוה' עמנואל נאב'ארו. כט אדר התקנ"ג.
- 314 הגביר המרומם כה"ר יעקב יאודה נחמה⁵⁴. ל אב התרצ"ה.
- 315 הישיש ונשוא פנים, החכם המרומם כה"ר יצחק ניפויש. כח אב התל"ה.
- 316 ישיש ונשוא פנים, יקר ונעלה כה"ר אברהם נשיא. ג ניסן השצ"ח.

49 נפטר בשנת תקמ"ג (עיין מס' 1351).

50 שם אשה בין הספרדים (סונחולה) ושם משפחה בין האשכנזים.

51 שמוצאו ממצריים. גם בין התורכים נמצא הכינוי מסירלי מטעם זה.

52 מחבר ס' „מרכבת המשנה" על „יד החזקה" להרמב"ם. בעל ואשתו מתו במגיפה בעברם

דרך שאלוניקי ונקברו זה על יד זה (עיין מס' 1335).

53 ניספה בשריפה אוסקילוג' (עי' מס'.....).

54 בן ר' יאודה נחמה, מחבר ספר „דודים מיינ" (ע' מס' 1552).

- 317 רחל, אל' הדיין המצויין, הרב ועצום כמה"ר יצחק שלמה סאאיאס. יד טבת התרע"ב.
- 318 בורוניטה, אל' הגביר המרומם כה"ר יצחק סאפין. ג אב התקל"ח.
- 319 הגביר המרומם כה"ר יוסף בכ"ר משה סאפורטה. ב"ך אייר התק"י.
- 320 הגביר המרומם כה"ר משה בכ"ר יצחק סאפורטה. ב תמוז התק"א.
- 321 החכם הנעלה כה"ר אברהם סאראגוסי. יום ו, א טבת תפ"ט.
- 322 החכם המרומם, נו"י, כמוה"ר יעקב סוסי⁵⁵. יו תשרי תצ"ה.
- 323 החכם המרומם שנבק"ש כה"ר יוסף סורנאגה. א אייר התקכ"ב.
- 324 החכם, גביר ומ' כמוה"ר יצחק סידים. כב אב התקל"ז.
- 325 החכם השלם כמוה"ר יצחק ז"ל, בכמה"ר אברהם סיראנו⁵⁶ גר"ו. נבק"ש יוד אדר התקכ"ך.
- 326 ישיש ונכבד, נו"נ באמ', נו"י כה"ר שלמה סרגוסי. כט חשון התקמ"ד.
- 327 הגביר ומעולה כמוה"ר דוד סרוק. כב טבת התי"ד.
- 328 הנבון ה"ר יצחק עזרא. יום ב, י חשון הש"א.
- 329 דואיניא, בת היקר ר' יוסף עמנואל. ב טבת השנ"ו.
- 330 היקר משה עפיאס. כט סיון הש"ם.
- 331 היקר ונכבד כה"ר דוד ערמה. ח אלול תת"ט.
- 332 הישיש ונכבד דניאל ערמה. ז ניסן התקס"ב.
- 333 הנבון יצחק ערמה. כח טבת השכ"ט.
- 334 החכם המרומם כמה"ר עזריאל עשאל. יח רחמים התקמ"ג.
- 335 הגביר המרומם כה"ר שבתי עשאל. ש"ק ט תמוז התרי"ו.
- 336 איש רם ונשא, נו"נ באמונה, הגביר ונעלה כה"ר שלמה פאיון. כט שבט התל"ה.
- 337 החכם השלם והכולל כמוה"ר אברהם די פאס. ו תמוז התק"ד.
- 338 היקר ונעלה כה"ר יעקב די פאס. כב שבט התק"ד.
- 339 הישיש גביר ונעלה כה"ר אברהם פאסי. ג טבת התמ"ב.
- 340 יקר ונעלה, נו"נ באמונה, נבק"ש דוד פאפו. ר"ח התקל"ח.
- 341 היקר, נו"נ באמת ובאמונה כה"ר דניאל פאפו. ת"ב הת"ע.
- 342 הנבון ומעולה, ממשפחת רס סי' [מר] מנחם עובדיה פאראגי. ח חשון התרס"ב.
- 343 היקר ונכבד אברהם פארדו. יא אייר התמ"ח.
- 344 החכם המרומם כמה"ר דוד פארדו. ו' אב התל"ג.
- 345 הגביר נבון ונעלה כה"ר משה פארידיש. יום ב, ח שבט התי"א.
- 346 פרישיאדה, אל' ה"ר יצחק פארשי. כו סיון התע"ט.
- 347 החכם השלם, חסיד ועניו כמה"ר משה פולודור. ש"ק, כח סיון התק"ם.
- 348 הישיש נבון ונעלה כה"ר משה פורמון. כד שבט התי"א.
- 349 החכם, ישר ועניו, נו"י כה"ר יאודה פורפיטה. יום א יב אב התכ"א.

⁵⁵ על פטירתו דרש ר' רפאל אלעזר נחמיאש (הון רב, חלק א, דף קם, א).

⁵⁶ אביו אינו ר' אברהם שיראנו, שחיבר את הספרים „מקנה אברהם" ו„לאברהם מקנה", שמת ביי"ד מנחם תקצ"ו (ע' מס' 1423).

- 350 פאלומבה, אל' הגביר ונעלה כה"ר חיים פורת. כד אב התכ"ט.
- 351 היקר ונעלה כה"ר משה פיגו. יום א, ה חשון התל"ד.
- 352 איש חיל רב פעלים, הנבון ונעלה כה"ר נחום פ'ג'ון. יום ראשון של אדר-ראשון התי"ב.
- 353 היקר, נו"נ הכל באמת ובאמונה ה"ר משה פייריש. כו אייר התפ"ה.
- 354 יקר ונעלה ונשוא פנים כה"ר יאודה פיסו. ח שבט התנ"ה.
- 355 איש חיל רב פעלים... הגביר כה"ר יוסף פירירה. שבט הת"ד.
- 356 האיש הנכבד, מגזע היחס ה"ר אליהו משה פ'ירנאנדיש. כח טבת התרס"ה.
- 357 שרה, אל' הג' המרומם, רוצו"ח כה"ר דוד פ'ירנאנדיש. דיאש⁵⁷. ג חשון התקס"ח.
- 358 הנבון ונעלה כה"ר יוסף בכ"ר דוד פ'ירנאנדיש ידיע דיאס⁵⁸. ש"ק ט טבת תקע"ד.
- 359 גביר, שנפטר בק"ש במיטב ימיו כה"ר יוסף בן הגביר המרומם סי' דוד פ'ירנאנדיש דיאס הי"ו⁵⁹. כו תמוז התרל"ה.
- 360 יקר רוח איש תבונה, מגזע היחס והמעלה, רודף צדקה וחסד, גו"ם סי' מאיר, המ' מארייו, בן משה פירנאנדיש⁶⁰. כח תמוז התרס"ד.
- 361 אישטריליא, א' החכם הנעלה כה"ר שמואל פישוהם גר"ו. התכ"ו.
- 362 ביליא, אשת החכם הנעלה כה"ר יצחק פלורינטין גר"ו. יום ה, יט הת"ח.
- 363 המשכיל ונבון, הן גביר כמוה"ר יעקב נ"ע, בכ"ר שמואל פלורינטין יצ"ו. ד' מנחם התקמ"ח.
- 364 החכם הישיש ונשוא פנים, נו"נ באמת ובאמונה כמוה"ר שמואל בר אברהם פסח. יג אלול הת"ך.
- 365 הגביר המרומם כה"ר אברהם פראנסיס. ט כסליו התקכ"ד.
- 366 הגביר המרומם, זקן ונשוא פנים כה"ר יעקב פראנסיס. כא אדר התק"ץ.
- 367 החכם, גביר ומרומם כה"ר יצחק פ'ראנסיס. יד תמוז התק"ע.
- 368 החכם השלם כמוה"ר מרדכי בכ"ר יצחק פ'ראנסיס. ר"ח ניסן התקס"ד.
- 369 הגביר, נבון ומעולה כה"ר משה פ'ראנשיש. יט שבט התקפ"ח.
- 370 הרב המובהק, מר קשישא, סבא במשפטים, כמוה"ר יוסף מרדכי פרץ. ו אייר תרס"ד.
- 371 החכם המרומם, חסיד ועניו, נו"י, כה"ר יוסף צאל. נבק"ש טו חשון התקמ"ב.
- 372 החכם הנעלה יוסף צוריאנו. ח טבת הת"ל.
- 373 החכם הנעלה כמוה"ר דניאל צירידה. ר"ח כסליו תי"ב.
- 374 הגביר המרומם, אוהב התורה ומוקיר רבנן כה"ר יוסף צלמונה. כא אדר התרמ"ה.

⁵⁷ נפטר ב"מבחר ימיו" בש' תקנ"ו ור' יעקב מנשה דרש על פטירתו (באר המים, דרוש ו).

⁵⁸ הנזכר לפני זה.

⁵⁹ אולי הוא נכד יוסף הקודם ואביו נקרא דוד כשם זקנו, כנהוג בין הספרדים.

⁶⁰ נראה שהוא אחיו של אליה משה פירנאנדיש, מס' 356.

- 375 החכם יצחק צרפתי. ב תמוז שפ"ג.
376 נבון ונעלה כה"ר אברהם קאולירי. נב"ק"ש א תמוז הש"ס.
378 לידשייא⁶¹, א' הגביר ונעלה כה"ר יצחק קאולירי יצ"ו. נב"ק"ש כא אייר התכ"ז.
379 החכם, גביר ומרומם כה"ר יצחק קאזיו. כה סיון התקע"ד.
380 נר"נ הכל באמת ובאמונה כה"ר יעקב קאטאלאן. ו טבת התצ"ג.
381 היקר ונעלה כה"ר יוסף קאטורזי⁶². יום כפור התקמ"ג.
382 היקר ונכבד יצחק קאלאמונה. ו חשון השע"ו.
383 מזל טוב, אל' הגביר הנעלה כה"ר יונה קאלוז (או קאלבו). יום ה' ז אלול השצ"ד.
384 היקר ונעלה כה"ר משה קאליאדיש. יד אדר התמ"ד.
385 רבקה, בת היקר כה"ר יעקב קאנבראדור. ב תמוז התכ"ג.
386 החכם הנעלה כה"ר יצחק קאנבראדור. יט כסליו התקכ"ב.
387 החכם הנעלה, נר"י, כה"ר שלמה קאנבראדור. ש"ק כד אלול התצ"ה.
388 איש חיל רב תבונה, היקר ונעלה כה"ר יעקב קאנפוש. יד תמוז התל"ד.
389 האיש הנכבד, רודף צדקה וחסד כה"ר יוסף קאפואנו. יד תמוז התל"ט.
390 ה"ר יצחק קאראסו⁶³. ב אב השי"ו.
391 הח' הנעלה שנב"ק"ש שמואל קאראסו⁶³. כא אייר התמ"ה.
392 היקר כה"ר יוסף קאריאון⁶⁴. יד חשון התס"ה.
393 יקר ונעלה עמנואל קאריאון. נב"ק"ש כט שבט התקל"ט.
394 הגביר ונעלה כה"ר משה קאריגאל. התכ"ד(?).
395 היקר ונעלה, נר"נ באמונה ה"ר שבתי קאשטון. כה לחדש ... של שנת התקכ"ד.
396 הישיש ונשוא פנים כה"ר חיים קאשטון. יח סיון התמ"ט.
397 הגביר המרומם, חסיד ועניו, עושה צדקה בכל עת כמוה"ר יצחק קואינקה. ש"ק, כג ניסן התפ"ד⁶⁵.
398 בן של קדושים, גדול שמו כמוה"ר חנניה יעקב קובו. כג אדר"א 5689.
399 החכם, גביר ומרומם יאודה בכ"ר אברהם קוב"ו. ש"ק, יג טבת התקכ"א.
400 החכם השלם והכולל, ענותן כהלל שנב"ק"ש כמה"ר יעקב קוב"ו. יום שבת התקע"ו.
401 הישיש ונכבד, הגביר המרומם כמה"ר יעקב קובו. ב אדר התקכ"ג.

- 61 הצורה הפורטוגזית של השם הספרדי דיליסייה (נועם).
62 הוראתו ביהודית ספרדית : ארבע-עשרה. בין הספרדים נמצא כדורות עברו השם "עשרים וארבע".
63 לא ידוע לנו, אם היה ממשפחת לוי, כמו אותם שקמו בשם זה בשאלוניקי מהמאה הי"ח ואילך.
64 שם הרכה מקומות וכינוי משפחה בספרד. המשורר ר' שם טוב ארדוטיאל נקרא "הרב מקאריאון".
65 ר' יוסף דוד דרש עליו בשבת השבעה כ"ט לחדש ניסן. בנו משה וחברו של זה יעקב זונאנה תיקנו את "צינורות המים" שבהם הביאו מים מן ההר הקרוב לצורך תלמידי אולפן ת"ת.

- 402 יקר רוח, איש תבונה, מגזע היחס והמעלה, זקן ונשוא פנים כה"ר יעקב אברהם קובו. ו טבת התרס"ט.
403 החכם, גביר ומעולה מגזע היחס והמעלה כמה"ר משה ג"ע, בן להרב הגדול כמוה"ר יוסף קוב"ו זלה"ה⁶⁶. כא אדר התקי"ח.
404 רחל, א' מוריני הרב הגדול כמוה"ר רפאל חיים אברהם קוב"ו נר"ו⁶⁷. כג אלול התק"ם.
405 החכם המרומם, חסיד ועניו כמוה"ר שבתי יאודה קוב"ו. כד תמוז התקכ"א.
406 החכם המרומם, חסיד ועניו כמוה"ר שמואל קוב"ו. יג תמוז התקי"ג.
407 החכם השלם כמה"ר שמעיה קוב"ו. י אייר התכ"ג.
408 הגביר המרומם, נר"נ באמת ובאמונה כמה"ר שמעיה קוב"ו. כז כסליו התקכ"א.
409 תמר דמתקריט וידא, אלמנתו של מלך רב המעלה, הוא הרב המובהק כמה"ר אברהם המ' בכור קוב"ו זצ"ל⁶⁸. ש"ק ד מנחם התר"י.
410 הגביר, נבון, מאד נעלה כה"ר שמואל קוזין⁶⁹. ח אב תמ"ט.
411 אורו, א' ה"ר יעקב קוטילו יצ"ו. נב"ק"ש ח ניסן התק"ב.
412 גראשייא, א' ה"ר מרדכי קושטא יצ"ו. נב"ק"ש יג סיון הת"ק.
413 רבקה, אל' היקר ומעולה כה"ר אברהם קושטא. ה אלול התע"א.
414 נודע בשערים שמו, ישיש ונכבד כה"ר דוד קטן. כב אייר השכ"ד(?).
415 הגביר ונעלה כה"ר דוד קטן בכ"ר אברהם קטן. כח תמוז התכ"ז.
416 היקר ונעלה כה"ר יהודה המ' קונפראדו קטן. יום ששי טז שבט התי"ב.
417 החכם הנעלה כה"ר שלמה קטן. טו למרחשון התי"ו.
418 גביר נחמד ונעים... היקר יאודה לבית קלעי. יום חמש, ד מנחם השצ"ו.
419 החכם המעולה, קובע עתים לתורה כה"ר מאיר קלעי. יום ה' ה ניסן התקכ"ט.
420 החכם השלם, חסיד ועניו כמוה"ר שמואל רבינו. יג אלול התקמ"א.
421 ריינא, אל' החכם השלם כמוה"ר משה רובייני זלה"ה⁷⁰. ר"ח שבט(?) התס"א.
422 איש חיל, החכם הנעלה כמוה"ר מתתיה רוסו. יח טבת התל"ו.
423 החכם השלם, כמה"ר שמעון רוסו⁷¹. כד מנחם התקפ"ו.
424 החכם המרומם כה"ר שמואל רוקה. טו תמוז התס"ב.
425 האדם הגדול בענקים, גבר חכם בעוז, החכם הנעלה כה"ר אברהם ריות. ר"ח תמוז התע"ו.
426 איש חיל, רב תבונה... החכם הנעלה כה"ר משה רפאל. ש"ק, יז תמוז התי"ג.
427 הגביר, נבון ומעולה כה"ר יצחק שאאיאס. ב אייר התקפ"ב.

- 66 עיין מס' 1196.
67 עיין מס' 1374.
68 ע"י מס' 1225, כשהאשה קמה מחולי קשה מצרפים לשמה העיקרי אותו של וידה (חיים) ולאיש "חיים" או "רפאל", וגם שניהם אם חלה פעמיים.
69 הזכירו ר' אהרון הכהן (פרחיה) בתארים "הנבון והנעלה" (פרח מטה אהרון, א, סי' קו), שבהם זיכורו בכתיבת מצבתו. 70 ע"י מס' 1119.
71 אפשר שהוא הוא שחתם בשנת תקפ"ה עם ר' חיים שמואל גאטיניו ור' דוד הלוי קאראסו (צל הכסף, ב, דף פג, א).

- 428 החכם השלם, חסיד ועניו כמה"ר חנניא שאול⁷². כא אדר ש' זאת נחלת עבד ה' לפ"ק (תפ"ח).
- 429 החכם השלם כמה"ר יאודה שאול. כו אלול תקס"ג.
- 430 החכם המרומם כמה"ר יעקב שאול. טו אדר ראשון התצ"ט (ז).
- 431 ישיש ונכבד יצחק בכמה"ר שאול⁷². שבת השע"ו.
- 432 החכם הנעלה כה"ר מרדכי שאול. כב אלול התק"ך.
- 433 החכם, הגביר המרומם בה"ר שלמה שאול. ח תמוז התקכ"ב.
- 434 הישיש דוד שאיון. כה אלול השנ"ז.
- 435 החכם הנעלה כה"ר יעקב שאלתיאל. ח סיון התמ"ח.
- 436 היקר ונעלה ... נו"נ באמונה כה"ר משה שאלוניקיו. ר"ח תמוז התע"ט.
- 437 ריינא, א' הנבון ונעלה כה"ר יוסף שאמאנון⁷³. ו חשון התע"א.
- 438 מירה, א' הנבון ומעולה כה"ר שלמה שאמארייל יצ"ו. יב מנחם התע"א.
- 439 הגביר המרומם, רודף צדקה וחסד כה"ר יעקב שאקי. נבק"ש ד תמוז התקמ"א.
- 440 היקר ישיש ונשוא פנים כה"ר דוד שבת. ח אב התמ"ד.
- 441 הגביר ומעולה כה"ר יוסף שבת. ח חשון הת"ן.
- 442 סול, א' היקר ונעלה כה"ר יצחק שוארץ יצ"ו. כב אדר התפ"ט.
- 443 רבקה, א' היקר יעקב שואריש. הת"ע.
- 444 התלמיד, נחמד ונעים שמואל שובראדו. ב ... השפ"א.
- 445 קלארה, אל' הג' יצחק שוייני. טו אדר התצ"א.
- 446 הח' המרומם, שב גם ישיש כמה"ר יצחק שולם⁷³. חי ניסן התל"א.
- 447 תמר, א' כמה"ר מנחם שולם נר"י⁷⁴. יום ה' ז אב התכ"ז.
- 448 החכם המעולה, חסיד ועניו כמה"ר מנחם שולם⁷⁵. השוענא רבה התצ"ב.
- 449 הישיש ונשוא פנים, החכם המרומם כה"ר משה שוניניה. ר"ח חשון התל"ל⁷⁶.
- 450 איסטריליי, א' החכם הנעלה כה"ר אליהו שועיף יצ"ו. ב"ק אלול התכ"ז.
- 451 היקר, מאד נעלה, איש היחס כמה"ר יהושע, בן הנבון ומעולה כה"ר יוסף שויליין. נפטר ביום יט מנחם התצ"ו.
- 452 הישיש, נבון ונעלה כה"ר אליהו שיירה. צום גדליה התקכ"ז.
- 453 ישיש ונכבד, נו"נ באמונה כה"ר יוסף שילוני. כז טבת התע"ב.
- 454 איש חכם, חסיד ועניו מאד כה"ר יצחק שיני ז"ל. טו מרחשון התכ"ט.

72 על פטירתו דרש ב"ק אראגון ר' אברהם גאטיניו והעניק לו את התארים "הח' החשוב, משמח אלקים ואנשים" (טירת כסף), דרוש ה' פרי חקת.

72* בש' שמ"ד חתם על הסכמה בלאדינו עם הרבנים היותר מפורסמים שבעיר (ספונות, ספר ב' ירושלים תשי"ח, עמ' לו—לז, הסכ' ה).

73 כתורגמן היה פטור ממסי מלך ושרים ובזכותו זו רצה להיפטר גם ממיסיהקהילה. הוא הביא את טענותיו לפני רבני העיר (ראה "תרומת כסף", מאת בינבינישטי גאטיניו דף לח, א).

74 עי' מס' 447

75 אולי הוא נכד הקודם ונקרא בשם זקנו כנהוג בין הספרדים.

76 ע' מס' 1245.

- 455 ויליידה, א' החכם כמה"ר יעקב שיקיל נר"י. כח אייר הת"ק.
- 456 בחור וטוב כה"ר יצחק, בן הגביר המרומם כה"ר יוסף שיקיל נר"י. ה תשרי התל"ה.
- 457 החכם הנעלה כהר ברו"ך נ"ע, בן החכם השלם כמה"ר דוד שירידו⁷⁶.
- 457 החכם הנעלה כהר ברו"ך נ"ע, בן החכם השלם כמה"ר דוד שירידו⁷⁶. נבק"ש ש"ק, טו חשון התצ"ד.
- 458 החכם המרומם, חסיד ועניו כמה"ר אשר בכ"ר עמנואל שלם⁷⁷. יום שני יד תמוז התצ"ב.
- 459 החכם, גביר ומרומם כמה"ר יצחק בכ"ר עמנואל שלם⁷⁸. ש"ק, ניסן התק"א.
- 460 החכם השלם, חסיד ועניו כמה"ר עמנואל שלם⁷⁹. ב' חשון התלא"ך (התנ"א).
- 461 הגביר המרומם כמה"ר שמואל בכ"ר יצחק שלם. נבק"ש ביום ג, יא אייר התצ"ב.
- 462 איש רם ונישא נו"נ באמונה, הישיש ונכבד כה"ר פינחס שלמה. יו תמוז התל"ז.
- 463 החכם המרומם כה"ר יום טוב שמואל. כ מנחם התפ"ג.
- 464 החכם הנעלה כה"ר חיים בכ"ר יצחק ששון. נבק"ש כג תמוז התקכ"ג.
- 465 החכם המרומם, חסיד ועניו, נו"י, כה"ר משה ששון. ג כסליו התקכ"א.

*76 אפשר שהיה מצאצאי ר' משה שונינה שחתם על הסכמות בלאדינו (עיין "ספונות", ספר שני, ירושלים תשי"ח, "ילקוט הסכמות שאלוניקי בלאדינו", עמ' כו—ס, מס' ה, ח, ט וטז).

77 בעל "מטה אשר" (שאלוניקי תק"ח), כולל תשובות וחידושים על הרמב"ם ודרשות.

78 אחיו של ר' אשר שלם במס' הקודם.

79 כנראה שהוא אביו של ר' אשר ור' יצחק שלם.

ראשי תיבות וקיצורים שבכתובות המצבות

א'	אשת, אמן.
אד"ש	אדר שני.
אז"ה	אך זה היום.
אחמ"י ומ"ם	אשת חיל מי ימצא ורחוק מפנינים מכרה (משלי לא, י).
אכ"ר	אמן כן יהי רצון.
אלי	אלמנת.
אלי"א	אלהים ינקום דמו.
אלי"ב	אלהים ינקום נקמתו.
אנ"ה אנ"ה	אל נקמות ה' אל נקמות הופיע (תהלים צד, א).
אנס"ר	אמן נצח סלה ועד (עיר"ו, ג' ע"א ; ברכת הלבנה במחזור ספרד).
א"ס	אמן סלה.
אקרי"י	אל קנא ונקם ה' (נחום א, ב).
אקוני"ת	אל קנא ונקם ה', נוקם ה' ובעל חמה (שם, שם).
בג"ע	בגן עדן.
בד"ה ; בד"ה א	ברוך דיין האמת.
ב"ה	בצרור החיים ; בארצות החיים ; ברוך הוא.
בה"ג	ברוך הגור.
ביו"	ביום.
ביש"ם	בישיבה של מעלה.
בכ"ר	בן כבוד רבי או רבנו.
בכמה"ר	בן כבוד מורנו הרב רבנו.
בכמ"ר	בן כבוד מורנו.
במ"ר	בן מורנו רבנו.
ב"ע	בן עלוי.
בע"י	בעזרת ה'.
בצ"ה תצ"ה	בצרור החיים תהא צרורה הנשמה.
בק"ש	בקצר שנים.
ב"ר	בן רבי.
בשב"ק	ביום שבת קדש.
בש"י	בצל שדי יתלונן (תהלים צא, א).
ב"ת וב"כ וב"ם ובש"ט	בכתר תורה, ובכתר כהונה, ובכתר מלכות ובכתר שם טוב.
גב'	גביר.
ג"ע	גן עדן.
ד'	דון, דונה.
דעיו"ל	דם עבדיו יקום ונקם ישיב לצריו (דברים לב, מג).
דש"ף	דשנה פרש (פסחים, מט ע"ב).
ה'	היקרה ; החיים.
הב"ה	הקדוש ברוך הוא.
הג'	הגביר.
הגו"ה	הגביר ונבון המרומם.
ה"ה	הלא הוא רבי ; הרב הגדול רבי.
הה"ר	הלוא הוא ; החכם המרומם.
הח'	החכם.
החגו"נ	החכם גביר ונבון.

הח"ם	החכם המרומם.
ה"י	ה' ישמרהו.
הי"ו	ה' ישמרהו ויחיהו (תהלים מא, ג).
הי"ן	ה' ינקום נקמתו (השוה ירמיה נא, לו).
ה"ל	הלך לעולמו.
הל"ע	הלך לבית עולמו.
המ'	המכונה ; המרומם ; המצוין ; המצות.
המאוש'	המאוש.
המח'	המחבר.
המכ'	המכונה.
המצוי'	המצוין.
המרר'	המרומם.
הנח'	הנחמד.
הנר"מ	הנכבד ומרומם.
הנעי'	הנעלה.
הקב"ה	הקדוש ברוך הוא.
ה"ר	הרב רבי.
הש'	השלם.
ו"ה	ועוקר הרים.
והכול'	והכולל.
וי"א ; ויא"ר	וורעו ירש ארץ (תהלים כה, ג).
ומ"ך ; והמ"ך	והיתה מנוחתו כבוד (ישעיה יא, י).
וכ"ה	וכבוד ה'.
ומ' ; ומר'	ומרומם.
ונה"ת וב"ן	ונחך ה' תמיד והשביע בצחצחות נפשך (ישעיה נח, יא).
וני"ת	ונחך ה' תמיד (שם, שם).
ונק"ת והב"ן וע"י והכג"ר	ונחך קדוש (במקום ה') תמיד והשביע בצחצחות נפשך ועצמותיך יחליץ והיי כגן ריה וכמוצא מים אשר לא יכובו מימיו (שם, שם).
וכמאל"ם	
זיע"א	זכותו יגן עלינו אמן.
ז"ל	זכרונו לברכה.
זלה"ה	זכרונו לחיי העולם הבא (קדושין לא, ע"ב).
זצ"ל	זכר צדיק לברכה (משלי י, ז).
זר"ק	זרע קדש ישעיה ו' ג).
ח'	חכם.
ח"ה	חול המועד.
ח"כ	חדש בסלו.
ח"ק ופריש'	חכם (או חסין) קדוש ופרישא.
חרו"ט	חכמים רבנים וטובים.
חרו"ת	חכמים רבנים ותורנים.
טו"ה	טובי העיר.
י'	יום.
יח"ב	יעלוו חסידים בכבוד (תהלים קמט, ה).
יליב"ה	יתהלך לפני ה' בארצות החיים (השוה תהלים קטז, ט).
יע"א	יכוננה עליון אמן.
יעת"ב	יעלוו חסידים בכבוד.
יע"ם ; ירע"ם	ירננו על משכבותם (שם, קמט, ה).

בית העלמין של יהודי שאלוניקי

יצ"ר	: ישמרהו צורו ויחיהו (או וינטרהו או וקונו).
י"ץ	: ישמרהו צורנו (או צורנו).
יש"י	: יבוא שלום ינוחו (ישעיה נז, ב).
ישע"ם	: יבוא שלום ינוח על משכבו (השוה שם).
ישע"ק	: יבוא שלום ינוח על קברו.
כ' ; כב'	: כבוד.
כג"ח	: כבוד גביר חכם.
כה"ר	: כבוד הרב רבי.
כו"ר	: כבודנו ורבנו רבי.
כיר"א	: כן יהי רצון אמן.
כמ"ר	: כבוד מרנו רבנו.
כמה"ר ; כמהר"ר	: כבוד מרנו הרב רבנו.
כ"ע	: כוליה עלמא.
כפ"ת	: כבודו פה (ת) [ן] נוח.
כקש"ת	: כבוד קדושת שם תפארתו.
כ"ר	: כבוד רבי, כבוד רבנו.
כש"ת	: כבוד שם תפארתו (או תורתו).
לב"י	: לבני ישראל (או לבית ישראל).
לב"ע	: לבית עולמו ; לבריאת עולם.
לח', לחרי	: לחדש.
ליצי'	: ליצירה.
למש'	: למשפט.
למב"י	: למספר בני ישראל (לספירת העמר).
לע'	: לעולמו.
לפ"ג	: לפרט גדול.
לפ"ק	: לפרט קטן.
לש'	: לשבוע ; לשבת.
לש"ט	: לשם טוב.
מ', מ"ב	: מר, מר בריה.
מ"ד	: מרא דאתרא.
מוה"ר	: מורנו הרב רבנו.
מור"ר מ"ר	: מורנו רבנו ; מרנו רבנו.
מל"ע	: מנוחתו לבית עולמו ; מהר לבית עולמו.
ממ"ה	: מלך מלכי המלכים.
מ', מר'	: מר, מרת.
מרו'	: מרומם.
מש'	: משנת.
מש"ע	: מלכו של עולם.
מש"ק	: משבת קדש.
מת"ך	: מנוחתו תהא כבוד (מועד קטען כת, ב).
ן	: מקוצר מ"בן.
נבה"מ	: נפשו בגן ה' מנוחתו.
נב"ע	: נפשו בגן עדן.
נבש"ט	: נפטר בשם טוב (ברכות יז, א).
נב"ת	: נפטר בקצר שנים.
נבת"א	: נתבקש בישיבה של מעלה (בבא מציעא פז, א).

מיכאל מולכו

נב"ת	: נפשו בטוב תלין (תהלים כה, יג).
נבת"א	: נפשו בטוב תלין אמן.
נר"ג	: גושא ונותן.
נז"י	: נעים זמירות ישראל (שמואל"ב כג, א).
נ"ל, נפ"ל	: נפטר לעולמו.
נפ'	: נפטר.
נפתב"י	: נפשו תגיל בה' (תהלים לה, ט).
נצב"ה	: נפשו צרורה בצרור החיים (שמואל"א כה, כט).
נר"ו	: נטריה רחמנא ופרקיה.
נת', נתב'	: נתבקש.
נת"ן	: נפשו תנוח ; נפשו תנחל נחלה (השוה במדבר לב, יח).
ס"ט	: סופו טוב.
סו"ה	: סיג' ועוקר הרים.
סו'	: סימן ; סינייור (אדון באישפאניוולית).
סג"ל	: סגן לוייה.
עא"ה	: עלה אל האלהים (שמות יט, ג).
ע"ג	: על גבי.
ע"ה	: על האי ; עליו השלום (אוצר מדרשים 362, פטירת משה רבנו).
עט"ר	: עטרת ראשנו.
ע"כ	: על כל.
עמה"ן	: על משכבותם הולך נוחו (ישעיה נז, ב).
עצו"ר	: עצום ורב (עפ"י שמות א, ט).
ע"ק	: על קברו.
עש"ק	: ערב שבת קדש.
פ"י	: פה ינוח.
פת"ג	: פה תנוח (השוה דניאל יב, יג).
צ'	: צדקה.
צומ"ר	: צורבא מרבנן (מגילה, כה, ב ; תענית ד, א).
קשי'	: קשים.
ר'	: רבי.
ר"ה	: ראש השנה.
רוצ"ו רצו"ח	: רודף צדקה וחסד (משלי כא, כא).
ר"ח	: ראש חדש.
רחמ'	: רחמנא (ירוש' קדושין, א, ב). כינוי לאלהים ובתלמוד בבלי (בהרבה מקומות) כינוי לתורה.
ר"ת	: רוח ה' תניחנו (גן עדן). (ישעיה סג, יד ; השוה בראשית ב, טו).
ש'	: שנת ; של ; שרי.
שב"י	: שנפטר בקצרות ימים.
של"ע	: שנפטר לבית עולמו.
שמ"ע	: של מלך עולם.
שנ' ; שנפ'	: שנפטר.
שני"ם	: שומר נפשו ירחק מהם (משלי כב, ה).
שנ"ל גוכ"ל אל"י באמ"ת	: ? (לא ידעתי באורו).
ש"ע	: של עולם.
ש"ק	: שבת קדש ; של קדושים.

מפתח השמות *

אברבנאל, אשר (ג) * 9	אאלייון, דוד המכו' בכור 1477
אברבנאל, דוד 1060	אאלייון, יהודה יוסף 1631
אברבנאל, דוד 1313	אאלייון, שלמה 1315
אברבנאל, דונה בת יעקב 919	אבא, ישראל 453
אברבנאל, יוסף * 10	אבא, פירלה אלי יצחק 382
אברבנאל, יעקב 1052	אבא, שלמה 1028
אברבנאל, יעקב בן משה 1628	אבאיו, יצחק 63
אברבנאל, ישראל * 11	אבואב, אברהם 957
אברבנאל, מרים אלי שניאור 1001	אבואב, אברהם * 1
אברבנאל, משה 994	אבואב, בנימן * 1
אברבנאל, משה 1192	אבואב, יאודה * 3
אברבנאל, משה בן יאודה ?	אבואב, יעקב 749
אברבנאל, רינא בת יהודה 184	אבואב, יעקב 1177
אברבנאל, רינא אלי דוד * 12	אבואב, יצחק 516
אברבנאל, שניאור 1107	אבואב, מאיר יעקב המכו' בכור 1616
אברהם אבינו לאה בת 1275	אבואב, משה * 4
אברהם אבינו מרים בת 275	אבואבה, ריקה 492
אברהם אבינו מרים בת * 7	אבואב, שלום 1168
אברהם אבינו רחל בת * 8	אבואב, שלמה 987
אברהם אישטריליא א' ישראל * 14	אבודאראן, מצליח * 5
אברהם אליהו * 13	אבודיינטי ג'אמילה אלי משה 1066
אברהם יצחק בן * 208	אבודיינטי, פאלומבה אלי משה 785
אגושטרי, אברהם * 15	אבודיינטי, שלמה 422
אדרי, יוסף 280	אבודרהם, שמואל 679
אדרי, יצחק 510	אבוסמעל, משה 25
אדרי, רחל א' יוסף * 16	אבוצחק, אברהם 54
אדרי, שלמה (א) 279	אבוצחק, ששון 671
אדרי, שלמה (ב) 820	אבואראדיל, בנימן 926
אדרי, שמואל (א) 233	אבואראדיל, משה 582
אדרי, שמואל (ב) 399	אבורגה, גינטיל אלי יצחק * 6
אדרי, שמואל (ג) 534	אבילה, אברהם די 521
אדרי, שם טוב 815	אבילה, דוד די 742
אדרי, שרה א' שלמה 793	אבילה, לונה בת שמואל 711
אהרון . . . שרה א' 401	אבילה, פאלומבה בת שמואל די 732
אוגאלבו, מירקאדו 1607	אבילה, פירמוה אלי יאודה די 370
אוטולינגי, משה בן יעקב 1556	אבין, מאיר יוסף 181
אויגאדור, שאלאמיאש בן יצחק 882	אבלה, שמואל די 691
אוליבירוש, יוסף בכר שמואל 1352	אברבנאל ואשר (א) 1154
אולה, שמואל די 691	אברבנאל אשר (ב) 1287

ה ע ר ה : ה"א הידיעה אינה נכנסת בחשבון סדר האלף-בית.

כל שם שאליו צורף סימן של כוכב צריך לבקשו ב"נספח".

אל שם הנפטר צורף מספר כתובת מצבתו.

ת"ב	: תשעה באב.
תובב"א	: תבנה ותכונן במהרה בימינו אמן (השווה במדבר כא, כז).
תו"ם	: תפילין ומזוזות.
תמ"ך	: תהא מנוחתוהי כבוד.
תנצב"ה	: תהא נפשו צרורה בצרור החיים (השווה שמואל"א כה, כט).
תלמו' תו'	: תלמוד תורה.
ת"ת	: תלמוד תורה.

אורי, שמואל 748
אורטאפה, אברהם 79
אורטאפהאסתר, אלי שלמה 75
אורטאפה, רחל בת אברהם 57
אורטיש, יעקב * 17
אורטיש, שמעון 640
אורי, אברהם 780
אוריאל, אליהו 1460
אוישיש, נסים 352
אזמיל, שלמה בכ"ר יונה 65
אזוביב, אווקרי 446
אזוביב, שם טוב 346
אזוקרי, אליקים 209
אזיק, שלמה * 19
אזיש, אליא 544
אידישה, משה * 18
איטאליאנו, אברהם 626
אינבאדיה, שלמה 436
אינריקיש-לופיש, יעקב 1200
אינריקיש-מיראנדה, אברהם, 1268
איסטרומסה, בינביניסטי בן מרדכי 1531
אירגאש, יצחק 603
אירגאש, שלמה 638
אירירה, בכור-יצחק 1523
אירירה, מדליה בן אברהם 1545
אירירה, יעקב די 304
אישטרושה... א' דוד 483
אישטרושה, דוד 1033
אישטרושה, דניאל 985
איטרושה, יוסף 1137
אישטרושה, יצחק 1214
אישטרושה, יצחק המכר בכור בן אברהם 1271
אישטרושה, מאיר בן יצחק * 21
אישטרושה, משה 643
אישטרושה, שאלתיאל 851
אישפאנייא, פאלומבה אלי שמואל 837
אישפאנייא, שמואל 836
איספאניול, יוסף * 22
איספאניול, ריינא * 23
אישפאניול, שלמה * 24
אישפאיריה, נחמשיה 1194
אישקאיון, שבת * 25
אישקאלוני, אהרן 1363
אישקאלוני, יצחק 1215
אישקאלוני, נתן * 26

אישקאלוני, שלמה * 27
אישקאפה, יעקב בכ"ר דניאל 735
אלאטון, משה 126
אלאטוני, בינבינידה אלי שמואל 193
[א]לאטין, אליעזר בן משה 1418
אלאטיני, אלפירידו 1558
אלאטיני, חנה 1487
אלאטיני, משה 1511
אלאטיני, רוזה א' משה 1538
אלביה, דוד די 1045
אלביה, יוסף 482
אלביה, משה * 28
אלביה, שלמה * 29
אלביה, שמואל 245
אלבוחר, משה * 30
אלבוחר, שמואל 131
אלבורגי, יום טוב * 31
אלבורגי, ירמיה * 32
אלבלה, אליעזר * 372
אלבלה, אליעזר * 34
אלגאביה, משה 1397
אלג'יך, בנימן 897
אלדושה, בירטוד א' משה * 33
אלחאליל, יצחק 802
אלחאנאטי, דוד בן יצחק * 35
אלחטיב, ברזילי 29
אל(ת) [ט] אביב, אברהם 298
אלטאביב, מאיורה אלי יוסף 856
אלטביב, * שמואל 276
אלטאנסי, רחל בת אברהם 116
אלטון, יצחק 373
אלטון, משה 121
אלטון, נסים 525
אלטורטושי, יוסף 9
אלטורטושי(נ?), יוסף 10
אלטורטושי, שמואל בר אברהם 12
אליאש, אוריאל 1003
אליאש, יצחק 728
אליאש, מאיר 1002
אליאש, משה 834
אלישקאש, לאה א' דוד 417
אלימלך, משה בכר אהרן * 37
אליעזר, נעמה בת יהודה וא' שמואל 81
אליקים, שמעיה בר 365
אלמושינו, דוד 782
אלמושינו, יצחק 461

אלמושינו, יצחק בן אברהם 564
אלמושינו, שמואל 388
אלימיעזר, רושה א' יעקב... ובת שמואל
ספורטה 114
אלמלך, שבת * 431
אלעלון, אברהם 347
אלעלון, יעקב 509
אלפאנדארי, יהודה 177
אלפנדרי, יוסף 44
אלפאנדרי, משה 928
אלפאנדרי, רפאל 17
אלפאסה, שמואל 571
אלפירי, אדיל 1572
אלפראנגי, יוסף * 36
אלציג, אברהם * 38
אלקבץ, הלוי יצחק בן עמנואל 1130
אלקבץ, הלוי משה (א) 201
אלקבץ, הלוי משה (ב) 845
אלקבץ, הלוי עמנואל 1148
אלקוסטאנטי, חנה א' משה 319
אלקוסטאנטיני, דוניא א' אורדון... ובת דוד
* שושן 195
אלקוסטאנטיני, חנה בת בונפיש 475
אלקירי, מירה א' אברהם 317
אלקלעי, בונאפיוס * 457
אלקלעי, יהודה 234
אלקלעי, מרים א' יעקב * 39
אלקלעי, משה 768
אלשיך, בנימן 1070
אלשיך, יוסף 841
אלשיך, יעקב בן יצחק 1608
אלשיך, יצחק 324
אלשיך, עמנואל 1112
אלשיך, שמואל 231
אמאדו, אברהם 378
אמאדה, דונא בת אברהם פורופיטה 511
אמאדיש, משה * 40
אמאטו, אברהם 117
אמאס, יוסף 140
אמאראגי, אברהם * 41
אמאראגי, טובה בת יוסף 951
אמאראגי יוסף 1179
אמאראגי, יעקב (א) * 42
אמאראגי, יעקב (ב) * 43
אמאראגי, יצחק 1073
אמאראגי, יצחק המ' בכור 1528

אמאראגי, משה 953
אמאראגי, מנחם בכר אברהם * 44
אמאראגי, ריינא אלי יוסף 1067
אמאראגי, שרה א' מנחם 1063
אמארייליו, אברהם בן שלמה 1261
אמארייליו, אהרן בן שלמה 1302
אמארייליו, דוד בן יצחק 1566
אמארייליו, חיים-משה 1244
אמארייליו, יהודה בכר דוד * 45
אמארייליו, יוסף 606
אמארייליו, יוסף * 46
אמארייליו, יוסף בן אהרן 1278
אמארייליו, יעקב 537
אמארייליו, יעקב 636
אמארייליו, יעקב בן שם טוב * 47
אמארייליו, יצחק 654
אמארייליו, יצחק בן שלמה 1260
אמארייליו, מזל טוב א' קונפראדו * 48
אמארייליו, נסים 576
אמארייליו, נסים * 49
אמארייליו, רוזה אלי שלמה בן חיים משה 1361
אמארייליו, שאול בן יצחק 1636
אמארייליו, שלמה 542
אמארייליו, שלמה 655
אמארייליו, שלמה 1186
אמארייליו, שלמה בן יצחק 1297
אמארייליו, שלמה המכר בכור בן אהרן 1326
אמארייליו, שלמה 1332
אמארייליו ושלמה 1393
אמארייליו, שמואל * 50
אמיאש, משה 34
אמיר, דוד בן יוסף 1593
אמראש, יצחק המ' בכור. ראה : אמאראגי,
יצחק המ' בכור
אנאקאבה, בינונוסטי 1074
אנאקאבה, משה * 51
אנגיל, אברהם * 52
אנגיל, ברוך 1058
אנגיל, דוד * 53
אנגיל, דניאל 1398
אנגיל, יוסף בן אליהו 798
אנגיל, יעקב 1211
אנגיל, יצחק בר 137
אנגיל, מירה א' ברוך 1000
אנגיל, סעדי * 54
אנגיל, שלמה 1454

אנדה, יצחק * 262	אשיניאש, דוד * 759
אני, יעקב * 55	אשיניאש, יצחק * 1416
אניין, בוגה בת יוסף * 56	אשכנזי, אשר בן נתן * 724
אנקונינה, ריינא א' דוד * 692	אשכנזי, אשר יצחק בן יצחק אשר * 969
אסאייג, אברהם * 307	אשכנזי, ברוך * 400
אפיניא, לונה א' שם טוב * 57	אשכנזי, יאודה אליה * 69
אפיניא, ריינא א' משה * 752	אשכנזי, יידיה * 1259
אפלה, משה * 364	אשכנזי, מאיר שמשון * 637
אפנעים, אברהם * 1238	א(י)שכנזי, מאיר מצליח * 1387
אפריים, יצחק * 676	אשכנזי, מרדכי יאודה * 1191
אקוני, יהודה * 460	אשכנזי, ריינא אל' מצליח * 980
אקוני, יצחק * 58	אשכנזי, שמואל בר שם טוב * 1158
אקוני, חיים-רפאל * 1402	אשכנזי, שמעיה המכר' כץ בכמה"ר אליעזר
אקוני, שבתי * 596	המ' ליברמן רויין * 11
אראמי, יעקב * 684	אשר, יעקב בר אהרן * 379
ארדיטי, אליהו בכר שמואל * 1176	אשר, יעקב * 70
ארדיטי, אליהו בן שם טוב * 1594	
ארדיטי, דוד המכר' בכור בן יוסף * 1543	באבאני, משה * 71
ארדיטי, חנניא * 59	באיונה-לופיס, סילוא אברהם * 1473
ארדיטי, יאודה בכר אליהו * 60	באיונה-לופיס-סילוה, שלום * 72
ארדיטי, יצחק בכר אברהם * 61	באיסה, דוד די * 922
ארדיטי, משה בן יצחק * 1604	באיסה, יוסף(?) די * 73
ארדיטי, ריינא אל' שמואל * 62	באלאנסי, שלמה * 403
ארדיטי, שלמה בן שמואל * 1465	באנבאנשת, יאודה * 948
ארדיטי, שמואל המכר' בכור * 1412	באסו, ישראל * 1350
ארדיטי, שמואל בן יעקב * 1525	באקישו, חאני * 74
ארדיטי, שם טוב * 1371	באראוזה, אברהם בן דניאל * 747
ארדיטי, שם טוב * 1463	באראוזה, דניאל * 620
ארואיטי, נתנאל * 574	באראוזה, יצחק * 777
ארוכש, זכריה * 653	באראוזה, שרה א' יעקב * 876
ארוקאס, משה * 36	בארבארה, ריינה א' אליהו * 905
ארוקאש, משה נ' * 133	בארוקאס, יוסף * 765
ארוכש, שלמה * 887	באריאולה, בונאפאודה א' אברהם * 95
אררי, שמואל * 533	בארקי, משה * 75
אשיאו, אברהם בר יצחק * 1043	בבני, שבתי * 513
אשיאו, ביינבנידה א' דוד * 805	בדרשי, אישטרוק * 538
אשיאו, דוד * 1061	בדרשי, חננאל בן יהושע * 1356
אשיאו, וידה א' אברהם * 64	בדרשי, יאודה * 200
אשיאו, חייא * 677	בדרשי, יאודה * 1347
אשיאו, חיים * 65	בדרשי, יהושע * 1281
אשיאו, יצחק * 842	בדרשי, יצחק * 76
אשיאו, יצחק * 1085	בדרשי, מאיר * 641
אשיאו, משה * 675	בדרשי, מאיר בן שמואל * 927
אשיאו, משה בן יאודה * 66	בדרשי, משה * 849
אשיאו, שלמה בן אברהם * 67	בדרשי, משה * 1252
אשיאש, אברהם * 68	בדרסי, שמואל * 77

בואינו, משה בן שלמה * 78	ביב'אש, אברהם * 85
בואינו, משה בר אברהם * 1355	ביב'אש, אברהם בכר יצחק * 86
[בואינו], שמואל בר שם טוב * 186	ביב'ש, יעקב בן דוד * 265
בואינו, שם טוב בר יצחק * 185	ביגאראנו, יוסף * 303
בוהראזה, אברהם * 102	ביגאראנו, יצחק * 261
בוטון, אברהם די * 1108	ביגה, אברהם * 708
בוטון, אברהם בן אהרן * 1479	ביגה, אברהם * 1300
בוטון, דוד די * 529	ביגה, דוד * 87
בוטון, דוד אהרן די * 1600	ביגה, יעקב * 718
בוטון, חיים יאודה די * 1227	ביגה, יצחק * 204
בוטון, חיים אברהם די * 79	ביגה, יצחק * 944
בוטון, חיים די * 1408	ביגה, שלמה * 824
בוטון, יאודה די * 80	ביואס, שלמה * 256
בוטון, יעקב די * 393	ביווש, אברהם בכר יצחק * 86
בוטון, יעקב די * 1117	ביזיה, יוסף * 88
בוטון, יעקב בן יאודה די * 81	ביטון, אורו א' משה... ובת אברהם מוטאל *
בוטון, יעקב בן אברהם די * 1588	275
בוטון, מאיר די * 1083	ביטון, חיים * 515
בוטון, שלמה המכר' בכור * 1434	ביטון, משה נ' * 423
בוטון, שמואל בן יאודה די * 1590	ביטון, עזרא * 90
בולה, אברהם בן שלמה * 1330	ביטון, פאהה א' משה * 89
בולה, שלמה בן משה * 1364	ביליטרו, אברהם * 1210
בומאק, משה * 224	ביליאי... * 750
בונא, יצחק * 250	ביליסיד, גדליה * 284
בון, נין דוד * 61	בינבאנישטי, מאנילה אשת אשטרוק * 216
בון, נין דוד בן שמואל * 82	בינבניסטי, משה (א) * 175
בון, נין משה * 524	בינבנישטי, משה (ב) * 487
בונין, שמואל * 150	בין, בינישטי שמואל בן טודרוס * 398
בורום, משה די * 458	בינחמיאש, אברהם * 588
בורלה, דניאל (א) * 1376	בינטורה, ביינבני דה * 435
בורלה, דניאל (ב) * 1570	ביניטי... * 821
בורלה, יוסף * 83	ביסור, שמואל * 342
בורלה, יעקב * 1386	בירום, משה די * 458
בורלה, יצחק * 1541	ב'ישיש, יהודה * 562
בורלה, עובדיה בן מנחם * 84	בישישה, ששון * 91
בושאלדו, אברהם די * 281	בכור, מרדכי בן זיקרי * 37
בושאלדו, דוד די (א) * 281	בכושו, משה * 978
בושאלדו, דוד די (ב) * 328	בלול, רפאל * 92
בושאלדו, דוד די (ג) * 1004	בלתרונינו, משה * 449
בושאלדו, דוד די (ד) * 1017	נ' אדון, יהושע * 93
בושאלדו, דניאל * 1139	נ' אדון, יוסף * 1410
בושאלדו, יוסף די * 76	בן אוזילייו, אישטרוק * 94
בושאלדו, יצחק * 51	בן אוזילייו, משה * 95
בושאלדו, יצחק די * 788	בן אוזילייו, רפאל * 1626
בושאלדו, שלמה די * 970	נ' אטר, אברהם * 244
ביאאשה, אסתר * 221	בן אלכ[א]לא, אברהם * 96

1089	י' יחיא, אברהם	372	י' אלבאלה, אליעזר
609	י' יחיא, גאמילה בת משה	276	י' אלטביב, שמואל
996	י' יחיא, יעקב	430	י' בארי, אברהם
108	י' יחיא, פאזה אלי יעקב *	480	י' בבא, רפאל
334	י' יחיא, שול א' גדליה	817	י' ברוך, ברוך בן שמואל
1049	י' יחיא, שיניאור	660	י' ברוך, משה י' חיים
1075	י' יחיא, שיניאור	575	י' ברוך, משה
394	י' יעיש, אברהם	890	י' ברוך, פירלה אלי משה
1602	י' יעיש, אברהם שלמה	900	י' ברוך, רפאל
1391	י' יעיש, יוסף	760	י' ברוך, שמואל בן ברוך בן שמואל
349	י' יעיש, יעקב	127	י' ברוך, שמחה אלי ברוך *
418	י' יעיש, משה (א)	541	י' גבירול, שלמה (א)
770	י' יעיש, משה (ב)	674	י' גבירול, שלמה (ב)
1064	י' יעיש, משה (ג)	635	י' גיליו, יוסף
1010	י' יעיש, שלמה	363	י' דנע, משה
179	י' יעיש, שמואל	97	בן ויניסטי, אברהם *
109	י' יעקין, אברהם בכר יעקב *	98	בן ויניסטי, דונא א' אליה *
144	י' יקר, אישטריליה א' יהודה	1458	י' ויניסטי, יו מטרב בן דוד
338	י' לב, דוד בן יוסף	99	בן ויניסטי, יוסף *
583	י' מאייר, אברהם	1175	בן ויניסטי, יעקב
110	י' מאייר, יוסף *	1404	י' ויניסטי, יעקב המכר בכור
589	י' מאייר, יצחק בכר אברהם	1407	י' ויניסטי, יעקב
898	י' מאייר, ישעיה (א)	1101	י' ויניסטי, מאיר בן אברהם
112	י' מאייר, ישעיה (ב) *	1163	י' ויניסטי, מאיר
894	י' מאייר, מבורך	100	י' ויניסטי, נמן המכר מירקאדו *
1120	י' מאייר, מבורך	1583	י' ויניסטי, רפאל מאיר
902	י' מאייר, מתתיה	101	בן ויניסטי, שמואל *
111	בן מאייר, שאול *	102	בן ויניסטי, שמעיה *
818	י' מאייר, שלמה	103	י' זמיר, אברהם *
852	י' מאייר, שלמה	97	י' זמיר, שלמה
415	י' נון, שמואל	7	בן חביב, שלמה בן שמואל
786	י' נוגיש, יוסף	587	י' חיים, חסדאי
426	י' נחמיאש, אברהם	104	י' חסין, אברהם *
935	י' נחמיאש, אברהם	1128	י' חסין, אברהם
1009	י' נחמיאש, אברהם	105	י' חסין, אברהם *
113	בן נחמיאש, אברהם *	106	י' חסין, אברהם *
1201	י' נחמיאש, אברהם בכר דוד	107	י' חסין, יוסף *
1405	י' נחמיאש, אברהם	1128	י' חסין, יוסף
1492	י' נחמיאש, אברהם בכר שמואל	1102	י' חסין, יעקב
1099	י' נחמיאש, אהרן	1224	י' חסין, יעקב
520	בן נחמיאש, אפרים בן אברהם	1213	י' חסין, יצחק
761	בן נחמיאש, אפרים	198	י' חסין, לידיסיה בת יעקב
539	י' נחמיאש, דוד	31	י' חסין, מבורכת בת שלמה חיון ואשת ...
822	י' נחמיאש, דוד	136	י' חסין, שלמה (א)
114	בן נחמיאש, דוד *	386	י' חסין, שלמה (ב)
		736	י' חסין, שלמה (ג)

933	י' נחמיאש, חיים בכר משה	683	י' נחמיאש, יאודה
612	י' נחמיאש, יעקב	1038	י' נחמיאש, יעקב
1240	י' נחמיאש, יעקב	1375	י' נחמיאש, יעקב
1495	י' נחמיאש, יעקב בן יצחק	1530	י' נחמיאש, יעקב המכר בכור
1526	י' נחמיאש, מאיר בן יעקב	1333	י' נחמיאש, משה
925	י' נחמיאש, ריינא אלי דוד	263	י' נחמיאש, שלמה
1096	י' נתן, לונה בת הרב המובהק כמוה"ר יצחק בארקין ז"ל ואל' יום טוב	642	י' סרוק, יצחק
595	י' סרוק, שלמה	115	בן עזיליו, אהרן *
615	י' אוזיליו, שמואל	456	י' עטר, אברהם בן יעקב
1121	י' עטר, דוד	165	י' עטר, יעקב
1048	י' עטר, משה	687	י' עטר, שלמה
116	י' עטר, שלמה *	117	י' עטר, שמואל *
490	י' עראמה, יעקב	47	[א] בן עראמה, מאיר
118	י' פוראדו, חנניה בן יעקב *	45	י' פורנה, יוסף
15	בן צרויה, אברהם בן שמואל	288	בן צרויה, יעקב בן שמואל
406	י' קרישפי, אברהם	811	י' רבי, המכר בורגאליש דוד
912	י' רבי, יהודה	962	י' רבי, שמואל
119	י' רבע, משה *	120	י' רובי, ישראל *
121	י' שוהם, ריינא א' שלמה *	71	י' שועב, שמואל בן יואל
3	י' שועיב, אברהם בן יוסף	2	י' שועי, יוסף
159	י' שושן, אברהם	290	י' שושן, אברהם
1554	י' שושן, אברהם משה	1615	י' שושן, אברהם בן משה
20	י' שושן, אורוואיניא בת דון שמואל		

ברוך, בושנייא א' וידאל * 126	גאטיניו, אברהם 1389
ברוך, מנחם 351	גאטיניו, אברהם ב' ביניסטי 1503
ברוך, משה נ' 575	גאטיניו, בינבינישטי 1293
ברוך, משה 921	גאטיניו, בינבינישטי בן אברהם * 132
ברוך, שמואל בן ברוך בן שמואל 760	גאטיניו, בן ויניסטי בן מנחם * 133
ברוך, שמואל 1135	גאטיניו, חיים אברהם 1206
ברוך, שמחה אל' ברוך בן * 127	גאטיניו, חיים שמואל 1419
ברוכיאל, יצחק 384	גאטיניו, יאודה 1126
ברוכיאל, יצחק 488	גאטיניו, יעקב בן אברהם * 134
ברום, ריאנה א' חיים די 98	גאטיניו, יצחק 1090
ברונו, שלמה בר טוביה 5	גאטיניו, יצחק 1427
ברוקמונד, וידאל 353	גאטיניו, יצחק בן ביניסטי 1532
ברזילי, יעקב בר שלמה 1277	גאטיניו, משה בר אברהם 755
ברזילי, פינחס בר עזרא 1640	גאטיניו, משה 1229
ברכה, אברהם בן יצחק 1621	גאטיניו, משה 1388
ברכה, בנימן 301	גאטיניו, שמואל 1435
ברכה, ברכה * 128	גאייג, ביליא א' יעקב * 135
ברכה, יעקב 794	גאלאנטי, משה * 136
ברכה, יעקב המכר' בכור 1512	גאלי, שלמה 227
ברכה, יעקב המכר' מירקאדו 1562	גאלייג, שם טוב 85
ברכה, יצחק 1378	גאלייפאפה, משה 579
ברכה, משה 1421	גאמילה (?) 701
ברכה, נסים * 129	גאנזולה, יצחק 366
ברכה, עמנואל 1115	גאפרוט, שרה א' משה 190
ברכה, עמנואל 1167	גארשון, משה 700
ברכה, משה עמנואל 1256	גארשיאה, רחל א' דוד 1250
ברכה, המכונה וינישייה רינה א' יצחק 1344	גדליה, אליעזר 507
ברקי, שמואל 789	גדליה, יהודה 506
בר, שבח אליהו 420	גדליה, אברהם 872
	גדליה, דניאל 723
	גדליה, יוסף 258
	גדליה, יצחק 508
גאבייוס, יוסף 1461	גואלטיאל, אליהו 873
גאג'י, די טורגי משה 416	גואלטייל, חייא 664
גאגין, אברהם 1035	גואלטייל, משה 289
גאגין, איזבואה בת אברהם 299	גואלטייר, חייא 1025
גאגין, דניאל 494	גואלטייר, ישראל 333
גאגין, חיים 1125	גזיפוב'גי, טאנדרו 1618
גאגין, ידידיה 1082	גוטה, יאודה * 1059
גאגין, לאה א' משה * 130	גוטיאל, דיל גילונה אליהו בר אברהם 308
גאגין, משה 407	גוטירה, אסתר א' אברהם * 137
גאון, יום טוב בן שמואל 567	גומץ-סילב'ה, מרים אל' יצחק 1314
גאון, יוסף 1041	גוקליל, יאודה 1140
גאון, יעקב * 131	גוקליל, יעקב * 138
גאון, שמואל 404	גוקליל, יצחק * 139
גאון, שמואל 1046	גוקליל, משה 627
גאטיניו, אברהם 1392	
גאטיניו, אברהם בן יצחק המכר' בכור 1459	

גוקליל, משה * 141	דוד, ליאון 1448
גוקליל, משה * 140	דוד, רפאל 498
גורמיזאנו, משה 1116	דוד, שבתי * 153
גושטרי, גבריאל 337	דודינגא, משה בן אברהם 103
גיואס, יוסף 163	דונורו, יצחק * 154
גיכוריאל, בנימן 861	דורש, יצחק בן יוסף 356
גילאוריג, מלכה א' שלמה * 142	דוביני, אברהם המכר' מירקאדו * 155
גילול, שול א' שלמה * 143	דטרינקי, יהודה בכר משה 27
גימאיה, מרדכי 680	דיבושאלדו, אברהם * 156
גינזבאטי, אסתר א' אברהם * 144	דמריצל, שלמה בכר חיים 264
גינטיל, מיכאל 49	דניאל, אברהם * 157
גיניאו, מאיר בן אברהם 1622	דניאל, יצחק * 158
גינלייו, אברהם 1050	דניאל, מרדכי 1151
גינלייו, אליעזר 973	דעשאל, חנה אל' יוחנן 86
גינלייו, שמואל 689	
גיפרוט, יצחק 1190	האליאש, ברוך 101
גיקוריאל, יוסף 866	הבדלה, שמואל * 159
גיראשי, אברהם 500	הגר, אברהם (א) 618
גיראשי, דוד 1006	הגר, אברהם (ב) 1489
גיראשי, משה 1145	הדוטור, דוד 350
גיראשי, שמואל 1040	הרשה, אליהו 207
גמליאל, אוזבואנה א' אליא * 145	החוק, חנה א' משה 270
גראגאליש, יצחק 405	הירירה, אברהם בכר דוד 1257
גראסאיה, אברהם 69	הירירה, בנימן * 160
גרטי, אברהם * 146	הירירה, גדליה 1098
	הירירה, דוד * 161
	הירירה, יעקב די 858
דאולה, משה * 147	הירירה, יצחק (א) * 162
דאייש, אברהם 1181	הירירה, יצחק (ב) 1340
דאלבה, אברהם בן יאודה 659	הירירה, משה * 163
דאלבה, רחל א' ישעיה * 148	הירירה, משה בן יוחנן 1280
דאלטונה, דוד 112	הירירה, משה בן שלמה 1308
דאלקאלה, דינה א' יצחק 110	הירירה, משה 1482
דאנון, שלמה 803	הירירה, נסים די * 164
דאסה, אהרן * 150	הירירה, שמואל * 165
דאסה, יהודה 893	הישרילי, אישטרוגה א' משה ובת משה עלי 340
דאסה, יצחק * 149	הלאמון, שלמה בן נסים * 166
דג'אלו, יצחק 59	הלם, משה * 167
דגיל, אברהם 48	המוך, אברהם 1294
דואיניה, דונה א' דוד די * 151	המוך, גראשיי א' אברהם 1285
דואנייוס, יוסף 796	המוך, יוסף 105
דוד, חיים 1014	הסופר, יוסף 24
דוד, יוסף (א) 1216	הקוני, לודי * 251
דוד, יוסף (ב) 1231	הררי, אברהם 1057
דוד, יוסף בכר יוסף 1312	השמעוני, אברהם 149
דוד, יוסף * 152	השמעוני, אליעזר 89
דוד, יעקב 1467	

ואינה, אברהם * 168	חביב, יצחק * 1092
ואליר, יעקב * 1368	חביב, ישי המכר גיליבי * 1395
וארון, יעצחק * 712	חביב, שם טוב * 175
וארון, משה * 961	חביליו, אברהם * 565
וארון, צדוק * 863	חובה, יצחק * 1104
וארשאנו, יעקב * 1432	חובה, לוי * 176
חליד, משה * 323	חובש, אברהם * 125
חליד, שלמה בן יהודה * 188	חודארה, אורדוניא * 558
חליד, שלמה * 385	חודארה, יוסף * 963
וידאל, אנגיל * 169	חול, משה * 148
וידאל, חיים * 596	חול, משה * 839
ויליאמאל, יעקב גבאי * 1218	חולי, נסים * 82
ויליאמאנדו, חיים * 710	חוליק, רפאל מירקאדו * 177
ויליאמאנדו, יוסף * 907	חזן, אברהם לבית * 146
ויליאמאנדו, יוסף * 907	חזן... * 147
ויליאמאנדו, אברהם * 217	חזן, אסתר * 178
וינטורה, דוד * 142	חזן, יאודה בר אברהם * 124
וינטורה, שמואל בן יאודה * 343	חזן, יאודה לבית * 971
וישטיין, יוסף * 1081	חזן, יוסף לבית * 746
וראובוש, אברהם * 255	חזן, יצחק לבית (א) * 981
ורישקי, שיניאור * 239	חזן, יצחק לבית (ב) * 1575
זאמירו, שמואל * 235	חזן, שמואל לבית * 179
זאנפלנה, יעקב בר קלונימוס * 167	חייט, אברהם * 180
זאראדיל, יאודה * 170	חייט, דוד בכ"ר עמנואל * 1248
זאראדיל, יצחק (א) * 699	חייט, יהודה * 305
זאראדיל, יצחק (ב) * 965	חייט, אנגיל * 181
זאראדיל, ריקה * 966	חייט, דוד בכר עמנואל * 1248
זארה, שבת * 211	חייט, יאודה * 305
זבונלן * 35	חייט, משה * 1113
זקה, יום טוב * 330	חייט, שבת * 1124
זרם, דניאל * 704	זכים, גיליבי שלום * 1510
זרעיה, גאלודה אלי יצחק * 916	זכים, נסים בכ"ר מרדכי * 182
זרק, אברהם * 171	חלש, ויליידה בת יעקב * 315
חאיליו, אברהם * 172	חמיק, אברהם * 437
חאיון, יעקב * 173	חנוכה, גראשייה אל' יצחק * 184
חאיון, מבורכת בת שלמה * 173	חנוכה, גראשייה בת דוד * 183
חאיון, מבורכת בת שלמה * 173	חנות, רחל * 185
חאיון, מבורכת בת שלמה * 173	חניני, יצחק * 662
חאיון, מבורכת בת שלמה * 173	חנן, אברהם * 949
חאיון, מבורכת בת שלמה * 173	חנן, ירמיה * 1408
חאיון, מבורכת בת שלמה * 173	חנן, רפאל המכר * 1295
חאיון, מבורכת בת שלמה * 173	חסון, אברהם * 186
חאיון, מבורכת בת שלמה * 173	חסון, חנה * 187
חאיון, מבורכת בת שלמה * 173	חסון, משה * 188
חאיון, מבורכת בת שלמה * 173	חסיד, יוסף * 189
חאיון, מבורכת בת שלמה * 173	חרץ, יעקב * 297

טאבסד, משה * 190	טיליו, ג'ודיטה * 195
טאזארטי, יהודה * 797	טירמישא, דוד * 758
טאזארטי, משה * 191	טלבי, דניאל * 644
טאטאצאק, אברהם בן שלמה * 296	טלבי, רחל * 411
טאטאצאק, אברהם * 625	טראנגולה, דניאל * 196
טאטאצאק, אסתר * 807	טראנה, אברהם * 452
טאטאצאק, בונא פיליפ * 598	טראנה, יאודה * 669
טאטאצאק, דוד * 998	טרויה, פירלה * 197
טאטאצאק, חנניה * 1044	יאודה, יעקב בכ"ר * 1623
טאטאצאק, יאודה * 1114	יאודה, יצחק * 198
טאטאצאק, יוסף (א) * 518	יאודה, יצחק בן דניאל * 1534
טאטאצאק, יוסף (ב) * 566	יאודה, שלמה בן חיים * 1290
טאטאצאק, יוסף (ג) * 594	יאושע, יום טוב המכר בכור * 199
טאטאצאק, שלמה * 28	יאושע, עמנואל * 200
טאטאצאק, שמואל (א) * 439	יהוסף, * 243
טאטאצאק, שמואל (ב) * 783	יהוסף (?) * 321
טאטאצאק, שמואל (ג) * 1034	יואלי (?) * 514
טאלטייר, ישראל די * 781	יונה, דוד * 201
טאראנאנו, דניאל * 741	יוסף (?) * 10
טאראנאנו, יצחק * 264	יוסף (?) * 24
טאראנאנו, אליהו די * 80	יוסף (?) * 328
טאריקה, אברהם * 419	יוסף, אברהם * 202
טאריקה, סולימן * 484	יוסף, בינביניסטי בן שמואל * 1592
טובי, חנה * 617	יוסף, דוד (א) * 809
טובי, יהודה * 100	יוסף, דוד (ב) * 1329
טובי, יאודה * 838	יוסף, דוד בן * 1484
טובי, יצחק המכר בכור * 192	יוסף, מנחם * 203
טובי, שם טוב בר אברהם * 505	יוסף, מרדכי בר * 19
טודרוס, חיים * 730	יוסף, מרדכי * 889
טוויל, יצחק * 161	יוסף, משה המכר דיל (או גיל) קהין משה * 605
טולידאנו, יצחק בר שמואל * 56	יוסף, משה * 908
טולידאנו, יצחק * 1024	יוסף, שמואל * 242
טולידאנו, משה בר שמואל * 294	יוסף, שמואל בן * 1517
טולידאנו, שלמה * 352	יחיא, יעקב * 996
טולידאנו, שמואל * 591	יחיא, משה * 1030
טולידאנו, ששון * 569	יחיא, שניאור * 204
טוריש, רינא * 697	יחיא, יאודה * 205
טיאנו, אשר בן משה * 1524	יחיא, יוסף בר שלמה * 1409
טיאנו, יצחק בן מרדכי * 1509	יני, גבריאל * 1169
טיאנו, רפאל * 486	יני, יאודאגין בן שמואל * 1564
טיבא, אהרן * 443	יני, יצחק * 206
טיבא, אהרן * 193	יני, שמואל * 1091
טיבא, דניאל * 670	יעבק, יהודה * 632
טיבה, רחל * 194	יעבק, יוסף * 519
טיבה, שמואל * 682	יעקב (?) * 220
טיליא, אליעזר * 473	

יעקב, ברוך בן	292
יעקב, יעקב בר	454
יעקב, ניסים בר	282
יעקב, שמואל בר	162
יצחק ...	1118
יצחק, אברהם	1011
יצחק, אליהו *	207
יצחק, חנה אל' שמואל	1237
יצחק, גבריאל בכ"ר	540
יצחק, יוסף *	208
יצחק, שמואל	828
יצחק, שמואל (א)	1164
יצחק, שמואל (ב)	1237
יקואל, אברהם	958
יקואל, אליהו	527
יקואל, דוד	1233
יקואל, דוד בכ"ר יצחק *	210
יקואל, יאודה *	211
יקואל, יוסף	859
יקואל, משה	666
יקואל, שלמה	956
ירמיה, יהושע	563
ירמיה, רפאל *	212
יהושע, סימן טוב בן	74
ישעיה, משה	194
ישקון, דוד *	213
ישראל, אברהם *	214
ישראל, דניאל	1138
ישראל, סול א' משה	943
ישראלגיה, יצחק	1296
יששכר, יוכבד בת הרב	286
כאלבו, יצחק. ראה : כאלבו, יצחק	
כאלפין, ג'אמילה א' (?)	283
כאלפין, שם טוב בן יאודה	78
הכהן, אברהם (א)	526
הכהן, אברהם (ב)	549
הכהן, אברהם בן חייא	570
הכהן, אברהם	891
כהן, אברהם	920
כהן, אברהם	997
הכהן, אברהם נ' חייא	633
הכהן, אברהם בן נחמה	1518
הכהן, אהרן	733
כהן, אישטרוגה בת ניסים	774
כהן, אליהו	787
כהן, אליהו	1178
הכהן, אליעזר	909
הכהן, בונפיוס	189
הכהן, ג'אמילה א' יחיאל	844
הכהן, חיים בן יצחק	106
הכהן, חיים	895
הכהן, חיים	1012
הכהן, ידידיה בן שלמה	1056
הכהן, יהושע	721
הכהן, מעלי, יהושע *	215
הכהן, יום טוב בן מיכאל *	216
הכהן, יוסף בן יצחק	1160
כהן, יחיאל	374
כהן, יעקב	726
הכהן, יעקב בן שם טוב	1480
כהן, יעקב מאיר המכו' ד' קון	1632
כהן, יצחק	600
הכהן, יצחק	734
הכהן, יצחק	881
הכהן, יצחק	1180
כהן, מאיר	871
הכהן, מיכאל (א)	1026
הכהן, מיכאל (ב)	1087
הכהן, מיכאל (ג)	1279
הכהן, מנחם (א)	647
הכהן, מנחם (ב)	1310
הכהן, מנחם (ג)	1450
הכהן, מרדכי *	218
הכהן, משה בן אהרן	1582
הכהן, מתתיה	336
כהן, נתן בן יצחק	90
הכהן, רפאל	1043
הכהן, רפאל חיים אליהו	1437
הכהן, שלמה	581
כהן, שלמה	592
הכהן, שמואל *	219
הכהן, שמחה א' נסים *	220
הכהן, איטאליאנו, שלמה	115
הכהן, ארדוט אברהם בן יוסף *	221
הכהן, ארדוט אברהם בן יוסף	1585
הכהן, ארדוט אשר	938
הכהן, ארדוט חיים יוסף	1414
הכהן, ארדוט חננאל בכור	1569
הכהן, ארדוט יוסף בכור	1574
הכהן, ארדוט יעקב בן יוסף *	222
כהן, ארדוט יצחק	528
הכהן, ארדוט נסים	993
כהן, ארדוט עזריאל	991

הכהן, ארדוט עזריאל בן יוסף	1276
הכהן, חסיד, אשר	
הכהן, חסיד, חיים יהושע	992
הכהן, חסיד, חננאל בכ"ר יצחק	1420
הכהן, חסיד, יוסף	1209
הכהן, חסיד, יצחק	1413
הכהן, חסיד, יצחק בן אלעזר	1515
הכהן, חסיד, שמואל בן יצחק	1462
כהן, נהר, מאיר	871
כהן, נהר, ריינא א' אהרן	888
הכהן, נ[ע]ת, אהרן	1027
הכהן-פרחיה, אברהם *	223
הכהן-פרחיה, אברהם	1079
הכהן-פרחיה, אברהם	1185
הכהן-פרחיה, אברהם בן מרדכי	1472
הכהן-פרחיה, אהרן	1144
הכהן-פרחיה, דניאל	499
הכהן-פרחיה, חיים	1020
הכהן, פרחיה חיים אברהם	1051
הכהן-פרחיה, חסדאי	1088
הכהן-פרחיה, חסדאי (נכד הקודם)	1153
הכהן-פרחיה, חסדאי *	224
הכהן-פרחיה, יאודה *	225
הכהן-פרחיה, יהושע	1394
הכהן-פרחיה, יוסף *	226
הכהן-פרחיה, יעקב *	227
הכהן-פרחיה, יצחק	1157
הכהן-פרחיה, יצחק בן אברהם	1634
הכהן-פרחיה, מצליח *	228
הכהן-פרחיה, מרדכי	1132
הכהן-פרחיה, מרדכי המכו' בכור	1444
הכהן-פרחיה, משה	827
הכהן-פרחיה, בן שמואל (אבי משפחת "כהן פרחיה")	355
הכהן-פרחיה, שמואל	616
הכהן-פרחיה, שמואל	650
הכהן-פרחיה, שמחה אל' חסדאי	1100
הכהן-קשטילן, דוד	800
כוי ...	937
כלבו, אליהו	73
כ(א)לבו, יצחק בן עמנואל	1349
כלבו, עמנואל	1322
כלבו, שמחה א' עמנואל *	229
כלבו, שרה אל' רפאל	1212
כלדירון, ג'אמילה חסונה א' יצחק *	230
כלפון, שלמה	769
כספי, יוסף בן מנחם	106
כספי, שלמה	532
לאטין, אליעזר ראה : אלאטין אליעזר	
לאפה, אהרן *	231
לאפואינטי, יצחק די *	232
לפואינטי, אהרן די	497
לדידי, משה *	233
לואנשו, אליהו	706
לובאטון, יוסף	433
לובאטון, יצחק	464
לוביל, אברהם	1039
לוביל, אברהם בן יצחק	1141
לוביל, יהושע	1106
לוביל, דוד	1187
לוביל, יוסף	1093
לוביל, יעקב *	234
לוביל, יצחק	856
לוביל, יצחק	1149
לוביל, שול א' יוסף	979
לוביל, שלמה	1578
לוביל, שלתיאל	1023
לוביל-מטראמי, אליעזר בן משה	6
לוזה, אברהם	155
לוזיטאנוס, אמאטוס	467
הלוי, אברהם בן יצחק	1342
הלוי, אהרן	1272
הלוי, אשר	610
הלוי, גרשון בר קלוינימוס	345
הלוי, דישיאדה חנן	236
הלוי, דוד	694
הלוי, המכונה לאנדו וידאל בן יאודה	1557
הלוי, חיים בר שמואל	58
הלוי, טיריא	593
הלוי-בארמן, יאודה בכ"ר גרשון	410
הלוי, המכו' לאנדו יאודה	1500
הלוי, יוסף בן שמואל	77
הלוי, יוסף	178
הלוי, יוסף לבית	685
הלוי, יוסף	1071
הלוי, יצחק המכו' קאראוידה	152
הלוי, יצחק בכ"ר אליעזר	8
הלוי, יצחק בכ"ר אליעזר	228
הלוי, יצחק בן שלמה לבית	739
הלוי, יצחק	874
הלוי, יצחק *	237

לופיס-סילבה, שלמה 1406	הלוי, יצחק 1159
לופיס-פירירא, אוריאל בן אברהם 1542	הלוי, יצחק בר יעקב 1292
לוקה, דוד 503	הלוי, יצחק 1270
לוריא, לונה א' יעקב די * 243	הלוי, מאיר בר בנימין 139
לושינה, ישי די 463	הלוי, מיכאל 1401
לושינה, מצליח 545	הלוי, משה בן דוד 1321
לחמי, אברהם * 244	הלוי, משה בן יוסף 1481
ליאון, אברהם די 477	הלוי, משולם בר אליעזר 182
ליאון, אברהם בכ"ר יאודה די 1346	הלוי, נסים בן יצחק לבית 843
ליאון, אישטריליא א' יאודה די 868	הלוי, נפתלי 1103
ליאון, ג'אמילה א' יאודה די 984	הלוי, טיריא 593
ליאון, דוד 1448	הלוי, פנחס בן מאיר 1561
ליאון, חיים די * 245	לוי, קלארה בת ר' 130
לניאון, יוסף 269	הלוי, שלמה לבית 573
ליאון, יצחק די 1184	הלוי, שלמה לבית 846
ליאון, ישראל די 668	הלוי, שלמה לבית 862
ליאון, משה 1304	הלוי, שמואל 202
ליאון, שלמה די 686	הלוי, שמואל לבית 825
ליאון, שמואל 585	הלוי, ן אלקבץ יהושע בר שלמה 88
ליאני, חיים יאודה * 246	הלוי, ן אלקבץ סעדיא 18
ליאונל חנוניה * 247	הלוי-אשכנזי, בצלאל 1411
ליאל, אברהם 331	הלוי-אשכנזי, יצחק בן שמואל * 236
ליאל, יצחק 326	הלוי-אשכנזי, מאיר בן שמעון 39
ליאל, יצחק 806	הלוי-אשכנזי, מאיר בר בנימין 139
ליאל, מאיר 434	הלוי-אשכנזי, משה בן אליעזר 318
ליאל, מאיר 1198	הלוי-אשכנזי, סעדיה 1399
ליאל, שלמה בן יצחק 271	הלוי, אשכנזי סעדי 1568
ליג'י, אברהם * 248	הלוי-אשכנזי, רפאל בכר אהרן 466
ליואטון, משה 892	הלוי-קאראסו, אברהם המכו' בכור * 235
לילו, משה * 249	הלוי-קאראסו, אשר 1451
לינדר, מול טוב א' ניסים 66	הלוי-קאראסו, דוד 1373
לינטיש, דולסס א' ישראל * 250	הלוי-קאראסו, יצחק בר יעקב 1292
ליניו, יצחק * 251	הלוי-קאראסו, שלמה בן דוד 1367
ליריאה, חנה בת משה * 252	לוי, חנוך 1232
לירמה, משה * 253	לולאי, ריקה א' יצחק * 238
לירמה, שם טוב בן יאודה 14	לומברונו, אברהם * 240
לשמעוני, אברהם 149	לומברונו, אברהם * 239
לשמעוני, שבתי אשטורוק 197	לונ(נ)ברו, אהרון * 241
	לומברונו, שמואל 791
מאגורו, שלמה 504	לופיס-סילבה-נדי באיונה, אסתר אל' יצחק * 242
מאון, משה * 254	לופיס-סילבה, ידיע ביונה דוד בן בכור 1471
מאטאלון, אברהם 737	לופיס-באיונה-סילוא, חיים-אברהם 1452
מאטאלון, אברהם בן מרדכי 1485	לופיס-סילוא, ידיע באיונה יוסף המכו' בכור
מאטאלון, אליהו * 255	1506
מאטאלון, דוד בן מרדכי המכו' בכור 1483	לופיס-סילבה-נדי באיונה, חי יעקב בן אברהם
מאטאלון, דוד בן יעקב 1630	1235
מאטאלון, וידאל 291	לופיס-סילוא-נדי, באיונה משה 1504

מ[א]טאלון, וידאל 555	מדינה, סיטי א' משה די 778
מאטאלון, יעקב 495	מדינה, ריינא א' שלמה די * 266
מאטאלון, יעקב 562	מדינה, שלמה די 634
מאטאלון, יצחק 287	מדינה, שמואל די (א) 547
מאטאלון, יצחק 622	מדינה, שמואל די (ב) 1084
מאטאלון, יצחק, 1054	מדינה, שמעיה די (א) 429
מאטאלון, לאה בת אברהם 1266	מדינה, שמעיה די (ב) 613
מאטאלון, מיכאל 955	מדינה, שמעיה די (ג) 977
מאטאלון, מרדכי 206	מוב'קמגי(?), רפאל בכ"ר חיים 455
מאטאלון, מרדכי 523	מודיאנוטה, דונה אל' משה * 267
מאטאלון, מרדכי 915	מודיליאנו, אברהם בן יום טוב המכו' 1345
מאטאלון, מרדכי בר יעקב * 256	מודיאנו, אליהו בן שמואל 1359
מאטאלון, מרדכי דמתקרי בכור 1440	מודיאנו, אליאג' בן דניאל 1619
מאטאלון, משה 878	מודיליאנו, בוננו בר יצחק 879
מאטאלון, עזריאל בן דוד 1547	מודיליאנו, בוננו בר יצחק * 268
מאטאלון, עמנואל בן מרדכי המ' בכור 1475	מודיאנו, דניאל בכ"ר שמואל 1493
מאטאלון, שלמה 293	מודיליאנו, יהושע בן שמואל המכו' 1143
מאטאלון, שלמה 578	מודיליאנו, יהושע בן יום טוב המכו' 1362
מ[א]טאלון, שלמה * 257	מודיאנו, יאושע בן שאול * 269
מאטאלון, שמואל 1533	מודיאנו, יאושע בכ"ר יצחק 1469
מאטוש, יאושע די 1305	מו(ל)יאנו, יוסף בן יצחק 1208
מאיו, יצחק המכו' ג'ליבי 1381	מודיליאנו, יום טוב בכ"ר שמואל המכו' * 270
מאיו, משה בכר יצחק די 1382	מודיאנו, יוסף בן משה המכו' 1309
מאייא, יוסף בן משה 1077	מודיאנו, יוסף בן שמואל המכו' 1336
מאייסה, אסתר א' שמואל * 258	מודיליאנו, יעקב 1021
מאיסה, יוסף די 469	מודיאנו, יעקב בן יוסף המכו' 1403
מאלייא, יוסף * 260	מודיליאנו, יצחק בן שמואל 848
מאליא, שרה א' יצחק 72	מודיליאנו, מרדכי בן שמואל * 271
מאלפ'אנה, יהושע 772	מודיאנו, פ'אקימה 1586
מאנדיל, בנימין 1029	מודיאנו, שאול בן יצחק המכו' 1429
מאנדיל, חסדאי 934	מודיאנו, שאול 1514
מאנדיל, יצחק 456	מודיליאנו, שמואל בן יאושע * 272
מאנדיל, משה 1013	מודיאנו, שמואל בכ"ר יצחק * 273
מאנטין, שמואל 341	מודיליאנו, שמואל חיים בן יהושע * 274
מאנסו, גבריאל 1366	מודיאנו, שמואל שאול 1603
מאנשו, שבתי * 261	מודיאנו, שמואל בן דניאל 1629
מאסקונה, יאודה * 262	מוטל, אברהם 285
מאסקונה, לאה א' שלמה * 263	מוטאל, אברהם 999
מאפיה, יצחק 707	מוטאל, אסתר א' משה 472
מאצה, שלמה 313	מוטאל, חיים 173
מאראגאן, יצחק * 264	מוטאל, יהודה 621
מארקיוזאנו, אהרן * 265	מוטאל, יאודה * 276
מארקיוזאנו, מנחם 550	מוטאלג', אברהם בן משה 375
מדינה, ג'אמילה א' משה די 314	מולחו, משה 1170
מדינה, וידה א' שמואל די 968	מולינא, אברהם 1540
מדינה, יהודה די 624	מולינה, ריאנה א' יוסף 46
מדינה, יוסף די 658	מולינה, שמואל די * 277

מולכו, אברהם 1220	מושורו, משה 42
מולכו, אלעזר בן יצחק * 278	מזון, פרישייוזה אל' שמואל * 293
מולכו, אסתר א' שלמה * 279	מזרחי, אברהם בן משה 1537
מולכו, חיים בן בכור * 280	מזרחי, יוסף בן שמואל 1573
מולכו, חיים בן שאול 1609	מזרחי יעקב * 294
מולכו, יוסף בן אברהם 1598	מזרחי, יעקב 1372
מולכו, יעקב 1307	מזרחי, לודבקי 1577
מולכו, יצחק בן אברהם 1327	מזרחי, אברהם בן משה 1537
מולכו, מיכאל המכו' בכור 1555	מזרחי, שבתי בכ"ר אברהם 171
מולכו, משה בן שאול * 281	מטראני, אברהם בן נסים 22
מולכו, עמנואל חיים 1614	מטרביי, דניאל 360
מולכו, שאול 1445	מיכאל, מרדכי 1353
מולכו, שאול בן אברהם 1499	מיליש, יוסף בר משה * 295
מולכו, שלמה בן אברהם 1369	מימבריק, דוד 877
מולכו, שלמה 1474	מינדיש-לושינה, דניאל 1205
מולכו, שלמה בן דוד * 282	מינץ, גרשון בן יהודה 371
מולכו, שלמה בן בכור 1606	מינץ, יהודה בכ"ר אברהם 493
מולכו, שמואל בן בכור * 283	מיראנדה, אברהם בת שלמה * 296
מונטינו, מרדכי * 284	מישטריאל, מרים א' דוד * 297
מוניין, משה 775	מישקי, מרדכי 450
מונסון, יצחק המכו' בכור * 285	מלאך, אהרן בן נחמה 1550
מוסאפיא, יאושע 1430	מלאך, משה בן אהרן 1627
מוס(א)פיר, אברהם 180	מלאך, נחמה בן אהרן 1595
מוס(א)פיר, אברהם 554	מלהגי, יעקב * 259
מוסאפיר, בונפוס 883	מלמד, בוג'ה א' שמואל 864
מוסאפיר, יהודה 952	מלמד, יעקב, 418
מוצירי, חיים המכו' בכור * 286	מלמד, פ'לור בת שמעון 1273
מוצירי, יעקב 1468	מלמד, ריינה א' אברהם 860
מוצירי, רחל א' שלמה * 287	מנזאנו, אברהם 111
מוקאטה, דניאל 717	מנחם, גבריאל * 298
מוקאטא, דונא א' שבתי * 288	מנחם, גרשם... 517
מורדון, דניאל בן יצחק 1536	מנחם, יעקב 918
מורדון, שלמה * 289	מנחם יצחק, 929
מורדון, שלמה 1433	מנחם, ישראל 698
מורפורגו, אירני לבית מודיאנו 1625	מנחם, משה 441
מורפורגו, אסתר בת דוד 1241	מנחם, קונפורטי 784
מורפורגו, דוד 1264	מנחם, שבתי 1022
מורפורגו, דוד בן משה 1529	מנחם, שמואל בן מלכאל 87
מורפורגו, זכריה 1351	מנחם, שמחה א' חזקיה * 299
מורפורגו, חנה א' חיים * 291	מנשה, אברהם 1370
מורפורגו, שרה א' זכריה * 290	מנשה, אברהם בן יעקב 1478
מורפורגו, שרה בת דוד 1242	מנשה, חיים רפאלי-יאושע מנחם 1497
מורפורגו, רחל 1486	מנשה, יוסף 1365
מושאג'י, אהרון * 292	מנשה, יעקב 1390
מושורו, יוסף 885	מנשה, יעקב 1417
מושורו, יוסף 284	מנשה, שמעון 1539
מושורו, יוסף 358	מסראן, אברהם 1042

מסרן, יצחק 1155	נהר, זכריה בן שלמה 1580
מסרן, לוי בן יצחק * 300	נהר, לידישיא א' יוסף 397
מסרן, משה * 301	נהר, שלמה די 823
מציר, אברהם 187	נחום, גרשון 43
מציר, משה * 302	נחמה, חיים ב"ר שבתי 1415
מרדכי, אברהם * 303	נחמה, חיים אברהם בכר שבתי 1433
מרדכי, דניאל 1166	נחמה, יהודה 1552
מרדכי, משה * 304	נחמה, יואל 1299
מרדכי, נסים 1147	נחמה, יעקב יאודה * 314
מרדכי, רפאל בר 744	נחמה, יעקב 1466
מרחיים, יצחק 238	נחמולי, אסתר א' וסף 1234
מרים ... 870	נחמיאש, אברהם י' 935
משה(?) 16	נחמיאש, אברהם 1009
משה, אברהם בר 329	נחמיאש, אליעזר בן בנימן 1223
משה, אברהם * 305	נחמיאש, דוד 822
משה, אליעזר 306	נחמיאש, חיים בכר משה בן 933
משה, אליעזר בכר 1494	נחמיאש, יעקב י' 1038
משה, משה בכר * 307	נחמיאש, ריינא אל' דוד י' 925
משה, עובדיה 1109	נחמיאש, שם טוב 136
משה, רפאל * 308	נחמן, אברהם 1247
משה, שלמה (מלכו) 1335	ניפוש, יצחק * 315
משה, תהלה א' שלמה * 309	ניפוש, ישראל 648
משה, שמחה א' יחאל בר 835	נסים, אליהו 1173
משולם, יוחנן 1384	נסים, כנימן 904
נאג'ארי, אברהם * 310	נסים, יוסף בן יצחק 1638
נאג'ארי, יוסף 1442	נסים יעקב (זאק פאלש) 1563
נאג'ארי, שמואל 1449	נפתלי, וורומט בת ר' 127
נאורו, אברהם 451	נשיא, אברהם * 316
נאורו, יוסף * 311	נשיא, אשטרוק 1
נאב'ארו, יצחק 38	נשיא, צדוק 459
נאב'ארו, יצחק 546	נשיא, שלמה 485
נאוארו, יצחק 740	נתן, יום טוב 108
נאורו, יצחק 210	נתן, ישראל 855
נאורו, משה 254	נתן, שלמה 316
נאוארו, משה 367	
נאיארו, משה בן אברהם * 312	סאאיאס, אברהם בן יוסף 1611
נאבארו, עמנואל * 313	סאאיאס, דוד 1571
נאוארו, שמואל בן יצחק 705	סאאיאס, חיים בן יוסף 1610
נאר, ראובן 903	סאאיאס, יוסף בן משה 1519
נארבונה, אברהם די 60	סאאיאס, יצחק * 427
נארבונה, ג'אמילה א' וידאל 70	סאאיאס, משה 1439
נארבונה, וידאל 132	סאאיאס, משה בן יוסף 1584
נארבונה, יצחק די 213	סאאיאס, רחל אל' יצחק בן שלמה * 317
נארבונה, סול א' יאודה 875	סאאיאס, שלום בן משה 1548
נארבונה, שמואל די 357	סאל, יוסף 425
נארבונה, שמחה די 214	סאלימה, יצחק 26
נארסיש, יוסף 932	סאפורטה, חנניה 1456

סאפורטה, יוסף בכר משה * 319
 סאפורטה, יוסף בן יעקב 1262
 סאפורטה, משה בכר יצחק * 320
 סאפורטה, שלמה 1320
 סאפין, בורוניטה אלי יצחק * 318
 סאראגוסטי, אברהם * 321
 סולימה, שלמה בר עזרא 192
סולמן, יצחק 30
 סוסטייל, אשטרוק בר מזל טוב 491
 סוסי, יעקב * 322
סורנאגה, שמואל 1343
 סיד, דוד 819
 סיד, וידאל 847
סידים אליהו בן יעקב 1596
 סידים, יצחק * 324
 סילבה, יצחק די 1286
 סיראנו, יצחק בן אברהם * 325
 סירליו, דוד 914
סירירי, יצחק. ראה: שירירי, יצחק
 סלימה, אפרים 445
 סלמה, אברהם 444
 סמוט, דניאל 440
 סמוט, חיים 174
 סמוט, שמואל בכר דניאל 427
 ספיארי, קלארו: בת שונבץ 1597
 סרגוסי, שלמה * 326
 סרוק, דוד * 327
 סרוק, יוסף 665
 סרוק, יצחק 629
 עביץ, נתנאל 738
 עביץ, שמואל 725
עבץ, כארופאל בת הרופא 983
 עוזיאל, אברהם 1019
 עוזיאל, אליהו 960
 עוזיאל, ביינבינדה בת יוסף 151
 עוזיאל, דוד 829
 עוזיאל, דונה בת יעקב 278
 עוזיאל, חסדאי 157
 עוזיאל, יאודה 368
 עוזיאל, יאודה 468
 עוזיאל, יהודה 857
 עוזיאל, יוסף 183
 עוזיאל, יוסף 470
 עוזיאל, יוסף 756
 עוזיאל, יעקב 619
 עוזיאל, יצחק 1076
 עוזיאל, משה 886
 עוזיאל, סול א' שמואל 854
 עוזיאל, שמואל 462
 עונקינרה, אורו אלי שמואל 906
 עונקינרה, רפאל 105
 עזרה, יהודה 158
 עזרה, יהודה 376
 עזרה, יעקב 930
עזרה, יצחק * 328
 עזריה, מרדכי 1172
 עזריה, עזריה בן מרדכי 1207
 עטץ, יצחק 652
 עלי, שלמה 84
 עמי, יוסף 812
 עמנואל, גבריאל 1318
עמנואל, דיאניא בת יוסף * 329
עמר, אברהם 557
עפיאס, משה * 330
עפיא, משה 931
ערמה, דוד * 331
עראמה, דוד 1338
 ערמה, דניאל * 332
 עראמה, יוסף 408
 ערמה, יצחק * 333
עראמה, שלמה 232
עראמה, שמואל המכו' בכור 1316
ערמי, יאודה בן משה 830
 עשאל, בנימן (א) 1134
 עשהאל, בנימן (ב) 1274
 עשאל, בנימן בן משה 1317
 עשאל, שבתי * 335
עשאל, עזריאל * 334
 עתיה, קיסר בר לוי 302
 פאג'י, אורויליה א' שלמה 120
פאג'י, שלמה בן שלמה 122
 פאיין, שלמה * 336
 פאלאדאר, עזרה א' שלמה 421
 פאלקון, אברהם 995
פאלקו-אשכנזי, רפואל-יהושע 1189
 פאנו, יואב 1255
פאניג'יר, אליעזר 257
 פאס, דוד בן שמואל די 1283
 פאס, יעקב די * 338
 פאס, יצחק די 1269
 פאש, שלמה די 428
פאסי, אברהם * 339

פאסי, יודה 512
 פאסי, יעקב 1097
 פאסי, יצחק 478
 פאסי, ישי 361
 פאסי, שלמה
 פאפו, אברהם 1339
 פאפו, דוד * 340
 פאפו, דניאל * 341
 פאראג'י, יוסף 320
 פאראג'י, מנחם בן עובדיה * 342
 פאראנקי, מאואלטוב (מזל טוב) בת ילעזר 237—238
 פארדו, אברהם * 343
 פארדו, דוד * 344
 פארדו, יעקב 896
פארדו, יעקב 1008
 פארדו, יצחק 923
 פארדו, שלמה 884
פארדו, שמואל 826
 פארו, ברוך די 804
 פארידיש, משה * 345
 פאריש, פרישיאדה אלי יצחק * 346
 פאשאניה, דוניא 310
 פאשאריל, שם טוב (א) 771
 פאשאריל, שם טוב (ב) 1150
 פאשאריל, שמואל (א) 1110
 פאשאריל, שמואל (ב) 1197
 פאשטור, משה 172
 פואניטי, אהרן דילה 497
 פיאניטי, דוד די 119
 פיוט, יוסף 501
 פולדור, משה * 347
 פוליש, דוד 1053
 פולשטרו, חנה א. שבתי 639
 פיוש, ריינא א' יצחק די 395
 פורופיטה, אמאדה בת אברהם 511
 פורמון, אברהם בן מרדכי 168
 פורמון, אליעזר 52
פורמן, משה 67
 פורמון, משה * 348
 פורפיטה, יאודה * 349
 פורת, פאלומבה אלי חיים * 350
 פייג, משה * 351
פיג'ון, וידאל 631
 פיג'ון, יוסף 1303
פיג'ון, נחום * 352
 פידוסו, יוסף 377
 פייריש, משה * 353
 פילו, משה 247
 פילוסוף, בנימן 481
 פילוסוף, דוד 1328
 פילוסוף, יעקב 53
 פילוסוף, שבתי 93
 פילוסוף, שרה א' דוד 1328
 פינטו, אביזמא בת דון יצחק 380
 פינטו, אברהם 690
 פינטו, אמאדה בת דון יצחק 381
 פינטו, גארשיונה א' שמואל... ובת יעקב
 גאטיניו 976
 פיסו, גבריאל 986
 פיסו, חיים 536
 פיסו, יאודה * 354
 פיסו, יהושע 1105
 פיסו, יעקב 1047
 פיסו, משה 1422
 פיפאנו, אהרן 1488
 פיפאנו, דואניא א' יעקב 559
 פיפאנו, דוד 1615
 פיריפו, שמואל 156
 פירירה, יוסף * 355
 פירישפו, יצחק 548
 פירנאנדיש, דיאש אברהם המכו' בכור בן יעקב 1348
 פירנאנדיס, דיאש אברהם 1508
 פארנאנדיס, דיאס אליהו בן שלמה 1424
 פירנאנדיש, [דיאש] אליהו 1521
 פירנאנדיש, [דיאש] אליהו בן משה * 356
 פירנאנדיש דיאס ביינ בינידה א' שלמה בן אליהו 1453
 פירנאנדיש, [דיאש] דוד 1291
 פירנאנדיש, דיאש דוד 1379
 פירנא(ל)[נ]דיש, דיאס דוד בן אליהו 1491
 פירנאנדיס, דיאש דוד בן יוסף 1505
 פירנאנדיס, ידיע דיאס יוסף בן דוד * 358
 פירנאנדיס, דיאס יוסף בן דוד * 359
 פירנאנדיס, דיאס מאיר המכו' מאריי בן משה 360
 פירנאנדיש, דיאש משה בן אליהו 1490
 פירנאנדיס דיאס משה המכונה ג'ון בן דוד 1591
 פירנאנדיש, [דיאס] רוזה א. משה 1501
 פירנאנדיש, דיא ששרה א' אברהם 1221
 פירנאנדיש, דיאש שרה אלי דוד * 357
 פירפיניאן, יעקב הנקרא קונפראדו בן משה 776

פירפניאן, יצחק 392	פריפו, שמואל 156
פישו, אברהם 253	פרעש, יוסף די 212
פישוהם, אישטרילייא א' שמואל * 361	פרץ, אברהם 1193
פישוהם, יעקב בן שמואל 1226	פרץ, אהרון 577
פישוהם, שמואל 792	פרץ, יוסף בן מרדכי * 370
פישוהם, שמואל 1165	פרץ, יצחק 645
פישו, יאודה 1086	פרץ, רחל א' אברהם 1219
פלורינטין, בילייד א' יצחק * 362	
פלורינטין, דוד 911	צאביקה, יצחק 225
פלורינטין, דניאל 1323	צאחאוס, יחל בת אברהם 129
פלורינטין, יעקב בן משה 1589	צבוב, שרה אשת ישראל... בת יהושע די דאלי 109
פלורינטין, יעקב בן שמואל * 363	
פלורינטין, יצחק 754	צבי, נתן המכר' בכור 1436
פלורינטין, יצחק בן יעקב 1617	צדוק, יעקב 1581
פלורינטין, שמואל 630	צדוק, שלתיאל בן אברהם 1637
פלורינטין, שמואל 1253	צדוק, שמואל 1217
פלוק, אברהם 359	בהל, בנימן בן יוסף 1520
פסח, שמואל בר אברהם * 364	צ(א)[ה]ל, יוסף * 371
פראנסים, אברהם * 365	צוארץ, יוסף 229
פראנסים, דוד 442	צופמי, אליה 1385
פראנסים, דוד בן יעקב 1358	צורי, יצחק (א) 246
פראנסים, דוד בכור 1513	צורי יצחק (ב) 40
פראנסים, יוסף 1455	צוריאנו, יוסף * 372
פראנסים, יעקב * 366	צירידה, דניאל * 373
פראנסים, יעקב בן יצחק 1593	צלמונה, יוסף * 374
פראנסים, יצחק 226	צלמונה, יצחק 1516
פראנסים, יצחק * 367	צרפתי, חיים (א) 1080
פראנסים, מרדכי בכ"ר יצחק * 368	צרפתי, חיים (ב) 1161
פראנסים, משה * 369	צרפתי, חיים (ב) 1188
פראנסים, מתתיה 672	צרפתי, יאודה 678
פראנסים, מתתיה בן יוסף 274	צרפתי, יהושע 134
פראנסים, שלמה 1068	צרפתי, יוסף 402
פראנסים, שלמה 1400	צרפתי יוסף בן שלמה 1612
פראנסים, שלמה בכר דוד 1470	צרפתי, יעקב בכ שלמה 389
פראנסים, שמואל די 64	צרפתי, יצחק * 375
פראנסים, שמואל 572	צרפתי, מרים א' שבת * 376
פראנק, שלמה 1122	צרפתי, משה 553
פראנק, אברהם לבית 32	צרפתי, שמחה בת יהושע 396
פראנק-אלמידה, אברהם 1239	
פראנק, יהודה 530	קאבראדור, אליעזר 369
פראנק, יוסף 1018	קאדרו, שרה די 1203
פראנק, יצחק 729	קאואליירו, אברהם * 377
פראנק, שלמה די 552	קאואליירו, אליעזר 832
פראנק, שמואל 1069	קאואליירו, יוסף 1152
פריה, שלמה 55	קאואליירו, יצחק 1032
פריחי, יום טוב 272	קאואליירו, לידישיא א' יצחק * 378
פריאש, יוסף 513	

קאואליירו, משה 219	קארו, יהודה [בן יוסף] 141
קאואליירו, משה 601	קארו, יוסף 696
קאואליירו, שמואל 988	קארו, יוסף 751
קאזיו, אברהם בכר אשר 1337	קארו, יעקב 1183
קאזיס, יעקב בן יצחק 1633	קארו יצחק [בן יוסף] 141
קאזיס, יצחק * 379	קארו, שמואל 199
קאזיס, לוי המכר' בכור 1254	קארו, שמואל (?) 273
קאטאלן, אברהם 1037	קאריאין, יוסף * 392
קאטאלאן, יעקב * 380	קאריאון, עמנואל * 393
קאטורני יוסף * 381	קאריאל משה * 394
קאלאדור, משה 41	קארמונה, יאודה בן ראובן 215
קאלאמונה, יצחק * 382	קארפי, אברהם די 256
קאלדירון, בוגא פילייד א' עזרא 138	קאשטון, חיים * 396
קאלוז, (או קאלביו) מול טוב אלי יונה * 383	קאשטון, שבת * 395
קאליאדיש, משה * 384	קאשטיליאר, משה 169
קאנבראדור, יצחק * 386	קאשטור, יוסף 535
קאנבראדור, רבקה בת יעקב * 385	קאשטור, משה בן אברהם 1523
קאנבראדור, שלמה * 387	קאשטור, שאול 1535
קאנחי, סיטי א' מאיר 391	קאשיש, שמואל בן יוסף 107
קאנטארי, יצחק 68	קבליר, שלמה בן שמואל 91
קאנטארי, מיאורו א' שלמה 62	קבלידור, שלמה 33
קאנפנטון, יוסף 831	קהן, אברהם 99
קאנפאנטון, ישראל 1095	קואינקה, יאודה בן משה 1357
קאנפאנטון, משה 982	קואינקה, יעקב 795
קאנפאנטון, שם טוב 967	קואינקה, יצחק * 397
קאנפוש, יעקב * 288	קואינקה, יצחק 1267
קאנפילה, ראובן 240	קואינקה, משה בן יצחק 1282
קאנפיליאש, יצחק 650	קוביו, אברהם 1243
קאנפיליאש משה 1094	קוביו, אברהם המור' רבינו 1443
קאנפיש, משה 390	קוביו, אברהם בכר משה 1441
קאנפעש, יצחק 910	קוביו, אליהו ... 1123
קאספי יוסף, 223	קוביו, חיים אברהם המכר' בכור 1225
קאפואנה, אנגיל 339	קוביו, חנניה 1377
קאפואנו, יאודה 1457	קוביו, חנניה בן יעקב * 398
קאפואנו, יוסף * 389	קוביו, יאודה 1015
קאפון, משה 166	קוביו, יאודה בן אליהו 1131
קאפישילו, אהרן 205	קוביו, יאודה בכר אברהם * 399
קאצריש, יוסף 432	קוביו, יאודה 1354
קאקי, יצחק בן גבריאל 1605	קוביו, יאודה בן אברהם 1527
קאראסו, יוסף 1065	קוביו, יוסף בר שמעיה 1196
קאראסו, יצחק * 390	קוביו, יוסף בן יאודה 1284
קאראסו, שמואל * 391	קוביו, יוסף 1426
קארו, אורדונייא א' ידידיה 913	קוביו, יוסף המכר' חיים בן אשר 1587
קארו, אלעזר 764	קוביו, יעקב 1171
קארו, בואנה [בת יוסף] 141	קוביו, יעקב * 401
קארו, בנימן 657	קוביו, יעקב * 400
קארו, ידידיה 1007	קוביו, יעקב בן יצחק 1546

קובי, יעקב בן יוסף 1553	קלעי, רפאל בן יאודה 1341
קובי, יעקב בן חנניה 1576	(כ)קלעי, שלמה בן מרדכי 947
קובי, יעקב בן אברהם * 402	קלעי, שמואל בן יוחנן המכר בכור 1319
קובי, יצחק 1507	קלעי, שמואל 604
קובי, מירקאדו בן יוסף 1639	קמחי, יצחק 1142
קובי, משה בן יוסף * 403	קרישפי, דוד 479
קובי, רבינו 1443	קרישפי, חסדאי 1230
קובי, רבקה דמתקריית מירקאדה א. יאודה בן אברהם ... ובת רפאל-שמואל שאל 972	
קובי, רחל אשת רפאל-חיים-אברהם * 404	רבינו, שמואל * 420
קובי, רחמים-רפאל-אשר 1496	רוביין, יעקב 917
קובי, רפאל-חיים-אברהם המכר בכור 1374	רוביין, משה 1119
קובי שבת בן יאודה * 405	רוביין, ריינא אל' משה * 421
קובי, שמואל 614	רודיגש-פ'אייבה, אסתר א' דוד 1306
קובי, שמואל * 406	רוזאלב, משה בר יודה 50
קובי, שמואל * 1311	רומאנו, אברהם 414
קובי, שמעיה 1111	רומאנו, אברהם 663
קובי, שמעיה * 408	רומאנו, חיים 989
קובי, תמר דמתקריית וידא אל' אברהם המכר בכור * 409	רומאנו, שבת 438
קוזין, לוי 779	רומאנו, שמואל בן שבת 154
קוזין, שמואל * 410	רוסאנו, אהרן 763
קוטילו, אורו א' יעקב * 411	רוסאנו, אליהו 790
קולודרו, אברהם 1288	רוסו, בינב'נו א' שמואל 975
קולום, בחורה [בכורה] בת מנואל 205	רושו, ברוך 1447
קונפורטי, מנחם 784	רושו, ברוכיה 1072
קונפינו, מנחם 753	רושו, יעקב 1031
קסרדובה, דוד די 252	רוסו, מיכאל בן-דוד 92
קורסאל, שמעון 128	רוסו, מתתיה * 422
קושטא, גדאשייא א' מרדכי * 412	רושאנו, אברהם 160
קושטא, רבקה אל' אברהם * 413	רוזני, חיים 260
קושטאנטי, חנה א' משה 191	ריבוסה, יום טוב די לה 673
קושטאנטי, מרים א' שבת 1246	רוסו, שמעון * 423
קושטאנטי, משה 348	רוסו, שלמה 1204
קטן, אברהם * 415	רוקה, שמואל * 124
קטן, דוד * 414	ריבוסה, שם טוב דילה 560
קטן, יוסף 556	ריבוסה, שם טוב דילה 731
קטן, יאודה המכר קונפראדו * 416	ריות, אברהם 941
קטן, שלמה * 417	ריות, אברהם * 423
קירידו, יוסף 1251	ריות, אברהם חיים 1613
קירידו, יצחק 1182	ריות, אליהו 936
קלאורה, שלמה 327	ר' יוחנן, יצחק בן יוסף 447
קלעי, יאודה לבית * 418	ריות, ישראל 716
קלעי, יוחנן 1324	ריות, מנשה 611
קלעי, ליאון 1202	רפאל, אנגיל 745
קלעי, מאיר * 419	רפאל, משה * 426
קלעי, מרדכי 939	רפאל, שמואל 958
	רשנברג, משה בר שמואל 409

שאאיאש, יצחק ראה : סאאס יצחק	שולם, אברהם בכר יוסף 322
שאבאטו, אברהם 118	שולם, דוד 688
שאבול, יונה בן יעקב 94	שולם, דוד בן יצחק 964
שאול, אברהם 580	שולם, יצחק בן מנחם 703
שאול, חנניה * 428	שולם, יצחק * 446
שאול, חנניה 1334	שולם, מנחם * 448
שאול, יאודה * 429	שולם, מנחם 1062
שאול, יעקב * 430	שולם, תמר א' מנחם * 447
שאול, יצחק בכמהר * 431	שונינה, משה * 449
שאול, יצחק בן חנניה 1265	שונינה, שלמה 709
שאול, מרדכי * 432	שועיב, אליהו 1055
שאול, קומפראדה בת יוסף * 849	שועיב, אישטריליא א' אליהו * 450
שאול, שלמה * 433	שוזיאנו, שלמה 354
שאול, שמואל המכר רפאל 1036	שוריאנו, יצחק 335
שאאיאש, יוסף 1156	שוריאנו, מאיר 808
שאיון, דוד * 434	שורנאנה, יאודה 413
שאלודיש, שם טוב די 623	שורנאנה, שיטי א' מאיר 743
שאלוניקיו, משה * 436	שושטייד, שלמה 801
שאלות, יוסף די 607	שושן, יהושע 880
שאלתיאל, ביניקו בן משה 1624	שטאיינר, עמנואל 1560
שאלתיאל, יוסף 1476	שטיליה, יעקב די 424
שאלתיאל, יעקב * 435	שיביליאנו, שלמה 170
שאלתיאל, ניקו בן משה 1601	שיביליו, דוד 727
שאלתיאל, שלתיאל בן חיים 1396	שיויליו, חננאל 1199
שאמאנו, ריינא א' יוסף * 437	שיויליו, יהושע בן יוסף * 451
שאמארי, מירה א' שלמה * 438	שיויליו, יוסף די 312
שאפורטה, אליהו 1228	שיויליו, נסים 1249
שאפורטה, משה 1127	שיויליו, עזריאל 853
שאקי, אברהם 990	שיירה, אליהו * 542
שאקי, דוד בן יעקב 1844	שילוני, יוסף * 453
שאקי, יעקב * 439	שיני, יצחק * 454
שאקי, שבת 695	שיקיל, וילידה א' יעקב * 455
שאקי, שמואל 649	שיקיל, יצחק 850
שארגושי, אליעזר 1236	שיקיל, יצחק בן יוסף נרו * 456
שארקה, יצחק 681	שיראנו, אברהם 942
שבת, דוד * 440	שיראנו, אברהם 1423
שבת, חיים 945	שיראנו, אברהם 1502
שבת, חיים-נחמה בכר 1415	שיראנו, יצחק 1464
שבת, יוסף בן חיים 946	שיראנו, מאיר 810
שבת, יוסף * 441	שיראנו, שולימה 722
שבת, יעקב 1195	שיריוטי, אברהם 959
שבת, שבת בר משה 83	שיריו, ברוך בן דוד * 457
שואריש, רבקה א' יעקב * 443	שיריו, דוד 1425
שוארץ, סול א' יצחק * 442	שיריו, יעקב 1289
שובראדו, שמואל * 444	שיריו, יעקב המכר בכור 1431
שוויני, קלארה אל' יצחק * 445	שיריו, יצחק 1331
שויליו, נסים 1249	שיריו, משה בן דוד 1258

שלום, שלמה 522	שמעיא, שלמה 325
שלום שמעון 268	שמריה, בכורה אלי יעקב
שלום, יצחק בן מנחם. ראה : שאלות, יצחק בן מנחם.	שמריה, דוד 474
שלם, אברהם 762	שמריה, יעקב 816
שלם, אשר בכר עמנואל * 458	שמריה, נעמן בן אברהם 153
שלם, חיים שלמה 1567	שמריה, שמריה בן אברהם 164
שלם, יצחק 799	שמי, פירמוזה א' גדליה 241
שלם, יצחק בכר עמנואל * 459	שני, יעקב 23
שלם, עמנואל 889	שני, שמשון 568
שלם, עמנואל * 460	שניאור, יוסף 367
שלם, שמואל בכר יצחק * 461	שפורטי, אישטרוגה בת יצחק די 693
שלמה ... 96	שפורטי, יצחק די 757
שלמה, אנגיל בר 814	שרנו, יצחק 767
שלמה, יצחק בכר 387	ששון, אליהו 714
שלמה, פינחס * 472	ששון, אסתר אלי משה 135
שלמה, שבתי 974	ששון, חיים 661
שלמה, שמעון 1325	ששון, חיים בכר יצחק * 464
שמואל, אהרן 104	ששון, יעקב בר 448
שמואל, דוד בן 1446	ששון, יעקב 720
שמואל, יום טוב * 463	ששון, משה בן ברוך 4
שמואל, יוסף 1383	ששון, משה * 465
שמואל, יוסף : 1565	ששון, משה 1428
שמואל, יצחק 1146	ששון, עקיבא 584
שמואל, משה בכר יוסף 1380	ששון, שמחה א' אליהו 713
שמואל, עמנואל 1498	
שמחה, שמואל בן יוסף 1559	תאטילה, יוסף 222
שמעון, אסתר א' משה 1301	תולדנו, ראה : טולידאנו
שמעיא, אליקים בכר 309	תוריש, שלמה 249